

Fiction
Ltd

© 2021 by Editura POLIROM

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/civil în conformitate cu legile în vigoare.

Pe copertă: Corneliu Drăgan-Târgoviște, *Portul Galați*, acuarelă, 37 X 27, 2021

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iași, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700505

București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, se. 1, et. 1, sector 4, 040031,
O.P. 53

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

ANTONESCU, SIMONA

În umbra ei / Simona Antonescu. — Iași: Polirom, 2021

ISBN 978-973-46-8443-4

821.135.1

Printed în ROMANIA

Simona ANTONESCU

— *Fiction-Ltd* —

În umbra ei

POLIROM
2021

Fiului meu, Rareș, care m-a învățat să fiu adult

„Sunt plin de răni și toate-n piept.”
Nikos Kazantzakis – *Raport către El Greco*

Ușa

De când mă știu, mi-am dorit să fiu ca ea. Mă simțeam făcută din apă în preajma ei, o Simona cu trup fluid, unduindu-se în jurul pietrei care era Sabi. Apa însă roade piatra. Era un gând care nu-mi dădea pace, o informație simplă și adevărată, dar pe care nu știam cum să o potrivesc în povestea noastră. „Apa roade piatra” părea o cheie de aur care ar fi putut elibera legătura noastră de chin și frământări, dar nu știam unde să potrivesc această cheie a fericirii noastre.

Îi cunoșteam pe Zaharești dintotdeauna. Fusesem un fel de copil invizibil al familiei lor. Nu am nicio amintire din copilărie în care să nu apară și Sabina Zaharescu. Crescuserăm împreună, legănate de poveștile bunicii, mamei și mătușii ei despre casa lor cu marchiză de sticlă, așezată pe trei străzi în Galați, și despre *ceilalți* care locuiau sub același acoperiș cu ei, dincolo de o ușă care rămăsese încuiată vreme de șaptezeci de ani.

Îmi amintesc că primele romane pe care am început să le scriu erau, toate, despre jumătatea aceea de casă pe care nu o văzusem niciodată și despre *ceilalți* care locuiau acolo. Aveam pe vremea aceea nouă sau zece ani și romanele mele eșuau invariabil după câteva pagini de caiet. Sabi mă asculta cu solemnitate citindu-i-le, apoi decreta cu toată seriozitatea:

— E bine. Pe ăsta trebuie să-l continui.

Era singura care mă lua în serios atunci când spuneam că voi fi scriitoare. Pe măsură ce am crescut, *ceilalți* din spatele ușii încuiate au devenit, în cărțile mele veșnic începute, niciodată terminate, extraterestri aflați în misiune secretă pe Dunăre, spioni care se ascunseseră acolo pe timpul războiului și încă nu aflaseră că luptele se terminaseră sau o pereche de îndrăgostiți prizoniți de părinți.

În toate versiunile însă, *ceilalți* le erau ostili

Zahareștilor.

Impresia aceasta că dincolo de ușa încuiată pândesc ochi neprietenoși ne era lăsată de reacțiile pe care le stârneau celor mari atunci când ne jucam prin preajma ușii.

— Nu mai alerga așa! scutura bunica Sada un deget judecător către Sabina, în vreme ce noi ne învârteam nebunește împrejurul mesei la care abia dacă ajungeam cu creștetele. Vrei să te audă *ceilalți*?

Posibilitatea să ne audă *ceilalți* ne oprea brusc joaca. Din motive neînțelese, chiar nu voiam asta. Alteori, atunci când Sabi nu termina de mâncat tot din farfurie, bunica Sada o amenința:

— Ia și ultima îmbucătură, că altfel să știi că descui ușa, te bag înăuntru la *ceilalți* și apoi încui la loc.

— Ușa are cheie, bunică? întrebasese odată Sabi, hotărâtă să afle mai multe pentru că noul meu roman se împotmolise și mă aflam iar pe punctul de a-l abandona. Cheia este la noi sau la ei?

Bunica Sada nu a răspuns atunci la întrebare. Eu și Sabi am crescut și interesul nostru pentru ușa a scăzut. O vreme, prin ultimul an de liceu, ascunseserăm un pachet de țigări sus, pe tocul ei lat, și ori de câte ori umblam la el, nu uitam să zgâlțâim și ușa de câteva ori, semn al proaspetei noastre revolte împotriva lumii întregi. Apoi însă am plecat amândouă la facultate și am dat uitării ușa care despărțea casa în două.

Ea a reintrat brusc în viețile noastre la începutul acestei veri, când Zahareștii au fost anunțați că au primit moștenire cealaltă jumătate de casă, iar testamentul are o clauză: intrarea în posesie trebuie să se facă prin ușa poveștilor noastre.

Am pornit atunci la drum, Sabi la volan, iar eu alături, așa cum mergeam întotdeauna, pentru că niciodată nu mă lăsa să conduc. Am ajuns la Galați în mai puțin de trei ore și am pornit împreună căutările, care aveau să dureze zile nesfârșite, epuizându-ne puterile. Cheia nu era de găsit nicăieri. Din cauza tensiunii crescute, uneori ne

certaserăm la cuțite, ajunseserăm iarăși la reproșuri reciproce, scoseseăm la iveală acuzații vechi și deschiseserăm răni pe care obișnuiam să ni le zgândărim una alteia. Cheia nu ieșise însă la iveală nici în urma acestor furtuni.

Primul meu roman scris chiar acolo, în casa Zahareștilor, tocmai fusese acceptat de o editură și o sunasem imediat pe Sabi ca să-i dau marea veste:

— O să apară la Polirom! am spus, iar vocea mea gătuită de emoție suna exact ca a ei atunci când vorbea despre prioritizarea taskurilor sau feedbackurile alarmante pe care le are pentru o automatizare la care a avut pilot timp de trei luni. Dă-ți seama: Polirom!

Mă oprisem în mijlocul trotuarului pentru că mi se părea prea mult să vorbesc despre publicarea primului meu roman și să merg în același timp. Subiectul îmi consuma toată energia și puterea de concentrare, trupul meu nereușind să mai gestioneze suplimentar gesturi simple ca mersul. Un fluviu de oameni curgea pe lângă mine, respectând o disciplină urbană de care erau foarte mândri: se circula în același ritm, numai pe dreapta, cu gențile laptopurilor în mâinile stângi, conform recomandărilor coachului de la sală.

Mă așteptam ca Sabi să se entuziasmeze pentru această neașteptată atingere a targetului pe care chiar ea mi-l pusese: „vara asta scrii un roman, ai deadline la 30 august”, în loc de asta, vocea ei a sunat stins în telefon:

— Am găsit cheia. Vino repede.

Pornisem către ea imediat. Ieșisem greu din București, se lucra în zona Cățelu, coloana de mașini era nesfârșită în fața mea. Când am intrat în sfârșit pe autostradă, simțurile mi s-au ascuțit, ochii s-au îngustat imperceptibil, mușchii s-au tensionat până în acel punct în care știam că trupul îmi funcționează optim și am apăsat pe accelerație cu toată hotărârea. O senzație că mă transformasem în Sabi încerca să se facă auzită undeva, în spatele gândurilor din linia întâi.

În două ore parcam în fața casei Zahareștilor, pentru a

doua oară în ultimele luni. De data aceasta, vestea neașteptată a găsirii cheii mă făcuse imună la misterul care plutea în jurul locului, decupându-l din peisajul domol al străduței gălățene ca într-un colaj nereușit. Am găsit-o pe Sabi în firida întunecată și ticsită cu teancuri de cutii, haine vechi și colecții prăfuite de ziare și reviste de la Revoluție, în fața ușii.

Am traversat încăperea spațioasă, mobilată și acum ca în anii tinereții bunicii Sada. Aveam convingerea că sunt mult mai multe suflete acolo, umplând sufrageria copilăriei noastre cu arome îngrijorătoare de tămâie și putregaiuri de baltă. Îi simțeam aproape tactil pe toți dușii lor, pe umerii cărora îmi construiseam cartea: străbunica Simina, străbunicul lacovache Dănilă, ficele Siminei, bunicul Octavian care construise casa aceea pe trei străzi, contrabandiștii Achim, Păvăluț și Picu, bunica Vera cu bunicul Alecu cel fugit în lume și toți cei care simțiseră vreodată ceva între acei pereți.

Mama Sabinei, fiică de-a ficelor Siminei, nu mi-a aruncat nici de data aceasta nicio privire. De patruzeci de ani îmi ignora cu îndărătnicie prezența în viața lor. M-am așezat umăr la umăr cu Sabi. Îmbărbătată dintr-odată de ivirea mea, așa cum i se întâmpla întotdeauna în preajma multelor mele slăbiciuni, Sabi îi arătă ușii un surâs care purta în el cruzimea învingătorilor, băgă cheia în broască și răsuci încet, cum sunt răsucite cuțitele în trupuri în filmele de duzină.

Ușa avea alt glas decât mă așteptam. În vreme ce deschidea pentru noi calea către cealaltă jumătate de casă după șaptezeci de ani, șoapta ei se schimba, împrumutând când glasuri de femei tinere vorbind toate deodată, când voci hotărâte de bărbați, când plânsete împăcate de bătrâne supuse.

Capitolul unu

Simina

Cu trei luni înainte de deschiderea ușii

O voce interioară pe care nu o ascuți este o parte din tine pe care nu o lași să trăiască. Sabi purta însă în ea ceva în plus. Ceva cald și viu care nu era ea însăși se zbătea acolo, înăuntru, să se facă auzit. O ființă cu nimic mai prejos decât ea, înfricoșătoare prin felul în care viețuia, înduioșătoare prin multele slăbiciuni, se născuse odată cu Sabi și își ducea traiul în pieptul ei. Simțise asta dintotdeauna. Așteptase o vreme lămurirea acestei situații (în copilărie se temuse să-i spună „mister”, iar ca adult învățase să ocolească cuvântul „problemă”, înlocuindu-l cu neutrul „situație”) de la bunica Sada, care părea să știe despre ce este vorba.

— Toate venim așa pe lume, îi spusese ea odată, pe când Sabi încă locuia în casa cu marchiză de sticlă din Galați.

Explicația rămăsese însă neterminată, pentru că bunicii Sada îi păruse rău atunci că începuse o astfel de discuție cu o copilă de zece ani, iar mai târziu Sabi se jenase să arate că un subiect atât de nesperios încă o preocupă.

Înțelesese cine sunt acele „toate”: străbunica Simina, bunica Sada și bunica Vera, mama Cornelia și mătușa Sebastiană, toate femeile care populau poveștile fără sfârșit ale copilăriei ei. Nu înțelesese însă cum anume „așa” veniseră pe lume toate.

Ceea ce ne deosebește ne îndepărtează de ceilalți. Atunci când începi să te individualizezi, ești respins. Fiecare se raportează apoi diferit la respingere. Pentru Sabi, subiectul se dovedise recent a fi încărcat de un bagaj întreg de sentimente la care încă nu era pregătită să se uite. În urmă cu ceva vreme, la ultimul revelion, în mijlocul unui grup select de prieteni, toți băuți, cineva propusese

un joc de societate neobișnuit, cel mai tâmpit joc de societate din lume, cum îl numea de atunci Sabi. Se trezise fără veste pe marginea unui abis, din față o chemau vânturi necunoscute, rele, în spate se auzeau tot mai stins zgomotele petrecerii. În adâncul abisului negru – ea însăși, ca o sirenă ademenitoare. Pe margine – tot ea însăși, înspăimântată.

Din vârtejul de întâmplări pornit atunci, Sabi înțelesese mai multe lucruri adiacente, dar încă nu ajunsese la cel principal. Își repeta adesea că ceea ce ne deosebește ne îndepărtează de ceilalți sau că o voce interioară pe care nu o ascuți este o parte din tine pe care nu o lași să trăiască, conștientă însă că nu despre asta era vorba cu adevărat. Sensul întâmplării de la revelionul acela era altul și continua să-i scape și astăzi.

În biroul care zumzăia ca un stup de albine zgândărit, Sabi își îndreptă umerii și își corectă poziția mâinilor pe lângă laptop. Trăia ca și cum s-ar fi aflat mereu sub privirile cuiva. O pereche de ochi veșnic peste umărul ei, numai ochi, fără chip sau restul trupului – asta era o imagine demnă de mintea mea, mai degrabă decât de a ei.

Se angajase în urmă cu mulți ani într-una dintre cele mai puternice corporații, cu filiale în jumătate din țările Europei și sediul în punctul cel mai fierbinte al Piperei. Demonstrațiile de forță ale companiei o măguleau de fiecare dată. Campaniile naționale care rulau de la un sezon la altul pe posturile importante de televiziune și proiectele avangardiste ce derutau concurența, schimbându-i strategiile și obligând-o să și le reorienteze din mers, se răsfrângeau asupra Sabinei, umplând-o de mândrie. Locul pe unde intrau toate tehnologiile viitorului era chiar aici, în punctul acesta al Piperei, sediul corporației în care Sabi ajungea în fiecare dimineață. Se simțea ca atunci când era așezată în banca întâi la școală.

De la recepție o anunțară că o caută un curier și Sabi își luă pachetul de țigări de pe birou și ieși. Într-un sfert de oră începea *brief-ul* cu cei de la automatizări, iar ea deja fuma în gând de mai bine de două ceasuri. Avea să ia

coletul, apoi avea să iasă pe terasă, la aer, pentru ultima țigară a zilei acesteia de aproape-vară. Aștepta niște cărți comandate de la Libris, care însă ar fi trebuit să sosească abia a doua zi. Anticipă pauza de pe terasă, țigara, scotocitul prin pachetul de cărți și surâse. Ziua era pe cale să se termine frumos.

— Aveți un plic, îi spuse curierul. Să-mi semnați și mie aici, vă rog.

— Aștept niște cărți, un colet, răspunse Sabi, cercetând liza pe care băiatul își așezase coletele pentru tot etajul într-un domino complicat. 98,90 lei, de la Libris.

Mâna Sabinei se plimba încet peste etichete și sigle, căutând-o pe cea cunoscută. Gestul ei era încă, în momentul acela, lipsit de orice semnificații. Nu bănuia că plicul pe care urma să-l primească avea să schimbe totul pentru noi amândouă. Furtuna însă era deja acolo, pe holul de la intrare, o privea dintr-un colț, plictisită, amânând clipa în care avea să intre în viața Sabinei ca să provoace neînțelegeri, durere, rupturi.

— Asta aveți, repetă curierul ridicând din umeri și-i întinse un plic și padul ca să semneze. Săru' mâna!

Sabi ieși pe terasa clădirii de birouri și își aprinse țigara, mai înainte de a citi cine era expeditorul. Astfel de evenimente neplanificate o iritau întotdeauna, ca și cum cineva nu și-ar fi făcut partea lui de treabă. Spre apus, în spatele clădirii Globalworth Tower, cerul devenea zmeuriu, închipuind pe pereții de sticlă picturi fantastice, mișcătoare. O pasăre traversă cerul și Sabi o văzu oglindită în ferestrele birourilor de dincolo de bulevard înainte să-i apară cu adevărat în fața ochilor. Așa ar fi trebuit să se petreacă lucrurile și cu întâmplările. Un semn, o oglindire prevestitoare ar fi trebuit trimisă măcar cu câteva clipe înainte.

Cântări plicul în mână fără să-l privească și trase gânditoare din țigară. Astfel de clipe în care lucrurile întârzie pe hotarul înfăptuirii lor, balansându-se încă puțin între a fi și a nu fi înainte de a se rostogoli la vale și a crea avalanșe de întâmplări înlănțuite, o preocupaseră

dintotdeauna pe Sabi. Obişnuia să caute în ea însăşi semnele viitoarelor întâmplări, cu o convingere iraţională că, undeva în creierul ei, un impuls electric pe care nu-l băgase în seamă la momentul potrivit o avertizase. Se considera neglijentă pentru această scăpare. Căuta cu îndârjire să înveţe din astfel de greşeli pentru ca răscrucea următoare să o găsească pregătită, iar viaţa ei să nu mai pară condusă de o forţă necunoscută, după reguli pe care ea nu le ştia.

Îi spusese odată, cu o nonşalanţă pe care Sabi o găsisese nepotrivită pentru un astfel de subiect fundamental – cum să-ţi conduci viaţa, în loc să priveşti curgerea ei la întâmplare, că impulsul electric probabil îi este dat în inimă şi că degeaba îl caută în creier. Îi vorbeam adesea despre inimă şi frumuseţea misterului. A şti nu mi se părea la fel de important cu a simţi, de aceea Sabi dezvoltase în timp un puternic sentiment protector faţă de mine, ca şi cum s-ar fi aşteptat la tot pasul să sufăr. După părerea Sabinei, nu era nimic frumos într-o taină. Singurul impuls pe care-l avea în faţa unui mister era acela de a-l dezlega şi a-l expune lumii întregi, protejându-i astfel pe toţi de un potenţial pericol.

Expeditor: „Cabinet de avocatură Liviu Popescu, Baroul Galaţi”, scria pe plic. Înăuntru se aflau un plan cadastral, un certificat notarial şi o foaie A4 cu antet albastru şi un text scurt, protocolar:

„Stimată doamnă Zaharescu,

Prin prezenta vă aduc la cunoştinţă că sunteţi parte moştenitoare în dosarul nr. 4173/2019, al cărui executor testamentar sunt.

Obiectul moştenirii este imobilul din Galaţi, str. Portului 1 nr. 7, colţ cu str. Portului 2 şi str. Duminicii, intrarea din str. Portului 1. Vă rog să găsiţi alăturat planul cadastral al imobilului care face obiectul moştenirii.

Conform dorinţei exprimate în scris de testator, identitatea sa nu va fi menţionată.

Clauză specială: intrarea în posesia imobilului care face obiectul moștenirii se va face prin str. Duminicii, cu titlu de nulitate în caz contrar. În situația în care intrarea în posesie nu a fost făcută conform clauzei până la data de 1 sept., imobilul va intra în masa succesorală, revenind moștenitorilor de drept.

Pentru alte detalii, nu ezitați să mă contactați la adresa de mail: liviupopescuavocatmail.com".

Câteva fete de la contabilitate apărură pe terasă și-i făcură semne prietenoase Sabinei. Se mulțumi să le zâmbească, o jumătate de răspuns la salutul lor, semn destul de clar ca ele să nu se apropie. O pală jucăușă de vânt făcu foile să foșnească în mâna ei, ca și cum ar mai fi avut ceva de spus. Primise moștenire jumătatea de casă din Galați, încăperile din spatele ușii încuiate, casa *celorlalți* cu care toată copilăria ne aflaserăm amândouă într-un joc încântător de-a hoții și vardiștii.

Dincolo de bulevard, cei doi coloși de sticlă oglindeau apusul începutului de vară. De-o parte Globalworth Tower, de cealaltă Sky Tower, străjuind un perimetru care până acum zece minute fusese sigur, delimitând o lume liniștitoare ce funcționa pe bază de previziuni calculate la a treia zecimală.

Jos, lumea de la sol era un furnicar neliniștit a cărui viermuiala aduse o brumă de pace în frământările Sabinei. Ochii ei prinseră a alerga cu mișcări scurte, eficiente, între colțuri diferite ale tabloului Piperei la ora sfârșitului de program, urmărind evoluția mai multor puncte concomitent: două costume ieșiseră din Sky Tower și traversau neregulamentar, o bluză office albă răspunse la telefon, o polițistă foarte tânără completa o amendă de parcare pentru un SUV care o intimidă - creierul Sabinei torcea ca un motor care își cunoaște rostul pe lume și găsește mulțumire în asta.

Acela fusese momentul în care mă anunțase să mă pregătesc de drum. Urma să plecăm către Galați chiar a doua zi dimineață. Sara-mică venea cu noi, tocmai intrase

în vacanță. Aveam să petrecem câteva zile liniștite în casa cu marchiză de sticlă în care copilăriseră mama și mătușa ei, în care se născuse ea însăși. Planurile se înșirau în fața Sabinei drepte și limpezi. Disciplina lor îi liniști sufletul tulburat pentru o clipă de un rând al scrisorii primite: „intrarea în posesia imobilului care face obiectul moștenirii se va face prin str. Duminicii, cu titlu de nulitate în caz contrar”.

*

Casa cu marchiză de sticlă din Galați ne-a primit cu reproșuri topite repede în lumina verde de sub bolta de viță de la intrare. Un pescăruș țipă lung, nevăzut pe cerul senin de iunie. Sirena unei barje de pe Dunăre îi răspunse liniștit. Sunetele copilăriei noastre se chemau unele pe altele, dând de veste că am sosit și învăluindu-ne în mierea unui timp uitat.

Am intrat în curtea Zahareștilor inspirând miresmele vagi ale florilor de struguri tămâioși cu stinghereala celor care s-au înstrăinat. Cercetam dacă locurile ne mai consideră vrednice să fim primite înapoi, după pribegiile în timpul cărora ne dedaserăm, eu și Sabi, la atâtea mărunte trădări ale credințelor noastre de odinioară.

Intraserăm în șir indian, trăgând trolerele după noi, Sabi, Sara-mică și la urmă eu. Aleea bătută în pietre mari de râu care ducea de la poartă până la intrarea din față era mărginită cu buchețele multicolore de gura-cucoanei și călțunași portocalii, nu mai înalte de gleznele noastre. Sara-mică și-a strecurat mâna într-a mea și mi-a arătat prin semne, cu ochii măriți a uimire, gurile căscate larg ale burlanelor cu cap de dragon care se iveau din iarbă, lângă pereții casei. Frunze negre, moarte de anul trecut, fuseseră aduse de pe streășină la ultima ploaie și rămăseseră părăsite pe alee, la picioarele noastre, ieșind din gurile dragonilor.

Complicitatea mea cu fiica Sabinei dura de câțiva ani, cam de când se făcuse ea de vârsta poveștilor. Era ceva în

purtarea ei care-mi lăsa impresia că mă consideră o intrusă în lumea celor mari, un fel de spion al ei printre celelalte generații. Pe de altă parte, pe mine mă fascina copilul care nu surâdea niciodată. Sara-mică părea desprinsă dintr-un film cu păduri adânci, întunecate și rochii de noapte îngălbenite de vreme. Atunci când mă fixa cu privirea, auzeam limpede undeva, în spatele urechilor, vocea ei serioasă cerându-mi, de obicei, să-i citesc ceva.

Mă intimidă. Știam să mă port cu copiii, eram feblețea cetei de pe scara blocului din București unde închiriasem o garsonieră. Din motive necunoscute însă mă jenam să folosesc cu Sara-mică toate ghidușile cu care îi cucerisem pe ei. Îmi cerea să-i spun povești, iar eu executam comanda, luându-mi glasul sobru de examen și explicând la cererea ei cum sunt solzii balaurului.

— Sunt ca solzii de dinozaur? îmi pusesese ea demult o întrebare ajutătoare. La Discovery au spus că tiranozaurii T. Rex aveau corpul acoperit de solzi. O echipă internațională de oameni de știință a analizat fragmente de piele fosilizată de pe gâtul și coada unui T. Rex și a ajuns la concluzia că avea solzi. Eu cred că balaurii sunt niște dinozauri despre care oamenii au tot povestit, până când nimeni nu a mai știut exact care este adevărul și a rămas așa, că scuipă foc pe nări și-i încalecă solomonarii. În fine, tu spune mai departe ce știi.

Avea cinci ani atunci când mi-a spus asta. Jumătate dintre cuvintele pe care le folosisese nu era normal să le cunoască. Acum are zece și încă nu am văzut-o zâmbind. Tăcerile ei îmi stârnesc un amestec de teamă și respect, astfel încât pendulez mereu între curiozitatea de a o auzi vorbind și ușurarea de a o vedea tăcând.

Am pășit pragul casei și am intrat în marchiza de sticlă. O duzină de pantofi vechi, folosiți acum prin curte, papuci bărbătești cu velurul tocit și lipsit de culoare și sandale cu baretele din spate tăiate, par să-și doarmă somnul de veci într-un fel de cimitir al încălțărilor aflat în marchiză. Singura locatară a casei este astăzi mama Cornelia. Pantofii au numere cuprinse între 44 și 35. Foștii lor

stăpâni s-au mutat unul câte unul în celălalt capăt al orașului, în Cimitirul Eternitatea.

Mirosurile tari ale Dunării, aflată la numai câțiva pași, au rămas în urma noastră, amestecuri vrăjite de mușchi umed, salvie și ghimbir iute care amintesc cerului gurii gustul puternic de scrumbie. Din adâncurile casei s-a apropiat de noi mama Cornelia, într-un capot elegant cu flori japoneze pe mânecile largi, un obiect din alt veac, îmbrăcat anume ca să arate importanța pe care o dădea evenimentului. Sara-mică sări în brațele ei și o vreme rămaseră contopite, legănându-se una pe cealaltă într-un dans tainic, după o melodie auzită numai de ele. Gresia tablă de șah, cu dale alb-negre, din vestibul mă făcu să mă simt iarăși ca Alice în Țara Minunilor, exact ca în copilărie, când eram mereu pregătită ca podeaua aceea să prindă viață, pătratele negre să vorbească cu mine, întrecându-se cu cele albe și luându-se la ceartă sub picioarele mele.

Locurile pe care le părăsești în copilărie și la care revii apoi ca adult par mai mici. Regula aceasta însă nu părea să fie valabilă pentru casa cu marchiză de sticlă. Sufrageria în care eu și Sabi ne jucaserăm ani la rând ca într-o pădure, atât de mare încât ne părea pe atunci că este o întreagă lume plină de comori ce așteptau să fie descoperite, nu pierduse astăzi nimic din dimensiunile ei de odinioară. Ferestrele până în podea, cu nervuri de metal răsucite în arabescuri complicate, modelau lumina înainte de a o primi înăuntru, transformând-o într-o dantelă tridimensională care plutea în aerul încăperii. Pereții rămâneau estompați într-un cerc de umbră din care mobilele mai mari se desprindeau în culori de ciocolată neagră, cu marginile abia ghicite: corpurile masive de bibliotecă, scrinul, fotoliul cu măsuța de cafea și scăunelul tapisat pentru sprijinit picioarele, secreterul cu fotografii și soba de teracotă cu micile ei coloane ionice.

Sufrageria Zahareștilor era un spațiu care tulbura ritmul obișnuit al timpului, făcându-l să lăncezească și îngreunând mișcările celor care pătrundeau aici, ca și cum gesturile ar fi fost făcute prin apă. Aerul galben cu nuanțe

nestatornice de auriu împrumutate de la ferestre opunea rezistență. Poate că era într-adevăr efectul unor mucegaiuri necunoscute, înflorite pe la cine știe ce colțuri de tavan, așa cum propusese odată ca ipoteză Sabi. Spori din alt veac rămași prizonieri în casă, trădându-și prezența numai prin modificările imperceptibile aduse stărilor sufletești.

Încăperea era plină de flori de apartament. De mirare cum supraviețuiau toate acele plante în lumina puțină și grea de culori a casei. Colțul dinspre răsărit era cu totul adjudecat de o mică junglă. Trei ciubere mari de lemn purtau un ficus, un leandru și un dafin cu trupurile contorsionate spre cea mai apropiată fereastră, aflați permanent în luptă unul cu altul pentru lumină și spațiu. Ghivece cu asparagus, telegraf și nenumărate violete de Parma se iveau pe neașteptate de pe cele mai surprinzătoare polițe, scoase la iveală din semiîntuneric de toana de o clipă a unei raze de lumină. Casa se ascundea și se arăta după bunul ei plac, alegându-și cu grijă privitorii.

Cu glasul moale pe care-l avea numai în locul acesta, Sabi îi reproșă mamei sale că încă ține florile în casă în iunie. Se mișca între sufragerie și vechea ei cameră, aranjând trolerul ei și pe al Sarei alături de pat, lăsându-și rucsacul pe un fotoliu și aruncând în tot acest timp priviri cercetătoare în jur. Își lua din nou în stăpânire vechiul regat. Nu aminti de plicul sosit prin curier, de moștenirea primită sau de clauza neobișnuită și nici mama Cornelia nu ceru detalii. Se purtau amândouă ca și cum era un început obișnuit de vacanță, ignorând adevăratul subiect care ne adusesse astăzi pe toate împreună, așa cum ignoraseră întotdeauna problemele dintre ele.

Ne-am desfăcut bagajele și ne-am spălat pe mâini, umăr la umăr deasupra chiuvetei din baie, împărțind același jet de apă. Pe perete în dreapta mea, o aplică ce-și trimitea lumina în oglinda veche, plină de pete de argint, cu rama aurie scorjită, îmi încălzea umărul. Lângă cotul stâng al Sabinei, pe chiuveta cu bordură lată era așezat un ghiveci cu o ferigă chinuită, aflată mai mereu în tratamente, pe

care o chema Olimpia. „Feriga Olimpia din baie”, îmi imaginam adesea că s-ar prezenta ea plantelor din sufragerie.

În vreme ce afară mama Cornelia pune masa sub nuc, ajutată de Sara-mică, noi ne-am oprit pentru o clipă în fața peretelui cu fotografii. Din tavanul înalt, prins în stucaturi, și până jos, la numai două palme de parchet, zeci de fotografii vechi în rame ovale, rotunde sau dreptunghiulare, albe, negre, maro, aurii sau argintii, cu *passe-partout-uri* îngălbenite ori cenușii, acopereau peretele. Unele erau mai mici decât palma mea, altele erau adevărate tablouri. Optzeci și șapte de Zaharești și Dănilă numărasem odată cu Sabi pe peretele acesta, într-o zi de sfârșit de vacanță, străduindu-ne cu scaune și scărițe să ajungem la fiecare fotografie în parte. Mirese de la începutul secolului trecut, soldați întorși de pe front, școlari cu uniforme dintr-o altă lume, domnișoare de pension, costume de carnaval care aminteau de singurul film mut pe care-l văzusem, toți ne priveau cu seriozitate din fotografiile șterse.

Din loc în loc pe perete, amestecate printre ele, se aflau câteva oglinzi prinse în aceleași rame ca și fotografiile. Prima oară când mi-am zărit chipul într-una dintre ele, în timp ce studiam cu atenție scânteierile din ochii atâtor străbunici, am înghețat de spaimă și surprindere, convinsă că unul dintre ei a înviat. Vinovată, nu am mai mișcat și mi-am ținut respirația, nădăjduind ca străbunica din fotografie să mă ierte și să se decoloreze la loc. M-a salvat Sabi, care a priceput că mă privesc într-o oglindă și a pufnit în râs, scuturând scaunul ca să mă dau jos de pe el și să-i cedez locul.

— Îți amintești? mă întrebă ea acum, privind peretele plin cu fotografii, cu capul lăsat pe spate.

Am ales o fotografie sepia care avea trecut cu cerneală neagră într-un colț anul 1912. Din ea, o familie formată din opt membri de vârste diferite privea peste umărul drept al fotografului, cu seriozitate. Fuseseră așezați simplu, fără vreo atenție deosebită pentru compoziție, umăr la umăr pe

două rânduri, cu un băiețel de patru-cinci ani în fața lor. Întotdeauna mă uimise cât de clară se păstrase această fotografie, una dintre cele mai vechi de pe perete.

— Străbunica Simina, am spus, arătând spre copila mărunțică de pe rândul din spate, care stătea în picioare. Peste câțiva ani avea să se mărite. Acolo este între frați și părinți. E singura fotografie pe care și-au făcut-o.

Sabi a aprobat cu un gest ușor din cap, iar eu am continuat, arătând o altă fotografie făcută prin 1955-1956:

— Mama Cornelia cu mătușa Sebastiană.

Două fete se luaseră ștregărește pe după umeri, scoțând limba la fotograf și sprijinindu-și capetele blonde unul de altul. Imitau rebeliunea ce începuse să se întindă ca focul prin generația răsărită după război, dar limba scoasă și poziția caraghios-lascivă a trupurilor băiețești constituiau singura declarație de independență care le fusese la îndemână.

— Aici le-a fotografiat un vecin, am continuat să spun istoria cunoscută a fotografiei, așa cum își rostește școlarul poezia. Erau în vacanța de vară, străbunica Simina încă trăia.

Sabi își puse brațul pe după gâtul meu și-l lăsă să spânzure cu nonșalanță, lipindu-și tâmpla de a mea și trăgându-mă în fața uneia dintre oglinzi. Capetele noastre se potriveau perfect în rama ovală cu flori sculptate și pentru o clipă nu ne-am deosebit cu nimic de toate celelalte imagini. Străbunicii încremeniți pe peretele cu fotografii ne-au primit printre ei fără împotrivire, împrăștiind asupra noastră răcoarea lor de gheață. Același gând ivit în mințile noastre ne-a albit obraji: peretele pe care îl priveam era viitorul. Către asta mergeam zi de zi, cu fiecare pas pe care-l făceam, cu fiecare decizie pe care o luam.

De afară, glasul Sarei-mici ne chemă la masă:

— Mamaaa! Se răcește supa!

Acela a fost momentul în care Sabi mi-a organizat restul verii, cu aceeași autoritate care nu cerea niciun răspuns folosită asupra mea de când aveam amândouă cinci ani:

— Vara asta scrii un roman, ai deadline la 30 august. Ți-ai pus în cap, a completat, cuprinzând într-un gest larg peretele cu fotografii din care ne priveau cu seriozitate optzeci și șapte de rubedenii risipite pe mai bine de o sută de ani.

Cuvintele ei au stârnit ceva în lumina topită care curgea prin ferestrele înalte, înfiorând atmosfera încremenită a sufrageriei și pe mine deopotrivă. Am urmat-o la masa de sub nuc, cu sentimentul că tocmai auzisem o sentință judecătorească. Am mâncat în tăcere, cu ochii în farfurie și cu mintea la primul capitol al cărții care-mi fusese poruncită. Aș putea începe chiar cu ele, femeile neamului acestuia ivit pe lume din Simina Dănilă, născute prin timp tot perechi de surori, mereu câte două, sfâșiate de despărțiri chinuitoare, unite prin forțe mai presus de înțelegere, miere și pelin una pentru cealaltă. Indiferent cum au decurs viețile lor de binoame neobișnuite, indiferent ce alegeri au făcut la răscruci, oricât de departe ar fi fugit una de cealaltă în încercarea de a se pune la adăpost de dureri, au continuat să-și ducă zilele tânjind una după alta.

Bunica Sada și bunica Vera pe de o parte, mama Cornelia și mătușa Sebastiană pe de altă parte, ficele Siminei și ficele ficele Siminei au fost magneți cu polii corect potriviți numai atunci când se aflau la distanță în timp sau spațiu. Ori de câte ori au încercat o apropiere, forțe necunoscute intrau imediat în acțiune, inversând polii magneților și blocând orice comunicare. Simțeau întotdeauna golul absenței celeilalte ca pe o gaură de glonț sub inimă, apoi, când erau împreună, se îndepărtau și se deziceau una de alta, înfricoșate de pericolul contopirii. Soarele și luna au fost surori născute din Simina.

Rolul meu în tot acest dans complicat al surorilor aveam să-l aflu abia după deschiderea ușii care despărțea casa în două.

Cu o sută șase ani înainte de deschiderea ușii

Înainte de Războiul cel Mare, plășile județului Covurlui de la granița cu Imperiul Rus erau cuprinse între patru ape: Dunărea, Prutul, Șiretul și Covurluiul. Așezarea aceasta a pământurilor între ape îi făcuse pe oamenii locurilor să capete un soi de trufie, ca și cum însuși bunul Dumnezeu îi separase clar de semenii lor într-o grădină a raiului care nu era destinată oricui. Pentru covurluieni, cei care locuiau dincolo de oricare dintre apele lor erau mai prejos decât ei. Din însușirile vechilor seminții răzbătuseră până la ei cutezanța vameșilor de odinioară ai țării, priceperea de a învăța vorba a negustorilor sosiți în portul Galaților și iscusința de a vorbi cu pământul a răzeșilor cu hrisoave de oameni liberi pecetluite de Ștefan cel Mare.

Aici, într-una dintre plășile Covurluiului, Simina ieșea din copilărie pe nesimțite cu puțin timp înainte de marele război.

Nu zâmbea niciodată, aducând cu Sara-mică de peste ani. Viața i se părea un lucru prețios care i-a fost dat în grijă, mult peste ceea ce ar fi meritat ea, o sarcină solemnă și plină de taine de-ale lui Dumnezeu ce-i fusese încredințată, supunând-o sub greutatea ei, ridicând-o deasupra celorlalți prin înțelegerea acestui lucru. Nu găsea nimic de râs în asta. Cu toții ar trebui să fim copleșiți atunci când ni se dă pe mâini o viață ca să o trăim, credea Simina, dar se vede că celor mai slabi dintre noi, celor care nu ar suporta nemărginirea acestei sarcini, Dumnezeu le dă rătăcirea de a râde. Acolo unde se isprăvește înțelegerea, începe hazul.

Simina se obișnuise să privească cu bunăvoință râsul celorlalți. După ce observase o vreme mersul lucrurilor și lumea lui Dumnezeu, hotărâse să arate îngăduință acestei manifestări pe care ea însăși o stârnea adesea semenilor săi.

Cususe cea dintâi altită ce-i fusese încredințată cu ramuri verzi de salcie, subțiri, șerpuite în chip nemaivăzut

către partea din spate a gâtului, întinzându-se ca un semn ascuns spre punctul din ceafă care o furnica de fiecare dată când era lună plină. Sărmana maica sa și toate femeile din bătătura părinților rămăseseră nemișcate ca la vederea necuratului cu chipul lui cel frumos. Găsiseră cu cale să nu dea glas chiar atunci, pe loc, spaimelor lor și lucraseră în seara aceea de iarnă până la ivirea sfintei luni. Plecaseră apoi spre casele lor prin zăpezile de-un stat de om, clătînând din capete cu îngrijorare și compătimentu-i pe bieții părinți.

— Ce înseamnă asta? o întrebase maică-sa atunci când rămăseseră singure. Așa te-am învățat să coși? Unde ai mai văzut tu alțițe cu șerpi verzi care se întind să înlănțuie gulerul cămășii, Doamne, iartă-mă? Ești nebună? Și de unde ai târguit tu arnici verde?

— Sunt ramuri de salcie înainte de a înflori, răspunsese cu seriozitate Simina, convinsă în momentul acela că va avea sorti de izbândă cu explicația ei. Toate femeile cos cu arnici roșu, aceleași flori în aceleași locuri. M-am gândit că ar fi frumos dacă aș împodobi o cămașă așa cum nu a mai făcut-o nimeni până acum.

Privirile maică-sii se întunecară de umbrele unor înțelegeri înspăimântate: fata era smintită ori cel puțin bătută vremelnice de boala care le apucă și pe animalele pădurii atunci când e lună plină. Niciodată, nimeni dintre ai lor ori dintre cunoscuți nu râvnise la lucruri altfel. Cât despre rubedenii, atât de adânc în neamul lor cât putuseră pătrunde poveștile și ținerea de minte ale mamei și bunicii sale, toate avuseseră mințile drepte. De unde să fi răsărit atunci fata aceasta a ei? Sau poate nu fata, ci numai dorința de a face lucrurile altfel.

Într-o clipă, mintea îi alergă în cercetarea viitorului. Femeile din sat care tocmai plecaseră, ducând cu ele imaginea cămășii stricate, cusută cu ramuri șerpuitoare de salcie verde, aveau să ducă vestea mai departe. Simina se apropia de vârsta măritişului, în primăvară plănuise să cheme o pețitoare cu care să se sfătuiască. Nimeni nu se va mai mulțumi cu livada de pe coastă și câte o pereche de

orătănii de prin curte ca să o ia de nevastă, dacă ea era altfel decât celelalte.

Ridică aşadar palma şi lovi cu toată îngrijorarea şi dragostea obrazul albit de lumina lunii al fetei, înroşind pe el două semne care, până a doua zi dimineată, căpătară culoarea vineţie a zăpezii în inima nopţii.

— Tu eşti la fel cu toate celelalte, neruşinate! îi puse în vedere, trăgând nădejde că fata va pricepe singură ce primejdii îi pândesc la tot pasul pe cei care sunt altfel.

Către sfârşitul iernii aceleia se răspândi printre fete vestea că flăcăii pregătesc prima horă. Zăpezile se scurgeau murdare în pământ, soarele începuse să zâmbească şi un pui de vânticel zbicea noroaiele. În mare taină, fata străchinarului fură o lingură de chinovar roşu din vopselele tatălui său şi, adunând toate fetele în lunca Şiretului, departe de privirile iscoditoare ale părinţilor şi flăcăilor, se apucară să exerseze pomăduitul. Foloseau apele stătute din ochiurile râului ca să verifice cum se descurcă, îşi muiau vârful unui deget în vopseaua preţioasă şi-şi punctau apoi buzele. Cele mai îndrăzneţe îşi înroşiseră şi pomeţii obrazilor, iar acum admirau chipurile înstrăinate, oglindite în apă.

Simina se cercetă îndelung în ochiul liniştit care scânteia la picioarele ei. În mijlocul chicotelii din jur, ea rămânea serioasă şi umbla cu privirea pe marginea rotundă a obrazilor, de-a lungul bărbiei blânde, în jos pe gât până în gropiţa ascunsă între cele două margini îmbinate ale bundiţei. O găză deşteptată prea devreme de soarele amăgitor lovi faţa apei, iar undele stârnite văluriră chipul Siminei, punând-o pe gânduri. Îşi închipui că ar putea păstra dansul acesta al apei pe obrazii şi fruntea ei şi înmuie un capăt de pai în chinovar. Urmând întocmai harta desenată de undele Şiretului, îşi brăzdă chipul cu linii subţiri, roşii, uimită de felul în care ochii ei îşi schimbau expresia pe măsură ce desenul înainta.

Fetele pufniră în râs la vederea undelor şerpuitoare care brăzdau faţa Siminei.

— Pe buze se pune vopseaua, nu pe faţă, îi spuse fata

străchinarului, înveselită.

— Știu, răspunse Simina, iar ochii ei arămii străluceau cu înțelegere pentru sărmenele acelea care, din neștiință, amestecau lucrurile între ele. Nu am început încă să mă pomăduiesc. Voiam numai să încerc ceva nou.

— Păi, cu chinovar ai vrut să încerci? râse și mai tare fata și, apucând-o strâns de bărbie, începu să-i frece obrajii cu un ștergar muiat în râu. Nu se mai ia, nebuno!

Simina ajunsese acasă după asfințit, nădăjduind că umbrele serii vor mai șterge de pe fața ei semnele desenului vrăjit pe care-l inventase la râu. Avea obrajii roșii din pricina ștergarului aspru cu care o frecase fata străchinarului. Bănuitoare, maică-sa ridicase opaițul chiar în dreptul ochilor Siminei și o cercetase amănunțit. Undele șerpuitoare de chinovar începură să iasă la lumină, una câte una, închipuind sub privirile speriate ale maică-sii harta unei lumi străine.

Lămurită acum pe deplin că în fata aceasta a ei a stat ascunsă dintotdeauna o vietate străină care, tot mai des în vremea din urmă, încerca să iasă afară, maică-sa renunță să o mai bată pentru corectarea purtărilor. Înțelese că animalul nesupus pe care fiica ei îl purta în coșul pieptului își va duce viața acolo pentru totdeauna, ascunzându-se cu viclenie de înțelegerea celorlalți.

Astăzi am spune că Simina era creativă. Darurile de născocitoare cu care venise ea pe lume, fantezia bogată ori dorința atât de fierbinte de a încerca să facă lucrurile altfel au fost privite de-a lungul vremii, de dinainte de nașterea ei și până astăzi, când scriu toate acestea, în moduri din cele mai diverse. Creativitatea o făcea diferită, blestemul încă nebănuit al tuturor viitoarelor ei fiice, nepoate și strănepoate care vor urca, rând pe rând, în fotografiile de pe peretele casei cu marchiză de sticlă din Galați. Un șir încă neîntrerupt de ființe care aparțineau unei lumi inaccesibile altora, stârnind prin aceasta ceea ce stârnesc de cele mai multe ori lucrurile tainice: atracție și teamă.

Primăvara sosi într-o singură noapte, ori poate oamenii fuseseră absorbiți cu totul de treburile care năvăleau peste

ei - ascuțirea lamelor de plug, primenirea zestrei fetelor din anul acela, arvunirea pețitoarelor - și nu băgară de seamă ce venea. Florile pomilor se scuturară peste brazde, albindu-le. Câmpurilor le dădură colții dintâi, verzi ca lanțurile încolăcite neobișnuit ale cusăturii din iarnă de pe cămașa Siminei.

Când lepădă bundița în anul acela, trupul ei opri toată suflarea bărbătească la poarta lor. Înălțat dintr-odată ca din apă, unduitor parcă ar fi grăit cu vorbe și luminos ca luna de vară prin locurile descoperite, trupul ei de salcie care îndemna bărbații la visare păruse tatălui și maicii sale încă și mai păcătos decât dacă s-ar fi împlinit ca pâinea, dând semne că e pregătit să poarte prunci.

Trupul Siminei nu înștiința însă că ar fi gata de născut. Vorbea despre o lume nepământească, populată de zâne și năluci, mișcările ei adevereau existența Sânzienelor, al căror nume femeile se cam fereau să-l rostească.

— Åsta nu-i lucru rău, trase concluzia pețitoarea, după ce studie fata îndelung, urmărindu-i mersul și căutându-i adânc în priviri. Are să cadă cu tronc la inimă multora. Gata ești să te măriți? Întrebă ea apoi fata, ca să-i vadă inima și curajul.

— Gata sunt, răspunse Simina fără un zâmbet, iar glasul ei ce aducea la suprafață sunete uitate de prin copilăriile celor cu care vorbea atrase atenția bătrânei, care stărui cu privirea asupra ei o clipă în plus.

Până la Sfintele Paște, pe Simina o cerură doi flăcăi. Inima maică-sii se mai îmbună, taică-său cinsti pețitoarea după cum se înțeleseseră, iar fata căpătă mai multă libertate acum, odată ce părinții simțeau că vremea în care ei erau răspunzători se apropia de sfârșit. Se hotărâră asupra celui mai vârstnic dintre cei doi, gândind că era mai bine ca apucăturile fetei și firea ei neobișnuită să se afle sub paza unei minți mai coapte. Băură aldămașul, stabiliră sfârșitul lui septembrie pentru nuntă și generațiile își văzură apoi de ale lor.

De pildă, tinerii puseră la cale să coboare până la Dunăre și să pândească trecerea vaporului cu care Măria

Sa Regele Carol I își făcea, la vremea aceea, vilegiatura obișnuită de primăvară. În anul dinainte, vaporul pornise de la Călărași și îi purtase pe Rege, Regină și Prințul Moștenitor cu Prințesa Maria, timp de două săptămâni, pe Dunăre, până la Sulina. Opriseră în Brăila și în Galați, coborâseră ca să strângă mâna primarilor și oficialităților celor două porturi, iar oamenii sosiți din două plăși, călare, în căruțe, trăsură ori coborâți cu trenul de prin părțile Tecuciului, îi putuseră vedea bine la față și povestiseră mai apoi tot restul anului cum Măria Sa Regele îi privise drept în ochi.

În dimineața plecării, Simina intră în grajduri înainte de ivirea zorilor și o pregăti pe Zmeoaica, iapa tânără pe care abia o învățase cu șaua. În lumina încă cenușie a dimineții, o auzea pe maica sa cotrobăind prin cămări ca să-i umple desaga cu de mâncare, să vadă logodanul ei că este fată de casă și știe cum să-l îngrijească. La o vreme, în poartă opri cu zarvă mare căruța plină cu fete, înconjurată de flăcăii călare. Purtau cu toții straietele de duminică, la picioarele fetelor odihneau coșurile cu bucate, iar la oblâncurile șeilor flăcăilor atârnavă ploștile pline.

Simina scoase pe Zmeoaica din grajd și începu a-i cerceta pentru ultima oară legăturile șeii. Luase pe umeri numai un ilic, pentru că avea de gând să alerge iapa și știa că se va încălzi. Maică-sii îi fu de ajuns o singură privire ca să priceapă gândul fetei și se înnegură la față.

— Treci în căruță lângă fete numaidecât! îi repezi o poruncă scurtă printre buzele strânse, căutând să-și ascundă mânia de oamenii de la poartă.

— Nu merg, mamă, în căruță, că, va trebui să mă supun voii tuturor. Vreau să-mi găsesc singură locul cel mai bun pe malul Dunării, vreau să stau cât poftesc, să mă uit la Rege și la Regină până mă satur și să nu-mi poruncească nimeni plecarea. Ei sunt porniți să petreacă și vor pierde ziua prin lunca Șiretului, cu mâncare și băutură. Scripcarul e în căruță, știu eu gândul lor, vorbea Simina îmbufnată, punctând fiecare cuvânt mai important cu o smucitură a chingilor șeii, ca să se asigure că sunt legate

bine.

— Simină! Ai să faci ce face toată lumea, că, de nu, să știi că nu mai pleci nicăieri! mai șopti maică-sa, apropiindu-se de Zmeoaica cu pasul legănat și hotărât cu care se apropia și de Simina în anii trecuți, atunci când fata îi ieșea de sub ascultare.

Cu gesturi decise, liniștită, Simina potrivea scărița cu palma și încăleacă, arătând genunchii luminoși de sub poalele cămășii. Căruța bloca ieșirea pe porțile cele mari, deschise din vreme de Simina. Flăcăii priveau cu încântare fata călare, cu picioarele dezgolite până la genunchi, așa cum le vedeau numai în toiul verii, atunci când pândeau fetele care spălau la râu. Căutară cu priviri admirative către logodanul Siminei și câțiva își duseră mâinile la cușme, într-un gest de respect. Fata încleștă pântecul iepei între călcâiele botinelor stâlcite pe care le purtaseră multe generații, se aplecă ușor în față și șopti Zmeoaicei la ureche pesemne o vrajă, de vreme ce iapa necheză a aprobare și porni ca din pușcă spre gardul din nuiele împletite, sărindu-l fără pic de efort și pierzându-se în lungul drumului, într-un nor de praf.

Fetele din căruță chiuiră ca la horă. Încurajat, scripcarul sări drept în picioare și slobozi primele acorduri ale unei sârbe. Fruntea flăcăilor îl bătău pe umăr pe logodanul Siminei în semn de apreciere și întregul alai porni cu veselie pe urmele ei. Mișcarea dintâi a căruței cu fete îl prăvăli pe scripcar printre coșurile acoperite cu ștergare înflorate, întâmplare care ridică spre cerul senin mănunchi de râsete și glume deochete ce plutiră o vreme deasupra alaiului, urmându-l din văzduh ca un buchet de baloane colorate de la bălci.

Simțindu-și stăpâna cea mică hotărâtă în spinarea ei, Zmeoaica alerga abia atingând fața pământului, folosind clipa scurtă de contact numai ca să-și ia avânt pentru saltul următor, și mai prelung. Pesemne o astfel de goană urmăriseră povestitorii lumii mai înainte de a vorbi despre caii zburători. Fără să știe, Simina alerga cu sălbăticie și bucurie către soarta ei.

Atunci când se apropie de pădurea de salcâmi de la Hanu Conachi, un întreg neam de femei cărora avea să le dea naștere se înfioră, vălurind aerul în unde nevăzute cum plutește căldura deasupra câmpurilor în luna lui cuptor. Două lumi se apropiară preț de o clipă, lumea celor născuți și lumea celor nenăscuți, care își așteaptă vremea undeva printre noi. Iapa fremăta, tulburându-și goana și scuturând din cap ca și cum ar fi simțit o muscă prin preajma botului. Căpăstrul cu mărgele și bănuți de argint zurui abia ghicit. Simina înțelese de îndată semnul, simțurile i se ascuțiră și privirea ei înfiptă până atunci în zarea albă cercetă iute împrejurimile.

De-a dreapta alerga împreună cu ea Șiretul, cu ape verzi și adânci, sticlind în soare amăgitor din mii de bănuți. De-a stânga o urma calea ferată, lucrarea diavolului ori poate a bunului Dumnezeu, oamenii încă nu căzuseră la pace asupra acestui subiect, încă se discuta dacă locomotivele care brăzdau plasa Covurluiului aveau să ia laptele vacilor, lăsându-le sterpe și speriate, ori aveau să explodeze din pricina unei ultime pufăituri mai grozave decât toate.

Un urlet prelung, stârnind ecouri în dealurile din depărtare, o ajunse din urmă. Zmeoaica îi răspunse cu un nechezat, dând de veste Siminei că era pregătită să se întreacă oricând cu mașinăria diavolească. Trenul se apropia, ridicând aburi groși către cerul de primăvară, oftând și pufnind cum trebuie să fi făcut toți balaurii solomonarilor de prin poveștile iernilor trecute.

Cu un surâs trufaș lucind în ochii arămii, Simina se făcu una cu gâtul calului și, șoptindu-i basme în urechile încordate, îi dădu pinteni. Iapa țâșni, lăsând urme adâncite în cărarea uscată. Locomotiva venea șuierând, potrivindu-și ritmul pufnelilor după acela al inimii fetei de pe cal. Coama castanie a Zmeoaicei, amestecată cu cozile despletite ale Siminei, desena un dans sălbatic prin aerul îmbălsămat cu cele dintâi arome ale pomilor înfloriți.

Șuieratul trenului îl scoase la postul său din fața gării pe impiegatul de mișcare, un bărbat tânăr care încerca să amăgească timpul cu o mustață răsucită nemțește și o cută

adâncită cu seriozitate între sprâncene. Privirile însă îi trădau anii puțini, lucind cu poftă de viață sub cozorocul de lac al caschetei. Purta uniforma de mare ținută, obligatorie în zilele de sărbătoare ori duminică, în cinstea vilegiaturii regale, măcar că între gara lui și Dunăre era cale de un ceas. Șapca roșie cu roata înaripată a Direcției Regale a CFR și simbolul Regelui Carol I prinse pe o bandă de catifea neagră, tunica din postav fin, ofițeresc, împodobită cu petlițe și trese aurite aduceau multă mândrie tânărului impiegat.

Numele lui era Iacovache Dănilă și era al patrulea fecior al bătrânului Dănilă, cel căruia îi pusese Dumnezeu mâna în cap atunci când Societatea Strousberg îl despăgubise pentru exproprierea unei bucăți de pământ pe unde urma să treacă drumul de fier. Dănilă cel bătrân se învoise la vremea aceea cu prețul, mintea lui socotise în perechi de boi și capete de oi încă de la prima întâlnire cu neamțul sosit la poarta lui. Totuși, chiar înainte de a bate palma și a semna hârtiile scoase în dezordine din servietă de neamț, Dănilă mai strecurase o condiție:

— Am un băiat bun de școală pe care o să-l luați pe cheltuiala dumneavoastră, o să-l învățați la școala nemțească în așa fel încât să se întoarcă apoi șef de stație aici, la noi, spusese cu viclenie bătrânul, pecetluind într-o clipă soarta feciorului. Ca să fim chit pentru vacile pe care o mi le sperie trenul, lăsându-mi-le fără lapte, de vreme ce drumul de fier văd că o să treacă chiar prin mijlocul imașului meu.

Iacovache Dănilă nu învățase la școala nemțească, ci la București, de unde se întorsese nu șef de stație, ci impiegat de mișcare. Toată lumea era însă mulțumită, pentru că singurul din neamul lor care purtase vreodată uniformă fusese un frate de-al lui Dănilă, întors de la Plevna într-o manta din stofă grosolană, pământie, încheiată cu un singur rând de bumbi, cu care se plimbase pe ulițe până când vremea începuse a se încălzi și soldatul se aprinsese tot la față, nădușind pe sub guler.

Ai lui Dănilă, frații mai mari și chiar părinții, nu mai

cutezară să aibă purtări slobode în preajma lui Iacovache atunci când el se prezentă la postul său, drept în tunica lui la două rânduri de bumbi, cu vipușcă la pantaloni, însemnele regale la guler și, culmea autorității, un buzunăraș cât nuca la jiletcă din care spânzura un lăntșor. Cu câteva minute înainte ca trenul de dimineată către Roman să se audă șuierând prelung, Iacovache Dănilă strecura două degete în buzunăraș, scotea ceasul proprietatea Direcției Regale a CFR și-l cerceta ca și cum nu ora i-ar fi arătat-o, ci viitorul întreg.

Așa îl văzu Simina de departe, cu obrazul lipit de urechea Zmeoaicei, galopând cu încordare în același ritm cu trenul din care o fetiță o urmărea cu ochii vrăjiți prin fereastra aburită. Îi păru cam scund și brațele depărtate de trup vorbeau despre trufia lui. De sub cozorocul de lac i se zărea numai mustața răsucită îngrijit. Trenul frână asurzitor în apropierea gării, acoperind fata și calul în aburii groși eliberați pe la roți. Într-o ultimă opintire, iapa întrecu locomotiva, îi tăie calea traversând linia ferată și se pierdu în pădurea de salcâmi. În inima Siminei coborau încet înțelegeri pe care ea se mulțumea numai să le observe, amânând clipa în care le-ar fi iscodit pe îndelete. Impiegatul de mișcare era important pentru ea. Trecuse pe lângă viitorul ei. Se împlinise ceva vechi atunci când ei doi se aflaseră la distanță atât de mică unul de altul. Dragostea ei pentru bărbatul acesta avea să fie chinuită și să o schimbe pentru totdeauna. Dragostea lui pentru ea avea să fie greu de înțeles.

Cu știința tuturor acestor lucruri, Simina intră între dunele de nisip de la Hanu Conachi și lăsă iapa la pas.

Pentru Iacovache Dănilă, năluca ce trecuse ca vântul în goana calului, aruncându-i o singură privire scurtă atunci când ajunsese în dreptul lui, păruse numai pe jumătate aieva. Închipuirile însă nu lasă în urma lor miresme dulci de flori de măr și puternice de cal alergat cu foc, așa că Iacovache pricepu că nu visase. „O țarancă”, răspunse el unui gând, uitând că acasă toți ai lui umblau încălțați numai după ce cădea primul omăt, în vreme ce năluca

purta botine, își amintea bine pentru că ochii diavolești și picioarele albe erau singurele lucruri pe care le văzuse. Norocul ei că era călare și încă în galop, altfel ar fi băgat-o în odaia din stație și i-ar fi făcut felul imediat, își spuse ceferistul, poate s-ar fi învățat minte și altă dată nu ar mai fi trecut prin dreptul lui călare.

În vreme ce lacovache Dănilă saluta regulamentar cu mâna la chipiu intrarea trenului în gară, Simina opri iapa pe malul Șiretului, descălecă, își scoase botinele și își afundă picioarele goale în nisipul ca făina al acestor locuri ciudate. Hanu Conachi în anii copilăriei Siminei avea dune lungi de nisip pornind de la apă și înaintând adânc în inima câmpurilor oamenilor, mușcând din ele tot mai mult, an de an. Animale, păsări și flori nemaivăzute prin alte locuri stăpâneau malurile înalte, de-o parte și de alta a Șiretului. Glasurile lor necunoscute și miresmele străine arătau oricui se încumeta să treacă pe aici că străbate un loc deosebit. Nimeni nu se simțea acasă la Hanu Conachi. Locurile nu aparțineau oamenilor, ci vietăților și cerului, încercând să stăvilească dunele de nisip înainte să înghită cu totul pământul cu roade, oamenii plantaseră salcâmi. O întreagă pădure se amesteca acum cu nisipul și cu ierburile pitice care ascundeau o viață tainică, adăugând și mai mult mister locurilor.

Pe când Simina descălecasse între dune, cerul coborâse foarte aproape de ape, oglindindu-se în ele și schimbându-le. Vântul se oprise și sticlirile de bănuți de argint ale râului dispăruseră. Aerul avea gust catifelat de unt păstrat la răcoare, se topea pe cerul gurii Siminei, îmblânzindu-i gândurile.

Coborî prin nisipul mătăsos până la apă, își spală fața încinsă și ceafa asudată și trase aer adânc în piept. Un fir de apă îi alunecă de-a lungul spinării, înfiorând-o. Logodanul care venea pe urmele ei, cu ceata de flăcăi și fete, nu mai avea nicio importanță. Lucrurile legate din neștiință mai înainte de a-ți cunoaște soarta sunt dezlegate de Dumnezeu, era incredințată Simina. Nu simțea nicio vinovăție pentru ce avea să facă. Vedea înainte prin zilele

ei la fel de bine cum vedea în urmă, iar asta se datora întru totul locului acestuia straniu, dunelor de nisip și pădurii de salcâmi.

Rămase pe malul apei liniștite până când pământul, smocurile de pipirig, pârșii fricoși cu ochi mari, stârcii și broaștele ascunse în smârcuri nu-i mai vorbiră. Se încălță apoi, încălecă și porni mai departe, părăsind drumul și urmând firul râului. Către prânzișor văzu Dunărea. Șiretul se vărsa cuminte în apele ei galbene, iar pescăruși cu zborul frânt pescuiau, dând de veste cu țipete ascuțite atunci când se ridicau din apă fără pradă. Priponi iapa într-un loc înalt, se așează pe un smoc gras de iarbă și așteptă, cu ochii în susul Dunării, să treacă vaporul regal.

Undeva în stânga podul umblător pornise agale din Galați către malul tulcean al Dunării, spre sora pescarilor de la Zaclău. Simina îl urmări cu privirea până când acesta acostă în lunca mlăștinoasă, acoperită de păpurișul cu miresme de baltă și pește. Câțiva bragagii săraci își întindeau tarabele, atacați de cohorte de țânțari flămânzi, în apropierea lor, o cherhana aprinsese focurile sub ceaune, pentru borșul de pește. Către malul apei, pădurea de sălcii se rărea, risipindu-se în nisipul plajei Insula, pe care începeau să se ivească umbreluțele domnișoarelor. Salutându-le cu mormăieli neînțelese, câțiva pescari lipoveni își strângeau năvoadele lăsate la uscat pe o palmă de nisip, sub liziera pădurii de sălcii. Lotci pescărești mărunte abia se ghiceau pe mijlocul Dunării. De la cele mai apropiate se auzea până la Simina plescăitul plaselor aruncate în ape.

De la o vreme, dinspre Brăila se ivi un fir de abur ca acela al locomotivei cu care se luase la întrecere. În spatele ei, locul se umpluse de gălățeni sosiți din toate mahalalele, din port până în Bărboși. Vreo doi țânți aduseseră cu ei cârdurile de găște pe care le aveau în grijă, iar în apropiere pășteau cuminți câteva vaci, dând semne blânde din tălângi. Bolborosind din zbat-uri, vaporul aflat sub pavilion regal se apropia. *Borcea*, scria rotund pe bordajul de lemn, chiar deasupra zbaturilor.

Mândria inginerilor români de la Șantierul Naval Turnu Severin, nava *Borcea* fusese lansată la apă de curând și dăruită Prințului Moștenitor Ferdinand. Întreaga Familie Regală se afla acum pe punte, la babord. În haine lejere de călătorie, nu se deosebeau cu nimic de o familie de boieri înstăriți, veniți de la București. Numai bătrâna Regină Elisabeta se detașa din tot acest tablou. Poate din pricina părului nefiresc de alb, a mantalei galben-pai, singura culoare deschisă între pardesiile bleumarin sau cafenii ale tuturor celorlalți, ori din cine știe ce pricini tainice, Regina atrăgea toate privirile.

Pe punte, copiii cei mici ai Prințesei Maria se alergau chicotind. Departe de toată agitația, în picioare la pupa vaporului, Principesa Elisabeta ținea o carte deschisă în mână și, sub pretextul că citește, rătăcea cu privirea de-a lungul Dunării. Când vaporul trecu prin dreptul oamenilor adunați pe mal, întreaga familie se întoarse către ei și rămase nemișcată preț de o clipă. Momentul fu spart de Principesa Ileana, o copilă de o șchioapă cu pălăriuță de pai, care ridică mâna mică și o flutură către copiii cu gura căscată de pe mal, stârnind astfel mare fierbere în mulțime.

Clopotul din bronz al vaporului bătu cu solemnitate în vreme ce se îndepărta. *Borcea* avea să ancoreze pentru scurtă vreme în portul Galațiului, apoi avea să-și continue drumul până la Constanța. Aceeași tristețe blândă care cobora în ea și la sfârșitul verilor puse stăpânire pe Simina.

Undeva se desfășura o viață plină de întâmplări fabuloase a cărei martoră i-ar fi plăcut să fie. Libertatea de a călători i se părea cea mai mare dintre bogățiile lumii. Se înfuria pe bunul Dumnezeu, care pusese în ea dorințele acestea, apoi o lăsase pe lume într-un târg din plasa Covurluiului, fără nicio posibilitate de a și le împlini.

Atunci când mulțimea de pe malul Dunării se risipi, zări căruța cu fete și pe logodanul ei călare, între flăcăi, îl privi mișcându-se printre ei, râzând și dând o ploscă din mână în mână, până când bărbatul se întoarse ca tras de ață

către ea. Dreaptă în șa, Simina grăia din ochii serioși și obrazul neclintit mai mult decât ar fi putut-o face din vorbe.

Viețile familiilor sunt covoare țesute în același război de la începutul lumii. Cheia fericirii este să nu cercetezi îndeaproape covorul, ca să te poți bucura de uimirile tale ca de lucruri noi, ca și cum ele ar fi ivite pe lume anume pentru tine. Simina îi iscodise adesea pe bătrânii familiei, cerând mereu noi și noi detalii ale poveștilor pe care le aflate, până când modelul covorului țesut în spate îi fusese limpede. Uimirile ei de acum erau aceleași cu uimirile bătrânilor ei de odinioară. Înțelegerea aceasta îi răpise bucuria din ele, iar Simina pricepuse că ar fi fost mai bine să nu știe. Nu-și putea înfrâna însă curiozitatea. Trăia viața bunicii sale, care trăise viața mamei și a bunicii ei, într-un șir neîntrerupt prins în covorul din război. Nicio uimire nu era nou ivită pe lume, anume pentru ea. Pe măsură ce deslușea mai limpede modelul covorului din spate, vedea tot mai clar covorul din față, nețesut încă, dar existând încă de când războiul fusese ridicat pentru prima oară pe picioare.

Privirea ei prin timp înainte se întâlnea cu privirea prin timp înapoi a Sabine, aflată în fața peretelui cu fotografii. Simina văzu casa cu marchiză de sticlă de pe malul Dunării, nucul din curte și pe ficele ei, Sada și Vera. Sabi văzu cea dintâi întâlnire a Siminei cu lacovache Dănilă, viitoarea lor gospodărie plină de copii și tot șirul de rupturi și împăcări dintre femeile neamului.

Viețile oamenilor nu există separate. Există numai viețile familiilor. Până când nu ești conștient de șirul la capătul căruia trăiești, viața ta se află într-o paranteză, un somn nesănătos din care atâția bunici și străbunici așteaptă să te trezești. Simina încă nu împlinise șaisprezece ani când ajunsese la concluzia aceasta.

Explicația cu logodanul său fusese scurtă și avusese loc chiar acolo, pe malul înalt al Dunării, în locul unde Șiretul se varsă în fluviu.

— Nu putem să ne luăm, îi spusese fata, cu privirile

drepte într-ale lui, ca și cum el, și nu ea, ar fi avut motiv de stânjeneală. Pentru că eu nu sunt a ta.

— Dar am băut aldămașul, spusese bărbatul fără convingere, pentru că hotărârea din glasul calm al Siminei îi arăta că nimic nu o va mai întoarce din drum.

— Nu sunt a ta, repetase fata, rămânând dreaptă la judecata lui.

O vreme își cercetară fiecare viitorul, privindu-se tăcuți în ochi. Bărbatul se văzu în poarta părinților Siminei, în mijlocul unui scandal care avea să scoată tot târgul în drum, vărsându-și furia și cerând despăgubiri. Simina se văzu ferecată în casă de taică-său, cu obrajii înroșiți de palmele maică-sii, fugind în mijlocul nopții către feciorul în uniformă regală al lui Dănilă, care avea să o facă fericită din când în când. Covorul trebuia țesut mai departe pentru ca Simina să nască pe Sada și pe Vera, care să nască pe Sebastiană și pe Cornelia, care să nască pe Sabi, care să nască pe Sara-mică.

Lucrurile se împliniră, în mare, așa cum văzuseră ei doi în clipa aceea. Pe drumul de întoarcere, Simina opri calul în fața gării, lăsându-l pe lacovache Dănilă să o cerceteze din creștet până în tălpi.

— Și a cui ești? întrebă el la sfârșitul evaluării, după ce cântărise și frumusețea fetei, dar și cutezanța ei care-i stârnea dorința de a o supune.

— Sunt de-a lui Micu, răspunsese fata, fără să mai dea alte lămuriri, căci neamul era întins și tot târgul cunoștea câte un Micu.

Lacovache Dănilă o cântări din nou amănunțit, cu priviri negustorești, încercând să-și adoarmă presimțirile care-l nelinișteau, pentru că nu era obișnuit cu ele. Pacea pe care i-o aducea în suflet apropierea fetei acesteia, sentimentul luminos că a ajuns acasă veneau cu siguranță din calculele pe care mintea lui le rotea cu repeziciune: ai lui Micu erau frunte mereu, fata era frumoasă și înfaptă, de toată nădejdea de vreme ce călătorise astăzi singură până la Galați și înapoi, mică de ani după cum o arăta pielea netedă, străvezie de sub ochi și de pe gât, cu siguranță

încă nerușinată de vreun flăcău, judecând după privirea cutezătoare pe care nicio femeie nu o poate avea după ce a cunoscut bărbatul.

— Ești promisă? întrebuse el, strecurând două degete în buzunăraș, scoțând de acolo ceasul și aruncându-i o privire scurtă, numai cât să impresioneze naiada care stătea în fața lui călare.

— Sunt promisă.

— Și cum facem?

— Să vii la tata să mă ceri, spusese Simina fără nicio urmă de patimă, numai cu liniște în glasul cu tălăzuiri de ape. Cu celălalt am vorbit eu, mi-am luat cuvântul înapoi ca să rămână povara asupra mea.

— O să te dea? se miră lacovache cu sinceritate.

— N-o să mă dea, dar dumneata trebuie să vii să mă ceri frumos. Apoi vin eu singură.

Bărbatul o privea cum stătea dreaptă în șa pe calul care nu-i ieșea din cuvânt, nici măcar nu fornăia atâta vreme cât ea își ținea o mână sub urechea lui, și pricepu dintr-odată că fata aceasta care vorbea atât de stăpânit despre viitoare furtuni pe care urma să le abată asupra familiei sale avea să-i dea și lui mari bătaii de cap.

— Sfruntările astea o să le mai retezăm un pic, mormăi el, îmbărbătându-se singur. Și cum te cheamă?

— Eu sunt Simina, dădu ea răspunsul ca un titlu de cântec ori de carte.

La scurtă vreme, lacovache Dănilă veni singur la poarta Siminei. Taică-său, bătrânul Dănilă și maică-sa i se împotriviseră pentru întâia oară de când el se întorsese în uniformă cu trese aurii și vipușcă la pantaloni. Încercaseră mai întâi cu vorba bună să-i arate că fata e promisă, aflase maică-sa prin femei, duminica la biserică, băuseră și aldămașul, nu mai era nimic de făcut. Și apoi, o pețitoare pricepută ar putea acum, când el este impiegat de mișcare, adică nu un oarecine în târgul ăsta, să-i găsească o fată cu ceva școală și cu pian în casă, poate dintr-ale învățătorului ori chiar din fetele preotului. O fată care să vină cu pianul ca zestre.

Lacovache auzea pentru prima oară despre astfel de visuri ale mamei sale. Întoarse ideea aceasta în minte o vreme, rămânând tăcut și mutându-și privirea de la Dănilă bătrânul la mamă-sa și înapoi. În minte îi răsări apoi imaginea Siminei țâșnind din aburul gros al trenului, alergând lipită de iapa ei nebună și inima ei se împărți iarăși în două: jumătate își dorea cu însetare să oprească fuga fetei, să o supună, să-i șteargă înfumurarea din mișcări, cealaltă jumătate simțea că a ajuns acasă și voia numai să se bucure de această pace.

— Nu-mi iau nevastă pe care să o țin în casă ca pe-o icoană din perete, iar eu să muncesc ca prostul și la slujbă, și prin curte, vorbi el, iar glasul îi sună suficient de îndârjit ca să-l înfurie pe bătrânul Dănilă.

— Nici nevastă fără zestre n-o să-ți iei câtă vreme mai sunt eu în putere, așa să știi! ridică el glasul și pumnul către tavan. Crezi cumva că Micu o să fie de acord cu încurcătura asta? Crezi că o să-ți dea fata cu pământ și cu animale?

— Să-mi iau atunci una care aduce ca zestre un pian? sări lacovache drept în picioare și ieși din casă, traversă curtea și plecă fără să se mai uite înapoi, la părinții rămași pe prag, aruncându-și de acolo supărarea către el.

Dincolo, la ai lui Micu, era așteptat. În ograda largă, lacovache simțea pregătiri ca de război. Unui frate mai mic îi se dăduseră pe mână caii, să-i scoată din curte și să meargă cu ei pe luncă ori pe deal, departe, ca să nu fugă nebuna, cum spusese Micu răstit, croindu-i copilului peste ceafă palma care era de fapt menită Siminei. În pragul casei, mamă-sa strângea la piept botinele fetei ca și cum ar fi bănuit prin apropiere un dușman nevăzut care ar fi dorit să i le smulgă. Sus, în gura podului, se arătase Simina, desculță și aprigă.

— Bună ziua! începuse lacovache Dănilă după cum cerea buna-cuviință, apoi așteptă să fie poftit să intre.

— Domnule șef, îi răspunse stăpânit Micu în vreme ce se apropia de poartă cu pași largi, ca omul în curtea lui. Mergi cu Dumnezeu mai înainte să ajungă taica părintele

aici și o să trecem cu vederea totul ca și cum nu ar fi fost, mai spuse el, deschizând poarta și blocând calea cu trupul său.

— Am venit să ne înțelegem ca oamenii, spuse Iacovache, iritat că fusese chemat preotul, ca la mare pricină.

Din spate răsună glasul ascutit, alarmat al femeii lui:

— Aține-te, Micule, aține-te!

Simina, coborâtă din podul casei prin mărul înflorit, înainta calmă către poarta în care se înfruntau părintele său și feciorul lui Dănilă. Avea în brațe o icoană mică, două cămăși împăturite, o trusă de cusut într-o cutie de lemn și o sticlută cu apă de colonie, toate primite numai de la nănaș-sa. Nu luase din casă nimic căpătat de la părinți. Își privi tatăl liniștită și-i vorbi cu glas scăzut, peste care răzbăteau strigătele mamei ei, „aține-te, Micule, aține-te!”:

— Taică, acum ori mâine, ori poimâine, voi pleca. Descultă și pe jos, dacă-mi luați botinele și calul, voi pleca.

În păr i se aninaseră petalele florilor de măr printre care trecuse. Glasul îi era calm, mișcările stăpânite și privirea dreaptă. Tăcerea care creștea între ei i-o dezvălui în sfârșit pe Simina părintelui său, care făcu un pas în spatele porții ca să o lase să treacă. Iacovache o prinse de braț și o urcă alături de el în șa, apoi dădură binețe frumos, se întoarseră și plecară încet, el privind cam neliniștit înainte, pentru că viitorul nu i se arăta foarte limpede, iar la spatele lui fata ninsă cu flori de măr ca orice mireasă curată.

Pentru Simina aveau să fie ultimele vorbe schimbate cu ai ei. Cu fetițele avea să încerce să se apropie de inaică-sa, i le adusese până la gard peste ani, atunci când copilele se ridicaseră pe picioarele lor și le învățase să spună frumos „sărut mâna” bunicii lor. Maică-sa însă avea să le cerceteze cu răceală, amintindu-și planurile pe care le făcuse pentru Simina și pentru ea însăși. Fetițele aduse de mână de Simina ar fi trebuit să crească în curtea ei. I se răpise un lucru de preț, prezența nepoatelor în viața sa. Gândul acesta avea să-i învrăjbească privirile. Avea să intre în casă fără o vorbă și, cu gesturi smucite, avea să

încuie ușa în urma ei. Taică-său, fără să-i arunce nicio privire, avea să-și vadă de treburile prin curte ca și cum ea sau fetele nici nu ar fi existat. Ruptura dintre cele două neamuri avea să fie permanentă.

Mai înainte de asta însă s-au schimbat regii țării. Pe când începeau nunțile în târg, lacovache Dănilă adusese acasă gazeta *Galații Noi*, sosită cu vagonul de poștă al acceleratului Vârciorova-Roman. Simina pricepu de îndată că erau vești importante, pentru că lacovache nu lepădase uniforma, ci se așezase pe un scaun din bucătărie, desfășurase gazeta cu gesturi pătrunse de importanță și citise așa, ascuns în spatele ziarului, știrile: Regele Carol I murise la palatul din Sinaia, iar Ferdinand depusese jurământul la București.

— Programul ceremoniei pentru depunerea jurământului Regelui, citea lacovache, lăsând pauze apăsate după fiecare cuvânt, ca și cum acolo ar fi întâlnit de fiecare dată un punct. La ora. Unu jumătate. Domnii Senatori. Domnii Deputați. Și membrii. Corpului. Diplomatic. S-au întâlnit. În Sala. Adunării. Deputaților.

Simina știa că el mai citise o dată gazeta la gară, iar acum o interpreta pentru ea. Își asculta bărbatul recitând și încerca să găsească printre amintirile primăverii aceleia chipul noului rege zărit pe puntea vaporului *Borcea*, la Galați. Atunci când îl auzi pe lacovache citind „sunt hotărât ca bun român și rege”, Simina tresări așa cum tresărise o întreagă sală plină de parlamentari, care izbucniseră în urale minute în șir, în București, cu o zi înainte.

Locuiau în ultima casă de pe drumul principal, departe de inima târgului și de oameni, în gospodăria urcată pe jumătate pe dealurile pline de pruni și viță-de-vie a unei bunici de-a lui lacovache. Nu fuseseră primiți nici de Dănilă. Curtea întinsă a bătrânei, cu livadă în spate și acareturi multe, o găsiseră în paragină, ulucile gardurilor erau mâncate de ploi, iar șindrila de pe casă prinsese mușchi gros. Erau ani buni de când nu mai locuise nimeni acolo.

Lacovache se îngriji mai întâi să aducă animale. Simina se pomeni cu femeii care deschideau singure poarta, lăsau pe prispă vreun coș cu pui de o zi ori împingeau în grajdul dărăpănat o vacă cu ugerul alb și plecau. Un băiețuș de câțiva ani venise cu câte o găscă sub fiecare braț și Simina petrecuse tot restul zilei încercând să dreagă cu sfoară poarta căzută a curții păsărilor. La prima leafă, lacovache târgui unelte și opt coți de alestâncă, pe care le duse Siminei.

— Bani de rochii nu vom avea multă vreme de acum încolo, îi spusese el, dacă vrem să încropim gospodăria asta, ca să nu ne rădă oamenii. Ți-am târguit pânză și o să înveți să-ți faci singură rochie. Uneltele pune-le bine, data viitoare când mai ai nevoie să dregi ceva, să știi de unde să le iei.

Întâmplările care plutiseră de la începuturi pe deasupra vieților lor începură să coboare atunci când le venea vremea, una câte una. Simina născu un băiat. De teamă să nu scape în afară valurile de dragoste și duioșie care-i muiau inima, speriat mai întâi de ce i-ar putea face lui și apoi de tulburările care ar fi șubrezit cu siguranță ordinea lucrurilor, lacovache Dănilă rătăci un ceas prin livada pe care Simina o curățase și o dăduse pe rod. Intrase apoi în odaia lăuzei și a pruncului, răcorit și pregătit să dea piept cu evenimentul.

— Ei, brava ție, Simină! spuse el cu un surâs pe care-i fu imposibil să și-l șteargă de pe chip. De-acuma, dacă am început cu bine, o să ne meargă din plin.

Cu bine însemna că începuseră șirul copiilor cu un băiat. Mersul din plin însemna un șir lung de băieți de atunci înainte, numai că la vremea aceea lacovache nu bănuia cât de lung va fi șirul, nu avea de unde să știe că Simina va naște șapte băieți și două fete.

Începând din noaptea aceea dormi în cealaltă odaie, pentru ca plânsul pruncului să nu-l trezească din somn, de vreme ce la prima oră a dimineții trebuia să fie la postul lui din gară. Plecă înainte de răsărit, ca de obicei. Numai că de data asta se opri în poarta de peste drum, scoase

cârligul și intră, străbătu curtea vecinilor, aflată în mare neorânduială, și bătu cu degetele în geamul murdar. Un cap ciufulit se ivi din întuneric și doi ochi cârpiți de somn luciră nedumeriți. Cu greu s-ar fi putut spune dacă chipul aparținea unei femei sau unui bărbat.

— Scoală! poruncise lacovache, iar făptura dezlânată din spatele geamului murdar își strânse părul la spate cu mișcări care, în sfârșit, o arătară a fi femeie.

Țila Nebuna era de seama lui, dar avea mintea unui copil. Venise pe lume în cea mai săracă familie din târg, aflată deja la a doua generație de hoți și făcători de rele. Oamenii îi mai chemau din când în când la muncă și-i priveau cu dispreț atunci când niciunul dintre frații și unchii Țilei nu se dădea scos la câmp. Trăiau cu te miri ce și, ori de câte ori apăreau în drum amețiți de băutură, oamenii își cercetau cu îngrijorare damigenele de prin pivnițe, căci frații Țilei ar fi putut bea numai de furat.

Singura femeie dintr-un neam plin de bărbați fără căpătâi, Țila era bună de muncă, atâta vreme cât îi vorbeai rar și răspicat. Dacă îi pierdeai privirea, puteai fi sigur că nu mai știe ce vorbești. Încărunțise din tinerețe, ca și cum Dumnezeu ar fi vrut să arate o dată în plus cât de specială era ființa aceasta. Chipul ei, la vremea aceea foarte tânăr, luminat de părul argintiu vârstat ici-colo cu câteva fire castanii, avea ceva din chipul unei zâne pedepsite să viețuiască printre oameni. Și, așa cum o ființă omenească își pierde mințile atunci când calcă pe tărâmul celor nevăzute, tot așa și Țila și le pierduse trăind printre oameni.

De-a lungul vremii avea să învețe să se miște după treburi prin curțile lui Dănilă, arătând o siguranță de sine și o condescendență amuzată față de toți ceilalți cum trebuie să fi avut Gulliver, captiv și pus la munci grele de niște stăpâni de-un deget.

În timp, avea să îmbătrânească la fel de senină cum avea să-și trăiască toată viața, ochii albaștri păstrându-și până târziu tinerețea, luminând straniu ridurile adunate pe fața ei. Când era ocărâtă, surâdea cu înțelegere. Când era

zorită după treburi, surâdea îmbărbătându-se singură.

Când își auzea numele strigat cu putere din celălalt capăt al casei, surâdea cu mulțumirea că este nevoie de ea. Surâsul era singurul mod în care Țila răspundea solicitărilor lumii exterioare.

Vorbea adesea unor ființe nevăzute care păreau că o înconjoară întotdeauna și pe care le coordona cu răbdare:

— Hai să scoatem apă. Ia dă-te mai încolo. Lasă că isprăvim acuși.

Uneori pierdea definitiv legătura cu lumea și cădea în goluri care înghețau aerul în preajma ei. Avea atunci sentimentul pe care-l ai când te afli în preajma unui mare adevăr, pe care însă nu ești pregătit să-l afli. Se oprea o clipă lungă din mișcarea vieții, asculta atentă, adulmeca pe gânduri, dar atingerea concretă a ideii îi scăpa și, cu tristețea neîmplinirii, Țila se ridica din fântânile sensurilor adânci înapoi, în lumea cu frământări mărunte și ritm alert.

Părea să nu simtă diferențele de temperatură dintre anotimpuri. Vară sau iarnă, Țila purta mereu aceleași haine, adăugând numai un cojoc destrămat pe la cusături atunci când cădeau zăpezile. Două fuste îmbrăcate una peste alta și încinse pe deasupra cu un șorț, ciorapi împlețiți din lână, ridicați peste genunchi și o vestă din resturi de diferite culori, care vopsite cu foi de ceapă, care cu frunze de nuc, care cu zeamă de sfeclă. În mod neașteptat, nu împrăstia în jurul ei nicio mireasmă, oricât ar fi cercetat-o Simina cu fruntea încruntată, ca și cum Țila nu ar fi asudat, rudă de-ale copacilor și de-a pământului mai degrabă decât de-a oamenilor.

— Scoală! poruncise așadar lacovache scurt în dimineața aceea dintâi. Du-te dincolo, la coana Simina, și dă de mâncare la animale. Apoi taie o găină și fă o zeamă. Cere-i rufe de spălat. Să gălesc apă proaspătă scoasă din fântână și casa aerisită când mă întorc.

Simina nu devenise cucoană atât prin nașterea fiului, cât prin neputința vremelnică de a munci. Cine nu se spetește toată ziua ori e săracul și rușinea târgului, precum cei în

curtea cărora intrase bărbatul ei, ori e domn.

O vreme, lucrurile merseră așa cum le rânduise Iacovache. Simina primise ajutorul Țilei mai întâi rușinată, apoi recunoscătoare, atunci când înțelesese că pruncul nu doarme niciodată mai mult de un ceas încheiat. După trei zile, frații Țilei îi ținură calea lui Iacovache și-i vorbiră, luându-l pe departe, de sănătatea ei, de greutățile familiei lor mari și nevoiașe și de cât de obosită ajunge Țila acasă seara.

— Ce vreți, măi? scurtase Iacovache Dănilă vorba.

— Să o plătești, domn' șef, îi răspunsese cu îndrăzneală unul dintre frați.

— Să o plătesc? repetase Iacovache. Și ce mănâncă ea toată ziua la mine cine-mi plătește?

Bărbații se codiră, uitându-se unul la altul și căutând iute în minte vreun răspuns bun.

— În loc să ziceți bogdaproste că vă scap de o gură de hrănit, voi îmi ațineți calea? continuă Iacovache, profitând de deruta lor. Ia hai, dați-i drumul acasă, că s-a înserat!

În anii tinereții, trupul lui sprinten contrasta cu autoritatea exprimată fără prea multe menajamente, în vorbe poruncitoare, rostite tăios, pe care te-ai fi așteptat să le auzi mai degrabă de la un bărbat trecut de jumătatea vieții. Iacovache Dănilă încerca să compenseze faptul că era scund cu vorba spusă apăsător ca o condamnare. Porunca des și râdea rar. Purta mustața tot ca pe un semn al superiorității lui în fața celorlalți târgoveți, comandându-și pomezile și uleiurile domnului Pinaud și primind cu mare importanță cutiile la vagonul poștal. *Pinaud Clubman, since 1810. Beard pomade*, scria pe borcânașele verzi.

Sprânceană stângă îi rămăsese ridicată întrebător de pe urma unei cicatrici peste care nu mai crescuseră firele de păr, dând fizionomiei lui Iacovache un aer de inchișitor veșnic suspicios. Era încredințat că bănuiala poate scoate din oameni adevăruri neașteptate și de aceea își luase obiceiul de a-l fixa mai întâi cu privirea preț de câteva clipe pe cel cu care vorbea, ca și cum l-ar fi atenționat că

oricum știe dinainte tot, și de a da drumul întrebării numai după aceea:

— Ai adăpat vitele, măi Moțule?

Cu timpul, lacovache avea să se mai împlinească la trup, iar burta impunătoare din anii bătrâneții avea să-i dea mai multă siguranță. Avea să-și îmblânzească vorba, de vreme ce acum autoritatea lui era evidentă prin trupul masiv. Peste ani, își privea cu mulțumire palmele dolofane cu degete ca niște cârnăciori, gândind că sunt cu adevărat palme de om gospodar, cuprins. Sub ochi, pielea avea să i se pungească în cearcăne coborâte mult către obraji, punând pentru totdeauna pe chipul său o umbră de tristețe pentru care Simina avea să-i ierte multe. Cearcănele și sprâncenele îi închideau ochii în două cercuri largi de umbre și riduri care-i înăspriseră privirile.

Peste gulerul uniformei aveau să se așeze în anii aceia două guși generoase, care ieșeau și mai mult în evidență atunci când lacovache scotea ceasul din buzunăraș ca să-l cerceteze. Își vâră apoi un deget grăsun pe sub guler, îndepărtându-l puțin în așa fel ca prima gușă să se așeze la locul ei.

*

Simina se întremă repede de pe urma nașterii. În primăvara următoare, într-o noapte înaltă și caldă, lacovache Dănilă se răsucea în așternuturi ca fript, privind ba umbrele aruncate de un prun pe peretele de la răsărit, ba pe cele puse de un nuc pe peretele de la miazăzi. Lipsit de somn, de la o vreme se ridică și ieși afară, în curte. Verifică ograda pășăretului, cuștile iepurilor, ocolul vacilor, grajdul cailor și poarta de la drum. Își ținu răsuflarea și ciuli urechea atunci când trecu pe sub fereastra Siminei. Îi păru că-i aude glasul susurând cuvinte de alint. Mirosul de lapte al copilului îl învălui, ori poate că era numai închipuire. O văzu iarăși în poarta părinților ei, cu icoana, cămășile și sticluta de apă de colonie în brațe, desculță și cu umerii ninși cu petale de flori de măr. În

anul acesta dintâi al lor se sfădiseră rar, spre mirarea lui Iacovache, care se pregătise pentru mai mult de atât.

Ridică două degete lipite și ciocăni ușor în fereastră, apoi se depărtă un pas și așteaptă drept în lumina lunii, ca să nu pară că cerșește de la ea. Perdeaua scrobită și încrețită se mișcă și chipul Siminei se ivi din spatele ei. Părul despletit străluci arămiu, umplând nările lui Iacovache de amintirea miresmelor sălbatice, necunoscute, din el. Ea îl privi mai întâi întrebător, apoi privirea i se adânci înțelegând, se strecură afară din odaie în vârful picioarelor, ca să nu trezească băiatul, și se întâlnește cu Iacovache în cealaltă odaie.

Îmblânzit de duioșia necunoscută pe care i-o stârnise intrarea copilului în viața lor, Iacovache o iubise pe Simina în noaptea aceea flămând și trist, pentru întâia oară cu răbdare pentru fiecare bucățică a trupului ei de salcie cu unduiri din altă lume. Dorința lui mai veche de a-și plimba palma peste pielea din spatele genunchilor ori de a-i cerceta cu buricele curioase ale degetelor sfârcurile aflate în clipa lor fermecată de întărire nu-l mai umplu de teamă ca în trecut, când acoperea toate acestea sub valuri brutale de îmbrățișări răzbunătoare. Simplul fapt că femeia aceasta fusese calea prin care apăruse pe lume feciorul său o înzestra în ochii lui cu puteri pe care le recunoștea peste ale lui.

Culcată în așternuturile cu horbote pe la margini, între umbrele nucului și ale prunului care jucau pe pereți, cu urechea ciulită la respirația pruncului din odaia alăturată, Simina îi simți supunerea recunoscătoare și învățăături vechi, aflate în așteptare, intrară odată cu respirația în trupul ei cu miros de lapte și dragoste. Știu în clipa aceea că toate femeile din neamul aflat în spatele ei priviseră bărbații cu sentimente protectoare, considerându-i ființe incapabile să vadă urzelile adevărate ale vieții ori să se înțeleagă pe ei înșiși. Ca și cum orbirea aceasta nu ar fi fost suficientă, bunul Dumnezeu îi trimitea pe lume trufași, încredințați că cel de pe urmă rost al tuturor lucrurilor sunt ei înșiși. Nici Iacovache nu era altfel, de aceea Simina

avea să-l supravegheze cu discreție, pregătită să-l oblojească atunci când va sosi acasă înfrânt de pe urma cine știe cărei trântă cu viața.

Se lăsă o vreme dezmiertată, atentă mai degrabă la știința veche pe care mângâierile lui lacovache o deșteptau în ea, apoi ieși ușor de sub el, îl cuprinse cu brațele cum făcea cu mânjii tineri, încă neînvățați cu căpăstrul, și îl răsuci odată cu ea, ajungând deasupra. Poalele cămășii ei îl acopereau și pe el. Simina îl iubea ca și cum l-ar fi descântat de o boală necunoscută și grea care-i luase puterile și fala. Și la fel ca un bolnav, înfricoșat de lucrurile străine ce-i umpleau sufletul, derutat de slăbiciunile care-l ținuseră sub puterile femeii lui salcie, lacovache se predă, lăsându-se iubit ori mântuit.

Dimineată se deșteptă cu multă furie în patul gol. Simina trebăluia cu zgomote slabe prin bucătărie, vorbindu-i blând pruncului și aruncând din când în când câte o poruncă mai apăsată Țilei Nebuna, nelipsită din curtea lor. Lacovache îi găsi pricină Siminei de cum se ridică din pat.

— Unde-s pantalonii, anafura și tămădăul mamei lor de pantaloni azi și mâine! strigă el cu năduf, rușinat de noaptea de blândețe și speriat că toată mândria lui nu va mai putea fi recuperată niciodată.

Simina trimise pe Țila să vadă ce-i, hotărâtă să nu se arate atâta vreme cât bărbatul se împăuna așa cum numai la gară, în uniformă, ar fi trebuit să o facă. Lucrurile rămaseră nelămurite între ei multă vreme, lacovache ascunzându-și dragostea care încerca să-l schimbe, înfrângându-l, sub înjurături cumpănite bine la granița dintre duioșie și dușmănie, iar Simina semețindu-și trufiile pe care simțea că e îndreptățită să le poarte, de vreme ce sosise cu ele de acasă, de la părinți.

Noaptea erau stăpânite de Simina, ziua puterea era pretinsă cu asprime de lacovache, care-și arunca întotdeauna ocările numai asupra lucrurilor din jur, niciodată asupra Siminei:

— Ai lăsat poarta cotețelor deschisă, Simină, scrisul și vascrisul mamei lor de cotețe!

Simina asculta toate acestea numai pe jumătate, cu îngăduința cu care părinții ascultă liniștiți un copil furios. Ceea ce văzuse în ochii lui lacovache Dănilă atunci când dăduse pintoni calului și ieșise ca o năluca din aburul gros al frânelor trenului era ea însăși, așa cum era pe dinăuntru. Feciorul lui Dănilă fusese singurul care o privise cu uimirea pe jumătate speriată, pe jumătate încântată cu care trebuia privită o faptură ca ea. Simțise atunci, pe loc, dorința arzătoare de a rămâne alături de el, cel care o vedea. Nu știa dacă el o va și iubi, dar cel puțin toate așteptările în care o înfășuraseră ceilalți, părinții, logodanul ei de atunci, vecinii, căzuseră în jurul gleznelor ei, eliberând-o de povara de a le purta.

Nu luase în calcul nicio clipă posibilitatea de a-i spune altfel decât „dumneata”. Lacovache Dănilă era cu unsprezece ani mai mare decât ea și „dumneata” era singurul mod în care i se putea adresa. Pe de altă parte însă, nu găsea nimic nepotrivit în a-l chinui uneori o întreagă zi de duminică, arătându-i toate greșelile, scoțându-le la aer ca pe perne, bătându-le bine ca să le primenească și obosind abia târziu, către asfințit:

— Că dumneata nu vrei să înțelegi, lacovache, că-i mai bine cum zic eu. Că am și eu cap să socotesc, ba încă mi se pare că am mai mult timp de gândit decât dumneata, care stai cât e ziua de lungă în odaia gării, cu ochii pe ceas și pe linie. Pe când eu aici, acasă, văd cum ar trebui făcute toate. Ar trebui date oile la cioban bun, nu la ăsta de acum, care nu e în stare să facă o brânză cum se cuvine, să știm de ce ținem oile la el. Ar trebui lărgite polatrele din spatele casei, că îndesăm porumbul și de asta prinde floare până-n iarnă. Ar trebui multe, lacovache, ce știi dumneata? Uite alți bărbați cum ascultă vorba femeilor lor și le merge casa bine, că femeia știe ce e de făcut. Unde mai pui că noi nici nu avem sprijin din nicio parte, și ai mei, și ai dumitale s-au lăsat de noi și așteaptă pesemne să ne împiedicăm ca mânjii. Păi, asta vrei dumneata, lacovache? Se ridică pruncul ăsta măricel, mâine-poimâine înțelege vorba noastră, adică pe a mea, că văd că dumneata nu spui

nimic, mă lași să vorbesc singură ca Țila Nebuna.

Dănilă auzea numai jumătate din vorbele Siminei, nu pentru că n-ar fi ascultat, ci pentru că femeia intra în casă și ieșea afară neconținând vorba, iar el pierdea șirul atunci când ea dispărea. De făcut însă făcea tot numai cum voia el.

În primăvara anului următor, pânțele Siminei prinse din nou a se rotunji ca luna aflată în creștere. Războiul frământa lumea, răsucind în ea pumnii strânși așa cum făcea Simina când muncea cozonacii pentru Sfintele Paște. Dănilă aducea acasă gazeta sosită cu vagonul poștei și citea din ea, ascuns în spatele foilor cu miros de plumb și cerneală tipografică, despre Frontul de Vest ori declarația de război a Italiei împotriva Imperiului Austro-Ungar. Simina asculta, cu o mână pe pânțe, sunetul unor cuvinte ca „Marna”, „Lacurile Mazurice” ori „Sarajevo” și închipuirea ei bogată revărsa asupra curților înclinate în povârniș imaginile unor locuri desprinse din povești. Simpla rostire a numelor acelor țărături îndepărtate scotea târgușorul din plasa lui din Covurlui și-l așeza pe același loc cu ele, parte a unor întâmplări însemnate care aveau loc în timpul vieții lor. Gazeta ținea locul vaporului cu zbaturi *Borcea*, plimbând prin fața ochilor Siminei o lume mult mai largă pe care ea tânjea să o cunoască.

În ajun de Sântă Mărie Mare, Dănilă intrase în curțile lui lărgite și împinse de Simina până sus, pe dealul cu pruni și zmeură, îmbujorat și cu răsufarea precipitată. Trimise pe Țila acasă cu o vorbă scurtă, apoi ceru numai din gesturi un rachiou, pe care-l dădu pe gât, și puse în femeia lui salcie o privire scânteietoare, luminată de un început de surâs pe sub mustața răsucită în două rotocoale perfecte.

— Astăzi, toată ziua, am avut linia liberă pentru garniturile speciale cu soldați, vorbi el într-un târziu, cu atâta mândrie în glas de ai fi crezut că el însuși semnase ordinele soldaților și rânduise trenurile pentru ei. O garnitură a oprit ca să ia oamenii apă. Am tras o țigară cu un caporal care mi-a spus că băieții au în ranite câte un cozonac și conserve din cele bune, franțuzești. Li s-a

împărțit tutun și au primit câte o litră de rachiu la plecare. Știi tu ce înseamnă asta, Simină? isprăvi el, în vreme ce surâsul i se lățea acum pe toată fața.

— Că le-au împărțit și lor, săracii oameni, pentru sfânta sărbătoare de mâine? propusese Simina un răspuns bun la întrebarea lui.

— Trenuri pline cu soldați care au cale liberă până la Buzău și de acolo urmează să fie trecuți pe linia nouă spre Nehoiu, spre munți? Cu provizii în ranițe? Ba pe deasupra și în ajunul sărbătorii Sfintei Ocrotitoare a românilor? Îți spun eu ce înseamnă asta, Simină, continuase Dănilă și, făcând semn după încă un rachiu, îl dădu pe gât cu același entuziasm. De la Nehoiu e numai o aruncătură de băț până la Tabla Buții și Vama Buzăului, pe unde se trece dincolo, la frați, în Ardeal.

— Intrăm în război, pricepu Simina, acoperindu-și cu palma gura care cutezase să aducă pe lume vestea aceasta cu atâtea înțelesuri.

Noaptea coborî la fel ca și până atunci peste curțile lui Dănilă. De peste drum mai răsunară o vreme blestemele și ocările fraților Țilei. Clopotul din turla bisericii vesti sărbătoarea de a doua zi. Mugetele lungi ale vitelor prin ocoale, cârâitul și zburătăcelile găinilor bătrâne urcate în măr și cotcodăcitul puilor mai tineri îngrămădiți unul în altul prin cotețe se stinseră pe rând. Greierii luară locul în stăpânire, ridicând spre cerul ca smoala mii de țârâituri. Pruncul nenăscut mișcă pentru prima oară în noaptea aceea care avea să despartă pentru totdeauna lumile între ele, lumea veche, care cunoștea numai micile răutăți ce se întindeau de la o poartă la alta, și lumea nouă care avea să îngenuncheze sute de mii de suflete.

Cu trei luni înainte de deschiderea ușii

Viața Zahareștilor se muta vara afară, sub nuc. În timp, tata Manu mobilase bucata aceea de curte cu băncuțe din scânduri și fotolii din nuiiele împletite, mese mari și mici, cu scaune comode cu spătar, și felurite etajere și rafturi pe

care mama Cornelia își scotea nenumăratele ghivece cu flori, transformând locul într-o sufragerie mare și luminoasă, pe jumătate ascunsă sub crengile bogate ale nukului. În copilăria noastră, pe când familia încă era numeroasă, sub nuc se adunau la masă trei generații. Astăzi însă tata Manu nu mai era, partea de familie a Sebastianei plecase demult, iar sub nuc mama Cornelia și Sara-mică așezaseră masa numai pentru noi.

— Supă de roșii cu găluști, spuse mama Cornelia în vreme ce umplea o farfurie cu supă și o așeza la dreapta ei. Aici stai, continuă ea către Sabi.

— Eu vreau numai o singură gălușcă, mamaie, spuse Sara-mică.

Pe fața de masă urcase nevăzută o furnică și apără pentru o clipă din spatele coșulețului pentru pâine. Sabi porni un mic război cu furnica, ridicând pe rând farfuriile, șervețelele, coșul și ștergând fața de masă cu palma. Sara-mică ținea partea furnicii, se vedea limpede din felul în care tresărea cu bucurie ori de câte ori mama ei dădea greș.

— Sabi, spuse mama Cornelia cu un glas mult mai împăciuitor decât te-ai fi așteptat, judecând după felul iritat în care tocmai își subțiasse buzele, las-o, mamă, că e doar o furnică.

În jur plutea din nou tensiunea aceea care se năștea întotdeauna între ele două, ca și cum aerul s-ar fi întărit imperceptibil, vibrând într-o frecvență greu de detectat de urechea omenească, dar creatoare de neliniști foarte concrete.

Natura o speria pe Sabi, o clătina în siguranța ei. Vedea în natură singurul fenomen care, cu toate că era haotic, era perfect funcțional, ba chiar autosuficient. Inutilitatea evidentă a planurilor amănunțite o deruta. De aceea ieșeam întotdeauna în natură numai împreună. Ne așezam umăr lângă umăr pe costișele cu ierburi arse de soare de pe drumul către cabana Bolboci, cel care se desface la stânga spre Târgoviște, chiar înainte de intrarea în Sinaia, și discutam acolo despre vieți. Sabi susținea că viață se

numește ceea ce se petrece în interior, pentru că acolo sunt procesate toate senzațiile, acolo se transformă experiențele în convingeri, înțelegeri și concluzii. Eu argumentam pățimaș că viață se numește ceea ce se petrece în exterior, chiar fără implicarea personală, mai ales lucrurile petrecute fără implicarea personală, care alterează viața adevărată pentru că adaugă nota de subiectivism ce strică totul. Discuția noastră despre vieți avea să rămână multă vreme deschisă, niciuna dintre noi nereușind să o convingă pe cealaltă. Din când în când, câte un lucru petrecut ba în interiorul nostru, ba în exterior ne făcea să redeschidem argumentația cu noile dovezi.

— O să stau aici, spuse Sabi, luând farfuria plină cu supă de pe masă și așezându-se la stânga mamei Cornelia, ca o declarație de război înțeleasă doar de ele două, o primă mică împotrivire dintr-un lung șir pe care-l bănuiam deja. Și te rog să-i pui încă o gălușcă Sarei. Toată lumea mănâncă două găluști.

Sara-mică mai primi o gălușcă și masa continuă în liniște. Privită de la o distanță de câțiva pași, scena ar fi părut de o pace bucolică. Un convoi de șleपुरi sparse tăcerea cu sunetul grav al sirenelor. Știam că, dacă ar fi izbutit să păstreze între ele această tăcere până la sfârșitul mesei, aerul s-ar fi detensionat și ele s-ar fi regăsit la marginea acestui moment, dornice de înțelegere. Le priveam și mă întrebam dacă Sabi și mama Cornelia au vorbit vreodată cu adevărat, dacă au depășit hotarul subiectelor convenționale ca să pășească pe nisipurile mișcătoare ale adevăratelor lor răni. Viața însemna nukul, sirenele șleपुरilor și gustul sărat al aerului de Dunăre? Sau frământările care vibrau între noi toate, hrănindu-se cu emoțiile și trăirile ce se nășteau neîncetat din sufletele noastre?

— Sărut mâna pentru masă, spuse Sabi mai târziu, iar în glasul calm cu greu se putea desluși o notă de resemnare. Foarte bună.

— Să trăiți, mamă, să veniți să mai mâncați, răspunse mama Cornelia cu chipul sincer luminat, ușurată să

constate că Sabi se întorsese între convențiile care ei îi aduceau atâta alinare.

După o adolescență în care forțase toate limitele în încercări stângace de a sparge scutul pe care mama Cornelia îl ridicase între ele două, după o tinerețe în care rupsese o vreme orice relație, îndepărtându-se și păstrând tăceri nefiresc de lungi, Sabi se împăcase acum cu acest pact tacit care părea să asigure liniștea relației lor. Anii de tăcere ai Sabinei fuseseră interpretați de mama Cornelia pentru toți cunoscuții lor drept o viață profesională plină și un început solicitant al vieții de familie. Credea cu toată sinceritatea în această variantă creată de ea însăși, care o punea la adăpost pentru o vreme de tulburătoarele porniri de a da lucrurile pe față ale fiicei sale.

În anii din urmă, pe măsură ce mama Cornelia obosea tot mai mult și îngenunchea în fața vieții, Sabi simțea cum rolurile lor se inversează. Tot mai des își observa un impuls protector în prezența mamei sale. Vremea lămuririlor dintre ele trecea tot mai repede, iar frustrările ei se topeau în Resemnări obosite. Cu atât mai mult discuțiile rămăneau superficiale, limitate la subiecte inofensive: deplasarea anotimpurilor cu cel puțin o lună, ca efect al încălzirii globale, vreo nouă boală prin vecini sau vreo dramă amuzantă, cu importanța mult exagerată de lipsa de activitate a acelei străduțe de pensionari.

Ajunsă acasă după astfel de vizite în care se vorbise mult despre nimic, Sabi se revolta din nou împotriva resemnării care o cuprinsese încă o dată, purta iarăși în gând discuția lămuritoare despre înstrăinarea dintre ea și mama Cornelia, își consuma frământarea în gol, rămânând cu un sentiment puternic de inutilitate și deșertăciune.

Am participat toate la strânsul mesei, cârând farfurii și tacâmuri spre bucătărie și intersectându-ne pe drum, când mama Cornelia profita de întâlnire și ne mai întreba câte ceva, cine vrea cafea sau chec. După-amiaza cu lumini blânde strecurate printre crengile nukului și curpenii viței dădea locului un aer tihnit. În vreme ce Sabi și mama

Cornelia au dispărut în casă, am jucat o vreme

ascunselea cu Sara-mică, sperându-ne cu amuzată exagerare atunci când jocul ne ducea aproape de smârcurile nepătrunse din spatele gardului viu al *celorlalți*, departe, tocmai către strada Portului 2. Apoi am lăsat-o în leagănul atârnat odinioară de tata Manu între crengile nukului și am intrat în casă.

Din bucătărie răzbăteau sunete stinse de farfurii spălate și așezate la locurile lor și glasul mamei Cornelia și al Sabinei terminând o discuție începută în urmă cu cine mai știe câți ani.

— Am ajuns la jumătatea vieții, iar întrebările acelea mă chinuie în continuare, spunea Sabi, rotind în mâini o farfurie pe care o ștergea într-un șervet mare, alb. O vreme am crezut cu adevărat că ai dreptate și că ceva rău mă macină pe mine din interior. Am așteptat să se întâmple ceea ce-mi promiteai, să văd lucrurile diferit odată cu trecerea timpului, să devin la rândul meu mamă și să înțeleg. Nu s-a schimbat însă nimic, continuă ea cu oboseală în glas, privind la joaca Sarei de afară. Când o să vorbim despre asta până la capăt?

Nu era acuzatoare, ci mai degrabă rugătoare, dar mama Cornelia nu era dispusă să facă nici măcar un pas pe drumul acesta. Atunci când îi răspunse, vocea ei sună cu totul necunoscut în bucătăria cu mănunchiuri de cimbru atârinate pe la grinzi și cu ghivece de verdeață la ferestre.

— Sabi, iar începi? Ce vrei de la mine?

Pentru o clipă uitase să se mai concentreze pe zâmbetul ochilor, uitase să-și mai ascundă vârsta și rănile, și atunci toți anii de suferință disimulată în cumpătare și reținere năvăliră la suprafață, luându-mă pe nepregătite. Nu vorbise mama Cornelia cea care se împotrivise și evitase în tot acest timp o discuție, ci mama Cornelia cea pe care o invocase mereu Sabi. Se ridicase dinăuntru și rostise cuvintele cu agasare, pe un ton atât de scăzut încât abia le deslușisem. Sabi părea la fel de surprinsă ca și mine, dar recupera într-o singură clipă frâiele și stăpâni din nou situația, cu echilibrul și sângele-rece pe care le admiram, dar nu mi le doream.

— Aș vrea să mă lași să-ți povestesc copilăria mea așa cum am trăit-o eu, nu cum o povestești tu, spuse ea. Aș vrea să-ți amintești un singur moment în care m-ai îmbrățișat, m-ai ținut de mână, m-ai pieptănat ori cel puțin mi-ai vorbit cu blândețe, privindu-mă în ochi, și să mi-l spui și mie. Îți promit că o să te cred dacă mi-l spui.

În bucătărie se lăsă o tăcere vie, care trăi respirând din aerul mamei Cornelia. Spre lauda ei și spre surprinderea mea, cererea nu o doborî și ea nu se mai ascunse. Rămase senină în fața Sabinei, sprijinită de blatul pentru gătit pe care borcanele cu făină, zahăr, paste și o cană de lut cu linguri de lemn erau frumos aliniat. Numai pumnii strânși în buzunarul din față al șortului de bucătărie mai aminteau de mama Cornelia cea temătoare și obosită să se tot apere.

— Lucrurile au fost așa cum au fost și niciuna dintre noi nu mai poate schimba nimic acum, spuse, iar scutul ei se sparse în țandări și căzu pe gresia în formă de fagure. Oricât de mult mi-aș dori eu și oricât de mult ai avea nevoie tu.

Cuvintele ieșeau greu din pieptul ei. Sabi îi lăsă cu răbdare toate pauzele de care mama Cornelia avu nevoie ca să-și ducă vorba până la capăt. De afară răzbătea slab glasul Sarei, care-și găsea singură de joacă printre straturile cu flori. Prin perdeluțele drapate cochet, soarele domol și moale intra și se oprea în mozaicul mărunț cu nuanțe nisipii de pe perete. Mama Cornelia păru că își începe răspunsul din nou, din altă parte:

— Nu ți-am ascuns niciodată felul în care am fost dată de la o mamă la alta. Ai știut întotdeauna cum am fost crescută și ce au însemnat toate astea pentru mine. Am crezut că noi două suntem înțelese deja.

Sabi o privi cu recunoștință pentru că acceptase, în sfârșit, discuția.

— Mamă, spuse pe tonul cu care îi vorbea Sarei, am știut, am auzit poveștile, dar pe vremea când aveam optnouă-zece ani ele nu aveau nicio legătură cu mine. Nu mă atingeai, asta avea legătură cu mine. Am crescut fără atingerea ta. Trebuie să vorbim despre asta.

— Ei bine, eu nu pot vorbi despre asta, răspunse mama Cornelia scurt, tăind cu hotărâre discuția.

În privirile Sabine se așternu o epuizare ce-i trase în jos colțurile ochilor, iar ea se întoarse pe jumătate, cercetând curtea în care se juca copilul. Mama Cornelia se desprinsese de blatul de gătit și veni lângă Sabi.

— Scrie-mi, spuse ea cu blândețe, așezându-și palma peste brațele încrucișate la piept ale Sabine. Scrie-mi tot ce vrei să-mi spui și am să citesc.

— Nu mă ajută, răspunse resemnată Sabi. Am să aștept până când o să poți să mă asculți.

Alungând toate frământările îngrămădite în bucătăria cu mozaic nisipiu pe pereți, Sara-mică năvăli în goană, lipăind mărunț în sandalele ei Nike cu arici.

— Mai este tartă cu vișine? Întrebă cu mult răsfăț, pentru că toată lumea era bucuroasă când ea cerea de mâncare.

Mama Cornelia puse o mână pe creștetul copilului, iar cu cealaltă ridică colțul unui șervet, descoperind platoul cu bucăți mari de tartă. Niciuna dintre reținerile ei nu se manifestase vreodată față de nepoată, iar asta încurca mult concluziile pe care amândouă, Sabi și mama Cornelia, încercau să le tragă separat. Sara-mică alegea îndelung, anticipând bucuria gustului dulce-acrișor și zâmbind din această pricină.

— Mai povestește-mi cum era când mergeai tu în vacanță la străbunica Simina, mamaie, o rugă mai târziu fetița, îndesând cu limba o bucată de tartă în obraz, ca să poată vorbi.

— Străbunică-ta Simina nu ne-ar fi lăsat pe niciuna să vorbim cu gura plină, răspunse mama Cornelia în timp ce strecura o privire muștrătoare către fiica ei, așa cum făcea de fiecare dată când Sara-mică ieșea din normele acelei bune educații acceptate de ea.

— Vă bătea? continuă Sara-mică amuzată, intenționat provocatoare, ascunzând asta sub o privire nevinovată care i-ar fi reușit de minune dacă Sabi, mama Cornelia și cu mine nu am fi știut ce-i poate pielea.

— Ei, ne bătea, se împotrivi cu ezitare mama Cornelia. Ne mai bătea, da, recunosc eu apoi, surâzând stins cine știe cărei amintiri. Curtea aia în pantă o transformam noi, soră-mea Sebastiană și cu mine, în derdeluș iarna. Era așa de înclinată, că se duceau săniile glonț până-n poartă. Bunicul, Dumnezeu să-l ierte, se repezea să deschidă larg porțile cele mari, pentru căruța cu cai, când ne vedea pornind de sus, de pe coastă.

— De ce? întrebă Sara-mică, încântată că-și capătă povestea dorită.

— Pentru că ne-am fi rupt gâturile dacă intram cu săniile în gard, răspundea mama Cornelia, iar privirile ei urmăreau prin timp săniile potrivite cu știință sus, pe coasta curții Siminei și a lui Iacovache Dănilă. În vreme ce noi porneam cu chiuituri, bunicu', săracu', trăgea de porțile înțepenite în zăpadă, umplând aerul curții de ocări. „Anafura, duminatul, vangheaua și ceapa mă-tii de sanie și de poartă azi și mâine!”

Fu rândul Sabinei să trimită înapoi, către mama Cornelia, privirea cea muștrătoare care rămăsese la ea o vreme. Nu se spun înjurături în poveștile pentru Sara-mică, oricât de pitorești și nevinovate ar fi ele. Mama Cornelia evită privirile fiicei sale, le primi numai în inima care i se întări din cauza lor și continuă povestirea și mai hotărâtă, în atmosfera ce se tensionase.

— Și noi amândouă coboram ca fulgerul prin mijlocul curții, culcate pe burtă pe sănii, treceam glonț pe lângă bunicu'-săracu', ieșeam pe porți și cădeam în rigola plină cu zăpadă de pe marginea drumului. Ne rostogoleam acolo în loc să ne proptim cu capetele în gard.

— Acuma spune-mi cu convoaiele de copii, cum veneau ei bolnavi prin zăpadă, schimbă firul poveștii Sara-mică.

— Cu refugiații? întrebă pentru lămurire mama Cornelia. Ce ne povestea bunica Simina din război?

— Da, cu refugiații în război. Și erau sute, poate mai mult de o mie în convoiul ăla în care se mișcau toți ca unul, rosti fetița ca pe o incantație începutul bine cunoscut, ca să-i dea un impuls mamei Cornelia.

Cu o sută patru ani înainte de deschiderea ușii

În mijlocul toamnei, Simina născu cel de-al doilea băiat. Isprăviseră de cules livezile și lăsaseră prunele în tocitori. Făcuseră magiun din rodul celor câțiva meri din spatele curților. Strânseseră și strugurii din vie și coborâseră în pivniță butoaiele cu mustul care avea să fermenteze. Oamenii tocmiți la câmp aduseseră acasă căruțele cu porumb. Cum se sfârșiră toate acestea, Simina născu. Dănilă fu cât se poate de mulțumit de această potriveală. Era meritul Siminei că mai întâi isprăvisese treburile și numai după aceea adusesese pe lume. Trecu așadar iarăși drumul, intră în curtea neîngrijită de alături și tocmi pe unul dintre frații Țilei pentru treburile zilnice.

— Pe Moțu îl iau, că e cel mai mic dintre voi și nu am treabă multă, spuse el, încheind înțelegerea prin geamul deschis. Trebuie să dezghioace porumbul și să ducă sacii la moară. Să taie lemne și să le rânduiască sub streășină, să le întoarcă tot mereu ca să se usuce până dă gerul. Să scoată apă în fiecare zi. Să dea de mâncare la animale. Atâta tot, treabă zilnică până la prima zăpadă. Primește de mâncare, haine pe care nu le mai port și un leu în fiecare duminică, dacă e cuminte și ascultător.

Acesta de pe urmă era adevăratul motiv pentru care îl lua pe Moțu, faptul că era cel mai cuminte și mai ascultător dintre frații Țilei, scandalagii și bețivii târgului, răi de muncă și bănuți pentru mai multe tâlhării săvârșite în inima nopții prin gospodăriile oamenilor.

Băiat înalt și spătos, Moțu își pregătea întotdeauna plecarea de pe loc cu un ritual care le dădea de bănuț oamenilor că nu ar fi tocmai în apele lui. Se înclina puțin în față, măsura din ochi distanța până la punctul în care voia să ajungă, apoi desfăcea brațele într-o primă balansare de care încă nu ar fi trebuit să aibă nevoie și pornea, legănându-le în continuare cu toată nădejdea. Mergea întotdeauna foarte repede, aproape alergând. Păcălite, frunzele din iarbă îl urmau o vreme, lipindu-se de pașii lui,

dar pricepând iute că se înșelaseră și ceea ce le tulburase nu era vântul, renunțau, ofilindu-se pe cale.

Atunci când clipea, pleoapele lui Moțu nu coborau de tot, iar efectul avea ceva nefiresc care iarăși ținea oamenii la distanță.

La scurtă vreme, în primărie se ținuse o adunare la care fusese poftit și lacovache Dănilă alături de șeful de stație, cei doi morari ai târgului, învățătorii, preotul, brutarul și patronul băcăniei. Toate trăsurile târgului erau aliniate în fața intrării, ca la mare bal. De la masa lungă acoperită cu macat le vorbise un domn cu redingotă și lavalieră, așa cum Dănilă văzuse numai la ferestrele trenurilor. La Galați fusese înființată o societate pentru ajutorarea răniților, văduvelor și orfanilor de război, ba chiar și a prizonierilor. Domnul în redingotă le cerea oamenilor contribuții bănești pentru această societate.

— Ajutorarea prizonierilor? scăpase Dănilă întrebarea mai înainte ca mintea să-i oprească mânia.

Întreruperea îl derută o clipă pe vorbitor, care nu se aștepta la împotriviri, și el ceru sprijin din ochi primarului.

— Ascultăm cu răbdare până la sfârșit! bătu cu palma în masă primarul, fixându-l muștrător pe Dănilă.

Rândul întâi, format din notabilitățile târgului, nu dăduse niciun semn la auzul scopului vizitei, în afara spinărilor rigidizate într-o poziție incomodă. Rândul al doilea începu să freamăte ca o apă bătută de vânturi. Morarii, patronul magazinului, cârciumarul, brutarul și șeful de stație îi ținură isonul lui Dănilă, umplând sala primăriei de împotriviri mai mult sau mai puțin șoptite. De la începutul războiului se puseseră taxe suplimentare pe orice: timbru de ajutor pe scrisori și cărți poștale, taxă pe notele de plată mai mari de un leu de la birt, taxă la lăptărie, taxă la biletele de tren, taxă la vânzările mai mari. Acum li se cerea să muncească pentru dușmanii care fuseseră îndeajuns de proști ca să cadă prizonieri?

Domnul cu redingotă și lavalieră își schimbă discursul și trecu la un ton camaraderesc, renunțând la frazele pompoase și numindu-i „măi oameni buni, măi”. Le vorbi

despre Crucea Roșie și despre Regina Maria, care bătea spitalele de campanie, înfruntând amenințarea tifosului, ceea ce se dovedi a fi o strategie bună, căci oamenii se liniștiră imediat, ca și cum simpla rostire a numelui ar fi umplut sala de prezență ei. Priceput, domnul sosit de la Galați folosi momentele de potolire a sălii ca să încropească la iuțeală un comitet, în care nu uită să-l numească și pe lacovache Dănilă, socotindu-l capul răutăților.

Așa se făcuse că în seara aceea lacovache îi povestise Siminei despre Casa de sprijin Familia Luptătorilor, care strângea bani pentru Crucea Roșie a Reginei Maria, despre spitalele de campanie din Galați, unde erau așezați de-a valma, unul lângă altul, soldați români, ruși, bulgari, turci, germani, despre orfanii de război și tifosul care, se spunea, ar fi ajuns în oraș.

Simina ținea pruncul cel mic la sân, îl legăna pe cel mai mare pe picioare și își strângea gura punga tot mai mult la fiecare cuvânt al lui lacovache. De-ar fi avut mâinile și picioarele libere, s-ar fi învârtit ca o furtună prin odaie, ar fi ieșit afară ca să dea voie mâniei să se ridice la cer și i-ar fi răspuns lui lacovache așa cum merita, arătându-i că știe și ea ce este tifosul și sub nicio formă nu va ajunge așa ceva până la poarta ei ori că banii din simbria lui sunt pentru copiii ăștia care începuseră să umple curtea, și nu pentru dușmanii care până mai ieri trăseseră cu pușca și cu tunul.

Pruncul de la sân prinse a scânci încetitor, din pricină că Simina îl strângea în brațe pe măsura furtunii gândurilor ei. Cel de pe picioare ridică cercetător capul cu ochii cârpiți de somn, spre iritarea Siminei. Își închipui cum se ridică dintre copii, îl împinge afară din odaie pe lacovache și trânteste cu sete ușa în urma lui. Neputința îi umplu în schimb ochii de lacrimi și ea începu să plângă cu dinții încleștați și fruntea încruntată a mânie. A cui fusese socoteala strâmbă de a da lumea pe mâinile bărbaților, care nu au minte nici cât pruncul ăsta care i se frământă în culcuș, stai, diavole, potolit și culcă-te odată, că numai de

la ei pornesc de când lumea războaiele și apoi se întorc vinovați și spășiți să-i oblojească vreo femeie, după ce au umplut lumea de văduve și orfani, după ce gem cimitirele de morminte proaspete.

Încurcat de lacrimile ei, Iacovache ieși din odaie și-și căută de lucru pe afară până seara, când se culcă alături, acolo unde dormea atunci când Simina avea prunc mic. Vreo două zile nu-și vorbiră și se ocoliră, el hotărât să nu îngăduie astfel de purtări femeii, ea supărată că deciziile se luau deasupra capului ei. Apoi, într-una din nopțile următoare, Dănilă ieși în curte și ciocăni cu două degete lipite în fereastra Siminei, iar ea îl iubi supunându-se și asuprindu-l pe rând, cu admirație pentru bărbatul ei care sprijinea lumea pe umeri, cu răzbunare pentru stăpânirea lui și cu milă pentru că-l făcuse Dumnezeu lipsit de cuvintele care pe ea o răcoreau atât de repede.

În scurtă vreme ajunse până la ei vestea morții micului Principe Mircea, atins de tifos, iar Simina încuie porțile gospodăriei, speriată, opri pe Moțu să mai vină la muncă în curte, arse toate hainele Țilei și o îmbrăcă din cap până-n picioare cu cămăși vechi de-ale ei, pregătindu-i bucătăria ca să doarmă de acum înainte acolo. Era hotărâtă să nu mai primească pe nimeni în curte oricât va fi nevoie, numai să țină tifosul departe de copiii ei.

La mijlocul lui decembrie, pe linia principală spre Iași trecu trenul care ducea întreaga Familie Regală în exil. Bucureștiul fusese ocupat, în Constanța intraseră soldații bulgari și germani, Brăila și Focșaniul căzuseră, numai Galațiul rezista încă, plin de trupele rusești tot mai indisciplinate, ieșind din poruncile comandanților cu fiecare zi tot mai mult. Între târgul lor și front se mai afla acum doar Șiretul.

Dănilă încetase să mai povestească ce vedea peste zi în gara lui. Simina nu află niciodată despre trenurile pline cu refugiați ce-și strânseseră lucrurile în grabă, bucureșteni care urcau spre Iași, fugind din calea trupelor germane, constănțeni care erau evacuați din pricină că erau bulgari sau turci, răniți trimiși în spatele frontului, trupe retrase în

urma bățăliilor pierdute, prizonieri în drum spre lagărele din Moldova. Fețe pământii de îngrijorare și de nespălare. Mirosuri grele de răni neîngrijite. Spaime de toate felurile ridicându-se ca aburul deasupra mulțimilor colcăitoare îngrămădite în gara mică, plutind apoi deasupra tuturor, răspândind miresme de puroi și transpirație. Vagoane pline până la refuz, cu oameni atârând pe scări și chipuri înspăimântate ieșind pe geamurile deschise. Țipete la fiecare semnal de plecare al vreunui tren și bărbați care săreau din mers pe tampoane, cățărându-se apoi până sus, pe vagoane. Copii pierduți. Valize părăsite. Toată Muntenia și Dobrogea păreau să se refugieze în inima Moldovei prin gara lui Iacovache Dănilă.

Din toate acestea, Simina nu vedea decât chipul schimbat al bărbatului ei și tăcerile lui care umpleau casa și curtea de când sosea și până a doua zi dimineată, când pleca din nou.

*

Și erau sute, poate mai mult de o mie în convoiul ăla în care se mișcau toți ca unul, ca un singur animal scăpat pe lume din cele mai înspăimântătoare povești, el însuși derutat de locurile prin care era nevoit să se târască. Fraza aceasta călătorise din poveste în poveste în familia lui Dănilă și apoi în a Zahareștilor, străbătând timpul până când ajunsese la Sara-mică. Femeile neamului lor o purtaseră de la una la alta, trecând-o din generație în generație ca pe o dovadă vie că, mai mult decât războiul cu rănilor deschise, cu foametea, lipsurile și pierderile lui, pe Simina o impresionase acel convoi de copii refugiați, bolnavi de tifos. Cu pasul lui obosit, convoiul se scurgea iar și iar prin timp, când pe sub nucul casei cu marchiză de sticlă din Galați, când în apartamentul din București, după cum îl purtau multele lui povestitoare.

Se întâmplase într-o amiază curată și tăcută cum numai după căderea zăpezilor se mai pot vedea. Dănilă se întorcea de la primărie, venind dinspre inima târgului.

Mergea pe mijlocul drumului, fălos în mantaua lui bleumarin cu bumbi aurii, cu însemnele regale la gulerul căptușit cu blăniță de miel. Simina îl zărise de departe, ieșise în cerdac să-l caute cu privirea și acum îl admira în voie, de vreme ce el nu-i putea desluși zâmbetul de la distanța aceea. Pruncul cel mic dormea dus între perne, pe patul mare, băiatul se juca în bucătărie, sub ochii Țilei care alegea niște arpacaș. Simina gândi că nu-i altul ca Dănilă de semeț și de priceput între cele patru ape care îi înconjurau și-și făgădui să nu-l mai necăjească niciodată.

Ridicând mâna la ochi ca să și-i apere de lumina puternică a soarelui și a zăpezii, Dănilă se opri și cercetă cu atenție în lungul drumului. Dinspre câmpuri se apropiau încet șiruri șerpuitoare de refugiați. Veneau cu umerii încovoiați, zgribuliți sub gerul de decembrie, schimbând locurile pe unde treceau așa cum o fac toate veștile rele. Pe măsură ce se apropiau, li se puteau desluși hainele rupte, cu mâneci descusute din umeri, ori pantalonii atât de zdrențuiți încât lăsau să se vadă pe dedesubt gleznele negre de frig ori de mizerie. Târau prin zăpada proaspătă încălțări stricate, cu tălpi care abia se mai țineau de căputele lor.

Atunci când ajunseră în dreptul porților ei, Simina pricepu că erau copii între doisprezece și cel mult optsprezece ani, mare parte din ei băieți, numai cu câteva fete speriate, ascunse sub păturile puse în cap, ici-colo. Coborî din cerdac pășind încet, ca și cum s-ar fi ferit să nu alunece pe treptele pudrate cu zăpadă, de fapt luându-și câteva clipe ca să socotească lucrurile. Ieși în drum și se uită o vreme la ei, tăcută, ștergându-și mâinile de șorțul de la brâu într-un gest pe care uitase să-l mai isprăvească. Respirațiile copiilor ridicau în aerul înghețat aburi ușori ca și cum numai atâta putere, viață ori căldură ar mai fi avut în ei, cât să scoată un fir subțire care pierrea la două degete de obrazurile lor palide. Din loc în loc, câte unul arunca pe nările roșii aburi groși, fierbinți de la febra care-l chinuia. Simina număra dintr-o singură privire vreo duzină cu fețele aprinse și cu febră. Căută din ochi capătul

șirului de copii pribegi, ridicându-se pe vârfuri și înălțându-și bărbia ca să vadă peste creștetele lor.

— Suntem câteva sute, doamnă, vorbi unul mai mare de ani din față, strângând sub fiecare subțioară câte un frate. Ne-am rupt de convoaiele cele mari pentru că nu mai putem. Am zărit fumurile coșurilor și am tăiat câmpul încoace.

Veneau din Oltenia. Fuseseră evacuați în mare grabă din calea nemților mai întâi tinerii pe care armata germană ar fi putut să-i folosească. Se pregătiseră pentru ei trenuri speciale cu care ajunseseră până în București. De acolo fuseseră despărțiți și urcați în alte trenuri, alături de soldați români retrași de pe front și de răniți. În Buzău îi coborâseră din nou și îi alăturaseră convoaielor nesfârșite de refugiați civili, sate întregi plecate cu cotețe cu găini încărcate în căruțe, mânând pe lângă ei vaci, oi, cai. Trupele rusești aliate îi jefuiseră în două rânduri, luându-le toate animalele. Cei mai slabi căzuseră răpuși de tifos și fuseseră părăsiți la marginea drumului înghețat. Luaseră de la ei numai șubele mai groase ori șalurile, toate pline de păduchii care aduceau tifosul.

Când asistentele și sergentul care îi conduceau muriseră, copiii îl ridicaseră singuri dintre ei pe acesta mai mare de ani și-și luaseră soarta în mâini. Ultimul oraș de care își aminteau fusese Focșani. Li se spusese că merg la Iași, dar niciunul dintre ei nu știa cât de departe este Iașul și dacă ar putea ajunge pe jos acolo. Se desprinseseră așadar de grosul convoaielor dis-de-dimineață, fără să-i întrebe nimeni unde se duc, și tăiaseră câmpurile de-a dreptul. Șiretul prinsese pod de gheață și copiii îl trecuseră cu aceiași pași ușori, obosiți cu care intraseră în târg.

— În biserică și la școală, vorbi târziu Simina către Dănilă, care rămăsese în tot acest timp în mijlocul drumului, cu mâinile vârate adânc în buzunarele mantalei de ceferist regal. Dar până la biserică să bați în toate porțile și să dai câte unul-doi. Să spui să-i despăducheze bine. Care are febră nu rămâne în casă de om, pe ăștia

bolnavi îi separăm într-o clasă sau pe undeva.

Convoiul porni încet în spatele lui Dănilă, însoțit pe deasupra creștetelor de firele subțiri de abur care însemnau viață. Simina rămăsese în poartă până când îi trecuseră toți pe dinainte. Scosese dintre ei trei fetițe, strecurând mâna printre trupurile tremurând care de frig, care de febră și trăgându-le la ea. În ziua aceea, războiul intrase în târgul lor. Simina o mutase pe Țila în podul casei și culcase fetițele în bucătărie, după ce mai întâi le îmbăiasse și le pusese hainele pe foc, îmbrăcându-le cu ce găsisese prin casă.

Convoiul de copii stârnise reacții felurite printre vecini. Rămăseseră la ei doi ani încheiați. Sosiseră reprezentanți de la Crucea Roșie din Galați, cercetaseră școala și vechea casă parohială în care fuseseră cazați copiii, completaseră niște hârtii și plecaseră, trimițând înapoi haine și alimente cu rugămintea să-i mai țină o săptămână ori două. Veniseră apoi doi domni de la Casa de sprijin Familia Luptătorilor, le pusese întrebări copiilor, care are tată ori frate pe front, notaseră răspunsurile într-un registru și plecaseră și ei, trimițând înapoi parohiei o mică sumă de bani pentru ajutorarea refugiaților.

Douăzeci dintre ei pieriseră răpuși de tifos. În primăvară, oamenii îi scoaseră la câmp pe cei care iernaseră prin casele lor. Unora le plăcuse, altora nu. Ici-colo, prin câte o casă se înfiripase o dragoste între vreun băiat mai mare și vreuna din fetele gazdei, atrăgând după sine un scandal încheiat cu aruncarea nefericitului în drum. Lacovache Dănilă mai ridicase două odăițe în spate, tăind ușă spre tindă ca să le lege de casa mare. Simina le culcă într-una dintre ele pe fetițe și în cealaltă pe Țila atunci când era iarnă, pentru că vara găsi mai potrivit ca femeia să rămână în pod.

La sfârșitul războiului, copiii fuseseră încolonați de doamnele de la Crucea Roșie și urcați într-un tren care avea să-i ducă în Oltenia, la casele lor. Rămăseseră mai puțin de jumătate, băieții care trecuseră de optsprezece ani fuseseră înrolați unul câte unul în armată, iar câțiva

dintre cei de șaisprezece-șaptesprezece ani plecaseră la Galați cu vorba că vor să intre băieți de prăvălie, de fapt fugiseră și nu li se mai găsisese urma. Fetițele găzduite de Simina crescuseră și duceau fiecare înapoi, acasă, câte o desăguță cu ștergere lucrate de mâinile lor.

Târgul rămase schimbat după trecerea copiilor refugiați. Adevărurile din oameni, uneori necunoscute nici de ei înșiși, ieșiseră la iveală. Unii se îndepărtaseră, alții se apropiaseră, totul se petrecuse imperceptibil, numai din priviri și tăceri, dar cele aflate nu mai putură fi ascunse.

Simina și Dănilă își potriviseră de atunci înaintea mișcărilor unul după altul ca un mecanism complicat, făcut să funcționeze veșnic, cu roți dințate care se întrepătrundeau perfect, cu supape care se deschideau când pe partea ei, când pe a lui, în așa fel încât sistemul să se echilibreze.

În ziua deschiderii ușii

La începutul toamnei, romanul meu era gata. Zahareștii coborâseră de pe peretele cu fotografii și oglinzi din sufragerie și se strecuraseră printre rândurile mele. Am întrebat-o pe Sabi dacă vrea să-l citească și mi-a spus că nu, lăsându-mă să înțeleg singură dacă nu are timp sau nu e curioasă. Anunțul meu o aruncase într-una dintre acele stări ale ei care-mi stârneau concomitent mila și satisfacția celui răzbunat. Avea uneori răutăți subtile, insidioase ca o părere care-ți apare numai o clipă într-un vis altfel senin. Și le pedepsea apoi singură, căzând într-o stare vrednică de milă. Mă stânjenea să o văd prăbușită astfel, așa cum cred că m-ar stânjeni să văd un condor târându-și aripile prea mari pe pământ și arătând mai degrabă ca un curcan, chiar dacă a ucis puii nou-născuți ai atâtor animale din preajmă.

Trimisesem manuscrisul la cele mai mari edituri. Mi se păruse inițial o idee bună să încep de sus în jos, plănuiind să mă asigur mai întâi că marile edituri îmi refuză cartea și abia după aceea să încerc la celelalte. După două zile de

așteptare, ideea nu mi se mai păru chiar așa de bună, îmi închipuiam un redactor de carte asaltat de cine știe câte manuscrise pe zi, ordonându-le după dată, apoi alfabetic și în final după subiect. Ar fi ajuns la manuscrisul meu probabil la sfârșitul anului, și nu ca să-l citească, ci ca să-l clasifice conform sistemului. Ori poate că nu le clasifica deloc, iar aici imaginația mea se bloca.

Mă perpelisem astfel, abia ațipind nopțile și mâncând te miri ce toată ziua, până într-o dimineată când promisem telefonul care avea să-mi separe viața în două părți distincte, înainte și după. Eram poftită la sediul din București al editurii ieșene, ca să ne cunoaștem și să discutăm câteva detalii.

— Ce înseamnă asta? am întrebat-o pe Sabi ca pe singurul guru atoateștiutor pe care-l cunoșteam. Mă publică sau nu mă publică?

— De unde vrei să știu eu? îmi răspunsese Sabi. Îți faci bagajul și te duci la București. E deja toamnă, ar fi cazul să-ți cauți jobul următor. Nici noi nu mai stăm mult, Sara începe școala.

Nu-i ieșisem din cuvânt pentru că încă nu sosise vremea mea.

Împachetasem totul, Sara-mică deschisese porțile cele mari, iar eu mai întârzasem puțin cu motorul pornit și geamul coborât, privind la ele și căutând un cuvânt potrivit de rămas-bun care să exprime toată speranța cu care plecam și toată îngrijorarea cu care le lăsam acolo. Dinspre Dunăre veneau miresme amestecate, dragi, de păpurișuri sălbatice și lemn putrezit în apă. Mama Cornelia nu ieșise din casă, indiferentă la plecarea mea așa cum se arătase indiferentă la toată existența mea. Sabi îi oferea tot ceea ce își dorise vreodată, o fiică puternică și ambițioasă, cu un job într-o companie multinațională, mai mult sau mai puțin fericită, dar nimeni nu le poate avea pe toate. Ca de fiecare dată, încercarea sa de a șterge prezența mea dintre ei îmi stârni în final tot mie mila pe care ar trebui să o simțim față de cei care au o infirmitate.

— Să nu fii rea cu ea, i-am șoptit complice Sabine, în loc

de orice alt cuvânt de rămas-bun.

— Niciodată nu sunt rea cu ea, mi-a răspuns Sabi și în glasul ei am simțit iritarea.

Am băgat în viteză și am ieșit încet pe străduțele întortocheate și umbroase care aveau să mă scoată în strada Brăilei. În portbagaj aveam lada frigorifică, pastilele de răcire erau scoase de la congelator chiar în dimineața aceea. Am oprit pe dig, la jumătatea distanței dintre Galați și Brăila, la pescari. Din drum se vedea numai o undiță cu o sacoșă spânzurată în ea. Până să cobor din mașină, dintre trestii mai înalte de un stat de om a ieșit un băietan blond ca lumina și a început să-mi descrie șoptit, aruncând priviri de pokerist versat peste umărul meu, marfa pe care o avea:

— Somn, crap, scrumbie de Dunăre numai pentru cunoscători, știucă. Vii toți, se zbat, îi am în apă.

Am cumpărat scrumbie ca să mă arăt cunoscătoare și somn pentru că îmi place. Am îngrămădit pungile aduse de băietan dintre trestii, șiroind într-adevăr de apă tulbure de Dunăre, printre pastilele de răcire, am închis capacul etanș și am pornit mai departe.

Ieșisem din Galați dis-de-dimineată și drumul era odihnitor, mergeam cu soarele în spate. Alături așezasem cutia mare cu flori galbene pe capac în care pusesem manuscrisul scos la imprimantă. Nu-mi ceruse nimeni asta, redactorul de carte îmi spusese foarte limpede că ne vedem ca să discutăm câteva detalii, dar visam de prea mulți ani că odată voi pune un manuscris într-o cutie mare și voi porni către o editură, ca să ratez această ocazie de a-mi împlini visul. Prostesti sau nu, detaliile visurilor care ne bântuie obsesiv au capacitatea insuficient studiată de a ne face fericiți atunci când se împlinesc întocmai. Călătoria alături de manuscrisul așezat într-o cutie era pentru mine un astfel de detaliu la care nu voiam să renunț. Printasem așadar fișierul, cu prețul unui toner și al unui top de hârtie, iar acum zâmbeam cu sângele doldora de endorfine, la volan în drum spre București.

Brăila, cu forma ei de raportor gradat sprijinit cu latura

pe Dunăre, îmi dădea mereu același sentiment că intru într-un orașel-exponat. Căsuțele scunde, cochete, cu aer interbelic respirau din umbra arțărilor cu un astm elegant de intelectualitate burgheză. Mă gândeam la dantele, lecții de pian și căsătorii aranjate cu discreție de câte ori treceam pe bulevardele ei de jucărie. Îmi plăcea să ignor indicatoarele rutiere și să o iau pe Calea Galați, unde inițial, la primul drum cu mașina, nimerisem din întâmplare pentru că nu deschisese Waze-ul la timp.

Se schimba ceva, simțeam asta cu toată tăria și încercam să cercetez clipa, conștientă că va trece luând cu ea înțelegeri adânci de care trebuia să mă fac demnă acum, imediat. Mai întâi am eliminat, după o cercetare sumară, simțurile cunoscute: nu vedeam schimbarea în jur, totul era la fel. Nu o auzeam, sunetele Brăilei în zona centrului vechi erau aceleași ca întotdeauna. Gustul sărat al aerului în preajma Dunării, furnicăturile pielii bătute de vântul care nu înceta niciodată pe malurile ei, vinilul moale dublat cu burete al învelitorii volanului sub degetele mele, toate acestea erau străine de schimbarea pe care o simțeam întâmplându-se.

Într-un punct aflat în spatele ochilor mei, mult în spatele lor, la o adâncime care-mi părea a se măsura în kilometri, dar care era în interiorul meu, luase naștere și creștea o convingere. Semăna cu siguranța de sine pe care o aveam atunci când eram scoasă la tablă, în copilărie, iar eu știam lecția pe de rost. Aș fi putut răsturna lumea cu convingerea aceea, atât de puternică o simțeam. Convingerea că se schimba ceva, că începuse deja odată cu plecarea mea din Galați.

Am zâmbit unui gând: Sabi ar fi foarte fericită să audă că-i atribui acestei intuiții un loc aflat în spatele ochilor, cum ar veni în creier, și nu în inimă. Am oprit la ultimul semafor înainte de a ieși din Brăila. Două femei tinere în rochii care le alintau taliile traversau, călcând pe tocuri cu siguranța discretă a celor care știu să stăpânească din umbră. Nu aveam nicio idee despre felul schimbării care începea, cine urma să fie afectat ori dacă avea să fie o

schimbare bună sau rea. Mă mulțumeam să gust din plin acest sentiment că trec conștientă printr-o clipă însemnată.

Poate că schimbarea începuse totuși mult mai devreme, în primele zile ale verii, când Sabi îmi stabilise un deadline pentru roman. Ori poate că începuse odată cu primul sertar de scrin în care căutasem cheia ușii care ducea în jumătatea de casă a *celorlalti*. Îmi aminteam cum organizase Sabi căutarea, împărțind mai întâi camerele și chiar mobilele și numind un responsabil pentru fiecare:

— Sufrageria cu biblioteca, scrinul mare, masa din mijloc cu sertare și măsuțele de cafea le ia Simona, spusese ea cu seriozitate, ignorând intenționat faptul că Sara-mică și cu mine schimbam priviri și ne stăpâneam cu greu să nu ne pufnească râsul. Simo, să iei la rând fiecare casetă de pe măsuțele de cafea, te rog, îmi pusese ea în vedere, chemându-mă cu diminutivul pe care-l folosea numai atunci când simțea că nu mai controlează situația, pentru că știa că mă topește cu el.

Până acum îl folosisese de vreo două ori, toată viața. Nu prea avea nevoie de el.

— Dormitoarele de sus cu șifonierele, scrinurile mici cu lenjerie, noptierele și ce geamantane or mai fi pe sub paturi le iei tu, mamă, continuase ea. Camera mică de jos, unde dormim noi acum, o iei tu, Sara. Eu o să caut în bucătărie, în atelier, în magazie și în pod.

Podul era de fapt o întreagă mansardă, un mic apartament cu trei încăperi complet amenajate la care se ajungea pe o scară îngustă pe care abia încăpeam, spiralată precum cele ale vechilor turnuri de cetate. Urcasem adesea pe scara aceea în spatele Sarei-mici, care lumina calea cu o lanternă, în nesfârșitele noastre jocuri de-a comoara. În vara aceasta Sabi mă cazase pe mine aici, în mansardă, ca ultim imbold de a scrie odată cartea aia, cum spusese ea.

La capul patului simplu, comandat probabil unui meșter care lucra de acasă, din garaj, dar frumos împodobit cu așternuturi albe ca zăpada, cu colțuri împlețiți la igliță

acum cine știe câți ani, pe o măsuță proaspăt curățată la rindea se aflau un pahar cu apă, un ceas deșteptător cu cheie și o fotografie veche într-o ramă simplă. Lăsasem trolerul în mijlocul camerei și mă apropiasem de măsuță, atrasă ca de un magnet de fotografia aceea. Recunoșteam locul în care fusese făcută, era holul dintre cele două dormitoare de la etaj. Ceea ce nu recunoșteam erau ușile dormitoarelor, care fuseseră înlocuite între timp. Fotografia era mișcată, o fată care părea să aibă în jur de paisprezece ani venea alergând către fotograf. Nu mai văzusem niciodată fotografia aceea în casă. Ar fi putut fi mama Cornelia sau Sebastiană copile, ori poate chiar bunica Sada sau bunica Vera tinere, chipul nu se deslușea suficient de limpede, iar rochia și pieptănătura s-ar fi putut potrivi la fel de bine ambelor perioade.

O fotografie mișcată are ceva straniu, mai cu seamă dacă persoana fotografiată a murit între timp, ca și cum, din nebăgare de seamă, un rest de viață ar fi rămas captiv în fotografie, cerând fără speranță ajutor. Rămăsesem cu privirea pierdută la fata pe care o vedeam ca prin apă, o fărâma de viață rătăcită în timpul nostru, care nu știa unde îi este întregul sau cum poate sparge cercul în care se învârtea. Mă convinsesem singură că trebuie să fie vorba despre bunica Sada, singura moartă din cele două perechi de surori, ca să-mi susțin ipoteza.

„Cartea mea ar putea începe chiar de aici”, mi-am spus pentru a doua oară pe ziua aceea și, împingând patul la perete, am așezat masa în dreptul ferestrei, am pus fotografia în fața mea, am scos laptopul și am scris prima frază. „O fotografie mișcată are ceva straniu, mai cu seamă dacă persoana fotografiată a murit între timp, ca și cum, din nebăgare de seamă, un rest de viață ar fi rămas captiv în fotografie, cerând fără speranță ajutor.” „Este o frază bună”, m-am gândit, convinsă că voi mai începe cartea de încă șapte ori până mâine, din alte șapte puncte. Casa cu marchiză de sticlă îmi scotea în cale la tot pasul noi și noi începuturi bune.

Urmase o întreagă vară de căutări fără succes ale cheii,

În primele zile ne amuzaserăm scotocind prin tainele casei și povestindu-ne la cină ce am descoperit. Nu cheia. Niciodată nu era cheia, ci sania din copilărie a Sabinei, meșterită cu mâna lui de bunicul Octavian, cel care construise casa, primul meu roman început în clasa a treia la ora de aritmetică, notat de învățătoarea noastră cu roșu, „Vă rog să poftiți de urgență la școală!”, o medalie a bunicului Zaharescu, o invitație la nunta mamei Cornelia cu tata Manu și, piesa de rezistență, sticluța cu apă de colonie cu care Simina plecase din casa părinților, urmându-l pe Iacovache Dănilă într-o viață care dusesese, în final, la toate acestea.

Sticluța fusese în ziua aceea mândria Sarei-mici, care o descoperise după ceasuri de scotoceli în cufărul de la parter. Cunoștea povestea fugit Siminei prin mărunțul înflorit, pusese nenumărate întrebări, de-a lungul vremii, despre sticluța aceasta ori despre cutia de lemn cu trusa de cusut, voia să știe cum se pierd lucrurile și, dacă ele se pierd, atunci ce alte urme pot lăsa oamenii pentru strănepoții lor pe care nu mai apucă să-i cunoască. Știa ce găsise.

Sticluța era sigilată. Simina nu o desfăcuse niciodată, purtând-o cu ea din casa părinților în cea a lui Dănilă, apoi aici, în casa Zahareștilor, atunci când bătrânii au fost aduși în Galați. O păstrase toată viața ca pe un vis la care nu vrei să renunți. Poate se gândise că odată va fi suficient de doamnă încât parfumatul de dimineață să nu i se mai pară nepotrivit cu treburile de peste zi. Poate doar așteptase un motiv bun pentru a se parfuma, de pildă o călătorie cu vaporul pe Dunăre până în portul Galațiului ori măcar o traversare cu bacul la Zaclău, unde astăzi se stinge tăcută plaja Cocuța.

— Credeți că e posibil ca străbunica să o fi păstrat pentru mine, ca să ne cunoaștem? ne întrebaseră Sara-mică, luându-ne pe nepregătite așa cum ne luau uneori vorbele ei care păreau să ascundă gânduri cam prea adânci pentru anii săi, făcându-ne să ne întrebăm dacă le rostește conștient ori hazardul se joacă cu noi.

Își petrecuse apoi tot restul serii alegând felurite obiecte

pe care la rândul ei ar fi putut să le păstreze pentru vreo viitoare stră-strănepoată. Ajunsese repede la concluzia că nu are suficiente obiecte și făcuse o listă de cumpărături cu care avea să o bată la cap pe Sabi toată vara: câteva cutiuțe de lemn frumoase de la Sarra Blu („ca să le găsesc diferite întrebuințări, mama, și să le impregnez cu emoțiile mele”, îi explicase ea serioasă Sabinei), o baghetă magică cu panglici la capăt („asta îmi trebuie mie”, spusese), o sticlută de parfum („cea mai mică, mama”) și multe altele. Lista era deschisă și acum. Sabi încă nu se apucase să taie de pe ea obiecte, cumpărându-le.

— Mama nu prea se descurcă cu mine, îmi spusese chiar înainte să plec, iar eu crezusem că nu aud bine, adică speram să nu fi auzit bine. Nu știe să se poarte cu mine, continuase fetița la fel de liniștită cum ar fi vorbit despre micul dejun, spulberându-mi orice nădejde că nu știa ce spune și doar potrivise la întâmplare niște cuvinte care pentru mine aveau un alt înțeles. E stânjenită în preajma mea.

Am privit-o bănuitoare, luând aminte la fiecare detaliu al chipului ei pistruiat care ieșea tot mai mult din prima copilărie, pierzându-și rotunjimile buclate și lungindu-se în linii delicate. Am întârziat mult asupra ochilor miopi ascunși în spatele ochelarilor de la care căpătase un tic: își trăgea buza de sus peste dinți, într-o încercare de a-i aranja fără să mai ducă mâna la ei.

Drumul aproape pustiu mă îndemna la rememorări. Localitățile rare și mici erau singurele care mă scoteau preț de câteva minute din ritmul mersului. Încetineam și strecuram priviri prin curțile oamenilor, în căutare de viață, mă bucuram când reușeam să prind chiar câte o privire, de cele mai multe ori a vreunui bătrân așezat pe bancă, la poartă. Încercam să-mi imaginez că rămân o vreme alături de el, că privesc mașina din afară cum se îndepărtează, că mă întreb odată cu el cine este la volan, unde aleargă femeia asta și care este viața ei.

I-am cumpărat Sarei-mici o primă cutie frumoasă de lemn, o pernuță de ace în formă de inimă și un jurnal cât

palma, îmbrăcat în mătase și încuiat cu lăcășel. I l-am lăsat sub pernă înainte să plec, în dimineața aceasta.

Scrisesem mult în vara care se încheiase, cu un fel de disperare indusă de deadline-ul Sabinei – nu reacționez prea bine la deadline-uri – și cu sentimentul inexplicabil că cele două neamuri, Zahareștii și Dănilă, treceau pe lângă mine pentru ultima oară într-un tren care se mișca din ce în ce mai repede. Le vedeam chipurile mute la ferestrele care treceau prin fața mea și aveam convingerea că era ultima șansă să-i privesc și să scriu despre ei, înainte să dispară pentru totdeauna.

Scrisesem amestecat, încurcând lucrurile între ele, ba despre copilăria noastră legănată între cele două perechi de surori, ba despre veșnicele lor certuri și împăcări. Ruptura definitivă dintre mama Cornelia și Sebastiană, plecarea Sebastianei în Canada, pe când eu și Sabi abia intraserăm la facultate și ne mutaserăm în București, îmi dăduseră mari bătaii de cap. În același timp, mă obligaseră la scufundări de una singură în evenimente care se petrecuseră acum mult timp, la care fusesem martoră fără să le dau la vremea aceea importanța pe care o aveau.

Povestite adesea în familia Zahareștilor, întâmplările se rigidizaseră într-o versiune oficială care nu mă mulțumea și mai mult îmi ridica întrebări decât îmi dădea răspunsuri, incompletă și searbădă. Mama Cornelia nu era dispusă să iasă din această versiune, bunica Sada se mutase de câțiva ani în cimitirul Eternitatea, iar bunica Vera și Sebastiană erau plecate în Canada de douăzeci și doi de ani și nu mai dăduseră niciun semn. Desfăcusem de una singură versiunea oficială în bucăți, apoi încercasem să completez acele bucăți cu părțile lipsă și să recompun toată povestea.

Fiițele Siminei, Sada și Vera, se aflaseră într-o competiție îndârjită dintotdeauna. Mai mare, bunica Sada dezvoltase un puternic sentiment de proprietate asupra surorii sale, purtând-o de mână prin toată curtea întinsă a lui Dănilă, pe piciorul de deal din spatele casei, pe sub pruni și de-a lungul viței-de-vie, cum ar fi mers cu păpușa preferată după ea. Bunica Vera avea abia trei ani, iar

bunica Sada era nevoită să se oprească adesea din pricină că soră-sa se împiedicase și rămăsese cu un genunchi în pământ. Nu-i dădea însă drumul la mână, mândră de încrederea maică-sii.

Se măritaseră pe rând, bunica Sada în Galați, iar bunica Vera în același târg din plasa Covurluiului, pe lângă casa părinților. Frații avuseseră grijă să joace la fel de apăsător la amândouă nunțile, Dănilă le înzestraseră la fel, Simina le binecuvântase la fel. Aici se opriseră însă asemănările, pentru că în anii următori bunica Vera născuse trei copii unul după altul, două fetițe cu un băiat între ele, în vreme ce bunica Sada nu rămânea însărcinată. Surorile se îngrijiseră o vreme împreună de copiii Verei. Apoi bunica Sada o ceruse pe una dintre fete ca să o crească în Galați, pornind cu aceasta roiuri întregi de întâmplări care aveau să le rănească toată viața pe toate patru.

Se hotărâseră asupra mamei Cornelia, copil de patru ani la vremea aceea. După o lungă perioadă în care fetița locuise când la Vera, când la Sada, fuseseră făcute în sfârșit actele de adopție și Cornelia rămăsese definitiv la Galați. Înțelegerea îndelung cumpănită între cele două perechi de părinți fusese ca surorile să fie crescute în continuare împreună. „Două surori cresc două surori” rămăsese de atunci sloganul repetat adesea în familie, la cumetriile unde se adunau toți frații Dănilă, nouă la număr, fiecare cu familia lui.

Pe sub slogan însă se petrecuseră de-a lungul vremii felurite întâmplări care întotdeauna sfârșeau prin a o răni pe una dintre cele patru. O vreme, mama Cornelia se simțise privilegiată. Locuia în Galați, limanul tuturor dorințelor Siminei și mai târziu ale fiicelor sale, avea propria ei cameră în casa cu marchiză de sticlă recent ridicată de bunicul Octavian, primise nenumărate rochițe, bluzițe și pantofiori și mergea la școală cu ghiozdan nou în care zornăiau la fiecare pas creioanele în penarul din lemn lăcuit. Sebastiană, sora rămasă acasă în târgul din plasa Covurluiului, o invidia și îi reproșa mamei sale că nu a trimis-o pe ea la Galați în locul Corneliei.

Pe măsură ce mama Cornelia creștea însă, creșteau și întrebările în ea. Ar fi dorit să știe de ce fusese aleasă tocmai ea dintre cele două surori. Avea nevoie tot mai des de asigurările bunicii Vera că o iubește la fel de mult ca și pe Sebastiană, cerea acest răspuns cu insistență, cu glas tot mai poruncitor de la un an la altul. Cornelia acuza. O făcea cu înverșunarea cu care își acuză părinții toți adolescenții care încep să vadă punctele sensibile ale trecutului și să simtă alegerile greșite. O făcea cu cruzimea senină cu care copiii strivesc sub talpă un gândac gras, cu aceeași sălbăticie nevinovată, care nu se ridică până la nivelul pedepsei pentru că nu este conștientă.

Vinovată, bunica Vera rămânea tăcută sub acuzațiile fiicei sale, care îi făceau bine, pentru că orice pedeapsă scade povara vinovăției. Bunica Vera făcea penitență cu bucurie și se simțea întotdeauna curățată și ușurată după vizitele fetei. Acuzațiile îndârjite ale Corneliei o răneau, spălând-o de propriile ei acuzații, mai greu de purtat.

După astfel de perioade furtunoase, cele patru se regăseau pe marginile aceleiași dureri și se așezau obosite una lângă alta, repetându-și sloganul cu care porniseră la acest drum plin de capcane, cu nădejdea că vorbele rostite în afară își vor face lucrarea și în sufletele lor: „două surori cresc două surori”. Nu exista niciun motiv de necaz ori supărare. Amândouă mamele le iubeau la fel de mult pe amândouă fetele. Viețile oamenilor nu există separate, există numai viețile familiilor și trebuie să fii conștient de șirul la capătul căruia trăiești. Ele patru continuau șirul început de Simina și de Dănilă, umăr la umăr toate, pentru totdeauna.

Viața lor fusese astfel o maree chinuitoare, un flux cald al dragostei care urma mereu după refluxul înghețat al resentimentelor, pendulând neîncetat pe plajele sufletelor lor, lăsându-le sfârșite pentru ca imediat să le dea noi puteri. Mareea aceasta o afecta astăzi pe Sabi și avea să ajungă curând la Sara-mică, pe care încercam, atât cât mă pricepeam, să o pun sub pavăza unor povețe bune: de

exemplu, să țină un jurnal din care eu să pot înțelege ce se întâmplă cu acest copil.

Totul intrase într-un fel de stagnare după plecarea Sebastianei în Canada, împreună cu bunica Vera. Se despărțiseră certate și amenințaseră că nu se vor mai căuta una pe cealaltă niciodată. Promisiunea fusese respectată, se scurseseră douăzeci și doi de ani de atunci și despre rănilor scufundate adânc nu vorbise încă nimeni. În general nu prea se mai vorbise despre nimic în familia Zahareștilor. Discuțiile fuseseră păstrate cu grijă la suprafață, acolo unde răspunsul corect la întrebarea „Ce mai faci?” este „Bine”.

Totuși, o viață ascunsă continua să se desfășoare în tăcere în adâncurile acestui organism complicat pe care îl alcătuiau Sabi împreună cu mama Cornelia, Sebastiană, bunicile Sada și Vera și străbunica Simina. Formau împreună o singură vietate întinsă pe vreo sută douăzeci de ani, măcinată de răni tănuite, trăind fără să poată fi atinsă vreodată de palma grea a timpului, atâta vreme cât din ele continuau să se nască femei. Viața văzută își continua mersul obișnuit, în vreme ce viața ascunsă își croia drum ca un râu subteran care taie stânca ani la rând, neștiut, traversând generațiile și izbucnind la suprafață în cel mai neașteptat moment, dar mai ales în cel mai neașteptat loc.

Îmi aminteam discuția pe care o avusesem cu Sabi despre vieți. Înțelegeam altfel acum ceea ce-mi spusese atunci, anume că viața adevărată este aceea care se petrece în interior. Vorbea despre rănilor pecetluite sub tăcere ale femeilor neamului lor, care pe ea o țineau captivă înăuntru, iar eu nu pricepusem atunci și mă abătusem asupra ei cu argumente pe care le credeam inteligente, menite să o contrazică și să-i demonstreze contrariul.

Sabi, mama sa, mătușa, cele două bunici și străbunica erau conectate într-un soi de colectivitate a lor care ignora timpul, traversându-l și stabilind, împotriva oricărei logici, o comunitate pe verticala lui. În familia lor, femeile

transmisese ră dintotdeauna prin timp o putere de la una la alta. Uneori foloseau această putere una împotriva celeilalte, testând căi de rezolvare a nodurilor complicate care le împiedicau să comunice. Aveam să înțeleg toate acestea curând, într-un mod neașteptat de personal.

A doua zi m-am prezentat la sediul din București al editurii, cu palmele transpirate și două variante de discurs: una pentru situația în care mi s-ar fi arătat din ce motive nu poate fi publicat romanul („Sigur, înțeleg, o să mai lucrez pe manuscris, mulțumesc”) și alta pentru cea în care mi s-ar fi spus că lista de așteptare e lungă și, în principiu, ținem legătura („Vă mulțumesc, sigur, înțeleg. Doriți să mai lucrez ceva pe manuscris între timp?”). Nu avusesem până atunci nicio legătură cu lumea literară, nu trimiseseam încercări pe la edituri, nu mă înscriisesem la concursuri literare, habar nu aveam că un singur și bun motiv pentru ca un debutant să fie poftit la editură este ca să semneze contractul. Ca să fiu sinceră, aveam o bănuială, măcar matematic vorbind tot a trebuit să iau în calcul și această posibilitate, dar mi se părea atât de aducător de ghinion să mă pregătesc pentru așa o fericire, încât alungam de fiecare dată imaginea, scuturând din cap.

Contractul mă aștepta pe colțul unui birou vechi, masiv, plin de manuscrise și foarte impunător. Am citit pe o pagină de titlu numele unui scriitor cunoscut pe care îl admiram și urechile au început să-mi țiuie. Realizăm că aici, în această încăpere, manuscrisul cărții mele stătuse printre manuscrisele adevăratelor romane ale scriitorilor pe care-i citisem verile în grădina de pe malurile Dunării, alături de Sabi. Am semnat fără să înțeleg prea bine momentul, din cauza palmelor transpirate pixul îmi tot aluneca din mână, inima mi se zbătea cu furie în tâmples și în gât, iar urechile continuau să-mi țiuie ca un tren care intră în gară. Peste toate acestea și în total dezacord cu ele, gura mea înțepenise într-un zâmbet de campanie electorală.

Am sunat-o pe Sabi din stradă ca să-i dau marea veste, aproape fără să-mi iau minutele necesare ca să-mi revin,

dar vocea ei a sunat stins la telefon:

— Am găsit cheia. Vino repede.

*

Ușa avea alt glas decât mă așteptam. Din întunericul care se căsca în fața noastră ca o gură de animal viu se desprinseseră încet pereții, o sobă de teracotă dărâmată, lăsată în paragină, un șifonier gol căruia îi lipsea una dintre uși și un scaun de bucătărie schiop cu spătarul frumos arcuit, așa cum se făceau înainte de război. În fața noastră se afla o debara lungă și îngustă, o încăperez-
tampon între cele două jumătăți ale casei.

Am mai întârziat câteva clipe pe pragul acesta. Niciuna dintre noi nu era încă pregătită să îl treacă. Eu și Sabi stăteam umăr la umăr în rândul întâi, mama Cornelia cu Sara-mică de mână - în spatele nostru. Atunci când am intrat, cu sentimentul nelămurit că părăsim realitatea ca să ne predăm unei lumi ale cărei reguli nu le cunoșteam, aerul a devenit irespirabil și un miros greu de mucegaiuri nevăzute ne-a înecat. Puținele lucruri din debara erau legate între ele cu pânze dese, aproape invizibile, pe care păianjeni albi de atâta întuneric încremeniseră la primul nostru pas.

Un firicel de aer proaspăt venit de undeva de sus ne făcu să ridicăm privirile și să descoperim, aproape de tavan, un gemuleț rotund ca un hublou de vapor, acoperit la exterior de vițele înfrunzite ale glicinei. L-am deschis cu greutate și cu prețul umplerii creștetelor noastre de moloz, praf și pânze de păianjen, am rupt frunzele care-l acopereau și am tras toate aer în piept, tușind. Sub raza de lumină ca un mic reflector apăru, pe peretele opus, o inscripție pictată pe o bucată de lemn, fragmentată de zeci de crăpături care o făceau să arate ca un mozaic bizantin. Două nume așezate unul sub altul, „Casandra” și „Veronica”, prinse în înlănțuirile complicate ale unor ghirlande de frunze și flori, cu vopseaua scorjită și cu câte un fragment mărunț lipsă, aminteau de frescele antice. Erau numele celor două

bunici materne ale Sabinei, transformate încă din copilăria lor în Sada și Vera.

Am înaintat cu pași mici, strivind sub tălpile noastre cioburi de sticlă și straturi de zidărie fărâmată. Jos, în moloz, Sara-mică zări o fotografie aruncată, un soldat întors de pe front și o inscripție ștersă, imposibil de citit. Se aplecă să o ia, o șterse cu palma și ridică o privire întrebătoare către mama Cornelia, care potrivea fotografia în așa fel ca lumina puțină să cadă pe ea, o cercetă cu ochii mijiți, călătorind prin amintiri, apoi spuse:

— Nu știu. Mulți dintre frații maică-mii au fost pe front.

Sara-mică strecură în buzunar fotografia soldatului a cărui identitate aveam, pentru totdeauna, să o ghicim doar pe dibuite, de vreme ce privirile lui nu-i aminteau de nimic cunoscut mamei Cornelia. De deasupra se auzi un urlet îndepărtat, sfâșietor și totuși înspăimântător, prevestitor al unei forțe de nestăvilit. Sabi și fiica ei își îndreptară la unison umerii, pregătite amândouă să dea piept cu urgii necunoscute, mama Cornelia păli brusc și respirația ei se subție până când rămase numai un fir, iar eu le observam cu rapiditate reacțiile până în cele mai mici detalii, înregistrându-le într-un loc din minte de unde aveam să le scot mai târziu ca să le scriu undeva.

Urletul se apropie, năvăli pe hubloul deschis, frământând vițele glicinei, și se topi învărtindu-se de vreo două ori în debaraua-tampon, lăsând aerul mai răcoros și miresme de baltă pe urmele lui.

— Curenții de pe Dunăre, șopti ușurată mama Cornelia.

— Asta auzai tu, mamaie? întrebă Sara-mică. Atunci când ne povesteai că nu puteai dormi noapțile din cauza urletelor care veneau de departe și intrau în casă?

— Cred că da, mamaie, îi răspunse mama Cornelia pe gânduri, căci urletele acestea îi chinaseră multă vreme pe cei rămași în partea aceasta a casei și din ele se născuseră o mulțime de povești pentru vacanțele fetiței.

— Dar până la urmă este cineva aici? mai întrebă copilul.

— Acum suntem noi, draga bunicii, îi zâmbi mama

Cornelia, strângând cu drag în palma ei mâna mică a fetei, mai mult ca o mulțumire adusă oricăror forțe vor fi permis clipa aceasta.

La capătul debaralei ne aștepta o ușă cu geam mat, tăiat rotund sus, protejată de o perdea de mărgelă cum punea mama Cornelia vara la intrare, împotriva gângăniilor. Între șiraguri, păianjeni minuscule țesuseră de-a lungul vremii pânze diafane, în așteptarea unor musculițe care nu mai veniseră niciodată. Filtrată prin perdeaua aceasta de mărgelă și pânze de păianjen, lumina galbenă care abia se strecura din încăperea alăturată căpăta un aspect de cenușă.

Sabi vâri o mână curajoasă printre mărgelă și pânze încărcate de praf a șaptezeci de ani, apăsă clanța și împinse ușor ușa. Balamalele nu scoaseră niciun sunet, în mod surprinzător. Într-o tăcere nefirească, casa *celorlalți* ni se dezvăluia întreagă prin perdeaua de mărgelă și lumină cenușie. În spate, mama Cornelia icni. Slăbiciunea ei de o clipă atrase disprețul stăpânit al Sabinei, care nu admitea niciodată, nimănui, astfel de manifestări ale emoțiilor. Sara-mică, singura care nu se mai supunea demult intransigențelor Sabinei, ba chiar le desființa fățiș cu rebelă plăcere, o asigură că totul va fi bine și intrară una câte una în cealaltă jumătate de casă. Perdeaua de mărgelă, praf vechi și lumină captivă prin care treceam ne curăța de urmele celeilalte jumătăți.

Casa fusese ruptă în două pe când mama Cornelia și Sebastiană erau mai mici decât Sara astăzi. Într-o dimineață, la poarta dinspre Dunăre sosiseră doi ofițeri și câțiva necunoscuți în haine civile, cu șepcile trase pe ochi și hârtii ștampilate în mâini. Străinii inventariaseră toată casa, număraseră camerele, ceruseră acte, planul cadastral, făcuseră liste cu mobilele, tacâmurile, cărțile, covoarele și neamurile vii sau moarte din fotografiile de pe perete.

Apoi plecaseră, lăsând în urma lor familia să se dezmeticească încet într-o lume nouă, cea mai rea dintre lumile posibile, căzută dintr-un cer care răzbuna pesemne

nedreptăți făcute de alții, pe care ei nu le cunoșteau. Era luna aprilie a anului 1950. Decretul naționalizării imobilelor apăruse cu o zi mai înainte în *Monitorul Oficial*.

După acel prim grup veniseră alții, greu de deosebit după chipuri, dar cu aceleași uniforme și aceleași șepci trase peste ochi, cu aceeași hotărâre în gesturile brutale și în cuvintele puține și rele. Încuiaseră ușa care avea de atunci înainte să separe casa cu marchiză de sticlă în două și plecaseră, în vreme ce alături începuseră să se audă sunete înfundate de mobile trase pe podele și nenumărați pași străini. Fusesse prima dintre loviturile primite în anii aceia de bunicul Octavian.

Auzisem toate acestea mai mult din istorisirile Sebastianei, care era mai mare și își amintea mai bine decât mama Cornelia. Amesteca în povestire întâmplările stranii care începuseră de atunci în jumătatea de casă a *celorlalți* cu nelipsitele ei povești cu extraterestri și copii paranormali, vrăjind nopțile mele și ale Sabinei ori de câte ori venea în vizită, în copilăria noastră.

Sebastiana avea în anii aceia un râs cu care muia inimile tuturor. Își încrețea alintat nasul cărn, ochii îi jucau umezi a lipsă de griji și bucurie de a trăi și dădea drumul din gât unui râs gâlgâit, copilăros, absolut înduioșător. O priveam pe Sabi în poala ei și mă așteptam ca pomii să înflorească la așa un sunet nepământesc. La una dintre aceste vizite ne-a adus *Fram*, *ursul polar* și am simțit amândouă că plutim de fericire cu cărțoiul cât noi de mare în brațe. Aveam șapte-opt ani și începeam să descoperim magia cărților, după ce până atunci bunicul Octavian ne citise absolut în fiecare zi, fără nicio excepție, pentru somnul de după-amiază (al lui, pentru că noi îl așteptam, răsfoind cartea și oprindu-ne la câte o poză, să se trezească).

Sebastiana îmi dăduse întotdeauna aceeași atenție ca și Sabinei, nu făcuse niciodată diferență între noi, cucărindu-mă cu asta definitiv. La opt ani, eram un pic îndrăgostită de ea. Eram de asemenea convinsă că toată lumea e îndrăgostită de ea, nu vedeam cum ar fi putut cineva să se sustragă magnetismului pe care ea îl exercita în jur.

Am citit în vara aceea *Fram, ursul polar*, umăr la umăr cu Sabi deasupra aceleiași pagini, cu sentimentul cu care cei dintâi misionari vor fi citit probabil Scripturile: lumea în frunte cu mine era mântuită câtă vreme se scriau cărți serioase pentru copii, cine știe câte vor fi fost deja scrise. Mă simțeam salvată de la o viață banală, plictisitoare, trăită înaintea mea de alții. Aveau să mai treacă mulți ani, vreo douăzeci, până să aflu povestea din spatele celui cadou primit de mine și de Sabi.

Sebastiana apărea în curtea Zahăreștilor în mijlocul verii, sosită în concediu. Din bagajele ei ieșeau, ca din geanta fermecată a lui Mary Poppins despre care tot ea ne povestise, jocuri Lego așa cum nu existau nicăieri în România comunistă din vremea aceea, ciocolate Toblerone aduse din singurul loc unde puteau fi găsite, duty-free-urile din aeroporturi, pungi pline cu bile colorate de sticlă, zeci de bile pentru un joc misterios, inexistent, inventat chiar de ea pentru noi și multe alte minunății aduse din locuri fermecate: Germania Federală, Italia sau Suedia. Numele acestor locuri erau rostite cu voce scăzută în anii 1985–1986, casa cu marchiză de sticlă din Galați devenea pe durata rostirii lor un mic centru de rezistență împotriva unor lucruri de care eu și Sabi nu eram pe deplin conștiente, iar tata Manu închidea ușile în jurul jucăriilor noastre și spunea:

— O să fac pușcărie din cauza ta, cumnată!

De pe covor, dintre copii și jucării, Sebastiana dădea drumul râsului ei de zână nimerită din greșeală într-o țară comunistă.

Indiferent ce cameră pregătea mama Cornelia pentru Sebastiana, în cea dintâi noapte de concediu ea dormea în camera Sabineei. Stingeam lumina, ne așezam turcește pe pat, cu pătura în cap și o lanternă aprinsă între noi, și Sebastiana povestea din *Amintiri despre viitor* a lui Erich von Däniken. Planeta întreagă dispărea din jurul nostru, iar camera Sabineei se ridica spre spațiul cosmic populat de mii de ființe misterioase despre care citise Sebastiana într-o carte. Descoperiri arheologice inexplicabile, scrieri

străvechi nedescifrate, sumerieni, aerodromuri preistorice, galaxii îndepărtate din care omenirea a sosit în urmă cu zeci de mii de ani, toate misterele Căii Lactee intrau sub pătură în prima noapte de concediu a Sebastianei!.

Apoi, chiar înainte ca noi să adormim, ne cerea în șoaptă să nu spunem nimănui nimic, probabil ca să nu-i dea ocazia lui tata Manu să repete și anul acela:

— Nevastă, soră-ta asta e nebună.

Printre toate acestea se amestecau povestea colțului cald al casei sau cea a chepengului care cade singur, ori poate tras de o mână invizibilă.

Pe când Sebastiană isprăvea clasele elementare, iar mama Cornelia trecea în picioare pe sub masă, mamele lor le interziceau cu strășnicie să se apropie de firida întunecată, plină cu tot felul de lucruri vechi aflate în mare dezordine, care ducea la ușa dintre cele două jumătăți ale casei. Fetițele nu aveau voie să iasă pe porțița dinspre Dunăre, să urce singure în pod sau să se apropie de firidă.

Într-o după-amiază de toamnă, pe când bunica Sada și bunica Vera, aflate într-una dintre dulcile lor perioade de apropiere, frământau toate știrile deasupra unor cești cu cafea sub nucul din curte, fetițele rămase singure în casă s-au apropiat de firida din care răzbătea o căldură blândă, de ființă vie. Moleșite dintr-odată, incapabile să mai facă vreun gest, rămăseseră cu privirile ațintite în întunericul din firidă. Mama Cornelia se afla chiar pe prag, Sebastiană - cu un pas în urma ei. Așa le-au găsit Sada și Vera, care au dat năvală în casă, alertate de liniștea ce se lăsase deodată, și le-au smuls din această stare letargică frecându-le cu energie pe mâini, scuturându-le de umeri și silindu-le să le privească drept în ochi, ca și cum ar fi vrut să se asigure că fetițele percep această lume, și nu altele.

Colțul cald al casei încercase să o atragă și pe bunica Sada în primii ani ai separării. Cunoștea bine cântecul lui de sirenă și moleșeala care te putea cuprinde acolo și povestea adesea despre convingerea pe care o ai în astfel de clipe că undeva, la îmbinarea dintre perete și ușa încuiată, își ține respirația ceva viu. Bărbații familiei nu

izbutiseră să combată aceste povești cu argumente de genul plitei din bucătărie care avea perete comun cu frida. Ori de câte ori se încăpățâneau să insiste în demonstrațiile lor, era aruncat în dispută chepengul care se închidea singur.

Tata Manu urcase odată în pod, același pod transformat în mansarda unde dormisem eu toată vara și unde scrisesem cartea. Împinsese chepengul, dându-l peste cap, astfel încât acesta ajunsese până jos, pe podeaua mansardei. Se aplecase apoi ca să ia cutia cu vopsea pe care o lăsase pe treapta din spatele său și, când dăduse să urce iar, chepengul se închisese singur la loc, lovindu-l pe tata Manu la cap, dar mai cu seamă lăsându-l nedumerit și cu o întrebare pe care continuase să o tot repete de atunci: cum poate un chepeng pe care-l dai peste cap să se ridice singur de acolo și să se închidă?

Ori de câte ori bărbații familiei păreau să iasă biruitori în discuțiile legate de tainele casei, un glas de femeie puneă capăt rebeliunii:

— Dar chepengul?

În anii aceia, mama Cornelia și tata Manu priveau toate aceste îndeletniciri ale Sebastianei! cu înțelegere părintească. O ocroteau așa cum simt adulții nevoia să ocrotească copiii aflați la vârsta când încă mai văd lumi inexistente, îi tolerau cu blândețe ideile năstrușnice și o numeau „de-a Siminei”, așezând-o pe o linie de moștenire a fanteziilor mai directă decât cea a mamei Cornelia.

Cu toată această încărcătură de istorii, speranțe și dezamăgiri ale mai multor generații pe umerii noștri, am înaintat în jumătatea de casă a *celorlalt*i. Nu ne așteptam să mai găsim mobilierul de odinioară al bunicii Sada. În primii ani ai naționalizării, prin partea aceasta de casă se perindaseră mai mulți chiriași, venirile și plecările lor fiind pândite de bunica Sada cu urechea lipită de ușa încuiată. Încerca să ghicească după zgomote ce anume era scos din casă, ce era furat.

Încăperea arăta într-adevăr cu totul diferit de sufrageria din care tocmai plecaserăm. Leșiserăm din anii interbelici

și intraserăm într-un *French country* modern. Prin lumina scăzută care pătrundea pe la îmbinările draperiilor grele se distingeau canapele și fotolii crem, îmbietoare, pline de pernute decorative vesele. Un șemineu, despre care încă nu-mi puteam da seama dacă era cu lemne sau numai un fals electric, ocupa tot peretele din față, iar pe polițele lui asimetrice se odihneau sfeșnice albe, tablouașe cu peisaje provenșale și tot felul de vase de ceramică cu aspect *vintage*. La picioarele unui fotoliu se odihneau un coș din nuiele împletite plin cu gheme de lână și o pereche de andrele care-și așteptau stăpâna. Dar ceea ce mi-a oprit pentru o clipă inima în loc a fost o pălărie de pai agățată pe perete. Pălăria aceea îmi dădu impresia că aparține cuiva, mult mai mult decât andrelele și ghemele din coș.

Singurul lucru care nu se potrivea cu aspectul rafinat, de o eleganță lipsită de ostentație, era tapetul întunecat din mătase, brun cu arabescuri care fuseseră odată aurii, într-un colț unde se umezise în trecut se întindea acum un soi de graniță a unei țări misterioase, ai cărei locuitori închipuiți probabil că ne studiau și ei, din lumea lor bidimensională. Din motive pe care nu aveam să le aflăm niciodată, *ceilalți* păstrasera tapetul original, aidoma celui din sufrageria din spatele nostru.

Într-un fel de înțelegere tacită cu Sabi, ne-am apropiat fiecare de câte o fereastră și am tras draperiile, umplând aerul de praf și lăsând lumina caldă de toamnă să intre în încăpere. Sara-mică și-a tras buza de sus peste dinți într-un gest scurt atunci când soarele i s-a oprit în ochelari, apoi a strănutat și a pufnit în râs, începând să scotocească după urmele vieții *celorlalți*. Mama Cornelia a dispărut pe scările care duceau la dormitorul rămas în partea aceasta de casă. Eu și Sabi am ieșit pe veranda închisă care dădea spre strada Portului 1.

Bunicul Octavian construisese casa pe trei străzi: strada Duminicii, către Dunăre, și străzile Portului 1 și Portului 2, care înconjurau casa pe două laturi. În timp, pentru că *ceilalți* nu îngrijiseră niciodată grădinile care împrejmuiau casa, vița-de-vie de pe partea lor se sălbăticiise, întinzându-

și corzile printre caișii pitici și unindu-se cu crengile lor și cu păpușurile înalte și dese. De la an la an se formase astfel un desiș în care vara orăcăiau broaște și iarna trosneau, la gerurile mai mari, smâncurile înghețate.

Din partea de pe strada Duminicii nu se mai zărise de la o vreme nimic dincolo, spre liniștea bunicii Sada. Lumea pe care o vedeam acum împreună cu Sabi, de pe veranda *celorlalti*, ne era străină. Un singur colț fusese recuperat din toată acea sălbăticie, curățat și amenajat ca să poată fi folosit pentru o cană de cafea într-o dimineață caldă.

Dar ceea ce am descoperit atunci când ne-am întors înăuntru a fost de departe cel mai neașteptat lucru al acelei veri. Întreg peretele pe care se afla și ușa încuiată, peretele la care noi toate stătuserăm până atunci numai cu spatele, era acoperit cu fotografii vechi în rame ovale sau dreptunghiulare de toate dimensiunile, cu *passe-partout-un* decolorate, din tavan și până în podea. Am rămas cu ochii la peretele acela, mutându-ne privirile care nu înțelegeau de la o fotografie la alta, în căutarea unei explicații. Nu mai văzuserăm niciodată acele fotografii. Din ele, toți frații Dănilă, Simina cu lacovache și cele două perechi de surori ne priveau liniștiți.

Capitolul al doilea

Sada

Cu nouăzeci de ani înainte de deschiderea ușii

Copiii de după război ai Siminei nu mai primiră același lucru precum cei de dinainte. Anii aceia o aspriseră, ceea ce văzuse și făcuse îi arătase o altă față a lumii, una dezgustătoare ce o întinase și pe ea, scoțând la iveală din adâncuri lucruri pentru care nu avea să se ierte niciodată.

Sila pe care o simțise ori de câte ori despăduchease copiii altora, hainele cu cusăturile pline de ouă de purici pe care le învărtea încet în gura cuptorului, arzându-și mâinile, sunetul cu care plesneau ouăle din pricina dogorii focului, toate acestea o îndepărtaseră pentru totdeauna de seninătatea cu care visa la portul Galațiului, din care ar fi vrut să plece măcar o dată în viață. Copii de paisprezece ani îi muriseră în brațe, vorbind fără șir din pricina febrei și numind-o pe ea mamă, iar cuvântul acela rostit în ultima lor clipă chiar o făcu pe Simina mama lor, aruncând-o de fiecare dată într-o disperare cu care nu era obișnuită, pe care nu știa cum să o arate și atunci o manifesta în afară ca pe o dușmănie. Toate aceste morți, frica de tifos, războiul care se auzea dincolo de Șiret schimbaseră lumina în anii aceia, făcând-o prăfoasă și cenușie, cu gust aspru de cretă.

Nașterea primilor doi băieți nu schimbase nimic în Simina. După venirea pe lume a fetelor însă, ea nu mai fu la fel. Încrederea i se clătină la gândul că alte femei se pregătesc pentru luarea în stăpânire a lumii. Era pentru întâia oară când se simțea trecătoare ca frunza, și nu înrădăcinată ca pomul. O vreme țină fetele departe de inima ei. Apoi învăță să le iubească, împăcându-se cu gândul că au venit ca să-i ia locul în țesătura covorului

familiei. Dacă tot se va împlini, cel puțin să le învețe pe fete cum se stăpânește lumea aceasta prin bărbații ei.

Numiră prima fetiță Casandra, iar Dănilă luă cu simbrerie fixă încă doi din frații Țilei, pe unul pentru animale și via de pe dealul din spatele casei, iar pe celălalt pentru locurile de la câmp cu pepeni și porumb și pentru alambic toamna. Fiecare avea sarcina de a tocmi la rândul lui oameni pentru cules și de a găsi cumpărători pentru ceea ce prisosea: ouă, vreun vițel, purcei, brânză de la oile date la cioban.

În scurtă vreme veni pe lume și cea de-a doua fată, pe care o numiră Veronica. În jurul Siminei, oamenii uitau tot mai mult de război și își înnodau viața de dinainte cu cea de după. Tot mai mulți mergeau duminica în Galați, întorcându-se de acolo cu haine cumpărate de-a gata și schimbând apoi fața târgului cu rochii pestrițe din stambă, încheiate în nasturi până jos și legate la mijloc cu cordon. Aduceau cu ei vorbe ca „dispensar” sau „autobuz”, care sunau străin în aerul cu gust de sălcii și prune al pământurilor dintre cele patru ape, iar copiii înnodau cârpe furate de-acasă, făcându-și minge și jucând neobișnuitul fotbal pe aceleași imașuri unde până mai ieri își săpau gropița pentru țurcă.

Simina observa toate aceste schimbări care păreau să intre în târg cu mieroasă viclenie, ascunzându-și adevărata față, arătându-se nevinovate, și ochii ei se umbreau de temeri neînțelese. Schimbarea din lume îi strecura în suflet încredințarea că vremea ei trece. Adevăratul stăpân și judecător al tuturor era timpul, iar Simina, după patru copii și fără nicio nădejde că va călători vreodată în locuri aflate dincolo de zare, înțelegea acum că timpul nu-i fusese niciodată prieten, ba chiar nici nu știuse de existența ei. Timpului îi era indiferent dacă pune la pământ un copac ori un om.

În anii aceia nu-l mai petrecu pe lacovache până la poartă diminețile, când el pleca la gară. Trimitea pe una dintre femei să-i pregătească de mâncare, pe alta să-i perie uniforma și un băiat din curți să închidă poarta după el. I

se părea nedrept ca el, care nu prețuia câtuși de puțin călătoriile și locurile străine, îndepărtate, să își petreacă zilele în gara traversată de atâtea trenuri, iar ea să nu poată ieși nici măcar până la Galați, o dată în an. Undeva, cineva făcuse o greșeală, căci nu se poate ca ea să se fi înșelat atunci când a oprit-o pe Zmeoaica și l-a lăsat pe Dănilă să o cerceteze din creștet până-n tălpi.

Ori poate că dorințele ei cele mai fierbinți și destinul ei erau lucruri cu totul diferite.

Gândul acesta o înnegură. Asta însemna că era prinsă în capcană. Înfrângerea era foarte aproape, poate că deja i se urcase în spinare și de fapt asta era greutatea pe care o simțea în vremea din urmă. Nimeni nu-i iubește pe înfrânți. Ea era cea dintâi care îi privea cu dispreț pentru slăbiciunea lor.

Fiarele sălbătice ale iubirii ei de copii mușcau cu înfrigurare când dintr-unul, când din altul:

— Iancule, treci la masă că te cârpesc acuși! Grigoraș, ieși în drum și așteaptă pe tată-tu! Sadă, trimite femeile să mulgă vacile! Veră, ia coșulețul și du-te după ouă!

Ionuț, încălță-te că te prinde tată-tu desculț pe-afară! Spălați-vă! Culcați-vă! Treziți-vă!

Toate numai vorbe repezite pe un ton scăzut, tainic, ca și cum lumea abia urma să înceapă, iar ei încă nu erau pregătiți. Toate numai vorbe de dragoste pentru ei, copiii în care avea să pună dorința cea neîmplinită. Pe măsură ce ei creșteau, Simina își făurea o nouă explicație care să-i mângâie inima și să o facă să mai rămână în capcana în care simțea că intrase: poate că destinul pe care-l presimțise fusese de fapt unul dintre acești copii cu care umpluse curțile lui Dănilă. Poate că de fapt al unuia dintre ei era dorul de a călători care o ardea, și atunci însemna că aceuia trebuia să-i dea aripi pentru ca inima ei să se potolească și gândurile să tacă.

În anul acela, fetele rămăseseră cele mai mari dintre copiii din curte, primii doi băieți avându-și deja rosturile lor, unul maistru militar la garnizoana Iași și altul funcționar poștal în Tecuci. Fiind fete, Sada și Vera nici

măcar nu mai erau considerate copii, măritişul lor fiind pregătit în tăcere, dar cu multă hotărâre. Simina cedase de mult în faţa valului de schimbări şi în faţa plăcerilor fetelor şi le îmbrăca numai de la oraş, în rochii cu guleraşe albe şi trei năsturei bombaţi din lac negru.

În gazetele pe care le aducea lacovache Dănilă, sosite cu vagonul poştei din Bucureşti, se vorbea despre Războiul Civil din Spania şi despre alianţa nouă a lui Adolf Hitler cu Benito Mussolini. Lacovache rostea numele rar, făcând după fiecare câte o mică pauză pentru a arunca o privire la Simina, ca ea să ia aminte. „A fost creată Axa Roma-Berlin”, citea el, iar titlul gazetei, *Universul - Cele din urmă ştiri din lumea întreagă, 2 lei*, tremura abia ghicit în faţa ochilor Siminei.

De pe drum începură să răzbată zgomote îndepărtate de căruţe şi glasuri de bărbaţi care aruncau comenzi scurte, punctate cu câte o fluierătură. De sub coteţele construite pe picioroange ale păsăretului curţilor îşi îţi capul Ionuţ, cel mai mic dintre copiii lui Dănilă, de patru ani. Primise însărcinarea de a aduna toate ouăle găinilor, raţelor, găştelor ori prepeliţelor, dar larma de pe drum îl scosese afară de la cuibare, pentru că se apropiau oamenii cu ultimii pepeni şi dovleci de la câmp, iar el îi aştepta cu mare bucurie.

Dădu drumul din mână coşului cu ouă, alergă către porţi şi se căţăra pe gard, aplecându-se în afară ca să cerceteze drumul. Din casă se auzi glasul Siminei:

— Sadă! Aţine-te la copil că o să cadă de acolo!

Ionuţ era mai degrabă copilul Sadei decât al Siminei, după ce ea căzuse în lentoarea lăuzelor la naşterea ultimului băiat şi zăcuse în pat o vară întreagă, cerând întineric în odaie şi plângând pe ascuns cât era ziua de lungă. Nu voise să vadă pruncul şi nici lapte nu mai avusese pentru el. Lacovache nu se pricepuse ce era de făcut într-o astfel de situaţie. Plănuise ca, dacă lucrurile se agravau, să meargă la preot şi să încerce o desluşire. Deocamdată însă dăduse pruncul pe mâinile Sadei, ca una ce era cea mai mare dintre fete şi nădejdea curţilor pe

perioada cât maica sa era bolnavă.

Sada îl crescuse îndoinind lapte de vacă cu apă într-o farfurioară, înmuind colțul răsucit al unui ștergar neînceput pe care-l scosese din lada ei de zestre și dând pruncului să sugă. Avea doisprezece ani pe vremea aceea și, pesemne mai mult ca să-i răsplătească strădania curată, copilul trăi. Atunci când îi spusese prima oară „mamă” Sadei, Dănilă lipi o palmă părintească peste ceafa fetei, luă băiatul cu un gest smucit și-l îndesă în mâinile Siminei, punându-i în vedere cu un glas care nu cerea niciun răspuns:

— La-ți copilul, femeie, că n-o s-o mai mărităm pe fiică-ta dacă un prunc îi spune „mamă” prin curte!

Ionuț continuase să-i spună „mamă” și „mămică”, dar numai în taină, seara la culcare, când Sada îi șoptea la ureche basme și minciuni ca să-l adoarmă. Cât era ziua de lungă se ținea după ea ca iedul.

— Vin oamenii de la bostănărie! striga acum băiatul cu mare bucurie, cocoțat în vârful porții.

Sada se apropie de el, scoase din pământ fușteiul care ținea porțile cele mari închise, desfăcu și cârligul de sus și deschise larg porțile ca să intre căruțele, cu copilul încă sus, pe uluci. Ionuț chicoti înveselit de leagănul pe care i-l găsisese soră-sa. Mărunțică și cu gesturile iuți, Sada purta în ea un uriaș care avea puterea de a vedea toate legăturile lumii vii, pe cele dintre oameni și firele de iarbă. Uriașul din ea se făcea adesea simțit, cei mai curioși care-i căutau adânc în priviri îl aflau acolo și se încredințau pe loc că au în fața lor un suflet vechi, din acelea care de fiecare dată supun pământul atunci când se hotărăsc să se amestece printre oameni. De la înălțimea ei, privea lumea cu încredere, nerăbdătoare să o ia în stăpânire. Purta două cozi împletite la spate și visa să-și tundă părul până la umeri și să-l prindă cu doi piepteni mici după urechi, cum văzuse că fac domnișoarele de la oraș, îmbrăcase în dimineața aceea o rochie cadrilată în bleumarin și roșu, cu mânecute scurte, chiar dacă toamna se sfârșea, închise într-un năsturel bombat care părea o mică broșă pe fiecare

braț al ei. Simina băgase de seamă și-i știa gândul, dar de data aceasta o îngăduise, din pricini pe care avea să le afle și fata curând.

Trei căruțe încărcate cu dovleci de toate mărimile, plăcintari lunguiți și borcănați la capete ca perele, din cei turtiți ca gogoșile, numai buni de scobit și aprins lumânări în ei, galbeni, portocalii sau verzi, chiar și tărtăcuțe cât pumnul, pline de lacrimi scurse din pălăria lor și închegate pe coajă, cu forme caraghioase, bune de pus pe la ferestre pentru joaca lui Ionuț. Oamenii tocmiți pentru cules încărcaseră cu vârf căruțele, care veneau agale, cu roțile scârțâind în osiile lor din pricina greutateii.

Intrară pe porți una câte una, sub privirile admirative ale copilului de pe gard. În ultima căruță așezaseră deasupra și câțiva harbuji întârziați pe care-i mai găsiseră pe câmp, cantalupi de culoarea oului de rață, pepeni galbeni crăpăcioși cu coaja întunecată și vițe albe brăzdându-i în toate direcțiile, ba chiar și lubenițe cu miezul roșu. De pe capra acestei de pe urmă căruțe, un băiat de vârsta Sadei, tuns militărește și purtând pe pieptul scos în afară cu fală o cămașă de la o uniformă ostășească, arunca lumii priviri pline de încredere. Își suflecăse mânecile mult deasupra coatelor, așa cum îl văzuse făcând într-un film american pe un actor al cărui nume îl uitase, dar ale cărui gesturi le preluase, amestind fetele cu ele.

Aruncă o privire Sadei atunci când trecu prin dreptul ei și ochii negri ai fetei iarăși își schimbă culoarea, căpătând ape căprui, mișcătoare, așa cum i se întâmpla tot mai des în ultimii ani. Simina năștea copii cu ochii negri, care deveneau apoi căprui când ei ieșeau din copilărie. Din mijlocul curților în care căruțele întorceau și-și căutau locuri pe margini, Vera observă schimbul de priviri dintre Zamfir și soră-sa, o mincinoasă care îi tot spunea că nu se întâmpla nimic, în vreme ce ea prindea tot mai des astfel de semne. Se ascunse în spatele uneia dintre căruțe și pândi mișcările celor doi, hotărâtă ca de data aceasta să-i dovedească mincinoasei că nu mai este un copil pe care-l

poate duce cu vorba. Împlinea curând treisprezece ani, ceea ce însemna totuși ceva. Așa o furie de mare creștea în ea, încât buzele sale șopteau singure vorbele pe care le pregătea pentru Sada, în vreme ce oamenii formaseră un șir până jos, în pivniță, și-și treceau acum pepenii și dovlecii din mână în mână.

Zamfir, înfumuratul târgului, care se credea actor american numai pentru că văzuse un film la București, unde urma Școala Superioară de Război, îi arătă Sadei via cu un gest scurt din bărbie. Ca trase de aceeași ață, amândouă fetele porniră către locul indicat de el. Sada traversă curtea drept prin mijloc, luând pe cale un coș și prefăcându-se că-l duce unde îi este locul, iar Vera se strecură nevăzută prin spatele căruțelor, al cotețelor și al casei.

Ajunse în mijlocul viei tocmai când înfumuratul, altfel lat în umeri și sigur pe el, cu un zâmbet care spunea că știe multe, o ținutise pe soră-sa cu spatele de trunchiul subțire al nukului, îmbrățișase pomul cu tot cu Sada ca și cum ar fi înlănțuit-o pentru tâlhării greu de iertat și-i săruta fața cam pe unde nimerea, încercând să-și strecoare genunchiul printre ai ei. „Aha!”, triumfă Vera, îmbujorată brusc și cu privirea lipită de ei ca printr-o vrajă. Era sigură!

De jos, din mijlocul curților, răzbătu până la ea alt fel de zarvă, glasurile părinților săi unduiau mios și vesel așa cum Vera nu le mai auzise niciodată, ba chiar un mănunchi de râsete sparse preț de o clipă văzduhul, smulgând-o pe Vera din pânda ei. Alergă printre rândurile de vie până în curte ca să vadă ce era și rămase locului în colțul casei atunci când dădu cu ochii de străini. Simina pofta două femei și un bărbat în casă, cu brațele desfăcute ca niște aripi largi cu care ai fi zis că vrea să-și ia zborul și un surâs luminos pe toată fața, cum nu mai avusese de când plecaseră băieții cei mari de acasă. Cu același surâs și aceeași lumină pe față, Dănilă ținea ușa deschisă pentru ei toți. Oaspeții păreau orășeni după haine, una dintre femei purta chiar o poșetă și o pălăriuță, e drept că lipsită de

orice podoabe și de un cenușiu discret care cu greu putea fi numit culoare. Totuși, era prima femeie cu pălărie și poșetă care intra în curtea lor. Bărbatul avea mișcări naturale în costumul cu vestă și cu pălărie Borsalino, ca unul care nu-l purta pentru prima oară, ci era obișnuit să se miște în astfel de haine. Mai înalt decât toți cei printre care trecuse până când ajunsese în casa lui Dănilă, slab și cu un chip nefiresc alungit, era singurul reținut în gesturi și vorbe. De fapt, nu vorbea deloc și abia dacă îngăduia trupului său să aibă vreo mișcare în afara mersului lent.

— Veră, o chemă maică-sa pe nume atunci când o zări, iar glasul ei era dulce și înmiresmat ca ultimele lubenite duse acum la pivniță de oameni. Du-te, puiul mamei, și adu-o pe Sada să o vedem.

Se mărită Sada! căzu înțelegerea în Vera cu spaime felurite. Spaima că va pleca și nu o va mai vedea, spaima că soră-sa se va schimba, iar lucrurile nu vor mai fi niciodată la fel în viața Verei, spaima că va rămâne singură. Musafirii dispăruseră în casă, de unde mai răzbătea până afară numai râsul gros al lui Dănilă. Țila, ducând o tavă cu vișinată și felii de cozonac, intră pe urmele oaspeților, iar Simina își oțeli privirea ațintită către fată și îi spuse pe tonul ei obișnuit, printre dinții strânși:

— Mișcă-te de-acolo, Veră, ai înlemnit? Adu-o pe soră-ta la mine!

Fata alergă din nou printre rândurile de vie până sus, unde-i lăsase pe cei doi, și le strică dragostea. Arătându-se fără niciun cuvânt pentru că nu știa cum ar fi mai potrivit să înceapă, rămase dreaptă în fața lor, cu mâinile spânzurând pe lângă trup și cu ochii măriți de spaimă.

— Ce-i? întrebă speriată la rândul ei Sada, înțelegând din privirile Verei că ceva grav s-a petrecut, dar fără să iasă deocamdată dintre brațele lui Zamfir.

— Te cheamă mama, spuse Vera, ascunzând că de fapt o căuta un domn de la oraș cu maică-sa după el.

De aceea tăcuse Simina dimineată, când o văzuse pe Sada ieșind din casă îmbrăcată cu rochia cadrilată și cu guleraș alb. Era bine că se gătise așa frumos, căci așteptau

musafiri importanți. Știa că Sada avea alte planuri cu rochia aceea, băgase de seamă că feciorul sergentului îi poartă sâmbetele fetei. Zamfir însă era promis de tată-său alteia, Simina știa și asta, iar pe pământurile dintre cele patru ape ale Covurluiului lucrurile acestea nu erau legate cu atâta trudă de părinți ca să fie mai apoi stricate după năzărelile de-o vară ale copiilor. Sada avea să rămână frumos sub cuvântul părinților ei și Zamfir sub cel al părinților lui.

Cea dintâi întâlnire a bunicii Sada cu bunicul Octavian se petrecu așadar într-o zi de toamnă grea de roade, răsunând de bucuria culesului prin acareturile lui Dănilă. În aer pluteau miresmele prea dulci, apăsătoare ale dovlecilor plăcintari, cantalupilor galbeni și dragostei furate între rândurile de vie, moleșind sângele tuturor celor care le inspirau.

Sada intrase în camera bună, aprinsă la față din pricina vorbelor care-i jucau prin minte, „nu mă mărit să știu de bine că mă arunc în Șiret”. Carnea albă a brațelor ei era cel mai luminos lucru din încăpere, ochii i se înnegriseră la loc, iar părul smuls ici-colo din cozi îi dădea un aer de sălbăticie care Siminei îi aminti ca prin vis de Zmeoaica ieșind în goană din aburii unei locomotive care frâna, de vaporul cu zbaturi *Borcea* și de dunele de nisip de la Hanu Conachi. Fata aceasta a ei va împlini dorințele cu care venise ea însăși pe lume.

Din acea vizită Sada nu află mare lucru. Doamna cu pălăriuță modestă se numea Johana Boroș și era intendentă casei unui consul din Galați. Își crescuse singură cei doi fii cu care se refugiase din Transilvania, în urmă cu douăzeci de ani, trecând munții pe jos alături de Armata Română, așa cum făcuse în Războiul cel Mare o parte a populației, speriată de toate întorsăturile situației de pe front. Octavian Boroș era cel mai mic dintre feciori, terminase Școala Superioară de Arte și Meserii și era maestru la Atelierele CFR Galați. Primise de la Banca Covurlui un credit cu care cumpăraseră un teren în apropierea portului și începuse construcția unei case.

Toate acestea le piuia cu multă delicatețe în glas și în degetul mic ridicat de pe toarta ceștii amica doamnei Johana Boroș, care îi însoțise pe cei doi în această vizită. Odinioară și-ar fi spus și ea tot pețitoare, așa cum o numiseră mai apoi, în discuțiile dintre ei, Simina și Dănilă. Vremurile suferiseră însă schimbări care cereau renunțarea la anumite obiceiuri ori măcar tratarea lor cu un amuzament înțelegător. Tot amica-pețitoare spunea asta, străduindu-se să-și ducă sarcina la bun sfârșit și în același timp să umple golurile stânjenitoare din conversație.

Bunicul Octavian părea să fi rămas drept în picioare chiar și după ce se așezase pe scaunul cu spătar dintr-o vergea arcuită de lemn. Își pusese pălăria Borsalino pe un genunchi, mâinile cu degetele împletite în poală și privise cu sinceritate, drept în ochi, pe fiecare în parte, ca și cum s-ar fi oferit spre cercetare: pe Iacovache Dănilă, pe care slujba lui de maestru al Atelierelor CFR ar fi trebuit să-l impresioneze, pe Simina, căreia îi dăruise la intrare o cutie de bomboane comandată în București, la Capșa, apoi pe Sada, căreia nu-i adusese nimic pentru că nu se cuvenea, spusese amica-pețitoare. Bunicul Octavian mai aruncase o privire și în spatele Sadei, de unde se iveau de-o parte capul Verei și de cealaltă acela al lui Ionuț.

Toate detaliile chipului bunicului Octavian erau prea mari, disproporționate chiar și față de trupul înalt. Obrajii se prelungeau în jos mai mult decât te-ai fi așteptat, fruntea se înălța în sus dincolo de punctul unde ar fi trebuit să se termine o frunte și avea cea mai pătrată bărbie din câte văzuse Sada. Chipul acesta mare, osos, părea făcut dintr-un bloc de piatră.

În anii tineri, Octavian privea lumea cu multă seriozitate, cântărind tot ce-i ieșea în cale cu o cută gravă între sprâncene. Nu zâmbea niciodată, nu pentru că nu găsea motive de bucurie, ci pentru că simțea nevoia să despice aceste motive în patru, ca să vadă din ce sunt făcute. Își cerceta sufletul și trăirile cu vigilență, insistând ori de câte ori întâlnea vreo urmă de resentiment,

căutându-i explicații și aducându-și singur argumente până când topea resentimentul în înțelegere. La vremea aceea, Octavian părea angajat cu multă hotărâre într-un fel de acțiune sanitară îndreptată asupra vieții lui interioare, ca și cum ar fi știut că îl așteaptă undeva, în viitor, o prăpastie care-i va despărți pentru totdeauna trăirile în două: înainte și după.

Zâmbetul avea să și-l regăsească târziu, după venirea noastră pe lume, a Sabinei și a mea. Abia atunci a isprăvit judecarea tuturor celor întâmplute, le-a depășit și a pus din nou piciorul pe pământ solid. Cu ochii la creștetele noastre ce-i ajungeau până la genunchi, avea să facă pace cu cei care-i greșiseră și avea să învețe să trăiască cu frica nelămurită din el, zâmbind peste ea.

Surâsul de la bătrânețe al bunicului Octavian, singurul surâs pe care-l arătase vreodată de-a lungul vieții, avea prospețimea lucrurilor noi, aflate la început de drum. Neînvățată cu astfel de mișcări, pielea din jurul ochilor săi făcea cute în cele mai neașteptate locuri, împrumutându-i chipului tinereți efemere. O vreme zâmbise cu privirile plecate, ca și cum s-ar fi simțit stânjenit să privească o lume în care trimisese el un zâmbet. Apoi însă prinsese curaj și ridicase ochii pe deasupra surâsurilor, minunându-se cu toată sinceritatea de fața cea nouă a lumii.

Strâns toată tinerețea în chingile unor temeri vechi, formate pe drumul șerpuitor dintre munți, pe când adormea înfășurat în mantaua pătată de sânge a unui soldat mort și se trezea în zgomotul împușcăturilor, Octavian avea să se simtă liber abia la bătrânețe, când timpul scurs îl încredințase că trecutul nu se va mai întoarce. Își trăise această libertate ca pe o a doua tinerețe. Se trezea diminețile cu poftă de viață și ne umplea copilăria de minuni: ne petreceam zile întregi în oraș, de mână cu el, făcând ochii mari în vreme ce el ne povestea ce clădire impozantă se afla odată pe locul unde noi nu vedeam decât doi copaci și cerul senin.

Ne înscrieseră la Biblioteca „V.A. Urechia”, în care pășiserăm cu sfială după ce auziserăm povești de la

începutul lumii, de pe vremea când bunicul Octavian îi trecuse pentru prima oară pragul. Faptul că refăceam drumul bătut odinioară de bunicul Octavian, pe când noi nu ne născuserăm încă, ne dădea impresia că intrăm în istorie pe furiș, ca să tragem cu ochiul. Ne ducea iernile la patinoar, chiar pe locul fostului aeroport Galați, bombardat într-o zi din vara anului 1944, pe când bunica Sada se ascunsese în pivnița casei cu marchiză de sticlă.

Această casă cu marchiză de sticlă din Galați se poate să fi existat mai întâi în visurile Johanei Boroș, așa cum o viață plină de călătorii fusese visul și dorința Siminei. Se poate ca ele amândouă să fi trecut pe umerii copiilor lor lucrurile pe care mai întâi le crezuseră propriul lor destin. De-a lungul vremii, poveștile s-au tot schimbat. Casa încă nu avea o marchiză la intrare atunci când bunicul Octavian a venit să o ceară pe bunica Sada. Abia dacă avea o cameră terminată, pentru ca el și viitoarea lui mireasă să aibă unde locui.

Johana Boroș o cercetase atunci pe copila cu priviri războinice care rămăsese în pragul încăperii și se întrebase dacă ea avea să fie cea care va ridica până la acoperiș casa începută de fiul său. Un frățior i se agățase de poalele rochiei, prinzându-se de piciorul fetei ca și cum s-ar fi temut că un vânt rău ar fi putut să o ia de lângă el, iar Sada își lăsase numai palma pe creștetul lui, fără să-l privească și fără să-i vorbească. Johanei îi plăcu felul în care Sada le arătase celor prezenți că băiețelul se află sub protecția ei la această adunare, stăpânind în același timp orice mișcare a copilului numai cu acel gest aproape nevăzut. Își spuse că fata simte cu multă precizie felurile trăiri amestecate din cameră și are suficient tact încât să lase rezolvarea lor pentru alte clipe, mai bune decât aceasta.

Sada simți că era plăcută de Johana Boroș, o complicitate ciudată se țesu între ele numai din două priviri și sentimentul acesta o nedumeri. În dansul complicat al unei prime vizite de pețit exista întotdeauna un moment în care mama băiatului era cea care avea toată

puterea, mai ales dacă pozițiile sociale erau într-un ușor dezechilibru, ca acum. Această putere i-o oferise Johana Sadei prin privirea complice și admirativă de-o clipă. Acela fu momentul în care toate spaimile Sadei pieriră ca și cum nu ar fi fost, iar fata știu că numai ea singură, dintre toți cei aflați în încăpere, în toată gospodăria lui Dănilă ori în toată lumea, numai ea singură poate face sau desface nunta aceasta. Fusesse clipa în care casa cu marchiză de sticlă și dorul de o lume mai largă se mutaseră din visurile Johanei și ale Siminei în ale ei.

Ruptura nu se făcu totuși fără durere. Musafirii plecară, hotărând o a doua vizită, de data asta a fetei la Galați, unde Octavian o poftise la cofetărie. În noaptea aceea, surorile nu intraseră în casă, la culcare, nici după ce Simina le chemase a doua oară. Plânseseră una în brațele celeilalte ca să descarce un pic tensiunea după-amiezii, întorseseră apoi pe toate părțile un plan de evadare ce avea să le ducă pe amândouă la Iași, la fratele lor mai mare, nenea Iancu, care avea să le găsească slujbe acolo, plănuiseră și o nuntă în taină cu Zamfir, urmată de fuga, de data aceasta, la București, unde băiatul trebuia să se întoarcă pentru că nu-și terminase încă școala. Mai plânseseră un pic, Vera jelind-o ca pe morți, „sora mea, surioara mea, o să mă prăpădesc dacă mă lași singură în curtea asta”, Sada plângându-și de milă, „ce mă fac eu singură printre străini, pe cine cunosc eu la oraș ca să-mi deschidă și mie ușa și să-mi dea bună ziua un suflet de om?”.

Simina ieși la ele în inima nopții, le acoperi umerii cu un țol călduros și mai rămase între ele o vreme, vorbindu-i cu blândețe Sadei:

— Ai să simți și tu că ți-e merit, așa cum am simțit și eu atunci când am trecut în goana calului prin gara lui tată-tu, spuse ea și glasul blând aduse alte lacrimi în ochii celei mici, pe care o cam topise somnul. V-am văzut atunci pe voi toți într-o străfulgerare, am știut că nu va fi ușor, dar am știut și că aici e locul meu, lângă el.

Poate din pricina cuvintelor picurate ca un descântec în

urechea ei ori poate pentru că avea imaginația bogată a mamei sale, Sada chiar văzu lumi viitoare atunci când se gândi la Octavian. În lumile acelea însă nu exista dragostea turbată cu care Zamfir îi frământa brațele goale ieșite din rochia ei cu mânecute scurte, sălbăticia cu care, în căutarea gurii ei, îi săruta de-a valma fața, disperarea cu care el își împingea uneori genunchiul între ai ei, speriiind-o în clipa de izbândă în care reușea să-i despartă și urca apoi cu un gest zvâcnit, împlântându-se în punctul dintre picioare care-l primea pulsând de bucurie, spre rușinea Sadei, care se smulgea înfuriată din brațele lui. Zamfir avea zeci de slăbiciuni în fața Sadei, pe care ea le putea controla, iar el nu. Asta îi dădea fetei un sentiment de putere care-i plăcea. Octavian nu avea nicio slăbiciune pe care să vină și să i-o depună la picioare, iar Sada știa că nu ea este la cârmă.

Și atunci plânse pentru a treia oară în noaptea aceea de toamnă, sub țolul cu care le învelise maică-sa, în vreme ce Vera dormea somn liniștit de copil obosit de toate emoțiile de peste zi.

Nunta fusese stabilită chiar de Lăsata-secului, ca să nu intre tinerii în Postul Crăciunului și să trebuiască apoi să aștepte, cu vorbele legate, tocmai până-n primăvară. Dănilă bătu palma cu amica Johanei Boroș pentru două perechi de boi, o duzină de oi și un cal, vândute toate la târgul de vite, astfel încât zestrea să fie dată în bani pentru terminarea casei începute pe malul Dunării. Se mai înțeleseseră și asupra celor mărunte: lada de zestre cu albiturile cele obișnuite, toate vasele trebuitoare într-o bucătărie, un pat și două covoare.

Pregătirile nu duraseră mult. Însoțit de doi colegi de la muncă, Octavian alesese o bodegă curată din centrul orașului, care avea lăutari seară de seară, și arvunise două mese lungi. Se înțeleseseră cu patronul să le socotească mâncarea fără prețul cărnii, pe care o dădea Dănilă din curțile lui, și băutura cu moderație, căci mirele și mare parte din nuntași mergeau la muncă a doua zi.

În rochia ei albă până la jumătatea gambei, lipsită de

podoabe ca să pună în evidență beteala de la urechi, dar și pentru că se isprăviseră banii mirelui, Sada plutise de fericire toată ziua, iar amintirile acelea aveau să i se amestece pentru totdeauna cu poveștile plăsmuite de închipuirea ei. La sugestia discretă a pețitoarei, care gângurise cu mult tact că doamnele de la oraș nu poartă rochii înflorate, Simina și Vera îmbrăcaseră rochii uni. În fața lor, Dănilă pășea cu pieptul înainte și bărbia ridicată, în uniforma de mare ținută. Cei doi feciori mai mari, sosiți anume de la Iași și de la Tecuci, o încadraseră pe sora lor până la intrarea în biserică, de unde Sada rămase mai apoi alături de Octavian pentru următorii cincizeci de ani.

Petrecerea începuse deja în bodegă atunci când alaiul de nuntași ajunsese aici. De la mesele care nu făceau parte din nuntă, mușteriii obișnuiți ai locului ridicau fum gros de țigară și țineau isonul lăutarilor, cu glasuri mai mult sau mai puțin pricepute. Când intrară în bodegă ceferiștii de la Atelierele CFR, siguri pe ei, cu brațele spânzurate pe după gâturile nevestelor și pălăriile pe cap, printre mușterii se lăsă tăcere. Nuntașii făceau glume și râdeau tare, strigându-l pe Octavian „dom' maistru” și vorbind despre rezistența tampoanelor dintre vagoane și deformația care apare la frânare, subiecte care coborau o liniște admirativă în capătul de masă ocupat de familia lui Dănilă.

La miezul nopții, cheful se sparse și oamenii plecară către casele lor. Octavian o conduse pe Sada pe străzi frumos pavate, printre clădiri cu două etaje și vitrine cu firme elegante, pe sub balcoane cochete din fier forjat și grădini la intrarea cărora moțăia câte un birjar întârziat. Continuară să meargă chiar și după ce pavajul se sfârși, iar stâlpii înalți cu becuri electrice rămaseră în urmă. Meraseră tot înainte, iar pământul ascuns în întunericul din față îi chema cu șoapte puternice care se ridicau tot mai stăruitor din adâncurile lui.

Când șoaptele deveniră un sunet înalt și greu, fără început și fără sfârșit, Sada pricepu că nu era pământul, ci Dunărea. Îi păru că părăsiseră de mult orașul și se afundaseră în pustietate atunci când soțul ei o opri în fața

unei porți, îi dădu o cheie și-i spuse un pic teatral, ca și cum ar fi repetat cuvintele de multe ori, „Asta-i casa ta, descuie tu”

Așa pășise pentru prima oară bunica Sada în curtea casei de pe malul înalt al Dunării. În întunericul spălăcit al ceasului de dinaintea zorilor, rochia ei părea cenușie, mohorâtă ca pâclele care se retrăgeau de pe ape, din calea zilei ce stătea să înceapă. Curtea era plină de cărămizi și schele, pantofii ei se afundară în nisip, iar construcția neterminată căsca spre ea ferestre lipsite de perdele, ca niște ochi speriați. Bunica Sada și-a dat jos de pe cap basmaua cu care o legase nașa și și-a scuturat părul arămiu în aerul umed care venea de pe Dunăre. Cu acest gest care în curtea lui Dănilă ar fi fost un motiv numai bun pentru o palmă de-a lui plină de dragoste, Sada își luă averea în stăpânire.

Noaptea nunții fu amânată în bună înțelegere, pentru că Octavian trebuia să plece la slujbă într-un ceas. Încă în rochie de mireasă, Sada îi încropi pachetul cu mâncare din resturile rămase de la nuntă, aduse acasă împachetate frumos în ziar, îl ajută să-și schimbe costumul cel bun și cămașa de ginere cu hainele de muncă, îl privi cum își potrivește pe cap pălăria de toată ziua și-l petrecu până-n poartă. Gesturile cu care bunica Sada îl pregătea pe bunicul Octavian de plecare au tors timpul în strada Duminicii din Galați, neschimbate zi după zi, an după an, aceleași chiar și pe vremea când eu și Sabi îl așteptam nerăbdătoare în poartă, ca să ne ducă cu bicicletele în Grădina Publică. Probabil că bunicul Octavian nici nu ar fi putut pleca vreodată de acasă, dacă bunica Sada nu l-ar fi ajutat să îmbrace paltonul greu, nu i-ar fi periat cu palmele umerii drepți și nu l-ar fi privit cum își potrivește pălăria Borsalino pe cap. Bunicul Octavian a purtat pălărie până la Revoluție și acest fapt nu a mirat pe nimeni în Galați.

Casa crescuse și se întremase ca din apă cu banii din zestrea Sadei. Terminară acoperișul ca să poată curăța curtea de cărămizi, moloz, nisip și schele, iar în primăvară Sada aduse de la părinți o căruță plină cu pământ de flori,

răsaduri și butași de trandafiri. Pe capră, între ea și fratele care o ajuta la treaba aceasta, se afla la întoarcere și Ionuț, cu o bocceluță la picioarele lui și cu fața umflată de plâns, încă mai suspina atunci când băgară căruța pe poarta de la Dunăre.

— Plânge de azi-dimineață după mine, explică Sada prezența copilului. I-am promis că poate dormi o noaptea la noi.

Ionuț nu mai plecă. Rămase în casa cu marchiză de sticlă până termină toți anii de școală și îi veni vremea să pornească în lume pe picioarele lui. Inima lui Octavian nu înțelegea ce se petrecea cu ea atunci când vedea copilul izbucnind în plâns ori de câte ori încerca Sada să-l pregătească de întoarcere acasă. Calm, tăcut și puternic, Octavian semăna cu vaporul cu zbaturi *Borcea* înaintând agale pe mijlocul Dunării, ușor ca în vis, dar arătând limpede lumii că nimic nu-l va putea împiedica vreodată să-și continue drumul. Însuși faptul că era atât de calm se adăuga la impresia de forță.

Lacrimile copilului îl stânjeneau și căuta de fiecare dată la Sada cu priviri rugătoare: fă ceva să se termine acest moment. Nu-i plăceau conflictele. Dezvoltase o adevărată artă ca să le evite, după ce mai întâi pierduse câțiva prieteni cu tăcerile lui încăpățănate pe care ei le luaseră cum doriseră, unii ca aprobare, alții ca dezaprobare. Între timp, Octavian învățase cum să lucreze din priviri pline de înțelesuri și mici semne, clătinări din cap, pufneli, pe care le făcea la fel de grăitoare ca pe cuvinte.

Ca orice copil respins de mama lui, Ionuț purta prin lume o rușine și o vinovăție bine zăvorâte în inimă, care-l făceau să privească adesea furișat pe sub gene și să îndrăgească mai degrabă singurătatea. Dragostea Sadei și a fraților nu se adăuga în locul acela din suflet pe care Simina îl lăsase gol. El era singurul care mai picura acolo, la răstimpuri, alte și alte dureri pe care nu le spunea nimănui: amintirea mamei lui privindu-l de la depărtare, cu spaimă, ca și cum s-ar fi întrebat ce anume adusesese de data aceasta pe lume, brațul Sadei ferindu-l din calea

Siminei atunci când ea lăcrima, cu privirea ținută la el, ori palma tatălui peste ceafa soră-sii atunci când el începuse a-i spune „mamă”. Acestea toate, neînțelese și dureroase, le vărsa Ionuț în locul din suflet pe care-l păstra pentru mama sa.

Crescuse cu convingerea nestrămutată că este ceva rușinos în ființa și purtările lui, ceva ce trebuie ascuns, chiar dacă este îngăduit de toți ai lui. Ca o compensare neașteptată, băiatul era înalt și drept în umeri, cu mersul degajat al celor care nu așteaptă nimic de la nimeni și cu trăsături frumoase. Părul negru, bogat și buclat, obrații scobiți care-l făceau să pară mereu îmbufnat, buzele pline de fată mare și fruntea înaltă, albă și dreaptă făceau din el un David exilat în plasa Covurluiului pentru pricini grele.

Atunci când decidea să ridice în sfârșit privirile și să-l țintuiască cu ele pe cel cu care vorbea, toată imaginea construită cu migală din alte detalii se năruia. Acolo, în ochii umbriți de sprâncenele proeminente, se afla un pui de lup rănit, mocnind furtuni și ticluind răzbunări subtile. Ionuț supusese cu privirile sale aspre, nemiloase, încă din primii ani ai copilăriei. Înțelegeai atunci că nu de sfială își ferește ochii, ci dintr-o urmă de îndurare pentru cel din fața lui. Efectul privirii băiatului era o tăcere pe jumătate înfricoșată, pe jumătate respectuoasă, care cobora asupra celorlalți. Nu mai doreai să ai de-a face cu el după o astfel de experiență.

Frumos și magnetic ca apele întunecate pe care le bănuiești pline de pericole, dar care tocmai de aceea sunt atât de atrăgătoare, Ionuț răspândea în jur un aer de promisiuni interzise. În preajma lui, ai fi fost înclinat să dai dreptate cruzimilor curate pentru că răzbunau nedreptăți vechi. Dușmăniile stârnite de oameni pe care-i iubești sunt neiertătoare mai întâi cu propriul tău suflet, pe care-l strâng în chingile visurilor de răzbunare până când te sufoci.

În vremea aceea de început, Sada obișnuia să se gândească la Zamfir cu aceleași sentimente pe care i le stârnea pierderea viei din spatele casei și a dealurilor

nesfârșite care începeau dincolo de curțile lui Dănilă. Făcea parte în mod egal dintr-un întreg care cuprindea în același timp masa în jurul căreia se adunau toți frații, împărtășirea întâmplărilor mărunte ale unei zile cu un număr mare de rude sau duzina de argați ce-și luau poruncile dimineața, apoi mai apăreau în curte la asfințit. Toată viața ei de dinainte de măritiș îl includea și pe el, fără ca Zamfir să aibă însă un loc special în ea. Tânjea după mângâierile lui ascunse așa cum tânjea după iarba năclăită de prunele coapte căzute din pomi și stâlcite sub primii pași ori după prezența permanentă a Verei prin apropiere. I se făcea dor de viața aceea în totalitatea ei, dar mai cu seamă i se făcea dor de ea însăși așa cum era pe vremea aceea.

Înțelegea că orașul, cu importanța pe care o dă unor lucruri lipsite de rost în vechiul ei târgușor, o schimbă. O parte din ea rămânea martor curios și impasibil al acestei schimbări. O Sada nouă, proaspătă ca orice lucru neînceput și atrăgătoare ca unul necunoscut, ieșea la iveală cu fiecare dimineață petrecută în Piața Nouă dintre liniile de tramvai, unde mai întâi intrase temătoare, întorcându-se acasă repede, păcălită de toți pescarii lipoveni, zarzavagiii și măcelarii, pentru ca mai apoi să întârzie din ce în ce mai mult și să înceapă a le înfrunta privirile. Învăță din mers regulile orașului și curând se tocmea cu multă pricepere, tăind pe loc curajul celor mai obraznici negustori și încurajând cu o glumă și o vorbă bună pe cei cinstiți. Fără alt efort în afara acestei științe de a ghici gândul cel necinstit, Sada căpătă repede renume de bună gospodină printre tarabagiii din Piața Nouă. Atât negustorii, cât și mușteriii erau greci, evrei și turci, lipoveni, bulgari ori armeni, încât adesea Sada, întoarsă de la piață, simțea că locuiește într-un oraș străin, dintr-o țară aflată în lumile acelea la care se născuse visând Simina. Se întâmpla să târguiască tot ce avea nevoie fără să audă măcar un singur cuvânt românesc. Să locuiești într-un mare port e ca și cum ai locui în Turnul Babei, își spunea și surâdea acestui gând.

Octavian îi lăsa întotdeauna bani de bilet pentru drumul de întoarcere, când Sada avea plasele și coșul pentru ouă pline. Tramvaiul oprea aproape de port, chiar în spatele impunătoarei Gări Fluviale, și Sada cobora cu multă importanță în gesturile copiate după cele ale doamnelor pe care le studia sânguincioasă. Era mândră că locuiau aproape de o stație de tramvai, chiar dacă pantofii i se afundau în noroi primăvara și toamna, pentru că străduțele de pe malul acela înalt și galben încă nu fuseseră pavate. Orașul avea să ajungă și aici, mai curând ori mai târziu, nu conta, Sada avea răbdare să-l aștepte, atâta vreme cât tramvaiul oprea în apropiere, iar în capătul străzii, către aleea Domnească, se aprindea noaptea un bec electric.

*

În iarna aceea, crivățul se înfrăți cu curenții purtați de Dunăre și acoperiră orașul cu gheață într-o singură noapte, transformându-l într-o jucărie uriașă de cleștar, frumoasă și neînsuflețită. Din malul abrupt care se deschidea într-o râpă chiar în apropierea casei și până la liziera de sălcii și ulmi de la Zaclău, pe partea cealaltă a Dunării, se prinsese pod de gheață. Până în primăvară nu avea să mai treacă niciun vapor către Brăila. Ninsorile începură după noaptea aceea, tăcute și liniștite, acoperind și curățând totul. Căderea lor nesfârșită îi părea Sadei neiertătoare ca viața. Din pragul ușii de la intrare, întindea mâna, iar fulgii de omăt se topeau cuminiți în palma ei, unul, o sută, o mie de fulgi cărora le oprise căderea, o mie de zile pe care ar fi dorit să le prindă în palmă și să le topească. Totuși, în jur, lumea se acoperea neabătut cu straturi de zăpadă tot mai înalte, mii de fulgi și mii de zile din viața ei cădeau ușor, abia simțite, așternându-se unele peste altele fără ca ea să poată opri ceva.

Curând avea să rămână însărcinată, își spuse, iar cel dintâi dintre copii ei va șterge cu siguranță gândurile acestea de iarnă. În plus, aveau să-l dea la școală pe Ionuț și noile griji aveau să-i facă bine. În vreme ce viscolul

troieni zăpada în zilele următoare, acoperind cu totul ușa de la intrare și ascunzând poarta, Sada alese unul dintre pereții sufrageriei și prinse în mijlocul lui fotografia lor de la nuntă. Privea lumea cu seriozitate din fotografia aceea, cu o mână strecurată cu stânjeneală pe sub brațul necunoscutului care-i devenise soț, cu beteala argintie coborându-i de pe tâmpile până la talie și buchetul mare de crini așezat la picioarele lor. Împrejur potrive, după îndelungi măsurători, alte fotografii: Simina-copil în spatele întregului ei neam așezat pe scaune, frații mai mari, nenea Iancu și nenea Grigore înaintea plecării de acasă, în uniforme școlilor lor, Simina și Iacovache alături de cel dintâi născut. Se depărtă un pas și își admiră munca. Pe perete erau nouă fotografii, același perete pe care, peste ani, eu și Sabi aveam să numărăm optzeci și șapte de rude în două sute de fotografii.

— De ce m-ai vrut tu pe mine, Octaviane? întrebă apoi deodată Sada fără nicio pregătire, admirând fotografia de nuntă din mijlocul peretelui, iar Octavian se clătină sub vorba ei.

O privi lung și drept, ceea ce era lucru rar, căci el obișnuia să-și ferească ochii de ai ei, ca și cum ar fi bănuț cine știe ce puteri sub luminile statornicite acum într-o nuanță închisă de căprui. Cumpăni pentru o clipă posibilitatea de a ieși din încurcătură pe calea cea mai scurtă. Să pomenească de casa care cerea femeie chibzuită, de zestrea ce-i fusese necesară ca să termine acoperișul și să ridice sobele, să cumpere mobila. Lucruri simple, cunoscute.

— Ești româncă, spuse în loc de toate acestea Octavian, dezlegând astfel întreaga poveste a Johanei și a fiilor ei, care începu să se depene în taină, în casa îngropată în zăpezi.

Povestea poticnit, în fraze scurte și seci, anume golite de conținutul lor de emoții și răscoliri, care fuseseră poveri prea greu de purtat pentru bunicul Octavian, dintotdeauna. Făcea pauze lungi după fiecare frază, ca și cum ar fi avut nevoie să lase timp trăirilor care-l înecau să

părăsească vorbele, pentru ca el să le poată apoi rosti.

Bărbat înalt și cu o poziție mereu rigidă a spatelui, cu trăsăturile trase în jos într-o expresie mohorâtă – colțurile ochilor, colțurile gurii, totul era arcuit spre pământ, Octavian se mișca într-un înveliș întunecat. În interiorul lumii lui erau pe punctul de a se petrece tot felul de nenorociri, la tot pasul. Își imagina că traversarea străzii nu se va sfârși cu bine, că Dunărea va crește peste noapte, că mireasa lui se va opri din respirat în somn ori că Atelierele se vor închide, lăsându-l pe el fără posibilitatea de a plăti datoria la bancă. Își lua pentru toate acestea un șir întreg de măsuri de prevedere, calm și cu forță stăpânită. În mod neașteptat, învelișul acesta întunecat de gânduri apăsătoare inspira însă multă căldură și siguranță celorlalți și oamenii îi căutau cu drag compania. Octavian avea efectul unui șemineu în care ard trosnind calm bușteni înmiresmați.

Pe vremea când avea câțiva ani, prea puțini ca să-și mai amintească totul, Octavian se numea Jozsef, dar toți ai casei îl strigau Ossi. Așa începu povestea din noaptea aceea. Afară ninsoarea acoperea încet podul de gheață de peste Dunăre. Octavian își amintea că locuiau lângă Miercurea Ciuc pe vremea aceea, într-un târg de munte unde tatăl său era funcționar al primăriei, mama sa avea slujnicuță cu uniformă neagră și șorțuleț, iar pe el și pe fratele lui îi purta cu pantaloni de catifea până la genunchi, de sub care ieșeau ciorapii negri și pantofiorii de lac. Sada nu se născuse pe atunci, iar povestea unor vieți care existaseră mai înainte de venirea ei pe lume o încânta.

În vreme ce într-una dintre plășile Covurluiului Dănilă citea din gazetă veștile de pe front pentru Simina, în curtea funcționarului Boroș, departe peste munți, în Transilvania, războiul intrase deja. Armata Română se afla în târg de câteva săptămâni. Arhiva primăriei fusese predată formal căpitanului Companiei a 2-a din Regimentul 4 Vânători, în ultima zi de vară. Mai tânăr decât funcționarul Boroș, cu mustața abia mijită și tocmai din

această pricină cu atât mai îndârjit să facă dovada competenței sale, căpitanul Companiei se temuse că partea maghiară a populației micului târg îi va pune probleme. Oamenii se arătasera însă prietenoși, iar în localitate nu fusese tras niciun foc de armă.

Tânărul căpitan fusese găzduit în casa primarului, de unde plecau în fiecare zi curierii către celelalte companii risipite prin Munții Harghitei. Apoi, fără veste, lucrurile se schimbaseră peste noapte, iar întâmplările năvăliseră în târgușorul pentru care, până atunci, războiul nu însemnase mare lucru. Ordinele Companiei și ale întregului Regiment sosiră într-o dimineață de septembrie. Urmau să se retragă din toate localitățile Ardealului eliberat și să apere trecătorile din munți. Trupele austro-ungare se apropiiau, câștigând bătălie după bătălie și amenințând să treacă munții dincolo, în regatul încolțit.

Odată cu veștile aduse de curierii armatei, începuseră să sosească însă și altfel de vești, aduse de oamenii refugiați de prin împrejurimi. Funcționarii primăriilor ungurești care nu se opuseseră Armatei Române fuseseră declarați trădători și executați atunci când batalioanele austro-ungare luaseră înapoi localitățile. Octavian își amintea noaptea în care fusese trezit de zgomotul ușilor trântite cu putere și glasurile speriate ale părinților săi. Încercase să ridice pleoapele grele, dar nu izbutise, ori poate că întunericul era așa de adânc încât, chiar dacă le deschisese, nu observase nimic. Știa numai că fuseseră înfășurați amândoi, el și fratele mai mare, în păături și scoși afară, în noaptea înaltă și frumoasă de septembrie. Părinții alergau cu ei în brațe, iar Octavian surâdea înveselit, cu nasul în părul mirosind a tutun al tatălui său.

Încercaseră, alături de mulți dintre vecinii lor, să-și afle scăparea la compania românească aflată în retragere la celălalt capăt al târgului. Noaptea aceea frământată schimbase pentru totdeauna multe suflete, chiar și pe al lui Octavian, cu toate că el era încă atât de mic încât amintirile lui rămăseseră trunchiate și avusese nevoie de zeci de ani ca să le înțeleagă.

Fuseseră împușcături, somații strigate cu glasuri puternice, brațele tatălui său strângându-se mai tare împrejur și mii de stele deasupra, atât de aproape și atât de fermecate, încât Octavian, micul Ossi, nu-și putea lua privirea de la ele. Dintre întâmplările nopții aceleia își mai amintea numai un lucru, petrecut pesemne mult mai târziu, pentru că i se făcuse foarte foame, iar întunericul catifelat se transformase în pâcla lăptoasă și tristă de dinaintea zorilor. Se aflau în curtea primăriei, alături de familiile primarului, ale funcționarilor de la poștă și învățătorului. Câțiva soldați aveau puștile îndreptate spre ei. Soția primarului vorbea ungurește cu comandantul batalionului austro-ungar, era indignată și cerea ca femeile și copiii să fie lăsați să meargă acasă. Dintre soldați nu-i răspundea nimeni, dar vorbele ei îi dăduseră curaj celui mai mare dintre băieții învățătorului, care țâșnise din grupul de localnici și o rupsese la fugă pe poarta primăriei și de-a lungul drumului, spre casă.

Ossi auzise împușcături, apoi strigăte sfâșietoare ieșiseră din piepturile învățătorului și al soției sale. Soldații trăsese în fugă, apoi în învățătorul care pornise pe urmele lui ca să-l aducă înapoi, punându-i pe amândoi la pământ. Se dezlănțuise haosul în curtea primăriei, comandantul mai întâi ordonase să nu se mai tragă, apoi revenise repede asupra ordinului atunci când familiile fugite din casele lor în crucea nopții prinseseră curaj și începuseră să ceară socoteală.

Ossi nu avea să afle niciodată toate amănuntele întâmplării aceleia. Topit de oboseala nopții nedormite și de foame, adormise cu capul pe umărul tatălui său și se deșteptase apoi în plină zi, într-un convoi care mășcăluia prin munți. Se afla într-un culcuș făcut din pătura în care fusese înfășurat, într-un colț al unei căruțe. Tatăl său nu se zărea nicăieri. Alături mergea mama lui, iar rochia murdară, obrajii plânși și părul ei în dezordine îl speriaseră pe micul Ossi, care îl căutase cu privirea pe fratele său. De mână cu Johana, pășind curajos pe lângă căruță, Imre îi întinsese o bucată de haios și îl liniștise cu

câteva cuvinte ungurești pe care astăzi Octavian abia și le mai amintea ca să le poată spune Sadei.

Tot restul vieții fusese crescut cu teama de a vorbi ungurește. Johana făcuse tot ce-i stătuse în puteri ca să ascundă originea băieților. Spaima nopții aceleia în care trupele austro-ungare luaseră târgul lor înapoi de la Armata Română, împușcând oficialitățile trădătoare care predaseră localitatea, nu o mai părăsise niciodată.

Ossi nu primise răspuns mult timp la întrebarea unde este tatăl lui. Johana pedepsea chiar și întrebarea, așa că Ossi trăsesse concluzia că tatăl său rămăsese în curtea largă a primăriei, acasă, lângă Miercurea Ciuc. Avea să afle povestea întreagă mult mai târziu, în primii ani de școală, de la Imre, care-i spusese că mulți bărbați fuseseră împușcați în noaptea aceea. Românii încercaseră să-i scoată din curte, se iscase o luptă, oamenii se ascunseseră care pe unde putuseră, apoi către amiază căpitanul cel tânăr își strânsese compania și ordonase retragerea, iar oamenii își făcuseră la iuțeală câte o bocceluță și plecaseră cu ea.

— Toți? întrebese Ossi.

— Nu toți. Dar noi am plecat, îi răspunsese Imre.

— Și tata? se întorsese Ossi la nelămurirea lui dintâi, pentru că simpla pomenire a unui grup mai mare de bărbați din târg care fuseseră împușcați nu-i oferea certitudinea pe care o căuta el.

— Tata-i mort, rostise în sfârșit Imre, iar cuvintele avură ciudatul efect de a liniști gândurile lui Ossi.

Drumul acela prin munți îi lăsase multe amintiri. Fusese o traversare anevoioasă, întreruptă uneori de soldații austro-ungari care-i ajungeau din urmă. Ei, civilii refugiați, erau atunci împinși în față pe potecile înguste, ca să fie scoși din bătaia puștilor, iar Vânătorii de munte luau poziție de luptă, risipindu-se prin râpe și pe coaste după ordinele căpitanului. Botinele fine ale Johanei se rupseseră și, după ce călcase din nebăgare de seamă pe muchia ascuțită a unei pietre, ea șchiopătase sângerând până la următoarea luptă, când unuia dintre soldați i se făcu milă

de ea și-i dădu bocancii camaradului său mort. Într-una dintre nopți ninsese, iar Johana plânsese atunci îndelung și liniștit, poate din pricina frumuseții brazilor care scânteiau albi în lumina dimineții geroase, neatinși de frământările mărunte ale războiului și oamenilor, ori poate din pricina băieților care-și stricaseră pantalonașii de catifea, ascunși cum dormiseră într-o manta ostășească grea de pământ. Pe la marginile găurii din piept, mantaua era pătată de sânge uscat.

După fiecare luptă, pe poteci rămâneau trupurile celor căzuți. Răniții ridicau câte o mână ca să fie deosebiți dintre morți, erau urcați în căruțe alături de copii și coloana pornea mai departe. Trecuseră de Vămile Buzăului când sosise un curier cu noi ordine într-un plic. Întregul regiment se regrupa pe platoul de la Tabla Buții, cu ordin să închidă trecerea, să sape tranșee și să mențină cu orice preț poziția.

După zilele petrecute pe cărările înguste, la adăpostul brazilor înalți prin care se strecura grăind vântul, platoul de la Tabla Buții îi păru Johanei dușmănos. Fostele pășuni se uscaseră, viforul spulbera praful de zăpadă căzut zilele trecute și continua să sufle cu putere, învinetind mâinile soldaților pe care îi află săpând tranșee. Din punctul acela, totul în jur era vale. Mai sus decât ei era doar cerul. Tânărul căpitan păru să întâlnească acolo vechi cunoștințe, căci ofițeri la fel de tineri ca și el îl chemară pe nume, se îmbrățișară și dispărură într-un bordei de nuiiele împletite din apropiere, străjuit de două ordonanțe cu arma la picior.

Grupul de refugiați se despărțise de Compania a 2-a, după ce mai întâi petrecuseră o noapte în tranșee, alături de soldați. Niciunul dintre ei nu avea să mai fie în viață atunci când Johana și cei doi băieți ai săi aveau să intre în Galați, câteva zile mai târziu. La Tabla Buții, alături de batalioane ale Regimentului 8 Infanterie și ale Diviziei a 5-a, Compania a 2-a avea să respingă repetat atacurile trupelor germane și austro-ungare, îndeplinindu-și ordinele și menținând poziția. Sunt și astăzi tot acolo, într-

un cimitir încropit în grabă de un preot de prin partea locului, continuând să mențină pozițiile, de vreme ce ordinele nu s-au schimbat.

Johana însă nu avea să afle niciodată asta. În dimineața următoare a pornit mai departe, alături de refugiații din Ardeal. La Focșani, drumurile erau blocate de coloane nesfârșite de alți refugiați care porniseră către Moldova pe jos pentru că trenurile erau pline, oamenii se urcau pe vagoane ori mergeau agățați pe scări. Automobile pornite din București, cu valizele clădite turn deasupra și legate în chingi, claxonau stăruitor, încercând să-și facă loc prin marea de oameni. Ambulanțe ale Crucii Roșii, numai cu un coviltir deasupra șoferului și cu patru târgi cu răniți în spate, treceau cu mare greutate pe margini. Toți încercau să ajungă la Iași.

Ascunsă toată într-o manta soldățească și încălțată cu bocanci, strângând pe lângă ea doi copii de câțiva ani și o valiză în care pusese numai lucruri nefolositoare, Johana ajunsese în gara din Focșani, hotărâtă să urce băieții într-un tren. Din coloanele de refugiați se desprinsese sub ochii ei convoiul de copii care avea să ajungă la porțile lui Iacovache Dănilă și ale Siminei. Părăsiseră haosul drumului și porniseră de-a dreptul peste câmpul alb, mergând încet ca într-o vrajă, cu pasul egal și liniștit al celor care au o țință.

Casele de bilete erau luate cu asalt. Singurul tren pentru care se mai vindeau bilete era un accelerat spre Galați și Johana se hotărî pe loc să se abată de la drumul care părea să fie urmat de toată acea revărsare de oameni și să-și caute scăparea prin locuri mai puțin dorite de toată lumea.

Povestea lui Octavian din noaptea aceea în care Sada privea cum ninge peste Dunărea înghețată, iar el vorbea încet, în fraze scurte, se rupse prin unele locuri și se înnodă la loc în altele de mai multe ori. Sada nu-l întrerupse și nu-l întoarse din drum cu întrebări. Avea să afle altă dată toate detaliile fugii peste munți a Johanei Boroș, spaima în care trăise ani la rând cu gândul la taberele de refugiați unde se murea de tifos ori de foame,

încrâncenarea cu care ea încetase să mai vorbească ungurește cu băieții, visul ei urât din fiecare noapte că vor fi descoperiți ca trădători unguri și vor fi dați pe mâinile judecătorilor lor.

Deocamdată se mulțumi să asculte ceea ce voia el să spună. Pecetea de pe urmă a asigurării că băieții vor fi feriți de trecutul lor erau două fete de români cu care Johana își pusese în gând să-i însoare. Cu Imre nu avusese succes, căci băiatul era mai mare și nu putuse fi dezvățat de limba de acasă. Își găsisese singur mireasă unguroaică și ieșise de sub ascultarea Johanei. Lui Ossi însă îi schimbase și numele, declarându-l Octavian la Crucea Roșie din Galați, și pedepsise orice aducere aminte a vreunui cuvânt unguresc până când copilul uitase limba.

O uitase ori nu voia să o vorbească, asta Sada și mai apoi toată familia, până la Sabi, nu aflaseră cu adevărat niciodată. Subiectul acesta aducea atâta mâhnire în privirile bunicului Octavian, pielea lui răspândea atâta răceală în jur și gesturile îi împietreau așa de dureros, încât nimeni nu insistase vreodată să capete un răspuns limpede. Renunțaseră mereu de dragul lui, impresionați de ușurința cu care putea fi răscolit acest uriaș blând.

Nimeni nu poate să povestească despre altcineva. Singura poveste pe care o poți spune este povestea ta. Chiar și atunci când istorisești întâmplări trăite de alții, tot despre tine vorbești, pentru că bagajul tău de credințe și valori preia conducerea poveștii și o poartă pe cărări pe care numai tu o poți duce. Un ochi atent și o minte pătrunzătoare te pot descoperi pe tine în spatele poveștii pe care o spui.

În urma istorisirii din noaptea aceea în care Octavian se povestise pe el însuși, Sada simți că ei amândoi sunt una și aceeași ființă care poate că nu se cunoaște încă – dar cine se cunoaște cu adevărat pe el însuși? Înțelese că nu vor mai exista niciodată separat, nici nu existaseră de fapt vreodată astfel, numai ea nu pricepuse până acum. Simți că ieșise din copilăria populată cu visuri despre Zamfiri care semănau cu actori americani sau evadări romantice la

Iași, unde nenea Iancu îi găsea cea mai bună slujbă posibilă cu cea mai mare leafă. Abia povestea ruptă din miezul ascuns al inimii lui Octavian, destăinuirea lui mai adâncă decât o spovedanie, o rupse cu adevărat din curtea lui Dănilă și o mută cu totul în Galați.

— Trebuie făcută o marchiză la casa asta, Octaviane, spusese atunci Sada, ca o încheiere definitivă a acestui subiect care îl durea așa de tare pe Octavian, ca o înstăpânire definitivă a ei asupra casei. O marchiză de sticlă către Dunăre.

În primăvară, Sada îi făcu o vizită Johanei și se întoarse de la ea cu fotografii de familie și cu rețete ungurești pentru Octavian. Așeză pe peretele din sufragerie fotografii ale Johanei cu băieții în uniforme de elevi de gimnaziu, chiar alături de Simina și Dănilă cu primul lor născut. Găsi locul potrivit pe perete pentru Octavian cu chipiul Școlii Superioare de Arte și Meserii ori în mijlocul colegilor de la Atelierele CFR, apoi găti un gulaș cu găluște de făină și frământă un aluat pentru beigli. Aromele cunoscute înmuiată inima lui Octavian încă de când intră pe poartă, mai înainte de a da cu ochii de Sada, dar el nu scăpă niciun cuvânt duios și nu dădu niciun semn al emoției care stătea să-l răpună în prima clipă de neatenție. Sada nu avea nevoie însă de astfel de explicații și rostiri. Nici în curțile lui Dănilă emoțiile nu erau traduse în cuvinte. Cu toate acestea, în ea creștea o siguranță de sine care-i aducea mulțumire ori de câte ori ducea la bun sfârșit câte un lucru demn de toată lauda precum cel din ziua aceea.

Octavian îi făcu marchiza de sticlă care avea să dea numele casei. Aduse cornier și țevi, foi de tablă și o pungă de hârtie plină cu nituri, balamale și pânze de bomfaier, în curte apărură doi colegi de la muncă purtând sub braț geamuri lungi cu marginile acoperite cu ziare, ca să nu-i taie. O salutară cu multă îndrăzneală pe Sada, numind-o „doamna Boroș” și alungându-i din minte, cu acest nume care îi sună străin și încărcat de responsabilități, toate întrebările pe care le pregătise pentru ei, „vă servesc cu o

cafea sau poate o țuică, un pahar cu sifon?”.

Bărbații munciră toată ziua, ridicând deasupra cartierului sunete de șantier – nituri bătute cu ciocanul, țevi tăiate cu bomfaierul, găuri făcute cu priboiul. Terminară către seară și rămaseră până târziu în noapte, jucând table în chioșcul acoperit cu viță, supravegheați de Sada care-și scosese un scaun pe prag, chiar sub bec, și croșeta aruncând din când în când câte o privire spre ei. Dacă își încorda auzul, putea desluși frânturi dintr-un tango cântat undeva într-o cârciumioară din oraș. Din apropiere răsună înalt sirena unei barje întârziate, făcând aerul să vibreze prelung. Partida de table se termină târziu, mult după ce câinii de prin curți se opriseră din lătrat și numai gardienii de noapte se mai chemau din când în când unul pe altul, fluierând ascuțit din ținalele lor.

Marchiza avea să delimiteze de acum înainte hotarul dintre casă și lume, curățându-i pe cei care intrau și înfășurându-i în descântece de protecție pe cei care ieșeau.

— Cu mare greutate vor intra copii în casa asta, spuse ea din senin, ducându-și într-un gest inconștient palma la pânțele. Și multe lupte se vor da pe deasupra capetelor acelor puțini care vor intra.

Octavian nu-i pricepuse vorba.

Sada avea adesea intuiții al căror înțeles se întâmpla să-i scape chiar și ei. Vedea cu ușurință în lume legături invizibile pentru alții, pe care o vreme încercase să le arate, însă îndoielile celorlalți o făcuseră apoi să le păstreze numai pentru ea. În copilărie uitase de ea într-o dimineață, așezată sub un prun și privind cu uimire un smoc de iarbă de la picioarele ei. Simțea, la fel de limpede cum simțea gustul aerului, că ea și firul acela de iarbă sunt unul și același lucru, că toate cele vii de pe lumea asta se țin de mâini vorbind neîncetat, spunându-și povestea și învățând unele de la altele.

Firul acela de iarbă, norul singuratic de pe dunga zării și ea, Sada, cu degetele de la picioare, cu dinții pe care-i strânge acum ca să-i simtă și mai ales cu lucrul viu din

pieptul ei care-i vorbea astfel în cap, acestea toate erau o singură, mare vietate, care fu conștientă de ea însăși pentru o clipă.

Multe ei intuiții îi dădeau Sadei încredere în sine și erau privite cu duioșie de Octavian, care înțelegea de ce o ființă atât de fragilă cum era femeia lui avea nevoie de astfel de basme ca să-și țeasă cu ele un cocon de siguranță în jur. Atunci când îți lipsește forța, singura speranță care îți rămâne este să te convingi singur că vei ști dinainte ce urmează să se petreacă. Octavian nu avea nevoie de intuiție. El știa foarte bine la ce trebuia să se aștepte pentru că pornise de mult pe un drum pe care și-l trasase limpede și pășea pe el cu toată atenția.

Frântura de gând care-i arătase prin timp copii intrând cu mare greutate în casa aceasta cu marchiză de sticlă îi lăsă Sadei o amărăciune în ochi. Știu cu toată siguranța că viziunea aceea era adevărată, nu se îndoii nicio clipă de ea. Ar fi dorit numai să nu fie ea cea vinovată. L-ar fi putut ierta pe Octavian dacă lipsa copiilor ar fi fost vina lui, dar nu s-ar fi putut ierta pe ea. Schimbările aduse de îndoială îi îndepărtară pentru o vreme, iar ei se cercetară iarăși de la distanță, găsind lucruri noi unul la celălalt acum, după ce fuseseră atât de apropiați, după ce zidul ultimei intimități căzuse preț de o clipă.

Dănilă și Octavian obișnuiau să schimbe vești prin mecanicul vreunei locomotive care era bucuros să scoată capul pe geamul înnegrit și, cu cotul sprijinit în afară, să anunțe că Ștefan al lui Dănilă a intrat ucenic la Tecuci ori că lui Ionuț i-a trecut pojarul și se simte bine.

— Au cerut-o pe Vera, spusese într-o dimineață mecanicul către Octavian, care sosise în gară să primească noutățile. Vă așteaptă duminică la masă, ca să-l cunoașteți pe băiat și să pregătiți nunta.

Sada îl îmbrăcase pe Ionuț cu cămașă albă de poplin și pantalonași din tergal până la genunchi, așa cum erau îmbrăcați toți băieții de vârsta lui din Galați, iar ea intră în curțile largi ale tatălui său cu o pălăriuță cât palma pe cap și cu o poșetă suficient de modestă încât să nu stârnească

furtuni prea mari cu ea. După moda de la oraș și spre totala dezaprobare a lui Dănilă, Octavian deschise poarta și o lăsă mai întâi să intre pe Sada cu Ionuț de mână, străbătând apoi și restul curților tot în spatele lor.

Femeile Siminei așezaseră o masă lungă sub nuc și se învârtteau acum în jurul ei, tot schimbând locul sticlelor verzi cu vin tocmai tras din butoaiile de la pivniță și al paharelor desperecheate. Ca să-și arate cu mândrie poziția în curte, câte una striga cu glas răsunător:

— Coană Simină, unde pui bre castronul ăsta cu murături?

Sosiseră toți frații acasă și curtea era plină de veselie, în lume se vorbea despre un nou război și bărbații ocupară un capăt al mesei, începându-și discuțiile politice pe care numai pregătirile pentru apropiata nuntă a Verei aveau să le mai oprească din când în când. În oraș, oamenii își pierduseră slujbele și puteai vedea adesea foști meseriași deveniți vânzători ambulanți de săpun prin piețele mărginașe. Octavian însă fusese ferit de toate acestea, Atelierele CFR erau solide, iar el tocmai fusese numit responsabil al școlii de ucenici. Acum lucra într-un birou și ajungea în hală numai chemat de ceilalți maiștri, atunci când nu se puteau pune de acord asupra unei decizii.

— Dar sor-mea unde-i? întrebă de la o vreme Sada, călcându-și pe orgoliu pentru că s-ar fi așteptat ca Vera să-i iasă dinainte și înțelegând din această îndărătnicie că ea este supărată.

Din mijlocul casei, glasul ridicat al Verei se auzi înainte ca ea să treacă pragul și să se arate în cerdac:

— Tu ai soră?

Toate privirile se îndreptară către locul unde se ivise fata. Capricioasă ca orice mireasă, surâseră cu toții, privind cu bunăvoință la Vera.

— Ptiu, ce te-ai înălțat, Veră, să nu te mai cunosc, îi răspunse Sada cu un zâmbet care ar fi putut părea împăciuitoare dacă mai toți cei prezenți nu ar fi știut că înălțimea era o mare spaimă a Verei și motivul pentru care părinții se temuseră că nu le-o va cere nimeni de nevastă.

Și cine-i băiatul? continuă ea. Tot așa, înalt?

Ultima întrebare înțepă inima Verei.

— Dar pe la voi ce vești mai sunt? evită ea să răspundă, în vreme ce cobora scările cerdacului și se așeza alături de Simina la masă. Ne pregătim de botez? Să ne spui din vreme, ca să nu ne încurcăm cu nunta mea și cu botezul tău.

Zâmbetul Sadei îngheță. Privirile mesenilor alunecară fără voie spre pântecul ei plat de fată mare. Vera era rănită pentru că se simțise în tot acest timp părăsită. Pe de altă parte, imaginea Sadei crescuse în curte după plecarea ei. Cu atât mai mult cu cât nu era de față ca să o audă, Simina îi folosea numele ca să-i arate Verei cum ar trebui să fie, la rândul ei. „Ce-ai cusut aici, Veră? Așa ai văzut-o tu pe soră-ta că făcea? Așa crezi că a ajuns la oraș? Bagă-ți mințile în cap că aici ai să rămâi toată viața!”

Vera coborâse cu întârziere din casă și se așezase chiar alături de Simina ca un fel de declarație, ca să-i arate Sadei cine era acum șeful în curte. Trecând cu nepăsare peste stinghereala celorlalți, fetele continuară să se împungă una pe alta până când ajunseră să se certe în toată legea. Multe din cele spuse erau înțelese numai de ele două, pentru că dezgropau lucruri vechi, rămase neterminate între ele, al căror sens rămânea ascuns celorlalți.

— Așa cum primea mama vești despre Ionuț, nu puteai trimite și tu o dată un cuvânt pentru mine? îi reproșa Vera Sadei.

— Tot eu, ca soră mai mare, să trimit vorbă? Dar tu de ce nu ai spus nimic? răspundea Sada, fără să mai îndulcească vorbele cu surâsuri.

— Nimic a fost atunci când te-am scăpat de rușine și ți-am acoperit boacăna cu găinile? Așa făceai și când erai în curte, niciodată nu am însemnat nimic pentru tine.

— Dar ștergarele astea pe care le-a pus mama pe masă, cusute, chipurile, de tine? abătea Sada discuția de la vinovățiile ei către cele ale Verei. Mi-am dat cuvântul că nu spun niciodată cine le-a cusut, dar asta e prea de tot!

— Când ți-ai ținut tu vreodată cuvântul în fața mea? se aplecă Vera peste masă spre sora sa, îndepărtând mâna Simonei care încerca să o liniștească. Ce ai spus tu că faci atunci când ai plecat de la tata? Nu rămăsese vorba că trimiți după mine?

— Aia era o copilărie, am crezut că ți-ai dat seama așa cum mi-am dat și eu, dar văd că încă nu ești coaptă, mă și mir că te lasă tata să te măriți.

— Eu nu mă mir că te-a dat pe tine departe de casă. Și eu aș fi făcut la fel în locul lui.

Se despărțiră supărate, lăsând curțile răvășite ca după furtună și pe frați pe jumătate înveseliți, pe jumătate îngrijorați. Nu-și mai vorbiră până la nuntă. E drept că în perioada din urmă nu schimbaseră prea multe vorbe, dar de data aceasta coborâse un alt fel de tăcere între ele. Ca și cum în locul luminii blânde care umpluse spațiul dintre ele până atunci crescuse un întuneric tăiat de fulgere din când în când. Nu absența cuvintelor dintre ele se schimbase, ci felul în care vorbeau una cu cealaltă în gând. Surorile continuară astfel cearta în tăcere mult timp după ce se despărțiseră.

Bunica Vera era doar un copil atunci când bunicul Alecu a cerut-o de nevastă. Zburătorii nopților de vară care fac copilele să viseze la dragostea unui fecior rupt din stele nu coborâseră încă asupra ei și visurile bunicii Vera erau, la vremea aceea, foarte practice: își dorea rochii și pantofi după pofta inimii, dar mai ales visa să scape de demodatul cojoc pe care lacovache se îndărătnicea să-l comande tot la două ierni pentru ea și să poarte în schimb palton modern.

Bărbat frământat de multe gelozii, ajutat de un simț aparte pentru fetele răpite deja de zburători și dorind dragoste, bunicul Alecu o alesese anume pe bunica Vera pentru curățenia gândurilor sale. Iubirea lui posesivă, nesfârșită și sufocantă avea să o chinuie pe bunica Vera tot restul vieții, chiar și după ce el se desprinsese cel dintâi și se pierduse în lume, poate înduplecat de chinurile ei. Mai înainte de asta însă, bunicul Alecu croise ani la rând pentru bunica Vera alt palton în fiecare iarnă, bucurându-

se de puținele clipe în care se simțea, în sfârșit, sigur pe el în vreme ce bunica Vera se atârna de gâtul lui.

Vera se mărită cu un croitor cu atelier în centru, cu firmă deasupra intrării și doi ucenici. Dacă nu i-ar fi răsunat în minte vorba Siminei, „bagă-ți mințile în cap, că aici ai să rămâi toată viața”, Vera ar fi fost fericită cu mirele găsit. La fiecare vizită îi adusesese câte o rochie nouă, o poftise la atelier, unde ucenicii îi spusese „domnișoară”, în vreme ce Vera cerceta cu admirație sinceră rafturile pline până în tavan cu valuri nesfârșite de stofe, pânzeturi de Panama, șifon și poplin, alpaca fină, gabardină pentru paltoane de cucoane, stambă și nanchin. Mulțimea lor o ameți pe Vera. Cele două mașini de cusut Sânger cu pedală umpleau atelierul de un zgomot egal, metalic, de fabrică, iar mirele ei, cu un metru galben de croitorie spânzurat cu neglijență și profesionalism după gât, o privea vrăjit.

Bunicul Alecu nu ascunsese niciodată efectul pe care bunica Vera îl avea asupra lui, cum făceau toți bărbații Covurluiului, care se încruntau cu atât mai tare cu cât erau mai îndrăgostiți de femeile lor. Încântată de acest tratament neobișnuit, Vera știa că are tot ce și-ar putea dori. Nu avea însă ce-și dorea Simina pentru ea și mai cu seamă nu avea ce avea Sada. De aceea, nu-i iertă niciodată bunicului Alecu această situație a atelierului în târgul lor, și nu în Galați.

Se hotărî o logodnă lungă, pentru ca Vera să împlinească anii. Apoi însă începu războiul și nimic nu se mai înfăptui așa cum fusese plănuț. Nici măcar intuițiile Siminei ori ale Sadei nu prevăzuseră ceea ce avea să urmeze, iar întâmplările îi luară pe oameni pe nepregătite. Între realitate și cuvintele care o descriu există întotdeauna o ruptură. Cuvintele nu vin în continuarea faptelor, ci formează o suprafață fragmentată pe deasupra lor, ca un câmp crăpat de sete peste o mare de lavă vie. Trebuie să pășești cu grijă pe suprafața cuvintelor povestitoare, în așa fel încât piciorul să nu-ți scape printre crăpături. Trebuie să mergi privind întotdeauna printre

peticele de pământ către lava vie care le susține.

Nunta fusese plănuită la vechea cârciumă din centru, renovată de feciorul cârciumarului și numită acum restaurant. În vară însă, rușii intraseră în Basarabia și în Nordul Bucovinei, ungurii în Transilvania de Nord, iar la începutul toamnei bulgarii căpătaseră Cadrilaterul. Toate acestea se făcuseră scurt, în două-trei luni, fără ca Armata Română să tragă măcar un singur foc de armă. Legionarii ieșiseră pe străzi furioși, ridicând deasupra capetelor steaguri verzi și vărsându-și mânia pentru cele întâmplute pe vitrinele prăvăliilor și terasele cafenelelor întâlnite în cale. Guvernul căzu, în Galați câțiva jandarmi fură puși la pământ și dezarmați de legionari, iar sunetele nopților se schimbă și în locul țișnălelor liniștite ale gardienilor se mai auzeau acum doar pași înfundați alergând. Regina Maria murise în urmă cu doi ani. Sute de mii de refugiați de pe pământurile românești ocupate se îngrămădiră pe la toate intrările în țară, înconjurând noile granițe cu niște raze stranii formate din șiruri nesfârșite de umeri gârboviți, priviri speriate și valize neîncăpătoare.

Prețurile se dublaseră peste noapte, iar zahărul, făina și uleiul dispăruseră. Petrecerea se ținuse așadar în curtea lui Dănilă, nemulțumind-o pe mireasă și îngrijorând-o pe Simina, care scruta câmpul în așteptarea noilor coloane de copii bolnavi de tifos, rătăcind în căutare de adăpost. Fusese o nuntă tristă, la care până și lăutarii păruseră că trudesă fără plăcere în loc să se veselească. Bărbații nu băuseră cu voie bună, ci cu necaz, trântind paharele goale înapoi pe mese în tăcere.

Tinerii se mutară în odăile din spatele croitoriei, la care se ajungea străbătând tot atelierul. În zilele calde de vară, prin ușile deschise ale croitoriei se puteau vedea, din drum, cireșul galben din mijlocul curții din spate și scrânciobul legat cu sfori de crengile lui. Mult mai târziu, peste ani, imaginea aceasta a curții luminoase, văzută prin culoarul întunecos dintre două uși deschise, avea să fie purtată de mama Cornelia în amintire ca un talisman cu puteri uitate. Poveștile ei depănate alene sub nucul din

curtea casei cu marchiză de sticlă, atunci când niciunul dintre cei de la nunta Verei nu mai era în viață, aveau să înceapă mereu cu lumina care era altfel pe atunci, galbenă și grea, ți se așeza pe umeri ca o haină și te apăsa înăuntrul tău. „Lumina cleioasă ca mierea avea greutate în curte la tata”, avea să spună mama Cornelia, despărțind întotdeauna cuvintele acestea de toate celelalte printr-o tăcere lungă.

Deocamdată însă mama Cornelia nu venise încă pe lume. Nunta Verei cu Alecu abia dacă o tulburase, ușor ca o suflare, în lumile ei vapoaze. Peticul însuflețit ca o batistă colorată al curții cu scrânciobul atârnat de cireș își aștepta răbdător privitorul care avea să-l așeze în rândul lucrurilor văzute, deci existente.

În încercările lui deznădăjduite de a simți liniștea deplinei proprietăți asupra fapturii Verei, Alecu o privea îndelung seară de seară, iscodindu-i amănunțit chipul, pe care găsea schimbări neliniștitoare. Apusul cu lumini roșii așeza pe pielea ei întunecimi străine. Alte femei tânjind din alte timpuri după bucuriile lumii acesteia, pierdută pentru ele, poate plecate neîmpăcate, împrumutau la asfințit chipul Verei, dându-i expresii culese din alte vieți. Alecu inventaria și încerca să rețină fiecare centimetru de piele și fiecare expresie, iritând-o pe Vera, care traducea toate acestea în ezitări, adică rușinoase slăbiciuni bărbățești.

Niciunul dintre ei nu avu timp să se obișnuiască prea mult cu noua stare, pentru că în vara următoare Vera născu o fetiță trandafirie și sănătoasă, cu buza de jos ascunsă cu seriozitate sub cea de sus și sprâncenele ridicate a mirare. Îi spuseră fetei Sebastiana, iar Vera rămase imediat grea cu cel de-al doilea copil. La radio, vocea afectată a unui crainic citise din oră în oră în ziua aceea același ordin, încordând aerul și dându-i un gust metalic: „Ostași, vă ordon, treceți Prutul!”.

Clopotele din Galați răsunaseră toată ziua în cinstea evenimentului, iar vapoarele, șlepurile și barjele sub pavilion românesc trăsaseră sirenele prelung în port și de-a lungul orașului. Geamurile marchizei zbârnâiseră sub

atacul acesta sonor, făcând-o pe Sada să bănuiască pentru început că era anunțat sfârșitul războiului. De la nunta Verei, orașul se schimbase. Războiul urâtise oamenii, spaimele lor umblau libere pe străzi, umplând locul de miresme de pucioasă și răscolind temeri vechi, îngropate până atunci în adâncurile sufletelor ori adormite sub soarele blând al traiului bun.

Pentru început, Piața Nouă o întâmpină cu obloanele coborâte tocmai la prăvăliile unde avea treabă în dimineața aceea: *Coloniale Goldstein*, de unde îi trebuiau cafea și zahăr candel din cel cu fitil pe mijloc, și *Chimicale Frații Rubinstein*, de unde ar fi vrut să târguiască o pungă de borax. Piața era neobișnuit de pustie pentru ora aceea și Sada observă lucruri pentru care nu ar fi avut ochi altădată: o hârtie mototolită de la o conservă de bame Bragadiru era purtată de vânt prin mijlocul pieței, iar capacul unei cutii de cacao Berindei se rostogolea cu un zgomot slab prin rigola uscată. Atunci când se apropie însă, trecând de halele de carne și înaintând spre capătul străzii Sfântul Spiridon, toate prăvăliile evreiești cu vitrinele sparte și marfa împrăștiată pe podele îi vorbiră limpede despre cele întâmplate.

Într-o singură zi, negustorii evrei dispăruseră din Piața Nouă a Galațiului. Sada privea obloanele trase și vitrinele sparte, strângând sub braț mânerul coșului ei de târguieli. Oameni pe care nu-i cunoscuse cu adevărat niciodată, chipuri cărora nu le acordase prea multă atenție, care însemnaseră până acum pentru ea numai locul de unde își procura ouăle sau mirodeniile, ca și cum ar fi fost doar tejghele vorbitoare, căpătau acum, prin dispariția lor, o importanță covârșitoare. Se simțea vinovată pentru absența lor, ca și cum tocmai această atitudine nepăsătoare a ei le pricinuisese plecarea. O singură privire de fiecare dată când le-a trecut pragul ar fi fost suficientă ca să-i salveze acum, cineva ar fi putut depune mărturie pentru ei - îi cunosc, sunt băcanul meu, marchitanul meu, bogasierul meu. Se întreba ce altceva se mai petrecuse pe lume. Ce vârtejuri stârnise prin

nepăsare.

Apoi, deodată, ca și cum piața ar fi așteptat numai sosirea ei ca să prindă viață, locul se însufleți. Sunetul înalt al unui fluier de jandarm despică liniștea, zgomotul de pași alergând și cel al unui geam spart undeva deasupra ei se întretăiată cu clopotul tramvaiului care se apropia de piață. Câțiva bărbați ieșiră dintr-o prăvălie, călcând cu hotărâre peste cioburile de borcane de pe jos, iar unul trase după el un ultim raft care mai rămăsese în picioare, dezechilibrându-l și prăvălindu-l. O conservă se rostogoli spre linia de tramvai și vatmanul sună îndelung din clopot. Femei ieșite, ca și Sada, la târguieli se îndepărtară în fugă și dispărură după cel mai apropiat colț. Tramvaiul nu opri în stație. Din cabina lui, vatmanul le făcu oamenilor semn să-l urmeze, că-i ia de la capătul străzii, dincolo de cetele de legionari și de jandarmi.

Sada alergase alături de ceilalți după tramvai, uitând de masa din ziua aceea și înapoindu-se acasă cu coșul gol. Ceruse un bilet până la capăt, apoi rămăsese în vagon și plătitise și cursa de întoarcere. Coborâse acasă, în stația din port, cu genunchii tremurând și gătise în seara aceea ochiuri cu mămliguță și clătite cu sifon în loc de lapte.

Ceea ce urmase după ziua aceea nu mai fusese reținut de Sada într-o ordine cronologică clară, ca și cum ea ar fi încercat să oprească pătrunderea imaginilor în locul din minte care le păstra. Faptele se amestecaseră așadar între ele, compunând un singur mare bulgăre de teamă și nesiguranță, întunecat și înecăcios, pe care avea să ni-l povestească, mie și Sabineei, peste ani numindu-l scurt „războiul”, pierzându-și apoi o vreme privirea prin timp, retrăind iarăși câte ceva și încheind cu ochii plecați peste rușinea de a nu găsi cuvintele potrivite: „a fost greu, mamă, săracii oameni”.

În afara unui contingent mai mare de ucenici trimis pe front, tot efectivul Atelierelor CFR fusese concentrat la locul de muncă. Din punctul acesta de vedere, situația Sadei și a lui Octavian nu avusese prea mult de suferit. Școala de ucenici se micșorase, iar Octavian se întorsese la

locul lui din hală. Totuși, pierderile teritoriale aruncaseră transportul pe calea ferată într-un haos total. Trenuri care până mai ieri făcuseră legătura cu părți din țară aflate acum sub ocupație rămăseseră în depouri. În plus, fabricile din Transilvania încetaseră să mai furnizeze piesele și ansamblurile comandate, împiedicând și mai mult bunul mers al Atelierelor.

În scurt timp, în lipsa materiilor prime care veniseră până atunci din aceste zone, tot mai multe fabrici se închiseră. Cele rămase încă funcționale lucrau mai mult pentru armată. Rând pe rând, din prăvălii dispărură mai întâi alimentele, apoi îmbrăcămintea și încălțăminte, iar la sfârșit până și cratițele și ibricele, cuiele, sârma ori lacătele. În lipsa celei mai simple garnituri, Octavian fusese nevoit să repare cișmeaua din curte cu câlți și fâșii rupte dintr-o cămașă veche, răsucite ca să țină locul sforii care nu se mai găsea nicăieri.

Imediat răsăriră ca din pământ tot felul de speculanți, unul mai priceput și mai ager ca altul, care aveau de vânzare de la cuie până la bocanci, iar ce nu aveau azi aduceau a doua zi la cerere, ca și cum ar fi avut legături cu depozite nesfârșite de mărfuri care s-ar fi deschis în fața lor ca peșterile pline de comori ale unor Aladini moderni.

Într-una din zile, Sada se întoarce de la piață cu doi pui vii, pe care îi adăposti într-o cutie până când Octavian le încropi un coteț. Îi căpătase la un preț mult mai bun decât găina tăiată după care plecase. Ideea i se păru tare bună atunci când văzu puii în cotețul lor, așa că mai aduse câțiva. Renunță la o parte dintre nenumăratele ei straturi cu flori și puse cartofi, morcovi și fasole. Viața care se așeza în noile ei rânduieli, e drept că sărăcite de război și supuse multelor lipsuri, totuși odihnitoare prin faptul că erau ritmice, previzibile și ajutau la eliminarea nesiguranței atât de apăsătoare, o liniști pe Sada, căreia îi reveni încrederea. Învăță să facă magiun cu melasă în loc de zahăr și puse în cești cicoare în loc de cafea. Fierse din nou săpun așa cum făcea odinioară în curțile lui Dănilă. Războiul avea undeva un sfârșit. Între timp, ea se

descurca, încurajându-l și pe Octavian, care venea uneori acasă abătut.

După ce eliberaseră Basarabia, trupele românești alături de cele germane izbutiseră să-i împingă pe ruși dincolo de râul Don și se opriseră în fața Stalingradului. Vara se sfârșea și Volga scliffea în soare, străbătând orașul care avea curând să întoarcă soarta războiului și a lumii. Fire încă nevăzute ochiului omenesc se ȧesuseră deja între unul dintre soldații care aveau să rămână încercuiți la Cotul Donului și fiicele Siminei din județul Covurlui. Numele soldatului era Picu Zaharescu, iar urmașii lui aveau să-și afle și ei locul pe peretele cu fotografii din casa cu marchiză de sticlă, numai că vremea aceea încă nu sosise. Deocamdată, singurul căruia femeile neamului lui Dănilă îi purtau grija și pentru care șopteau seara rugăciuni fierbinți era întâiul născut, nenea Iancu, ofițer în Armata Română și aflat la rândul lui, printr-un joc al destinului greu de deslușit, tot la Cotul Donului.

În vreme ce primele bombardiere germane ajungeau deasupra Stalingradului, dezlănțuind atacuri aeriene care puseră orașul la pământ și îngropară sub dărâmături femei și copii, pornind astfel bătălia ce nu avea să se mai sfârșească timp de două sute de zile, Vera aduse pe lume un băiat.

În ziua deschiderii ușii

Nu știu ce gândea alături de mine Sabi. Vederea peretelui cu fotografii din jumătatea *celorlaltă* de casă, o dublură stranie, asemănătoare și totuși diferită, a celui cu care crescuserăm, ne clătinase toate certitudinile și spulberase orice presupuneri făcuserăm vreodată despre *ceilaltă*. Cred că o vreme, după momentul acela al descoperirii dublurii peretelui cu fotografii, timpul nu s-a mai scurs. Avusesem dintotdeauna o relație ciudată cu timpul, îl simțeam cu aceeași claritate cu care alții simt vântul pe față, puteam estima foarte exact durata unui minut sau a unei ore și știam întotdeauna cât este ceasul,

dacă îmi luam o clipă de gândire. Nu puteam explica ce fac în acea clipă. Pur și simplu știam ce oră este.

De data aceasta însă aveam sentimentul straniu că timpul se oprișe.

Apoi am auzit-o pe Sabi respirând, trăgând aer în piept cu putere ca și cum până atunci se concentrase atât de tare încât uitase să o facă, și timpul a pornit din nou.

— Poate că a rămas aici de pe vremea când a fost naționalizată casa, vorbi ea în sfârșit, construindu-și un glas stăpânit, ușor blazat, cu care ar fi vrut să micșoreze importanța descoperirii noastre. Fotografiile se opresc cam pe la anii noștri de liceu. Uite poza de la absolvire, când toca așezată pe o parte m-a făcut să arăt ca o bucătăreasă și tu nu mi-ai zis nimic, îmi reproșă Sabi pentru a suta oară poza aceea de la absolvire.

— Ai arătat foarte bine în ziua aceea, toca îți stătea perfect, am asigurat-o.

Deasupra noastră se auziră zgomote de scaune mișcate pe parchet și o bufnitură de carte scăpată din mână scutură câteva fire de praf de pe brațele candelabrului delicat pe care abia acum îl observam. În dormitorul de la etaj, mama Cornelia părea să se fi apucat de redecorat. Sara-mică își pusese pălăria de pai pe cap, dispărând toată sub borurile uriașe, romantice, și se învârtea acum în spatele nostru, cu brațele deschise larg, închipuindu-se o lebădă de-a lui Ceaikovski. O lumină topită curgea prin ferestrele înalte până în tavan, ștergând contururile lucrurilor din încăpere, înlocuindu-le cu pete nedesluite de culoare. Sufrageria *celorlaltă* părea o pictură peste care o mână nepricepută vărsase un pahar cu apă. De undeva răsună îndepărtat ticăitul ritmic al unei pendule pe care nu o auziserăm până acum, ca și cum realitatea aceasta neobișnuită era atât de solicitantă încât nu puteam procesa semnalele ei decât pe rând, mai întâi văzuserăm, iar acum începeam să auzim. Plămânii ceasului respirau liniștit, inspirau prezent și expirau viitor.

Sabi întinse mâna și își trecu degetele peste una dintre fotografii, pipăind contururile chipurilor unei Sebastianae și

unei mame Cornelia de paisprezece-cincisprezece ani, în uniformă de liceu a anilor '60, rochii de tergal bleumarin cu gulerașe albe de pichet. Aceeași fotografie se afla și pe peretele din partea de casă a Zahareștilor, numai că poziția surorilor era imperceptibil modificată, lăsându-mi acum impresia că mă aflu într-o realitate paralelă în care detaliile sunt diferite, în vreme ce ansamblul întreg este totuși același.

În fotografie, mama Cornelia era așezată pe un scaun care nu se vedea și privea cu seriozitate, aproape cu îndârjire, drept în obiectivul aparatului de fotografiat. Aflată în picioare în spatele ei, Sebastiană își sprijinise glumeț bărbia de creștetul surorii mai mici și arăta lumii un chip luminat de un surâs cochet și jucăuș. Semănaseră perfect la toate vârstele, de-a lungul timpului. Mereu aceleași trăsături, subtil modificate la una dintre ele de joacă, alint și cochetărie, iar la cealaltă de încrâncenarea de a câștiga un război despre care nimeni nu știa cu cine îl duce și care îi era miza.

— Fiicele ficelor Siminei, spuse Sabi șoptit.

Certitudini vechi, depuse de-a lungul vremii în mine, se materializau în sfârșit în cuvinte, după ce atâta vreme fuseseră numai stări, senzații nelămurite, credințe. Înțelegeam acum fără efort ceea ce simțisem nelămurit totdeauna. Mama Cornelia nu se putuse abandona fără rezerve niciunui fel de iubire, iar acesta fusese chinul vieții ei. Dintre toți demonii cărora Dumnezeu le îngăduie să tortureze o ființă omenească, spre creșterea și îmbogățirea ei, mama Cornelia se alesese tocmai cu demonul iubirii, cel mai greu de destăinuit și deci cu efectele cel mai greu de alinat și vindecat.

Nu se știe dacă venise cu el pe lume ori dacă numai îi fusese sortit, iar el intrase mai târziu în trupul firav cu mireasmă de regina-noptii înflorită temător la asfințit. Mușcase din ea prima oară atunci când bărbații familiei se întorseseră de la tribunal cu fata de mână. Înțelesurile adânci ale acestui moment îi scăpaseră multă vreme Corneliei, dar amintirea zilei în sine nu o părăsise

niciodată. După ce lucrurile fuseseră înfăptuite, despărțind lumea în două, fata intrase în camera ei din casa cu marchiză de sticlă. Avea numai câțiva ani pe atunci, iar bunica Sada îi pregătise camera cu draperii albastre și oglinzi înalte pe ușile șifonierului, cu o măsuță rotundă de cafea potrivită exact în mijlocul covorului, acoperită până jos, ca de o cortină ce urma să descopere un mic teatru de păpuși, de un macat de catifea albastră cu ciucuri lungi de mătase.

Nu era camera unui copil, dar în anii aceia de după război, cu două reforme monetare una după alta care transformaseră economiile tuturor în hârtii lipsite de valoare peste noapte, fără niciun avertisment, era mai mult decât aveau cei din jur. Ca să îndulcească puțin aerul sobru al camerei, bunica Sada înlocuise tabloul în care o corabie se lupta cu furtuna pe o mare necunoscută, o reproducere după un pictor rus pe care o găsisese în piața de vechituri, cu portretul drăgălaș al unei fete cu un cățeluș creț în brațe și pusese două gutui parfumate pe pervaz.

Mama Cornelia fusese învăluită de demonul ei la vederea camerei, mai cu seamă că pe patul înalt bunica Sada așezase o rochiță nouă, cu poalele întinse ca petalele unei margarete, topind inima fetei. Nerecunoscând simțirile năvalnice care o tulburau, micuța Cornelia le dăduse drumul în lume pe căile bătătorite pe care le știa: se îmbufnă, respingând cu hotărâre încercările bunicii Sada de a se apropia de ea. Demonul își începuse lucrarea lui ascunsă care avea să dureze toată viața mamei Cornelia, derutând-o și chinuind-o mai înainte de a o învăța ce este iubirea și cum o poți face vizibilă pentru ceilalți.

În anii copilăriei noastre, pe când mama Cornelia preda limba română în sate unde ajungea zilnic cu trenul, pândeam întoarcerile ei jucând șotronul în fața porții. Autobuzul de la gară o lăsa la hotelul Dunărea, de unde mama Cornelia venea pe Aleea Domnească și, mai înainte de a ajunge la Elice, o cotea printre blocuri și garaje, pe alei înguste, ieșind dintr-odată în fața noastră chiar în capătul străduței Duminicii. Atunci când o zăream, eu și

Sabi aveam același sentiment ca la vederea bradului împodobit. Cu toate că știam bine că trebuie să sosească, cunoșteam mersul trenurilor și orarul de la școală al mamei Cornelia, ivirea ei în capătul străzii ni se părea o magie.

Scăpăm din mâini pietrele noastre perfecte pentru șotron, rotunde și plate, ori corzile cu mânere lucioase de lemn și porneam în goană spre ea. Alergam încercând să ne prindem din urmă inimile care ne-o luau întotdeauna înaintea. Înotam amândouă cu brațele prin aerul care se împotrivea înaintării noastre și ne lăsam capetele pe spate în timpul acestei curse nebunești, astfel încât strigătul nostru victorios să se poată înălța printre coroanele copacilor până la cerut senin:

— Mamaaaa! Mamaaaa!

Anunțam lumii că mama vine acasă și în același timp îi declaram ei că asta ne bucură peste măsură. Mama Cornelia se pregătea pentru momentul impactului, care mai mereu o dezechilibra. Avea în fiecare mână câte o sacoșă, erau ultimii ani de comunism, când alimentele se dădeau pe cartelă, iar ea dădea meditații scurte după orele de școală, primind în schimb găini de prin curțile sătenilor, cartofi, ouă sau lapte. Mă prefăceam întotdeauna că nu văd sacoșele acelea care-i răpeau din eleganță, ochii mei pricepuți tăiau marginile acestei imagini în așa fel ca eu să o pot potrivi perfect peste imaginea din mintea mea, o mama Cornelia cu talia delicată și glezne subțiri, cu o jumătate de genunchi minunat ivindu-se de sub rochia tricotată chiar de ea.

Se deștepta însă demonul iubirii, iar mama Cornelia nu se lăsa niciodată cuprinsă de noi cu brațele, se ferea aplecându-se ușor în față și alăturând mâinile cu cele două sacoșe. Nimeream întotdeauna un cot depărtat de trup ori ne opream cu genunchii în cartofi din sacoșe, iar îmbrățișările noastre se evaporau, ridicându-se neterminate în aer, plutind o vreme pe deasupra falezei înalte și pierzându-se ca un abur spre munții pitici ai Măcinului.

— Încet, că mă dărâmi, îi surâdea Sabineii mama Cornelia, adormind vigilența demonului și exprimându-și iubirea prin spaima de a nu prăpădi laptele, ouăle și găina proaspăt jumulită de o gospodină din Ivești.

Surâsul încurcat cu care se ferea de îmbrățișări, laudele bine ascunse într-o tachinare sau tăcerile lungi pe care le-ar fi dorit grăitoare erau dragostea dăruită de mama Cornelia. Atunci când o primea, mama Cornelia întâmpina dragostea cu fruntea încruntată și dinții strânși, hotărâtă să nu permită pătrunderea niciunei emoții, păstrându-se neatinsă și pură pentru clipa minunată în care Vera, mama care o născuse, ar fi strâns-o îndelung în brațe. În așteptarea acestei îmbrățișări vindecătoare care ar fi dezlegat-o în sfârșit de lecțiile lungi și neînțelese ale demonului iubirii, mama Cornelia respingea toate celelalte îmbrățișări care i-ar fi întinat așteptarea: ale buniciei Sada și ale bunicului Octavian, ale noastre, chiar și pe cele ale lui tata Manu le primea diminuându-le cu vorbe menite să păstreze granițele.

O vreme îmi dădusem toată silința să semăn cu ea, vrăjită de amestecul de farmec distant și răceală tristă din care nu înțelegeam nimic, dar care mă subjugase. Atunci când ea începuse să se plângă de insomnii, am depus la rândul meu multă râvnă pentru a rămâne trează cât mai adânc în noapte. În vara aceea am izbutit să-mi stabilizez orele de somn între două noaptea și șapte dimineața, lucru care m-a ridicat mult în propriii mei ochi. De asemenea, pentru că ea citea în fiecare seară, am început să tânjesc cu patimă după vremurile în care voi putea citi eu singură, astfel încât pe noptiera de la capul patului meu să trăiască permanent câte o carte. Pregăteam locul, eliberând noptiera și aruncându-i seară de seară câte o privire, închipuindu-mi cartea acolo.

Insomniile acestea au rămas până astăzi singurul lucru prin care mama Cornelia a arătat că acceptă prezența mea printre ei toți, validându-mi existența prin câteva cuvinte magice pe care le-am păstrat în minte ca pe niște comori:

— Nici tu nu dormi noapțile, semeni cu mine, noi avem

insomnii.

În scurt timp, celulele mele și-au însușit în asemenea măsură acest comportament dorit de mine cu ardoare, încât mi-am petrecut restul copilăriei cu acest ritm de somn. Atunci când Sebastiana ne-a adus *Fram, ursul polar*, prezentându-ni-l drept un roman pentru copii, a început mult așteptata perioadă în care puteam citi seara, la culcare, la fel ca mama Cornelia, și aveam o carte pe noptiera de la capul patului. Un roman, adică exact ca ea.

Mult mai târziu, pe când eu mă retrăsesem rănită, lăsând-o pe Sabi să rezolve întreaga situație așa cum știa ea, acuzând și doborând cu un singur cuvânt bine ales, mama Cornelia a stabilit un hotar aflat la o distanță egală între amabilitate și decență pe care l-am respectat mai apoi pentru totdeauna, toate trei, și din care ne este greu astăzi să mai ieșim.

Îmi amintesc cu câtă răzbunare se lipea Sabi de Sebastiana în verile când venea în vizită la Zaharești, aducând cu ea miresmele tainice ale depărtărilor în care viețuia pe parcursul anului. I se cocoța pe genunchi, ascunzându-și fața după urechea ei, sau își lipea obrazul de șoldul ei, îmbrățișându-i strâns talia de la înălțimea celor zece ani ai săi. Era cea mai ascunsă declarație de dragoste pentru mama Cornelia, pe care Sabi ar fi dorit-o în locul Sebastianei!, cel mai amar act de revoltă și răzbunare prin care își închipuia că va stârni o gelozie.

Încântată de această atenție și potrivindu-se perfect cu rolul de mătușă preferată, Sebastiana legăna minute în șir fetița lipită de ea și-i susura în ureche un descântec tainic care avea să-i țină de foame Sabinei până la vizita următoare:

— Fluturașul meu drag, fluturaș. Floricica mea mică, floricică. Prințesa mea frumoasă, prințesă.

— Și clopoțelul, șoptea Sabi complice atunci când imaginația Sebastianei dădea semne că se stinge.

— Și clopoțelul meu drag, clopoțel, se conforma repede Sebastiana, preluând sugestia din mers.

Eu și Sabi eram îngăduite să dormim în camera

Zahareștilor, între mama Cornelia și Sebastiană, în vreme ce tata Manu era exilat, pe perioada vizitelor, pe canapeaua din sufragerie. Rămâneam amândouă treze până târziu în noapte, în dormitorul luminat numai de lună și de oglinda scânteind în mii de cioburi a Dunării, legănate de susurul discuțiilor tainice dintre cele două surori. Vorbeau despre mamele lor, fiecare plângându-se de a ei, sfârșind prin a le ierta odată ce nemulțumirile fuseseră descărcate în întunericul din cameră, găsind amuzate multe asemănări între celelalte două surori, bătrânele. Vorbeau în șoptă despre cărți interzise și scriitori fugiți în America.

— Vin ăștia tineri din spate, atât de buni, și ei, în loc să-i ridice undeva sus, la o tribună unde să-i vadă toată lumea, ei ce fac? se indigna șoptit mama Cornelia, iar noi ne țineam răsuflările ca să auzim ce fac ei.

— Cine sunt ei, mama? întreba într-un târziu Sabi, pentru că niciuna dintre surori nu venea cu răspunsul, și întrebarea rămânea plutind în aer.

— Șșșt! Culcă-te! porunceă mama Cornelia, în vreme ce Sebastiană pufnea în râsul ei rupt din rai.

Se vorbea în șoptă despre cărți ca *Dimineață pierdută* ori *Dulce ca mierea e glonțul patriei*, iar eu adormeam visând să scriu odată o carte interzisă, mi se părea cea mai râvnită calitate a unui roman de vreme ce făcea ochii Sebastianei! și pe ai mamei Cornelia să strălucească așa de însuflețiți.

Dimineață pierdută și *Dulce ca mierea e glonțul patriei* apăreau apoi pe noptiera mamei Cornelia, aduse în geamantanele cochete ale Sebastianei din București, prin complicitatea unei librărese pe care o cunoștea și care i le păstra sub tejghea. Sebastiană era responsabilă cu aprovizionarea cu cărți a Zahareștilor, pe vremea aceea un fel de dealer de substanțe interzise. Ne permiteau să luăm parte, în tăcere, la discuțiile lor despre astfel de subiecte tabu, dar ni se punea în vedere că nu trebuie să vorbim cu nimeni despre cele auzite în casă. Uneori, atunci când cartea nu i se părea Sabinei periculoasă, se asigura că a

înțeles corect, întrebând:

— Despre asta pot să spun la școală tovarășei învățătoare?

— Despre asta da, spunea mama Cornelia. Dar numai despre asta!

Mult mai târziu, peste ani, marile lor certuri aveau să pornească tot de la cele două mame ale lor, numai că de data aceasta lucrurile aveau să scape de sub control, iar prăpastia deschisă între ele avea să le țină la distanță mai bine de douăzeci de ani.

Pe scara ce ducea către dormitorul de la etaj se auziră lipăind papucii de casă ai mamei Cornelia. Venea cu pași rari și apăsați, căutând pe dibuite locul unde urma să pășească, așa cum faci când duci în brațe un lucru mare și greu.

— Sabi, i-am spus, peretele ăsta nu este așa de când a fost casa naționalizată. Și apoi, bunica Sada nu a avut doi astfel de pereți cu fotografii, știi foarte bine povestea. Aici se petrece altceva.

Cu șaptezeci și opt de ani înainte de deschiderea ușii

Din bucătăria mică, Vera putea vedea pe fereastră curtea întinsă roată împrejurul cireșului galben, ca și cum ar fi fost toată chiar umbra pomului. Închisese ușa către atelierul de croitorie ca să nu mai audă sunetul neîntrerupt, monoton ca ploaia și enervant al singurei mașini de cusut care mai lucra de la începerea războiului. Ucenicii plecaseră pe front, lăsându-l pe Alecu singur în croitoria din centrul târgului. Meșterul se descurca și fără ei, pentru că nici comenzi nu prea mai erau. La început, înainte de înrolarea ucenicilor, bunicul Alecu izbutise să capete o parte dintr-un contract mai mare al armatei, fabrica Textila Iași îi dăduse de făcut o mie de moletiere. Apoi însă ucenicii plecaseră, iar el singur nu se mai putuse angaja la astfel de subcontractări.

Bunicul Alecu avea o blândețe înțeleaptă de om încercat

de viață, cu toate că viața nu-l încercase încă. Răbdarea pe care fusese nevoit să și-o exerseze atunci când însemna cu creta pe material măsurile clientului și mai cu seamă atunci când tăia cu foarfecă se imprimase și gesturilor lui de toată ziua, modelându-l în timp. Croitoria meticuloasă îi conducea purtările așa cum disciplinează muzica mișcările. Mersul îi era atent, îngrijit. Pășea, se oprea și se întorcea într-un ritm domol, cu o cadență ușor aristocratică.

Se aprindea însă ușor atunci când Vera sau Sebastiană, pe care le percepea ca făcând parte din el însuși, dovedeau independențe care lui îi zdruncinau siguranța de sine. Bătrânele din poartă, minunându-se de frumusețea fetei, îi arătau lui Alecu cum, peste câțiva ani, el o va pierde furată, cu siguranță, de vreun hăndrălău necioplit care nici măcar nu va ști ce comoară răpește. Râsul Verei împrăștiat odinioară fără alegere, asupra oricui, îi amintise de vorba usturătoare auzită la o cumetrie: „luminează toată sala asta și ne bucură pe toți, parcă ar râde o fată mare, nu o nevastă cu copil”.

Ele nu puteau bucura pe toată lumea, căci lumea le-ar fi văzut atunci așa cum le vedea el, neprețuite.

Ofensat de risipirea aceasta a comorilor care erau numai ale lui, înspăimântat că le va pierde din clipa în care altcineva își va da seama de valoarea lor, Alecu își închipuia în jur conspirații complicate care aveau ca scop îndepărtarea Verei ori a Sebastianei de el. Se regăsea în clipele acelea nedemn, lipsit de importanță și părăsit ca în anii celei dintâi tinereți, când era ținta glumelor pe la petrecerile tinerilor. Pierderile care-l amenințau păreau să fie permanente și atunci Alecu se împotrivea cu toată tăria spaimei lui. O certa pe Vera, certa copilul, cerea socoteală pentru fiecare hohot de râs și demonstra meticulos că se răsese de el.

Avea un trup pufos și mâini calde, vorba blajină și o gropiță nesperioasă în mijlocul bărbiei. Din pricina ei, vorbele lui păreau întotdeauna să aibă și un alt înțeles, ascuns și vesel. Când geloziile îi otrăveau gândurile, luând naștere din cel mai neașteptat motiv și strecurându-se pe

nesimțite până în cel mai mic colț al trupului său, Alecu arăta suferință până și prin gropița cea veselă, care se umplea atunci de amărăciune.

Sfârșea întotdeauna discuțiile cu un „ce să faci?” pe care nu-l ducea până la capăt, lăsându-i ultimele sunete pierdute în ceața întrebărilor fără răspuns. Apăsa cu putere pe „f”, apoi restul se risipea într-o ridicare din umeri și din sprâncene care avea rolul de a întări convingerea că nu ai ce să faci.

Se lăuda cu cei care îi treceau pragul, aducându-i în discuție ca pe o reclamă subtilă a lucrului bine făcut la el în atelier:

— Îi ziceam și domnului primar, spunea Alecu, asta însemnând de fapt că primarul îi este client.

În dimineața aceea, pe plită fierbea de ceva vreme o oală plină cu cartofi în coajă, umplând bucătărioara de abur. Alături, pe lada cu mălai, Vera așezase coșul cu pruncul cel nou-născut. Copilul plângea, slobozind țipete mânioase care se amestecau cu bolboroselile cartofilor din oală. Se zbătea între scutece de atâta vreme, încât izbutise până la urmă să-și elibereze mâinile și picioarele, încurcându-și-le printre cârpe, iar boneta îi alunecase pe o parte, acoperindu-i pe jumătate chipul micuț. Faptul că nu mai vedea se adăuga pesemne la foamea care îl făcea să strige cu atâta înverșunare.

Într-un capot din finet cu flori mărunte de mușețel, sprijinită de colțul mesei și cu privirea pierdută pe fereastră, Vera asculta nemișcată plânsul copilului și ecoul mașinii de cusut. Afară, în curte, o așezase în iarbă pe Sebastiană. Fetița își găsise joacă smulgând câte un bănuț de lângă ea, rupându-i petalele cu gesturile încă nesigure ale pruncilor, apoi scuturându-și poala rochiței și trecând la floarea următoare.

La optsprezece ani, în mijlocul războiului, Vera avea doi copii mici. Croitoria mergea prost și banii nu mai ajungeau. Simina le umpluse curtea de animale pentru ca ei să nu cunoască foamea, dar Vera nu izbutea să aibă grijă și de animale, și de copii, și de grădina în care pusese

cartofi și fasole. Vrejurile se întinseseră pe pământ, iar frunzele care ieșeau din cuiburile de cartofi erau pline de păduchi verzi, ușori ca praful, așternuți în straturi pe sub frunze. Vera nu era pregătită pentru toate acestea. Trupul ei se afla încă în creștere atunci când se măritase, iar bunicul Alecu îi făcuse în fiecare an un alt palton nu numai de dragul ei, ci și din pricină că celălalt îi rămânea mic, așa cum se întâmplă la copii. Bunica Vera se oprise din crescut după ce întârcase cel de-al doilea prunc.

Nimic nu era așa cum ar fi trebuit, așa cum îi promiseseră Alecu și chiar Simina. Vera se simțea prinsă într-o capcană care se închidea încet împrejurul ei, cu atât mai crudă cu cât nu se grăbea, ca și cum ar fi știut că oricum fata nu are nicio scăpare și s-ar fi bucurat de spaima și frământările ei. Viața era de fapt un păianjen, nu o sărbătoare, iar ea era o musculiță tânără și gustoasă. Păianjenul se apropia cu mișcări încete pe pânza meșterită cu atâta pricepere, curând avea să ajungă la ea.

Ușa atelierului se deschise și în prag se ivi Sada. Singura intrare prin față în casa Verei era prin croitoria care dădea la stradă. Din croitorie se trecea în săliță, iar spre săliță se deschideau toate celelalte odăi: camera mare, camera mică și bucătărioara, care avea ieșire în curtea din spate.

Sada rămase o clipă pe prag, derutată de aburul gros și de plânsul nestăpânit al copilului, cercetând-o din priviri pe Vera, neobișnuit de liniștită în mijlocul întregului vacarm. Apoi apucă iute cârpa de bucătărie de pe colțul mesei și trase pe marginea plitei oala cu cartofi, deschise larg toate ferestrele, ridică boneta copilului și-l luă în brațe așa, cu scutecele atârând pe lângă el. Făcu câțiva pași cu copilul prin curte, pentru ca el să se liniștească la aer curat, se aplecă și spuse câteva vorbe fetiței din iarbă, apoi intră înapoi în bucătărioară și, apropiindu-se de Vera, îi cuprinse umerii cu brațul liber.

În clipa aceea, soră-sa avea din nou trei ani și se împiedica la fiecare pas, iar ea o purta de mână prin toată curtea în povârniș a lui Dănilă, ca pe o păpușă vie,

așteptând-o din când în când să se ridice din genunchi fără să-i dea drumul la mână. Vechile lor neînțelegeri dispărură ca aburul care ieșea acum pe ferestrele deschise și se pierdea deasupra cireșului. Sub brațul Sadei, Vera își veni în fire și începu să plângă urât, descătușat. Lacrimi și muci îi scaldau fața strânsă punga într-o expresie de deznădejde nesfârșită, care totuși îi părea Sadei mai liniștitoare decât apatia în care o găsisese.

— Gata, Veră, gata, șoptea Sada în părul umezit de transpirație al soră-sii, care-și plecase capul pe umărul ei cum fac florile ce nu au apă.

O lăsă să-și plângă toate lacrimile, îi spălă fața roșie cu apă rece de la cișmeaua din curte, așezând pentru o clipă pruncul în poala Sebastianei!, care rămase privind-l ca pe o minune. O așază apoi pe Vera pe băncuța de lângă peretele casei, îi spălă sânul cu un pumn de apă și-i puse copilul să sugă. Umplu cana de tablă de la cișmea și-i aduse soră-sii să bea. O luă pe Sebastiană în brațe și se așază alături de Vera, pe băncuță.

O vreme nu se mai auziră decât înghițiturile lacome ale băiatului și zumzetul amestecat al tuturor găzelor verii, înnebunite de dulceața cireșelor galbene. Cu fetița în poală, un ghemotoc cald și fremătător, atât de cuminte și de importantă, Sada se gândi că rezolvase o întreagă criză numai cu apă. Apă adunată în căușul mâinii și aruncată pe față, apă cu care spălase sânul cu lapte pentru copil, o cană de apă cu care potolise felurile însetări ale Verei. Totul ar fi putut să fie atât de ușor, rezolvarea durerii ei ar fi putut fi la fel de aproape și de simplă ca și apa aceasta care pusese capăt unei crize.

— Veră, lasă-mă să te ajut, vorbi ea mai târziu în bucătărie, după ce pruncul sătul adormise în brațele maicii sale, iar Vera îl lăsase încet înapoi, în coșul lui de pe lada cu mălai. Voi sunteți la început, nu e bine ca tinerii să treacă prin greutăți mari încă de la început. Dă-mi mie fata. Tu ești încă mică și vezi bine că faci copii. O să faci mai mulți ca mama. Țineți voi băiatul, că-i băiat, și dă-mi mie fata. Te mai ușurezi și tu, poate dă Dumnezeu Sfântul

și se va isprăvi și războiul, și atunci o să mai faceți și alți copii.

La început, Vera nu înțelese. Ridică sprâncenele și dădu să ceară lămuriri, apoi însă ochii înroșiți de plâns îi căzură pe fetița aflată încă în brațele soră-sii. Sebastiană își vârâse un deget în cercelul Sadei și-l cerceta curioasă, plimbându-și privirea când la Sada, când la cercel. Tot sângele îi năvăli Verei în tâmpile și începu să se zbată acolo cu putere, făcându-i urechile să țiuie. Smulse fetița din brațele soră-sii și o duse afară, apoi se întoarse în bucătărioară și, în lipsa unui cuvânt mare și greu, care să cuprindă în el toată furia ei și în același timp să o doboare pe Sada dintr-o singură lovitură așa cum ar fi meritat, Vera îi lovi cu palma umărul care purtase până atunci copilul.

— Ieși afară din casă! strigă ea, oprindu-se apoi pentru că nu acestea erau cuvintele potrivite, altceva ar fi trebuit spus, dar nu știa ce anume, iar furia creștea tot mai mare în ea.

— Nu ai înțeles tu bine, se apără Sada, încercând să îndulcească din mers cererea care stârnise furtună în inima soră-sii. Aș lua-o numai pentru o vreme, să-ți mai ușurez povara, să poți avea grijă în liniște de cel mic, apoi aș aduce-o înapoi.

Vera însă nu o mai auzea. Continua să o lovească cum ar fi lovit însăși viața aceasta nemiloasă care o smulsese din raiul curților Siminei și o lepădase fără ajutor în curtea ascunsă în spatele croitoriei. Palmele ei cădeau cu deznădejde asupra umerilor și capului Sadei, dar se simțea tot mai învinsă cu fiecare lovitură pe care o dădea. Ca și viața, Sada nu părea să pățească nimic.

Atunci când obosi, recunoscându-se învinsă nu de Sada, care abia dacă se apăraseră, ci de propria ei zbatere care-i secătuisese puterile, brațele îi căzură inerte de-a lungul trupului și mânia i se topi ca o furtună de vară. Căzură repede la înțelegere ca Vera cu copiii să vină pentru câteva zile la Galați. Avea să se întrezeze, să se odihnească, avea să se lase îngrijită de Sada ca să prindă puteri, iar sufletul să i se mai ușureze puțin.

Încă bănuitoare, învinsă totuși de argumentele soră-sii și mai ales cu gândul la ziua de mâine, când Sada nu va mai fi aici, iar ea se va găsi din nou singură cu grija copiilor, a mesei de prânz, a animalelor, a grădinii, Vera acceptă. Rămase totuși îmbufnată, nu îngădui să fie ajutată la bagaje și lăsă toate întrebările Sadei fără răspuns pentru ca lucrurile să fie limpezi: iertarea nu avea să vină chiar așa de repede.

Sada o instalează pe Vera cu copiii în dormitorul de la etaj. De la fereastră se vedea Dunărea peste coroanele copacilor, iar pescărușii țipau rotindu-se pe deasupra plaselor pe care pescarii le scoteau din apă încărcate de pește. În cea dintâi seară în care văzu trei copii în jurul mesei lui, Octavian se entuziasmează atât de tare încât dădu drumul unui râs stângaci care se rostogoli prin odaie ca o arătare ciudată, neajutorată, cu mersul schiopătat și glasul răgușit. Bunicul Octavian nu știa să râdă. Nu exersase niciodată mai mult de un zâmbet.

Ionuț era în clasa a doua primară pe atunci. Cea dintâi uniformă școlară i-o dăruise fratele lui de la Tecuci, croitor cu atelier la rândul său, iar cea mai fericită zi din viața băiatului fusese în toamna trecută, când Sada și Octavian îl duseseră la magazinele cele mari din centrul orașului și-i cumpăraseră ghiozdan cu curelușe și cataramă, penar de lemn cu un Pinocchio albastru pictat pe capac, creioane, călimară cu toc, penițe, caiete, ghetuțe și câte și mai câte.

— Unchiul, spunea acum Octavian, privind la Ionuț și la copiii Verei cu un surâs larg și cu o lumină care-i juca ciudat în priviri, aproape ca niște lacrimi. Ești unchiul lor.

La nouă ani, Ionuț avea doi nepoți de soră.

Vera rămase o lună încheiată în casa cu marchiză de sticlă. Zâmbetul îi reveni și chipul ei își recăpătă trăsăturile copilărești pe care vremea din urmă le înăsprișe. Tot de pe piața neagră de unde veneau majoritatea lucrurilor în vremea din urmă, Sada cumpără băiatului plăpumioară cu dantelă spartă pe la margini și cămășuțe din finet moale, iar Sebastian! o păpușă cu capul de porțelan și cu brațe moi din burete. Surorile își

luară obiceiul să bea împreună o ceașcă de cafea în curte, în ceasul dintre plecarea lui Ionuț la școală și trezirea Sebastianei. Aceasta era viața care-i fusese promisă Verei. Ce se întâmplase și cine era responsabil pentru abaterea care stricase totul?

— E războiul, îi spunea Sada, rotind încet zațul pe pereții ceștii de cafea și întorcând-o apoi cu gura în farfurioară, ca să poată ghici în ea, un secret de care se simțeau vinovate, dar care le unea într-o complicitate ce le amintea de copilărie. Ai să vezi că după ce totul se va termina ucenicii se vor întoarce la lucru, comenzile vor curge și atelierul se va umple din nou de valurile de gabardină, șifon și marchizet colorat. Croitoria o să-și revină și o să o duceți bine.

Avea să se împlinească numai jumătate din profeția ei. Războiul avea într-adevăr să se termine, dar mai înainte de asta se sfârși bătălia Stalingradului, după două sute de zile de lupte înrâncenate, în care motivele inițiale dispăruseră: nimeni nu mai știa pentru ce porniseră toate acestea, rămăsese numai dorința curată și tăioasă de a supraviețui, unind amândouă taberele într-un singur scop - să-și scape viața.

Sfârșitul bătăliei întoarse soarta războiului. Germanii, care înaintaseră prin toată Europa până în inima Rusiei, aveau de acum înainte să fie împinși înapoi, către Berlin. Picu Zaharescu avea să facă parte din unitatea care a scăpat din încercuirea de la Cotul Donului într-un mod pe care istoria nu și-l va explica niciodată, iar nenea Iancu fusese dat dispărut, sfârșind de jale sufletele Siminei și ale surorilor și întorcându-se acasă abia la trei ani după sfârșitul războiului. Făceau amândoi parte dintre puținii supraviețuitori ai iadului dezlănțuit în anul acela pe malurile Volgăi și ale Donului.

În anul următor, rușii ocupaseră deja jumătate din Basarabia și intraseră în țară pe la Iași și Botoșani, ajungând până la Târgu Frumos. Se vorbea despre poduri și căi ferate aruncate în aer de germanii aflați în retragere, pentru a-i încetini pe ruși. Se mai spunea că rușii terminau

isprăvile acestea dând foc cu totul satelor și orașelor care nu-și apăraseră podurile. Trenurile se umplură din nou cu refugiați care fugeau din calea celor două armate. De data aceasta, direcția convoaielor se schimbase, oamenii se retrăgeau din Moldova către inima regatului ori măcar către zonele cele mai sudice.

În Covurlui, plășile Horincea, Prutul de Sus și Prutul de Jos fură declarate cu risc maxim. Autoritățile organizaseră evacuarea femeilor și copiilor către Focșani, dincolo de Șiret, cu trenuri speciale. Cu toate că târgul lor nu făcea parte din această zonă, Alecu hotărî plecarea neîntârziată a Verei cu copiii. Vera încercă să o convingă și pe Sada să meargă cu ea: Galațiul se afla în plasa Prutul de Jos, rușii puteau sosi oricând și apoi Verei i-ar fi prins tare bine ajutorul surorii ei, căci pleca la drum cu doi copii mici, dintre care pe unul încă îl alăpta.

— Dar vino la noi, tu Veră, spusese atunci Sada. Lucrurile astea nu sunt chiar așa cum spun ei, pesemne *că vor să* asigure niște zone-tampon, golite de populație, între noi și ruși. Vino la noi, orașul e întotdeauna mai sigur.

— Nu vin, Sadă, răspunsese Vera. Nu știi ce vorbești! Toată lumea pleacă. Ce sigur? Nimic nu mai este sigur. Vino cu mine, cum o să mă descurc cu doi copii?

— Lasă-mi băiatul, propusese Sada altă variantă. E prea mic ca să-l iei la un astfel de drum. Ai văzut cum arată trenurile care pleacă? Oamenii se calcă în picioare, sunt striviți pe coridoare, merg pe vagoane sau agățați de scări.

— Nu-l las! în Galați nu-i în siguranță. Vor bombarda orașul, iar tu nu vrei să înțelegi, vorbea tot mai agitată Vera, ridicând glasul tot mai mult pe măsură ce Sada se împotriva plecării. Nu-mi mai cere copii!

Alecu o urcase pe Vera într-un tren de refugiați. Avea băiatul pe un braț, valiza în mâna cealaltă și striga neîncetat la Sebastiana să nu-i dea drumul la poalele rochiei, de care fetița se agățase oricum cu amândouă mâinile, în vreme ce inima îi bătea cu putere în piept.

— Ține-te! striga Vera, încercând să avanseze pe coridorul plin. Ține-te, nu-ți da drumul! Ține-te strâns!

În Focșani fusese cazată în depozitul de cereale aflat nu departe de gară, șaizeci de paturi de campanie fără lenjerie, rânduite unul lângă altul în aceeași hală, pături aspre, cazone, săpun de rufe și apă rece la spălătorul fără acoperiș, pesmeți cu ceai dimineața și seara și o mâncare misterioasă servită în castroane de tablă la prânz. Băiatul se oprise din plâns încă din tren și, spre îngrijorarea Verei, rămăsese apatic și cuminte zile în șir. Sebastiana scâncea de foame după fiecare masă. La sfârșitul celei dintâi săptămâni, câteva doamne de la Crucea Roșie scoaseră toți copiii dintre refugiați și-i duseră la punctul sanitar, unde fură consultați și de unde se întoarseră plângând din pricina sperieturii. Unora li se badijonaseră amigdalele cu albastru de metilen, altora li se tamponaseră bubele dulci, iar unii primiseră chiar o injecție.

Curând începură ploile. Primăvara se apropia de sfârșit și odată cu anotimpul acesta de trecere refugiații se așteptau să se sfârșească și provizoratul în care trăiau. Într-o lume simplă, Vera s-ar fi bucurat de ploaie în luna lui mai, care însemna an bogat pentru oricine avusese vreodată o palmă de pământ. Dar lumea aceasta nu era simplă, iar ploaia însemnă de astă dată paturi jilave, copii bolnavi și noroi pe jos, prin depozit. Se trezeau dimineața și coborau din pat cu picioarele direct în noroi. Sebastiana nu izbutise deloc să păstreze o pereche de ciorapi uscați până seara.

Atunci când băiatul începu să facă febră, ținând-o pe Vera trează nopțile la căpătâiul lui, schimbându-i numai niște cârpe ude pe frunte în așteptarea medicamentelor promise de la punctul sanitar, Sebastiana își purtă singură de grijă vreo câteva zile. Ochii verzi și buclele blonde care luminau locul chiar și așa, nespălate de două săptămâni, o ajutară să se facă înțeleasă fără cuvinte. Căpăta de mâncare de la oricine era ținut cu privirea, apoi mânca chiar acolo, surâzând. Fratele ei ardea zi și noapte, pe un pat de campanie.

Într-o noapte, după ora stingerii, o soră de la Crucea Roșie veni însoțită de un soldat și o ajută pe Vera să se

mute cu copiii în celălalt capăt al oraşului, într-o cazarmă a garnizoanei Focşani ocupată de refugiaţi, unde se eliberase un pat. În vreme ce camionul în care fuseseră urcaţi mergea pe străzi pustii şi întunecate, iar ploaia cădea neconţinut pe prelată, Verei îi trecu prin gând că singurul motiv pentru care s-ar fi putut elibera un pat era moartea celui care dormise în el. Inima ei însă nu tresări deloc la acest gând. Dacă locul acela era mai uscat şi dacă patul nu mirosea a baltă, avea de gând să doarmă neîntoarsă în el.

Mai exista încă un gând care-i sfredelea mintea ca un prâsnel încins în foc, dar pe acela nu-l cercetă, nădăjduind ca astfel să-l îndepărteze. Singurul motiv pentru care ar fi ales-o tocmai pe ea, dintre toate mamele cu copii care dormeau în depozitul de cereale din gară, era starea sănătăţii băiatului. Mulţi copii ardeau de febră noaptea, iar ziua alergau prin noroaie chiuind. Mulţi tuşeau, plângeau ori erau palizi ca hârtia şi vomau tot ce mâncau. Dintre toţi îl aleseseră tocmai pe copilul ei, atât de cuminte, abia respirând, ca şi cum numai pentru el nu ar mai fi existat nicio şansă în locul acela.

Către sfârşitul verii, băiatul părea să prindă puteri. Încă nu ajunsese la greutatea cu care plecase de acasă, dar febra cedase şi el putea din nou să stea aşezat, privind la joaca surorii lui. Cazarma se dovedi a fi un loc minunat, cu numai zece paturi în fiecare sală, cu cearşafuri uscate, ferestre largi şi duşurile curate. De la cantină venea întotdeauna un miros plăcut de melasă caldă, ca şi cum bucătarii ar fi pregătit mai mereu câte ceva bun. Simpla prezenţă a mirosului înveselea oamenii. Serile, din megafonul agăţat de un stâlp în mijlocul curţii se revărsau împrejur programele de la radio.

În seara aceea, programul obişnuit începu să fie întrerupt de un anunţ pe care crainicul îl făcea pe un ton grav, scoţând-o pe Vera din deznădejdea că băiatul nu mâncase nimic toată ziua şi aruncând-o în alta, deocamdată nelămurită.

„Atenţie, lăsaţi aparatele deschise. În curând vom

transmite în cadrul Radiojurnalului un comunicat important pentru țară”, repeta la fiecare sfert de oră vocea gravă, după care te-ai fi așteptat să urmeze cele mai mari nenorociri. Vera plecase de acasă de aproape patru luni. Izbutise să-i trimită vorbă lui Alecu numai o singură dată. Nu-și amintea cu precizie niciuna dintre zilele petrecute în exil, le amesteca între ele și încercările de a le pune în ordine eșuau, aruncând-o într-o stare de neliniște din care cea mai rapidă cale de ieșire era un plâns bun.

Din megafonul peste care se lăsase întunericul începu apoi să curgă proclamația Regelui Mihai: „Români! în ceasul cel mai greu al istoriei noastre, am socotit în deplină înțelegere cu poporul meu că nu este decât o singură cale pentru salvarea țării de la o catastrofă totală: ieșirea noastră din alianța cu puterile Axei și imediata încetare a războiului cu Națiunile Unite”.

„Ne întoarcem acasă”, traduse Vera imediat cele auzite și adormi împăcată în cazarma care izbucni în strigăte de bucurie. Se aprinseră luminile, oamenii ieșiră în curte, noaptea de vară era înaltă și frumoasă, viața părea totuși să nu se fi sfârșit și lumea părea să nu se fi schimbat, totul avea să fie ca înainte, iar zilele acestea aveau să fie uitate.

În zilele următoare, refugiații au fost încolonați și urcați în trenuri. Atunci când a intrat în gara mică a lui Iacovache Dănilă, garnitura din Focșani abia mergea, cu vagoanele acoperite de ciorchini de oameni. În timp ce trenul trecea agale prin gară, cei de pe peron prinseră a striga cu disperare câte un nume, fluturând mâna spre ruda pe care o recunoscuseră. Curând, gara întreagă fu înecată într-un vacarm.

— Anișoara! Anișoaaaaraaa!

— Dumitrița! Dumitriiiițaaa!

— Lucica! Luciiicaaaa!

Încurcându-se în copii ținuți de mână și valize de carton, Anișoara, Dumitrița și Lucica săriră din trenul oprit în sfârșit și prinseră a-și face loc cu umerii prin mulțimea în care, de altfel, ai fi zis că nu ar mai fi încăput niciun ac. În toată această îmbulzeală îngrozitoare, privirile Verei,

aflată încă pe scara trenului, și ale lui Alecu se găsiră pe deasupra capetelor tuturor. În jurul Verei se lăsă deodată liniștea ori poate că ei i se păru astfel. Băiatul lânzea moale pe umărul ei, ca și cum ar fi fost adormit. Sebastiană se prinsese cu amândouă mâinile de mânerul valizei și privea lumea cu ochi mari.

Clipa această de liniște trecu repede însă, iar când vuietul de mare înfuriată al mulțimii îi năvăli în urechi, Vera simți că pierduse momentul unic în care ar fi putut fi auzită de Alecu. Cu puterile de pe urmă ale celui care-și privește sfârșitul în față, trase aer în piept, capul băiatului încetă să-i mai apese umărul, valiza atârnată cu fetița în mâna cealaltă pluti ușoară, iar Vera slobozi un strigăt cu care scoase afară din ea toate amintirile lunilor de refugiu:

— Aleecuuu! Aleculeee!

Înaintară cu mare greutate, lovind amândoi cu dușmănie în stânga și în dreapta. Înconjurată de o pădure de picioare, Sebastiană prinse a plânge încetișor, încredințată că nu va mai vedea niciodată nimic altceva în afară de pantaloni și poale de rochii. O pereche de brațe o ridicară însă deodată deasupra tuturor, iar ea putu să respire. Părul cârlionțat ca al unui copil al tatălui ei i se încurcase printre degete, iar ochii lui verzi ca Șiretul prin locurile împădurite erau numai la o palmă de fața ei. Alecu și Vera se strânseră în brațe, strivind copiii între ei, apoi înotară prin mulțime către ieșirea din gară, unde îi aștepta lacovache cu brișcă.

Începu astfel vremea lor de duioșie. Certurile dispăruseră, geloziiile lui Alecu fuseseră lecuite de lunile în care nu avusese nicio veste de la Vera, iar nemulțumirile ei legate de banii care le intrau în casă se topiseră sub povara zilelor de exil. Până la sfârșitul aceluși an, pentru locatarii casei din spatele atelierului de croitorie, cufundată pentru prima oară într-o pace luminoasă, se petrecură trei lucruri însemnate: Sebastiană își învinse spaimile și începu să vorbească, Vera rămase grea cu cel de-al treilea copil, iar băiatul se stinse într-un spital de pe strada Beldiman din Galați, fără ca Vera să afle vreodată

ce a avut, căci doctorul nu terminase de făcut toate analizele de care avea nevoie.

*

Orașul fusese într-adevăr bombardat, așa cum prevestise Vera. Se întâmplase la ceva vreme după plecarea ei și începuse mai întâi cu un zgomot prevestind parcă sfârșitul lumii, glasurile tuturor sirenelor din port ridicate deodată, alte sirene din oraș răspunzându-le și făcând oamenii să iasă buimaci din case și să se îngrămădească la intrările adăposturilor antiaeriene.

Sada se pregătise pentru acest moment, dar nu crezuse niciodată cu adevărat că el va sosi. Atunci când vorbise cu Octavian, „tu cobori în pivnița noastră, Sadă, iar eu merg cu băieții de la atelier în adăpostul CFR-ului”, își închipuise că va rămâne numai o vorbă de care se vor rușina la sfârșitul războiului.

Cerul se înnegri departe, peste Lacul Brateș, și ferestrele prinseră a tremura în cercevelele lor. Un nor întunecat și adânc zumzăitor format din nenumărate avioane se apropia de oraș, coborând dinspre miazănoapte și făcând aerul să vibreze în ritmul motoarelor și al elicelor. Atunci când avioanele ajunseră deasupra orașului, acoperită cerul cu totul și lumina scăzu ca în ultimul ceas al înserării. Sada rămase în pragul pivniței, cu chepengul în echilibru deasupra capului, gata să-i dea drumul la cea mai mică schimbare de sunet. Avioanele, mai bine de o sută, nu sloboziră în ziua aceea nicio bombă asupra Galațiului. Se îndepărtară, pierzându-se în zare, și se întoarseră după câteva ceasuri, trecând la fel de indiferente pe deasupra Dunării, a portului și a orașului.

Sada se gândi că undeva, case de oameni au fost făcute una cu pământul, îngropându-și probabil stăpânii sub dărâmături, și totuși, iată, Dunărea curgea mai departe în același ritm obosit, iar bacul traversa molcom spre Zaclău și înapoi la aceleași ore. „Săracii oameni”, își spuse, cu vorbele care aveau să descrie pentru totdeauna războiul

pentru ea.

După câteva zile lucrurile se repetară, cerul se înnegri peste Brateș, sirenele prinseră a suna toate deodată, ferestrele începură să tremure ca și cum ar fi încercat să se desprindă din cercevele și un roi de avioane cât toată zarea se ivi deasupra orașului.

Cea dintâi bombă căzu peste gară, o bijuterie de clădire dantelată în cărămidă aparentă, construită de vechea concesiune Strousberg, lucru nemțesc, cum îi spuneau cu mândrie gălățenii. Ferestrele casei cu marchiză de sticlă rezistară. În pivniță, cu o lumânare aprinsă într-un sfeșnic de la Paște, Sada era pregătită să prindă borcanele cu murături și dulcețuri de pe rafturi, dacă ar fi fost cazul. „Ca la cutremur”, își repeta pentru îmbărbătare. „O să treacă la fel ca și acela.”

Un avion scăpă apoi câteva bombe foarte aproape, chiar în Piața Regală, cale de două stații de tramvai de ea, și de data aceasta Sada se ghemui la pământ și își ascunse capul între brațele încrucișate pe genunchi. Borcanele rămaseră la locurile lor, dar ferestrele casei explodară ca niște artificii, umplând curtea de cioburi pe care le adunară apoi tot restul verii, mereu mai descopereau câte unul printre cuiburile de cartofi ori pe sub vrejii de fasole. În toamnă, atunci când frunzele nukului îngălbeniră și căzură, odată cu ele se scuturară și ultimele cioburi mărunte din pom.

Sada avea să descopere a doua zi isprava făcută de bombardiere în centrul orașului. Cofetăriile Claropoulos, unde o dusesse Octavian pe când abia se cunoscuseră, nu mai existau. Mesele și scaunele albe din fier forjat, până mai ieri rânduite frumos pe trotuar, erau acum împrăștiate pe mijlocul străzii Domnești, iar pietre din caldarâm zăceau aruncate în vitrinele magazinelor ca și cum pământul se răbunise din adânc. Hotelul Splendid, la parterul căruia își comanda Octavian pălăriile de la atelierul lui Joseph Glokmann, nu mai avea etajele superioare, iar firma de deasupra intrării impunătoare atârna acum într-un singur piron. Banca de Scont aflată în spatele statuii lui Costache Negri dispăruse, însăși statuia

fusesse lovită. Ceva mai departe, spre strada Fraternității, se vedeau mormanele de dărâmături ale Hotelului Metropol, Loteriei de Stat și Librăriei Petru Bitir, de unde Sada îi cumpăra caiete și călimară cu toc lui Ionuț. Întreaga Piață Regală și partea centrală a Străzii Domnești, străjuită de clădiri impunătoare, adevărate palate ce purtau pecetea unor arhitecți renumiți, dispăruseră. Zona de promenadă duminicală a gălățenilor era acum o grămadă de dărâmături peste care căzuseră firele electrice care până mai ieri brăzdaseră centrul, cu câte un bec atârnat pe la răscruci.

Bombardierele americane decolaseră de pe aeroportul din Kiev. În ziua aceea avuseseră pe ordinul de zi aeroportul Galați, pe care îl măcinaseră mărunț, bombardându-l vreme de două ceasuri până când nicio clădire nu mai rămăsese în picioare, iar puținele avioane de la sol fuseseră făcute una cu pământul. Fuseseră o sută patru bombardiere Liberator apărate de o escortă de cincizeci și patru de avioane de vânătoare Mustang. Orașul fumegă zile întregi de pe urma lor. Totuși, casa nu păți nimic în afara ferestrelor sparte pe care Octavian fu nevoit să le înlocuiască.

După moartea băiatului, Vera se închise mult timp într-o lume apărată de rele prin tot felul de mici făcături: bătea de trei ori în lemn atunci când cineva prevestea vreo neplăcere în preajma ei, arunca sare peste umărul stâng dacă răsturna din greșală solnița, scuipa de deochi dacă se întâmpla ca vreun lucru să o minuneze, puneă dinaintea Sebastianei! câte o găleată plină cu apă în fiecare dimineață ori presăra sare pe prag ca să alunge duhurile necurate. La fiecare pas avea de îndeplinit un mic ritual, iar între toate acestea amesteca de-a valma și câte o rugăciune, însemnându-și cu cruci bogate trupul înveșmântat în negru, imediat după ce bătuse de trei ori în lemn, fără să găsească nimic nepotrivit în acest amestec de cucernicie și superstiție.

În vreme ce pânțele ei creștea pentru a treia oară pe sub rochia de doliu, Vera hotărâse că nu mai voia copii,

dacă rostul lor pe lume era să o sfâșie pe ea până la os. Băiatul continuase să crească chiar și după moartea lui, umplând toate spațiile goale dintre membrii familiei, împingându-i fără menajamente atunci când nu avea loc. În vreme ce își puneia serile un cuțit sub pat pentru alungarea spiritelor care ar fi încercat să intre în copil și citea înainte de culcare Visul Maicii Domnului ca să-i trăiască pruncul nenăscut, Verei i se părea că băiatului îi crescuseră aripi după moarte, aripi largi de pescăruș, cu pene prelungi și foșnitoare pe la margini, pufoase și moi pe dedesubt. Durerea Verei îl ținea în viață și băiatul acoperise întreaga familie, desfăcându-și aripile și despărțindu-i de soare, așezându-și pe umerii tuturor umbra apăsătoare și umplând casa cu miros de pasăre bolnavă.

Vera căuta neîncetat cauzele nenorocirii, așteptându-se ca lămurirea lor să-i aducă liniștea. De la o vreme i se năzărise că băiatul fusese deocheat, apoi brusc își amintea precis că înaintea plecării scăpase pieptănul din mână în vreme ce se pieptăna, semn de mare năpastă. În plus, ochiul stâng i se zbătuse zile în șir fără ca ea să-l închine. După care își aminti că Sada îi ceruse băiatul, iar ea nu voise să i-l dea.

— Din cauza ta! izbucni Vera atunci triumfătoare, ușurată că în sfârșit găsisese motivul pentru care copilul îi fusese luat. Din cauza ta, pentru că l-ai vrut tu și ai plecat în ziua aceea supărată, ți-a rămas gândul la băiatul meu și uite ce s-a întâmplat!

Sada răbda toate acestea cu înțelegere și îngrijorare. Niciodată nu simțise mai puternic ca acum că rostul ei pe lumea asta era să o ocrotească pe soră-sa de lumile nevăzute și rele. Avea să o protejeze chiar împotriva voinței ei – ori, mai bine, chiar fără știința ei. Avea să aleagă de data aceasta mai bine momentul în care să redeschidă discuția legată de copilul pe care Dumnezeu îl trimitea foarte clar pentru ea, numai că prin soră-sa.

Încercase să se sfătuiască și cu Octavian, să elibereze prin conversație mulțimea de emoții care o cuprindeau ori de câte ori se gândea la clipa în care copilul ce urma să

vină pe lume va intra în casa lor de pe malul înalt și galben al Dunării. Octavian însă o dojenise cu glas coborât, ca și cum ea ar fi făcut un lucru de rușine, iar el se jena acum până și să o certe.

— Asemenea lucruri nu se fac, Sada, vorbea el stăpânit, apropiindu-se foarte mult de ea ca și cum ar fi încercat să-i calmeze pornirile materne prin puterea pe care știa că o emană trupul lui cât nucul din curte.

Atunci când stăteau atât de aproape unul de altul, Sada devenea și mai scundă și, tocmai de aceea, simțind asta, încă și mai aprigă.

— Dacă nu se făceau, atunci nu făceam nici eu, îi răspunse ea, plecând ochii care scăpărau a răzvrătire și hotărâre ca să mai împlânzească mesajul trimis de glasul apăsător. Uite că eu am făcut, deci se face.

Din ea se ridicase la suprafață una dintre vocile care de obicei tăceau. Ființa cea necunoscută pe care femeile din neamul lui Dănilă o poartă prin lume făcuse asta, iar acum își apăra fapta. Sada voia un copil al ei cu orice preț. Făptura din umbra ei fusese dispusă să plătească acest preț și împlinise lucrurile, preluând conducerea pentru o vreme.

Octavian nu știuse atunci cum să biruie făptura aceasta, așa că o urmase. Își propusese să meargă după ea și să micșoreze pe cât posibil pagubele, pe parcurs. Puterea lui încă nu se arătase niciodată până acum, Octavian trecea prin viață stăpânindu-și firea ca și cum s-ar fi temut că, odată ieșit din matca lui, nu va mai putea reveni niciodată între malurile calme de dinainte. De-a lungul vremii, ori de câte ori viața îl împinsese să scape spre exterior o emoție, trimisese iute după ea cuvinte mânioase, ca și cum ar fi dorit să înlănțuie emoția cu ele și să o ascundă la loc, în interiorul lumii lui mohorâte, unde ceva rău era mereu pe cale să se petreacă.

Bunicul Octavian era o castană cu coaja frumoasă și tare. Mult mai târziu, peste ani, numai noi două, eu și Sabi, izbuteam să spargem cu ușurință coaja castanei și ne înfruptam din miezul ei dulce și parfumat, ori de câte ori

doream, ca și cum el ar fi păstrat pentru noi dulceața aceea, o comoară purtată prin timp din copilăria lui până într-a noastră.

Atunci când Vera născu o fetiță, amândouă surorile știură că ea va fi a Sadei. Pentru păcălirea morții pe care Vera o simțea mereu în preajmă, aveau să îndeplinească vechea cerere a Sadei cu și mai vechea vânzare a pruncului pe fereastră, cea de pe urmă superstiție care trebuia împlinită pentru ca fata să trăiască.

Nu vorbiră deloc despre asta în primii doi-trei ani. Vechiul lor mod de comunicare tăcută, care făcea ca în copilărie Sada să știe tot ce-și dorea sora ei mai mică înainte ca ea să învețe primele cuvinte, se deșteptă iarăși între ele. Din cauza aceasta, întâlnirile lor erau tot mai reci și mai scurte. Nu se mai certau ca în trecut, când pricinile care se înnodau între ele erau repede rezolvate printr-un schimb de cuvinte răcoritoare. Acum doar se priveau. Sada avea ochii plini de promisiuni și speranțe, Vera - de împotriviri și răzvrătire. Fără un cuvânt lămuritor, Sada cerea și Vera amâna.

Botezară fetița Cornelia, iar Vera, neîmpăcată cu gândul că va veni vremea când Sada o va lua, alăptă copilul până la trei ani, ca să-l țină legat de ea. Războiul se sfârșise de câteva luni, iar Galațiul se umpluse dintr-odată de soldați ruși care se purtau ca niște trupe de ocupație, opreau automobilele pe stradă, îl dădeau jos pe șofer, urcau și porneau cu mare veselie, păstrând automobilul cât timp doreau și părăsindu-l mai apoi unde le venea mai bine. Fuseseră zilele în care Octavian îi interzisese Sadei să mai iasă din curte singură, după ce unui coleg de muncă soldații ruși îi luaseră nevasta de lângă el în plină stradă și-i dăduseră drumul a doua zi dimineată.

— Tu să nu te joci cu asta, Sada! îi pusese el în vedere, strângându-i cotul pentru ca ea să înțeleagă că nu era momentul să se arate femeie liberă și emancipată. Ieri l-am văzut pe Aurel prăbușit așa cum nu ar trebui să fie niciodată un bărbat. Nu era bun de nimic, l-am trimis acasă. Opt ruși băuți, cu armele în mâini, i-au înconjurat

râzând în față la Consulatul Francez, chiar unde cotește tramvaiul 21, pe el l-au îmbrâncit, pe ea au urcat-o într-o mașină militară și asta a fost tot. Nimeni nu s-a băgat. Lumea se oprise pe stradă, momentul a trecut și pesemne fiecare a povestit în familie cu spaimă. Nevastă-sa a apărut acasă după o zi, cu hainele rupte pe ea, plină de vânătăi și fără pantofi în picioare.

Sada nu a mai ieșit singură din curte. Se obișnuita să-și facă piața împreună, duminică dimineața, foarte devreme. Ajungeau în obor ori în Piața Nouă odată cu precupeții, când regimentele încartiruite în cazărmile de la marginile orașului dormeau, și se întorceau acasă pe când soarele abia se iveau de peste Dunăre, aurind aerul și oglindindu-se în apă așa cum o făcuse și pe vremea când Simina cosea năframe verzi cu ramuri de salcie, și pe când Johana Boroș intra în curțile lui Dănilă ca să o ceară pe Sada pentru fiul ei ori pe când Octavian îi construia marchiza de sticlă, în așteptarea vremurilor viitoare când vreo fiică de-a Sarei-mici avea să se minuneze de frumusețea lui, soarele de dimineață poleia lucrurile cu răbdare. La radio, Constantin Tănase cânta cu îndrăzneală „Davai ceas, davai palton”, punând în oameni o brumă de nădejde că toate acestea nu vor rămâne mult timp așa, de vreme ce, iată, el putea râde de obiceiurile rușilor fără să pătească nimic.

În anul următor începură să se întoarcă prizonierii de război din Rusia. Simina ieșea din vreme în vreme în pragul cerdacului, privind în lungul drumului cu mâna streășină la ochi, așteptându-se ca pe aceeași cale pe care se iviseră odinioară convoaiele cu copii refugiați să se întoarcă acum fiul ei cel întâi născut, Iancu. De la începutul anului 1943, de când rușii biruiseră trupele germane, italiene, române și ungare în marea bătălie a Stalingradului, Iancu apăruse pe listele cu dispăruți, iar Simina și-l închipuise cu îndârjire prizonier.

Într-una dintre gazetele cu care venea acasă lacovache se afla un articol mare, ocupând două pagini întregi, despre astfel de prizonieri întorși acasă din lagărele rusești. Gazeta vorbea despre hainele călduroase și

frumoase pe care le purtau foștii prizonieri și despre poveștile minunate pe care le aduceau din țara marelui prieten de la răsărit. Erau două fotografii din care bărbați tineri surâdeau, făcând semne prietenești din mâini. Purtau pufoaice groase, fulare noi și căciuli rusești cu urechi, iar obrajii le plesneau de sănătate. Pe drumul care intra în târgul lor, venind dinspre gară, pășiseră mai zilele trecute cei câțiva soldați de-ai locului care căzuseră prizonieri. Erau zdrențuiți și slabi, cu obrajii trași și privirile în pământ, rușinați de ei și de cele ce li se întâmplaseră. Simina nu știa cum ar trebui să potrivească aceste două imagini una peste alta. Soldații din gazetă povesteau despre viața fericită pe care o duceau oamenii din Rusia, despre îmbelșugare și entuziasm. Cei sosiți acasă, în târgul din Covurlui, nu povestiseră multă vreme nimic, iar atunci când o făcură fu rândul celor care ascultau să rămână tăcuți mult timp. Simina primi cu mare greutate în mintea ei ideea că o gazetă, adică cuvântul scris, ar putea minți. În lume păreau să se petreacă schimbări pentru care ea nu era pregătită.

Veștile despre întoarcerea prizonierilor de război dispărură una câte una, până când subiectul se stinse de tot, iar gazetele începură să vorbească despre viitoarele alegeri, Iancu întârzia. Se afla în continuare pe listele cu dispăruți, din ce în ce mai scurte, pentru că din ele soldații treceau ori pe listele cu morți, ori pe cele cu prizonieri. În anul următor, Simina avea să postească îndelung, astfel ca trupul ei să se curețe și să se facă demn de cuvântul lui Dumnezeu, apoi se spovedise, se împărtășise și rămăsese în fața icoanelor din biserică, întrebând ce era de făcut și ascultând.

Atunci când crezuse că și-a primit răspunsul, își adunase copiii risipiți de la Iași până la București și făcuse un parastas pentru sufletul lui Iancu. Fiersese colivă în mijlocul curții, învârtind în tuci pe rând ea, Sada și Vera, în vreme ce Sebastiană și Cornelia li se încurcau printre picioare. Îl bociseră după obicei, pomenind de tinerețea lui și de inimile lor sfâșiate, de pruncii pe care nu mai

apucase să-i aibă și de nădejdea pe care și-o pusese în el tatăl său. Inima ei intră apoi încet într-o lungă vindecare care presupunea parastase din an în an, pomenirea prin depănarea de amintiri și împăcarea cu gândul că feciorul nu mai este.

Lancu avea să apară la trei ani după ce întoarcerea prizonierilor se sfârșise. Temându-se de reacția părinților și a întregului târg dacă s-ar fi dus direct acasă, el coborâse din tren în Galați și se oprise noaptea în poarta casei cu marchiză de sticlă. Găsise pe dibuite o piatră pe aleea încă nepavată și ciocănise timid în stâlpul gardului. Mahalaua răsunase stins. Un câine din vecini îl lătră o singură dată. La fereastră apăru o lumină și umbre jucară în spatele perdelelor.

— Sadă, șoptise Lancu, nu ca să nu trezească vecinii, ci pentru că nu mai cuteza de mult să vorbească cu glas tare. Eu sunt, Sadă, deschide.

Sada ieșise în curte târziu, în cămașa lungă, albă, ca o stafie în noaptea înstelată, convinsă că era o glumă proastă sau o tâlhărie bine ticluită. Lancu așteptase cu o știință a răbdării dobândită în anii de prizonierat. În vreme ce Sada cerceta printre ochiurile gardului, Octavian năvălise afară din casă pe urmele ei, cumpănind a amenințare vătraiul într-o mână.

— Eu sunt, nană, șoptise Lancu, iar ochii i se umeziseră la vederea surorii sale, ca și cum abia acum s-ar fi încredințat că scăpase, că nu mai era nimeni pe urmele lui.

Pentru toți copiii născuți de Simina după cea dintâi fică a ei, Sada fusese „nană”, „dodă” sau „leliță”. Împrumutând de la ei felul acesta în care o strigau prin curte, băieții mai mari se obișnuiseră să o numească tot așa.

— Sunt eu, Lancu, nană dragă, deschide.

Glasul lui fusese singurul lucru pe care Sada îl recunoscuse din fratele mai mare. Trupul cu nodurile oaselor împungând pielea pe la încheieturi, ochii adânciți în fundul capului, obrații trași ca ai unui mort, mărul lui Adam ieșit mult în afară din pricina gâtului slăbit și țeasta aceea rasă nu puteau fi ale unui frate de-ai ei. Inima îi secă

de sânge și ea își acoperi gura cu palma, înăbușind geamătul pe care orice ființă vie îl scapă la vederea unui strigoi.

— Deschide, cumnate, se rugă Iancu de Octavian, iar acesta descuie poarta.

Întâmplarea avea să devină poveste cu mare greutate. Sada nu putuse trece multă vreme peste hăurile de spaimă pe care apariția lui Iancu le căscase în sufletul ei. Ceea ce văzuse în noaptea aceea în poartă era iadul în care trăiesc oameni vii. Pe căile neînțelese prin care Sada reușea să se identifice cu trăiri care nu erau ale ei, simțise într-o clipă toate amintirile recente ale lui Iancu. Abia târziu, peste ani, când Sebastiană și Cornelia crescuseră mari, Sada putuse să depășească blocajul acesta și povestise cu poticneli, numai pentru copile, întreaga întâmplare. La noi două, la mine și la Sabi, povestea ajunsese deja anecdotică, iar bunica Sada se distra istorisind cum nu se învoise să deschidă poarta pentru strigoiul sosit în miez de noapte. Râsul ei însemna bucurie pentru că ea însăși supraviețuise clipei aceleia. Povestea bunicii Sada cuprindea multe pauze în care se mândrea cu puterea pe care o găsisese în ea ca să nu-și piardă cunoștința, atunci pe loc ori mai târziu, privind mortul cum mânca și plângea.

Întâlnirea cu Simina fusese pregătită cu mare atenție și numai după ce Sada îl hrănise și-l întremase bine pe Iancu. Toți frații știau că nenea lor trăiește și e acasă la nana, trecuseră pe rând să-l vadă și să lase câte un curcan ori vreo două sticle cu vin.

— Asta a cui e? întrebaseră Iancu în ziua aceea frumoasă în care întreg neamul lui Dănilă umpluse iarăși curțile, ca în trecut, oprindu-se în fața Sebastianei!.

Fetița privea către unchiul necunoscut cu ochii mari, verzi, ai tatălui ei.

— A Verei, îi răspuseseră frații, gălăgioși și simțindu-se mai puternici cu nenea lor printre dâșii.

— Și asta a cui e? mai întrebaseră Iancu, oprindu-se în fața Corneliei și privind în jos către ea.

— A Sadei, râseseră cu mare veselie frații, făcând-o pe

Vera să smulgă cu încruntare copilul și să-l ducă în casă, în vreme ce bărbații hohoteau cu nepăsare pe urmele ei, găsindu-și joacă într-un lucru care ei îi aducea durere.

Cornelia avea să mai rămână la Vera câțiva ani. Ucenicii lui Alecu se întorseseră la atelier, iar furnizorii se învoiseră să-i lase valurile de stofe și pânzeturi cu plata pe luna următoare. Cu toate acestea, comenzile întârziiau, clienții apăreau rar în atelier și chiar și atunci doreau mai degrabă o reparație decât o haină nouă. Cea dintâi reformă monetară înteeți certurile dintre Vera și Alecu, care nu mai izbutea să pună pâine pe masa familiei lui, fiind tot mai des nevoit să primească ajutorul lui Dănilă ori al lui Octavian.

Nimeni nu știuse nimic dinainte, nimeni nu se putuse pregăti. Schimbarea banilor îi lovise deopotrivă pe cei de la Atelierele CFR și pe cei din târgul aflat în mijlocul județului. Gazetele anunțaseră sec că paritatea este de 1 leu nou la 20.000 de lei vechi, dar că fiecare va putea schimba numai trei milioane de lei vreme de două săptămâni, după care reforma este declarată încheiată, iar banii vechi nu se mai primesc nicăieri.

Leafa lui Octavian era mai mare decât suma care se putea schimba. Guvernul Petru Groza promitea că măsurile luate vor duce la scăderea prețurilor, oamenii muncii luptau pentru eliminarea speculanților, acești dușmani ai poporului care se îmbogățiseră sugând sângele țăranilor și muncitorilor cinstiți. În fața magazinelor se făcuseră cozi interminabile, oamenii cumpărau orice. Negustorii însă nu mai vindeau nimic, așteptând eliminarea de pe piață a leului vechi.

Într-una din zile, Octavian luă de acasă banii din cutia Sadei, banii ei pentru casă, păstrați pentru zilele în care Cornelia se va muta definitiv la ei și va avea nevoie de o cameră mobilată și de toate lucrurile pe care Sada le visa pentru ea. Merse în oraș și se întoarse cu patru conserve și o cutie de detergent.

— Patru conserve și o cutie de detergent pentru suma cu care aș fi mobilat camera fetei? repetase Sada întrebarea de câteva ori, fără să audă răspunsul lui Octavian.

— Să fim mulțumiți că le-am căpătat și pe astea, spusese el. Nimeni nu vinde nimic, a trebuit să merg tocmai în Vadu Ungurului, la marginea orașului, unde mă cunoștea domnul Popescu, căruia i-am luat băieții ucenici la CFR.

Sada se întunecase și își ocupase tot restul zilei cu o față de masă din etamină, căreia îi împodobeia marginile cu flori roșii și negre.

— Vin vremuri grele, Sada, spusese Octavian mai târziu, după ce vorbise îndelung cu ea în gând. O să fie greu. La Ateliere au fost schimbați cei din posturile de conducere. Au venit unii care nu cunosc meserie, nu-i cunosc nici pe oameni, sunt trimiși de la partid, iar noi trebuie să-i ajutăm ca să meargă atelierele. Cum să meargă, dacă mi-au luat oamenii? Mie nu-mi este totuna dacă lucrez cu un meseriaș sau cu un începător, în schimb mi-e totuna dacă meseriașul e comunist de dinainte de 23 august sau abia acum umblă ăștia după el cu adeziunea.

Ceea ce se petrecea zilele acelea la Atelierele CFR nu ajunsese încă acasă, la Sada. Lucrurile îi păreau lui Octavian mult mai grave decât lăsase să se vadă. După preluarea conducerii de către comuniști începuseră să curgă săptămânal comitete de fabrică și reuniuni de sindicat, toate sfârșite cu plecarea unor oameni pe care Octavian îi cunoștea din școală, pentru motive dintre cele mai confuze: sabotor, dușman al poporului, brătienist ori legionar. Colegii plecați nu făcuseră politică niciodată, cum puteau fi brătienști?

Atunci când oamenii încercaseră o opoziție timidă și nu ridicaseră mâna în momentul votului, președintele de sindicat vorbise un ceas despre „marele prieten de la răsărit ai cărui fii se află acum pe străzile orașului nostru”, despre dezamăgirea pe care ar simți-o Rusia dacă ei nu s-ar face demni de încrederea care le-a fost acordată. Ce-i drept, mii de fii dintr-aceștia se aflau, înarmați, în Galați, președintele de sindicat nu avusese nevoie să amintească asta de două ori în ședință. Excluderea fusese votată imediat și oamenii se împrăștiaseră tăcuți. Se înăspriseră, faptele pe care le regretau se tot înmulțeau în spatele lor,

așezându-se unele peste altele și crescând, iar oamenii își luau din ele un fel de forță rea ca să facă altele.

În mod ciudat, Octavian își găsea mult mai repede echilibrul în vremuri tulburi, în mijlocul furtunilor, decât în timpuri pașnice și lipsite de amenințări. Dacă o viață liniștită îl făcea să fie nesigur pe el, în schimb frământările care creșteau acum în jur îl echilibrau, ca și cum ar fi purtat veșnic în amândouă mâinile greutăți inegale și avea nevoie de curenți care să-l ajute să se miște cu ele.

Prețurile afișate cu mare pompă de guvern rămaseră numai pe hârtie. În prăvălii, ele creșcuseră mai mult decât în toată perioada de după război, iar piața neagră era în continuare înfloritoare. Pe lângă cartelele de pâine atunci pentru alimente mai apăruă și altele, pentru îmbrăcăminte, detergent, săpun sau gaz lampant. Curând, totul se vindea numai pe cartelă, viața desfășurându-se strict între limitele stabilite pe hârtie. O persoană avea dreptul să mănânce o sută de grame de pâine pe zi și trei sute de grame de unt, un litru de lapte, un kilogram de carne și trei kilograme de cartofi pe lună. Doar economatul de pe lângă Atelierele CFR mai aducea pantofi, bocanci și metraje, iar Octavian cumpăra orice găsea, pentru ca mai apoi Sada să poată schimba produsele pe altele de care avea nevoie, prin vecini.

*

La patru ani, Cornelia era vorbăreață și neînfricăată. Străbătea voinicește bucata de drum dintre atelierul de croitorie și curțile bunicilor săi fără să anunțe pe nimeni atunci când pleca, pentru că i se părea dreptul ei să meargă după gogoșile făcute de Simina.

— Ale cui sunt astea? întreba, ridicându-se pe vârfuri pentru ca nasul să-i ajungă deasupra mesei.

— Ale tale, bunică, îi răspundea Simina, iar fetița întindea mâna, lua o gogoasă pudrată cu zahăr și căuta îndelung locul cel mai potrivit pentru prima mușcătură.

Umplea toată curtea de întrebări, trecând de la o femeie

la alta și întorcându-se din când în când la castronul cu gogoși.

— Ce e asta?

— O balie de rufe, îi răspundea Țila, cu mânecile suflecate peste coate, spălând albiturile în soda care-i înroșise palmele.

— Asta ce e?

— Putineiul de unt, îi spunea una dintre femeile din curte.

— E al tău?

— E al bunică-tii. Batem untul în el. Vrei unt?

— Nu vreau. Ăla ce e?

— Cocoșul. Stai departe de el că te ciupește.

— Ce faci cu asta?

— Adunăm ouăle de la găini, de la bibilici, de la rațe.

— Pun și eu?

— Pune aici, în coș. Bagă-te sub cotețe și adu ouăle.

După un ceas ori două, Alecu apărea la poarta Siminei, căutându-și fata cea mică.

— Ai venit și tu? îl lua la întrebări Cornelia.

— Am venit după tine, îi surâdea Alecu acestui copil al său care-i făcea inima să experimenteze simțiri pe care nu le știuse până atunci. Hai acasă că te caută maică-ta. Săru' mâna, mamă-soacră, o iau acasă.

— Mergeți sănătoși, răspundea Simina. Ia gogoșile alea de pe masă, du-le acasă.

Amândouă fetele aveau ochii verzi ai lui Alecu și părul lui nehotărât, blond deschis vara, când soarele părea să-l curețe de mohorelile de peste iarnă, chihlimbării toamna, când începeau ploile. Târziu, peste ani, colegii aveau să le necăjească adesea pe surori, bănuindu-le că își vopseau buclele și dorind să știe numai atâta, cu ce vopsea obțineau astfel de nuanțe în ape mișcătoare.

— Nu e vopsit, răspundeau fetele, atrăgându-și astfel valuri nesfârșite de tachinări, bănuiala că vor să păstreze secretul și eticheta de cochete, ceea ce în vremea sedințelor organizației UTC pe clasă, unde se înfierau moravurile vechiului regim burghezo-moșieresc și se

încurajau autocriticile, nu era un compliment.

Alecu nădăjduise că Dumnezeu îi va dăruia tot un băiat după pierderea celui dintâi, dar se născuse Cornelia. Fusese derutat la început, nu se așteptase la o fată, și o vreme căutase un înțeles tuturor acestor lucruri care i se întâmplau. De ce să-i fi luat Dumnezeu băiatul și să-i fi trimis în schimb o fată? Sebastiană, copilul războiului, creștea tăcută și retrasă din calea certurilor dintre părinți, din calea oricui și a orice, trăind încă spaimile refugiului, ale mulțimilor înfricoșătoare și colcăitoare ca un cuib de șerpi, care te pot înghiți pe loc. Sfloasă și temătoare, Sebastiană era copilul Verei. Alecu aștepta și el un copil al lui.

Atunci când Cornelia a început să umple lumea cu întrebări, Alecu a numit-o „Radu, băiatul lui tata” și s-a simțit mulțumit cu această dezlegare a nedumeririlor lui. Așadar, acesta era băiatul pe care Dumnezeu găsisese cu cale să i-l trimită. „Fie primit”, își spusese Alecu. Așeza fata pe genunchiul cu care bătea pedala mașinii de cusut Sânger și continua să coasă pantaloni și capoate, legănând copilul în ritmul pedalei.

— Măinile jos, Radule, îi spunea, iar Cornelia își ferea mâinile mici de împunsăturile acului.

— Ce e asta? întreba fata.

— Tiv, răspundea Alecu. Țsta-i tivul.

— Asta ce e?

— Creta. Tragem semne cu ea, ca să știm pe unde tăiem.

— Trag și eu?

— Nu poți să tragi, că ești mică și nu știi să croiești. Când o să crești mare, te învăț.

— Ce ai aici?

— Țla-i degetarul. Îl pune tata pe deget când vine clientul și potrivim tivul cu ace cu gămălie.

— Ce e ăsta?

— Saltarul mașinii de cusut.

— Alea ce sunt?

— Mânecele. După ce terminăm aici, o să coasă tata și mânecele și suntem gata.

Ionuț, ale cărui purtări nu erau pe placul lui Alecu - le numea „aere de oraș” în lipsa unor cuvinte mai cuprinzătoare care să arate superioritatea cu care băiatul se învârtea prin atelierul sărăcit, lipsit de clienți și cu rafturile goale, blazarea din gesturile lui și condescendența cu care răspundea la întrebări, apăru în pragul croitoriei. Era băiat de liceu acum, Sada îl purta cu cămăși albe și curea cu cataramă la pantaloni, dar ceea ce-l ridica pe o treaptă la care cei din târg nu mai ajungeau în vremurile acestea grele erau pantofii. Ionuț purta pantofi noi.

— M-a trimis mama să o aduc pe Cornelia, spuse băiatul, fără să-și ascundă neplăcerea cu care ducea la îndeplinire această sarcină.

— Intră în casă și vorbește cu tușă-ta, îi răspunse Alecu fără să-l privească, trăgând în continuare la mașina de cusut.

Ionuț străbătu atelierul și trecu în săliță. O găsi pe Vera în bucătărioară și repetă cererea:

— Săru' mâna, am venit după Cornelia. Îți trimite mama niște cacao.

Scoase din buzunar un plic de cacao Berindei și-l puse pe colțul mesei.

— Cât o ține, ți-a zis? întrebă Vera ca de obicei, mai mult pentru îndeplinirea ritualului decât pentru că voia să afle cât va lipsi fata.

Durata șederii Corneliei la Galați ar fi putut să o stabilească chiar ea. Totuși, asta ar fi însemnat o implicare a ei mult mai mare în plecarea fetei. Simțind hotarul despărțirii tot mai aproape, Vera se retrăgea inconștient din ceea ce se petrecea.

— A zis mama că o ține cât vrea ea să stea, răspunse Ionuț.

Pe nesimțite, Vera începea să privească și ea fetița ca pe copilul surorii ei, venit pe lume prin propriul său pântec numai spre chinul și sfâșierea inimii ei. Era în continuare încredințată că singura șansă de supraviețuire a Corneliei era să se învoiască să o dea, iar pentru aceasta toată vina

o purta numai Sada, fiindcă și-o dorea atât de mult. Firea independentă a fetei nu ajuta deloc la lămurirea întregii situații. „Copilul ăsta nu are nevoie de mine”, își spunea Vera, privind cum Cornelia ia în stăpânire cu ușurință lumea în care se născuse. Curând, o găsi la fel de vinovată ca și pe Sada. Între ele două se țesea un soi ciudat de complicitate învrăjbită, ca și cum pe măsură ce fetița creștea, începea tot mai mult să-și recunoască destinul și să-și aleagă mama cea adevărată.

— Bine, spuse Vera și consideră discuția încheiată, întorcându-se la cratițele de pe foc și ignorându-l pe Ionuț.

Pendularea între cele două mame o făcea pe Cornelia să le vadă mai clar decât își vede un copil mama. Mai cu seamă îndepărtarea îi arăta multe lucruri adevărate. Atunci când pleca de la una dintre ele, Cornelia își retrăgea sufletul și inima, iar în absența lor adevărurile ieșeau la iveală, se arătau ca peștii morți din Dunăre, întorși cu burți argintii, luminoase și lipsite de taine, în soare, la vedere.

Casa cu marchiză de sticlă mirosea întotdeauna a plăcinte calde atunci când sosea Cornelia. Sada frământa un aluat moale și lipicios din care întindea cu sucitorul cercuri de două palme. Presăra printre degete făină pe planșa de lemn și bătea ușor lingura pe marginea castronului cu brânză frământată cu ou și cu zahăr. Ca într-un vis, făina se așternea peste cercurile din aluat cu încetinitorul, întârziind mult timp în aerul cald al bucătăriei și arătându-i fetiței o lume prefirată printr-o perdea albă, ușoară. Sada sfărâma capătul unui baton de vanilie cu băcătorul de șnițele, umplând locul de mirosul dulce, plin de promisiuni. Punea o lingură de umplutură într-o margine a unui cerc de aluat, împăturea plăcinta la jumătatea ei, lipea marginile, închipuind cuiburi și petale de flori cu degetele, și o prăjea în tigaie.

Prima plăcintă era scoasă pe o farfurie mare și așezată în fața Corneliei, care aștepta nemișcată pe scaun, cercetând cu seriozitate tot ce se petrecea în bucătărie, dansul fermecat al Sadei între plită, dulapul cu farfurii,

lada cu făină și sertărașul ascuns cu minuni de soiul vaniliei. Plăcinta din farfurie semăna cu un zâmbet larg. Sada punea zahăr pudră în strecurătoarea pentru ceai și o dădea fetei, ca să-și presare cât dorește. Cornelia lovea marginea strecurătoarei cu podul palmei, plimbând-o pe deasupra plăcintei zâmbărețe și acoperind-o cu un strat gros, alb, de bucurie.

— M-ai așteptat? întreba apoi, cu gura plină și obrajii albi de zahăr.

— Te-am așteptat, mamă, îi răspundea Sada. Mănâncă încet, să nu te frigi.

— Tata vine?

— Vine și tătică-tu, e la atelier acum, îi învață pe băieți meserie, ca să câștige și ei un ban, săracii.

— Ce e asta?

— Râșnița de zahăr. A râșnit mama zahăr cu ea ca să ai tu pentru plăcinte.

— Râșnesc și eu?

— Nu poți, mamă, că ești mică și nu ai putere. Trebuie putere pentru râșniță.

— Tata poate?

— Tătică-tu poate, da.

— Ionuț poate?

— Poate și Ionuț, că e băiat mare, mâine-poimâine îl ia tătică-tu la ateliere, apoi o să plece de acasă, o să-și facă rostul lui.

— Mă dai la școală?

— Te dă mama, dar mai întâi trebuie să mai crești puțin, că ești prea mică, nu te primește.

Articulația relației dintre Sada și Vera trecea prin copila mărunță care mânca acum plăcinte prăjite în tigaie, în bucătăria mare și luminoasă. Pe căi tainice și complet lipsite de cuvinte, mai presus de ele, fetița înțelegea asta și situația îi dădea multă siguranță. Aveau să mai treacă ani până când întrebările ei pentru Vera aveau să rămână fără răspuns, stârnind astfel furtunile care urmau să răvășească trei generații și să clatine fata din certitudinile ei.

Casa primise această nouă prezență cu surprindere. Aerul ei molcom se tulburase. Fetița o scosese din ritmul ei domol și îi imprimase în schimb o măsură săltăreață, ușor imprevizibilă. În ceea ce o privește, Cornelia cercetase casa cu meticulozitatea celui convins că are în față o rețea de secrete și lucruri interzise, ademenitoare, încărcate de promisiuni pentru cel care se învrednicea să aibă suficientă răbdare pentru a le descoperi.

Începuse cu mansarda, chiar locul în care aveam, peste atâta vreme, să-mi scriu cel dintâi roman. Urcase scara îngustă, spiralată precum cele ale vechilor turnuri de cetate, cu pas încet, gustând locurile cu toate simțurile: pipăise pereții cu palmele și treptele cu tălpile, inspirase adânc aerul încins, mirosind a var, se oprise să privească de aproape firida adâncă de trei degete, săpată de Octavian la jumătatea scării pentru o lumânare și un chibrit de rezervă, în caz că se oprea curentul electric în timp ce se afla cineva în pod.

Mansarda încă nu era mobilată pe vremea aceea. Cornelia străbătuse încrengătura de încăperi în mijlocul cărora răsăreau din loc în loc stâlpii de susținere ai acoperișului și privise afară, în curte, prin lucarnă. În anii copilăriei Corneliei, nukului i se vedea creștetul de acolo, de sus. Pe deasupra lui, fetița zărea Munții Măcinului, pitici și albastru-înțețoșați, de dincolo de Dunăre.

— Ne trebuie un cățel, strigase ea din buza lucarnei către Sada, care clătea o cană la cișmeaua din curte.

Octavian adusese acasă în seara aceea zahăr candel pentru Cornelia. Pe fitilul de sfoară se înșirau câteva bucăți de culoarea mierii, transparente și sticloase, care furară inima fetiței. Octavian scosese foarfecă cea mare din sertarul mesei de bucătărie și explicase:

— Păstrăm o bucată și pentru Sebastiana, e sora ta și trebuie să împărți totul cu ea.

Apoi tăiasse sfoara, lăsând pe capătul ei un ciorchine de zahăr candel, pe care-l împăturiră într-un colț de hârtie maro și-l puseră în dulap, sub un pahar.

— E sora ta, întărise Octavian.

— E sora mea, repetase Cornelia.

În curte apăruse în zilele următoare un cățel maidanez găsit repede de Sada prin vecine, chiar de la prima întrebare. În vreme ce Octavian era la Atelierele CFR, pierzând, după părerea Corneliei, toată distracția, spălară cățelul la cișmea, îl uscară într-un prosop care rămase al lui și Sada îl pudră apoi cu praf împotriva puricilor.

— Cum pudrez eu plăcintele, observă fetița.

— Să nu pui mâna pe el până mâine! îi pusese Sada în vedere, aplecându-se până sub nasul ei și vârandu-i în față degetul arătător pe care-l scutura cu seriozitate, astfel încât Cornelia să înțeleagă că nu era de glumă.

Fetița îl plimbase tot restul zilei prin curtea de la Dunăre, printre cotețele găinilor din spatele casei și pe sub piersicii sălbatici dinspre strada Portului 2, mergând ea înainte și cățelul pe urmele pașilor ei.

— Hai, cuțu, cuțu! Hai, cuțu, cuțu! îl îndemna, privind din când în când peste umăr.

— Ăstuia îi trebuie coteț, spusese Octavian, tratând cățelul cu aceeași seriozitate disciplinată cu care trata o situație de la atelier.

Ajutat de Ionuț cam împotriva voinței lui, căci activitatea i se părea din multe pricini sub demnitatea lui de elev de liceu, Octavian încropi un coteț mare, mai degrabă pentru câinele în care urma să se preschimbe când avea să crească decât pentru mogâldeța aceea cafenie cu șosete albe, nedezlipită de picioarele Corneliei. Cățelul primi numele de Zmeu și două castroane vechi de tablă, unul pentru apă și celălalt pentru mâncare, iar în coteț Cornelia îi strecură un capăt de preș deșirat ca să-i țină de cald și o pereche de șosete vechi de-ale lui Octavian, făcute ghem și legate cu sfoară, ca să aibă cu ce să se joace.

— Bunica Simina a avut odată o iapă pe care o chema Zmeoaica, mi-a povestit despre ea că era iute ca vântul și foarte deșteaptă, explicase Cornelia numele cățelului.

Noaptea, când colțul mahalalei se cufundase în întuneric și era atât de liniște încât se auzea fâșăitul Dunării, Zmeu începuse să plângă și să schelălăie sfâșietor, cuprins

pesemne de frică, de dorul după mama lui ori numai de plictiseală. Cornelia se strecurase din patul înalt și pornise lipăind în picioarele goale afară din odaia ei, străbătuse sufrageria de pe peretele căreia neamurile priveau toată întâmplarea din fotografii înrămate, ieșise în marchiză și de acolo privise o vreme în inima întunericului, încercând să deslușească silueta cățelului. Nu se zărea nimic.

Fetița merse atunci în odaia Sadei și a lui Octavian, deschizând ușa încetitor și pășind pe vârfuri peste covoarele de iută. De sub plapuma făcută chiar de Sada și învelită în cearșafuri cu colțuri cusuți tot de ea, Octavian sforăia cu bunătațe. Sub privirile neclintite ale Corneliei, Sada tresări deodată și se ridică în capul oaselor, încercând să vadă prin întunericul din odaie.

— Ce-i, mamă? întrebă ea șoptit, descoperind fetița. Ți-e rău?

— Plânge Zmeu, răspunse tot în șoaptă Cornelia.

— Așa fac ei, mamă, când sunt mici. Toți fac așa. Hai să te culci la loc.

— Să-l băgăm în casă, propuse fetița.

— În casă? ezitase Sada, privind spre muntele acoperit cu plapuma.

Pentru că nu putuse culca fata cu niciun chip, Sada își acoperise umerii cu un șal, ieșise afară, cotrobăise îndelung cu mâna prin cotețul prea mare, pentru că Zmeu se speriasse și se ascunsese într-un colț, și-l trăsese afară de o ureche. La vederea fetei, Zmeu prinse a da din coada de un deget cu toată puterea bucuriei lui de pui. Sada îi meșteri un loc de dormit într-o cutie veche de carton pe care o așeză în marchiză. A doua zi dimineată, cutia se afla în camera Corneliei, iar pe Zmeu îl alergară mai bine de un ceas prin toată casa, adunând covoarele pe urmele lor, în încercarea de a-l scoate afară, în curte.

Domnia lui Zmeu pe strada Duminicii ținu trei zile. În cea de-a treia, pe când Sada încălzea talpa de călcat rufe pe marginea plitei, cu un munte de cearșafuri și cămăși culese de pe culme alături, fetița o privi cu seriozitate și spuse:

— Ne trebuie o pisică.

— Sada, nu putem aduce mât, spusese Octavian seara, atunci când se întorsese acasă și primise vestea. Tu știi bine că strănut și mi se înroșesc ochii de la mât.

După ce-i rostea numele, bunicul Octavian își dregea glasul, iar cuvintele care urmau după această pauză aveau mai multă greutate. Împotrivirea lui nu i se păruse întemeiată Corneliei, așa că în zilele următoare în curte apăru un pisoai găsit de Sada tot prin vecine, iar Octavian își petrecu ani buni strănutând și frecându-și din când în când ochii. Ca să-i răsplătească această generozitate, fetița îl anunță că el era cel care avea să pună numele pisicii.

— Trebuie să se potrivească cu numele lui Zmeu, spusese Cornelia. Ai de ales dintre Aurelia, Cleopatra, Emilia și Iolanda.

— Astea nu sunt nume de mâte, îi răspunsese Octavian cu blândețe, pregătit să o învețe pe fetiță cel dintâi dintre toate lucrurile pe care abia aștepta să o învețe.

— Doar pe astea le ai, rămăsese senină și hotărâtă în fața lui Cornelia, care-i ajungea până la betelia pantalonilor pe vremea aceea și-l privea cu capul răsturnat pe spate.

— Dacă doar pe astea le am, atunci să o cheme Aurelia, luase Octavian primul nume la întâmplare.

— Pisica Aurelia și cățelul Zmeu, probase Cornelia. Nu se potrivește. Altul.

— Să o cheme atunci Cleopatra.

— Pisica Cleopatra și cățelul Zmeu. Nu se potrivește.

Se dovedise până la urmă că un singur nume de pe listă se potrivea, spre deruta lui Octavian, care se simțise învins cu subtil meșteșug și o privise de atunci pe fetiță cu un respect nou.

— Pisica Iolanda și cățelul Zmeu. E bine. Se potrivește.

*

Ploaia în Dunăre are un sunet lipicios, de apă în apă, ca niște aplauze prost sincronizate. Miroase a sălcii, a

mătasea-broaștei și a depărtări. Dunărea nu este niciodată limpede, dar atunci când plouă ea capătă o culoare grea, metalică, adâncurile ei se tulbură amenințător, ca și cum tot trecutul ar ieși la suprafață, cohorte întregi de turci înecați pe când încercau să-și scape viața, copii dispăruți pe când se scăldau ori fete măritate cu de-a sila de părinți, care și-au pus singure capăt zilelor, aruncându-se în ape.

Ploaia în Dunăre avea ceva magic, ca o vrajă rea care mă prindea întotdeauna în mreje și mă ținutua cu privirile în apa urâtă, vie. Îmi schimba starea și mă simțeam pe loc vinovată de lucruri neclare, lipsită de speranță și părăsită. O ploaie ruptă direct din sufletul meu. Picăturile săreau înapoi în aer atunci când atingeau suprafața apei măloase, ca și cum le-ar fi fript. Clăbuci băloși clocoteau ca într-un cazan de vrăjitoare, îngreunând aerul de umezeală și făcându-l anevoie de respirat.

Cu toate acestea, îmi plăcuse dintotdeauna să privesc cum plouă în Dunăre. Mă întrebam cum ar fi oare să fii ploaie, să cazi caldă în Dunărea rece, să miroși a sălcii și să scoți din apă miros de mătasea-broaștei. Târziu, peste ani, atunci când bunica Sada ne povestea ziua aceea de aprilie, îmi închipuiam totul în detaliu, mirosurile îmi năvăleau în nări, stârnindu-mi gusturi pe cerul gurii. Bunica Sada începea întotdeauna de departe, ca și cum i-ar fi fost greu să retrăiască ziua, povestind mai întâi despre Paștele Blajinilor din anul acela, care fusese însorit și călduros, iar femeile umpluseră cimitirul de felii groase de cozonac, ouă roșii și sticle de vin din care picurau pe toate mormintele.

„Paștele Blajinilor cade luna”, număra bunica Sada pe degete. La trei zile după asta începuseră ploile. Cornelia, cățelul și pisica priveau afară din marchiză, ascultând câte un tunet îndepărtat, plictisiți și triști. Atunci când, prin toată această ploaie, au apărut în poarta de la Dunăre oameni străini, fetița s-a înviorat pentru că ziua părea, în sfârșit, să prindă viață. Sada își pusese o haină veche pe cap, sprijinindu-i gulerul cu o mână ca să-și facă streășină deasupra frunții, și ieșise în galoși afară, ca să vadă ce-i.

Străinii din poartă aveau umbrele mari, negre, și purtau fulgarine. Unul scoase dintr-o servietă o hârtie și i-o arătă Sadei. După ezitări și întrebări, Sada deschise poarta și le dădu drumul înăuntru.

Când străinii trecură pentru cea dintâi oară pragul casei, ziua începu să se sfâșie, se destrăma ca o țesătură veche, mâncată de molii. Fâșii-fâșii zdrențuite prinseră a pluti la întâmplare pe deasupra curții, în vreme ce Blajinii răscoleau pământul din adâncuri, răsucindu-se în lumea lor și scoțând la suprafață spume tulburi.

— Sigilăm, tovarășă, nu discut! spusese mai târziu unul dintre străini, un bărbat cu palme mari și degete scurte, cu o șapcă muncitorească pe cap. Eu pun acum sigiliul, iar dumneata mergi mâine-dimineață la partid, în centru, și te lămurești acolo.

— Dar este o greșeală, repeta bunica Sada aceleași cuvinte de când intraseră străinii în casă și puseseră servieta pe masa din sufragerie, sub ochii neamurilor de pe perete. Soțul meu este om al muncii, maistru la Atelierele CFR, responsabil al școlii de ucenici. Veniți mâine, ca să fie și el acasă. Mâine o să rămână acasă și o să vă aștepte.

Străinii puseseră în ziua aceea sigiliu pe ușa care avea să devină, de atunci înainte, hotarul durerilor celor mai mari. Decretul de naționalizare a imobilelor împărți casa în două. *Ceilalți*, primii chiriași din șirul lung care avea să transforme jumătatea aceea de casă în sursa multor spaime și vrăjmășii, aveau să apară chiar de a doua zi. Ploaia nu contenise, acoperind gândurile din casă cu sunetul ei egal, lipicios, prelingându-se pe ferestre și pe pereții de sticlă ai marchizei și răscolind toți morții Dunării, ridicându-i către suprafața apei pentru ca ei să mai arunce o privire asupra lumii acesteia și să judece dacă e mai bună ori mai rea decât fusese a lor.

Capitolul al treilea

Cornelia

În ziua deschiderii uşii

Ce-i motivează pe oameni? La rădăcina tuturor faptelor lor trebuie să fie un singur, mare, simplu şi complet motiv, cauza cauzelor, motorul vieţii. Eu voiam să mă vadă mama Cornelia. Străbunica Simina rămăsese odinioară alături de cel care o văzuse pentru prima oară cu adevărat. Bunica Sada păşise cu hotărâre înăuntrul planurilor Johanei Boroş pentru că se simţise văzută ea, cea adevărată.

Să fii văzut pare să ne atingă inimile într-un mod care ne leagă pe viaţă. Să fii văzut înseamnă de fapt că însemni ceva, că ai captat atenţia măcar atât cât să fie înlăturate peliculele superficiale prin care faci interfaţă cu lumea şi cineva te priveşte pe TINE. Sentimentul este eliberator, de împlinire şi victorie, ca şi cum abia acum poţi în sfârşit să trăieşti. Validarea de către ceilalţi pare să ne facă fericiţi. O dovadă în plus că nu suntem sisteme autosuficiente, ci parte a unui singur şi mare sistem. De-abia acela este autosuficient, dar deocamdată nu funcţionează prea bine.

Ideea că se apropia vremea mea, că începea să devină posibil să preiau şi eu conducerea ciudatului nostru tandem, mă ameţea. Simţind acelaşi lucru ca şi mine – o putere care părea să mă favorizeze, pentru prima oară în viaţă, pe mine, şi nu pe ea, Sabi devenea tot mai tăcută. În plus, căpăta pe zi ce trecea un soi nou de respect, care deocamdată se manifesta numai printr-o privire ferită şi o moliciune a gesturilor.

Descoperirea peretelui geamăn cu fotografii în jumătatea de casă a *celorlalţi* grăbise lucrurile, iar noua situaţie mă găsisese puţin nepregătită. O auzeam pe mama Cornelia coborând treptele încet, paşii ei nesiguri care-şi căutau echilibrul ne făcură să ne întoarcem şi să-i

așteptăm sosirea cu privirile către scară. Pe covor, la picioarele noastre, Sara-mică răsturnase coșul cu gheme și andrele și scotocea încântată printre împletiturile doar pe jumătate terminate care ieșiseră la iveală. Unul dintre refrenele copilăriei noastre îmi răsună în minte, chemat de ghemele în culori vesele: „Unul pe față, unul pe dos, un jeteu. Unul pe față, unul pe dos, un jeteu”. Mama Cornelia tricotase vreme de douăzeci de ani toată garderoba ei și a Sabinei, explicându-le cu multă răbdare prietenelor felurite modele la o cafea, sub nuc.

Acum apăru în fața noastră de după cotitura de la mijlocul scării, purtând pe brațe cutia veche a unui aspirator, cu nasul ițit pe deasupra. Pipăia treptele cu talpa și cobora încet. Cutia nu părea grea în brațele ei. Ne-am repezit totuși amândouă să i-o luăm din brațe, Sabi cu o grimasă de reproș în cutele gurii și ale frunții, așa cum au părinții în fața unei pozne repetate la nesfârșit de copii. Am așezat cutia în fața șemineului, care se dovedi a fi adevărat, construit pentru lemne, și nu vreun fals electric. Am tras mai aproape fotoliile crem pe care spânzurau cu multă prietenie mici pleduri croșetate din resturi de lână și am început să scoatem din cutie scrisori, unele atât de vechi încât se fărâmițau sub atingerile noastre, jurnale, caiete, unele numai cu câte o pagină sau două scrise, și albume cu fotografii.

Curând, sufrageria *celorlalți* arăta la fel de însuflețită ca și a Zahareștilor. Fusesse suficientă puțină dezordine pentru ca totul să prindă viață. Acela a fost momentul în care mama Cornelia a observat peretele cu fotografii, dublura peretelui bunicii Sada. Trăsăturile i-au căzut deodată, ca și cum ea ar fi avut nevoie de toată energia pe care o folosea pentru expresia chipului, ca să proceseze emoțiile descoperirii. Prin ochii verzi pe care numai Sara-mică îi moștenise au trecut pe rând spaima, nedumerirea ei, un dor sfâșietor și o înțelegere dincolo de cuvinte, mai înainte să se stabilizeze într-o împăcare înțeleaptă. Sabi și-a pus mâna peste mâinile ei împreunate deasupra unui teanc încă nedesfăcut de scrisori, într-un gest cu care

încerca să refacă pentru mama Cornelia contactul cu această lume.

— Sunt bine, șopti ea, înțelegând exact ce făcea Sabi. Nu, nu, chiar sunt bine.

— Adu-i bunică-tii un pahar cu apă de dincolo, te rog, spuse Sabi către Sara-mică, iar aceasta țâșni înapoi pe ușa protejată cu perdeaua de mărgele, străbătu în fugă debaraua-tampon dintre jumătățile casei și se întoarse cu paharul de apă.

— Mamă, ce mai știi de Sebastiana? întrebă Sabi mai târziu, iar glasul ei blând mă făcu să-i iert toate răutățile și revoltele născute în timp din nepriceperea de a-și arăta durerea.

— Sunt cu toții în Canada, răspunse mama Cornelia, schimbând cu fiica ei priviri care vorbeau pe limba lor, a privirilor. Acolo sunt, sigur, mai spuse, încercând să alunge o bănuială prin cuvintele care sunară nesigure în sufrageria străină a *celorlalți*.

— Când ai vorbit ultima oară cu ea?

Întrebarea trezi în mama Cornelia o amintire grea. O vreme ea retrăi amintirea aceea, iar chipul ei, urmând emoțiile de atunci, desfășură pentru noi un spectacol trist.

Mai întâi, sprâncenele i se ridicară întrebătoare, în vreme ce privirile îi alunecară pe covor, printre jurnale, caiete și scrisori. Apoi se întunecă, în mijlocul frunții i se adânciră cutele care închipuiau un mic acoperiș deasupra rădăcinii nasului, două la dreapta, una la stânga. Imediat după aceea, mânia ei se topi într-o vinovăție niciodată recunoscută, iar colțurile ochilor îi căzură, pleoapele acoperiră cu totul ochii și de pe frunte îi dispăru orice rid.

— Cu ceva vreme înainte de plecarea lor plănuisem cu soră-mea marea împăcare dintre mine și maică-mea, bunică-ta Vera care m-a născut, își începu mama Cornelia răspunsul. Sebastiana îmi știa durerea, fusese ideea ei să lămuresc problema înainte ca ei toți să plece. O idee bună.

Biruită de amintirea pe care încerca să o depene pentru prima oară în cuvinte, mama Cornelia tăcu o clipă, adunându-și puterile. O vedeam cum se luptă cu pornirea

de a lăsa totul ascuns, de a da pace crusteii de tăcere pe care Sabi o zgândărea acum cu întrebările ei.

— Chiar a fost o idee bună, își întări mama Cornelia răspunsul. Numai că noi două nu am avut puterea să o ducem la îndeplinire. Mi-ar fi plăcut să pot vorbi în sfârșit cu maică-mea Vera.

Făcu o nouă pauză, în care urmări joaca Sarei pe lângă noi și lumina caldă care venea de afară prin ferestrele înalte, vopsite în alb. Își lua puterea de a continua din imaginea aceasta. Ca în orice familie frământată de tăceri, copilul oferea adesea sprijin fără să o știe, lăsându-se numai privit în raiul jocului său neatins de dureri. Știam ce amintire o chinuia acum pe mama Cornelia. Sebastiană ne povestise o versiune scurtă și, bănuiam noi, mult adaptată a încercării eșuate de lămurire cu bunica Vera. Acea fusese și ruptura definitivă dintre surori.

— Atunci am vorbit ultima oară cu Sebastiană, spuse mama Cornelia, renunțând să ne mai povestească întâmplarea, regăsindu-și toate simulacrele de certitudini și ridicându-le iarăși ca pe niște scuturi împrejurul ei.

În ziua aceea de demult, toate răspunsurile se aflaseră atât de aproape, încât mama Cornelia le simțise răsuflarea pe tâmple. Miroseau amar a doctorie și-i aminteau de rușinările vinovate ale copilăriei ei. Sebastiană își pusese casa la dispoziție pentru această discuție care ar fi trebuit să pună capăt tuturor acuzațiilor. Își petrecuse ziua în oraș, lăsându-le pe Vera și pe Cornelia în fața ceștilor de ceai. Le aflase după o jumătate de zi plânse, răscolite și înverșunate, mai îndepărtate ca niciodată de o împăcare.

Cornelia nădăjduse că avea să scape de nesiguranța iritantă cu care trecuse prin viață: voia să știe dacă Vera o iubise. Descoperise însă imediat că de fapt purta de multă vreme în ea un răspuns dureros pe care simțea nevoia să-l audă rostit în cuvinte.

— Întotdeauna v-am iubit la fel pe amândouă, spusese atunci Vera, iar răspunsul ei stârnise furtuni în Cornelia.

— Trebuie să recunoști că nu mă iubeai, zisese ea, cu ochii aprinși de înverșunare. Spune deschis, nu mă iubeai!

Vreau să te aud că o spui!

Pornise un adevărat rechizitoriu, în care copilăria ei fusese martorul principal. Nu pentru faptul în sine că fusese dată bunicii Sada îi cerea acum socoteală, ci pentru că o abandonase după aceea. „Două surori cresc două surori” devenise pentru Cornelia, în timp, o formulă care-i stârnise multe zâmbete zeflemitoare.

— Am fost un fel de secret rușinos al tău, spunea, încălzindu-și de ceașca fierbinte de ceai palmele din care fugise tot sângele.

Vorbise îndelung, cu pauze în care Vera nu intervenise. Aruncase cuvintele în spațiul dintre ele ca într-un cuptor care ar fi trebuit să le mistuie, să le facă să dispară pentru totdeauna. Prăpastia care le despărțea ori poate durerea din încăpere distorsiona sunetele, lungindu-le și întârziindu-le o clipă în aer, de unde ajungeau la înțelegerea Verei după ce buzele Corneliei încetaseră să se mai miște. Cuvintele se așezau în sufletul ei cu oboseală, ca și cum călătoriseră mult timp și ajunseseră la ea pe ocolite. Nici nu le înțelegea separat, cu sensurile lor reale, ci percepea numai un fond sonor uniform, ostil, un singur sunet omogen cu ritmul unei incantații nemiloase.

Atunci când tăcea, Cornelia simțea cum o tristețe adâncă îi cuprindea tot trupul, sfârșindu-l de putere și secându-l de gesturi, pentru ca ea să reînvie mai apoi odată cu primul cuvânt rostit. Lucrurile nu mergeau bine, înțelegea asta din faptul că se simțea tot mai împovărată. Continua să atace însă, prăvălind amintirile una după alta, așteptându-se ca Vera să o oprească, lipsită de forța de a se opri singură.

Se simțise în ziua aceea puternică și îndreptățită să rănească, dar în timp, pe măsură ce momentul se îndepărtase, sentimentul se topise în tristețea deznădăjduită pe care o surprindeam și la Sabi uneori, atunci când ea nu se supraveghea. Nu rezolvase nimic. Vera nu-i oferise ceea ce-și dorea, recunoașterea faptului că iubirea ei nu fusese egală pentru amândouă fetele. Răspunsurile păruseră să se îndepărteze mai mult ca

niciodată.

— Minți, nu ai curajul să spui adevărul, cu toate că vezi bine că m-ar ușura să-l aud recunoscut de tine, îi spusese Cornelia, conștientă de cruzime, dar nădărdindu-se să obțină cu asta vorbele după care tânjea.

— Mă chinuiești cum ai făcut-o de când aveai paisprezece ani, mă rănești și ești lipsită de milă, îi răspunsese Vera, adăugând cuvintele care aprindeau de furie obrajii Corneliei, te-am iubit la fel ca pe ea.

Mult timp după acea ultimă discuție a lor, Cornelia căutase să pătrundă mecanismele complicate prin care sunetele se transformă în sentimente. Ce corzi ale sufletului ating acestea și cum e cu putință să auzi rostit cuvântul „iubire”, iar el să stârnească în tine furie? Ori poate că furia era numai o mască întâmplătoare. Poate că sentimentul real era de fapt durere, dar el ar fi fost prea greu de suportat, și atunci cineva din interiorul mamei Cornelia îl transforma de fiecare dată în furie. Îi era mai ușor să se lase traversată de o furtună de furie decât de o furtună de durere.

Sebastiana le găsisese vlăguite și închise fiecare în convingerea că fusese înșelată de cealaltă, dezamăgite de direcția pe care o luase discuția și hotărâte să nu mai redeschidă subiectul niciodată, rănite în egală măsură de neînțelegerea celeilalte. Făcuse greșeala de a încerca să medieze lucrurile chiar atunci, când rănilor erau proaspete și urechile surde. Deșteptate de încercarea aceasta a Sebastianei, acuzațiile încinseseră iarăși aerul din încăperea, biciuind răbdarea fiecăreia dintre ele.

— Nu-mi mai pare rău că plec! spusese Sebastiana. Niciodată nu o să fie pace între noi, oricât de mult ne-am iubi una pe alta. Patru nebune!

Se scurseseră mai bine de douăzeci de ani de la cuvintele acelea. Sebastiana plecase din țară, luând-o și pe bunica Vera cu ea. Rănilor se cicatrizaseră la suprafață după o vreme, sângărând numai în interior și construind comportamente complicate, greu de descifrat, cu rolul de a le ascunde.

Astăzi, în fața peretelui cu fotografii din jumătatea *celorlaltă* de casă, bănuiei care trezeau neliniști amestecate cu speranțe se deșteptaseră în Sabi și în mama Cornelia, făcându-mă să-mi doresc să le protejiez pe amândouă deopotrivă.

— Mamă, vorbi Sabi, iar mâna ei se afla în continuare pe mâinile împreunate ale mamei Cornelia. Cine a locuit alături de noi, toți anii aceștia?

— Soră-mea e plecată din țară, știu bine că nu s-a mai întors de atunci, dădu mama Cornelia un răspuns ocolit, ca și cum ar fi avut nevoie să elimine mai întâi toate certitudinile. Totuși, acum câțiva ani, la moartea bunică-tii Sada, în jumătatea *celorlaltă* de casă s-a mutat altcineva. Au renovat și zgomotele de șantier s-au auzit o vreme. Apoi casa s-a liniștit. Sara-mică nu se născuse încă.

— Eu, bunică? ridică fetița capul dintre împletiturile de pe covor.

— Tu, bunică, îi aruncă mama Cornelia o privire luminoasă.

Am deschis unul dintre caietele scoase din cutia de carton și am început să citesc, în vreme ce Sabi despătura o scrisoare. Pe prima pagină a caietului erau notate două adrese din Ontario, Canada, adresa din Galați a vechii garsoniere a bunicii Vera și cea din strada Duminicii, unde ne aflam acum. Pe pagina a doua se afla o listă de documente înșirate unele sub altele cu litere rotunjite generos, de om pentru care scrisul este o sărbătoare, nu o rutină zilnică: talon de pensie, fișă medicală ambasadă, carnet de sănătate, buletin, pașaport, cazier. În dreptul fiecărui rând al listei cineva pusese o bifă, probabil pe măsură ce le rezolva. După o serie de astfel de liste și notițe începea un fel de jurnal fără pretenții, mai degrabă o dare de seamă lapidară despre activitățile fiecărei zile:

„25 aprilie

Avion 17:30. Zăpadă! Foarte frig. Acasă trebuie să fie trecut de miezul nopții. Ajută-ne, Doamne! Zăpadă?

26 Aprilie

Nu pot dormi. Biserica e foarte departe, din câte a aflat Sebastiana. Nu sunt sigură dacă chiar a întrebat sau mi-a răspuns numai așa, ca să scape de mine.

27 Aprilie

Nu dorm. Trebuie să înțeleg cât e ora acasă ca să pot dormi și îmi petrec timpul calculând mereu. Cred că am rămas acasă încă. Foarte frig, a nins și azi-noapte.

28 Aprilie

Mihai, prima zi la muncă. Sebastiana, prima zi de muncă. Singură toată ziua. A sunat la ușă o doamnă cu o farfurie cu ceva plăcinte în mână. Nu am deschis, oricum nu ar înțelege ce spun și mi-ar fi rușine. Ce să fac? Să stau în prag, uitându-mă la ea, eu zâmbind, ea zâmbind? Nu am deschis. O să se întoarcă mai pe seară, când e și Sebastiana acasă, sunt sigură. Eu așa aș face.

29 Aprilie

Nimic de scris. Am dormit, dar ochii mi-au rămas umflați și mă ustură. Apa nu e bună, nu ține de sete.

30 Aprilie

Duminică. Biserica e într-adevăr departe, așa că azi nu am mers. Spune Sebastiana că ne organizăm mai bine duminica viitoare”.

— Asta-i o scrisoare pentru bunica Sada de la bunica Vera, am auzit-o pe Sabi spunând. Probabil că nu a trimis-o niciodată.

Se așezase comod într-unul dintre fotoliile crem și lăsase scrisoarea pe genunchi, privind pe fereastră. Foaia de hârtie fusese mai întâi împăturită în două, obținând patru pagini mici, și abia apoi scrisă, după obiceiul secolului trecut. De pe prima pagină cu greu se mai deslușeau cuvintele „Draga mea soră, îți scriu”, apoi pete și îndoituri acoperiseră cerneala, iar în josul paginii se putea citi clar „ne gândim la voi în fiecare zi, ne este dor și sperăm ca această scrisoare...”.

Abia cea de-a doua pagină era complet lizibilă:

„Despre mine pot să-ți mai spun că nu mi-e așa de bine aici cum am crezut. Ei sunt tineri, se obișnuiesc repede cu orice, dar pentru bătrânețile mele e altfel. Cred că am vorbit cu tine și cu Cornelia de când am sosit aici mai mult decât am vorbit tot restul vieții. După ce pleacă ei la muncă, îmi fac o cafea, mă așez la fereastră și încep să vorbesc cu voi. Câteodată chiar îmi răspundeți.

Ce mai face oare Titîșoara din capul străzii, aia care le aducea fetelor cremă de eugenii de la fabrică, atunci când erau ele mici? Mi-am amintit de ea zilele astea.

Draga mea soră, eu atât am avut de scris astăzi. Rămâi sănătoasă și spune-i Corneliei că o să vin acasă, o să vorbim și o să rezolvăm totul.

Vă îmbrățișez cu drag, Veronica”.

Casa pulsa imperceptibil ca un plămân descoperit, vulnerabil. Înmuiate de trecerea timpului, înverșunările mamei Cornelia se topiseră în regrete care astăzi erau blânde și tăcute. Luă scrisoarea din mâinile Sabinei și îi pipăi între buricele degetelor colțurile îngălbenite și sfărâmicioase. Preț de o clipă, chipul ei își arătă frumusețea de odinioară, ca în versiunile acelea ale noastre îmbunătățite pe care le căpătăm atunci când ne privește cineva. Ochii verzi moșteniți de la bunicul Alecu își intensificară culoarea, scânteind ca în tinerețe, când vecinele o bănuiau că deoache caili.

— Maică-mea Vera care m-a născut, spuse în șoaptă, numai pentru ea.

Era tot mai evident ce se întâmplase, dar eu și Sabi așteptam ca vorbele lămuritoare să fie rostite de mama Cornelia, atunci când va putea ea. Mai scotocirăm o vreme printre caiete și scrisori. Viața celor plecați se dezvăluia în fața noastră, zi după zi și an după an, așa cum fusese ea. Viață de emigrant, surâzătoare dincolo de uși, cu dorința arzătoare de a fi acceptați, tristă dincoace de uși, resemnată la gândul că emigranții poartă tot restul vieții granițele după ei.

Jurnalele aveau zile curajoase și zile deznădăjduite. Scrisorile niciodată expediate, dar scrise cu regularitate, arătau când încredere, când însingurare. Le-am citit pe toate în dimineața aceea, trecând la rândul nostru prin toate acestea alături de ele, de Sebastiană și de Vera, jumătățile binoamelor rămase aici, în țară. Am pus cap la cap frânturile de informații și am reconstituit întreaga poveste. La moartea bunicii Sada, bunica Vera se întorsese în Galați. Nu am reușit să ne dăm seama cum a aflat ce se petrecuse, dar mama Cornelia bănuia că unul dintre frați, poate nenea Iancu de la Iași ori poate nenea Grigore de la Tecuci, schimbase în tot acest timp scrisori cu bunica Vera.

— În primul an găseam mereu flori la mormântul maică-mii când mergeam la cimitir, își aminti mama Cornelia. Am crezut că le puneă vreo vecină dintre cele pe care le înmădase la cafeaua de dimineață. Nu am întrebat însă niciodată. Ar fi trebuit să întreb.

Bunica Vera își vânduse atunci garsoniera rămasă în Galați și cumpărase jumătatea de casă a *celorlalți*. Scrisorile se opreau la această dată și numai câteva însemnări sporadice prin caiete mai arătau întâmplările din anii următori.

„7 iunie îi aud prin curte, în partea cealaltă, și mă bucur de ei. Mă bucur și de gardurile astea verzi, înalte și sălbătice, care nu lasă să se vadă nimic prin ele. Aurică, pe care-l plătesc ca să vadă de casă și de curte, voia zilele trecute să despletească vița din caiși și să lumineze locul. L-am trimis acasă, m-a enervat foarte tare. Aici eu spun ce se taie și ce nu. Dacă ar curăța curtea, atunci nu aş mai putea rămâne ascunsă, încă nu sunt pregătită să vorbesc cu soră-mea. Sau cu Cornelia, draga mamei dragă.

23 octombrie

Azi e ziua fetei, puiul și durerea mamei. Cred că au sărbătorit pe undeva, pentru că nu i-am auzit deloc prin curte.

2 decembrie

Cred totuși că dincolo este un copil mic. Noaptea trecută s-a auzit mereu un plâns de prunc căruia îi dau dinții. Nu e prima oară.”

Vreme de zece ani, bunica Vera locuise în cealaltă jumătate de casă, făcându-și curaj să se arate și să vorbească cu mama Cornelia.

În tot acest timp, *ceilalți* fuseserăm tot noi. Ploile căzuseră la fel ca și până atunci în Dunăre, zăpezile troieniseră ca de obicei ușa marchizei, iar verile bacul dusesse către plaja Cocuța din ce în ce mai puțini turiști. Pe sub toate acestea însă se scursese o viață ascunsă care ieșea acum la lumină.

„Totul a început odată cu ruperea casei în două”, notase bunica Vera pe o foaie dictando ruptă dintr-un caiet. „După pecetluirea ușii și după ce ceilalți au ocupat jumătate de casă, ni s-au rupt și inimile, și viețile. Asta trebuie reparat. Ușa aia blestemată trebuie descuiată pe dinăuntru și casa, familia trebuie să respire din nou cu doi plămâni. Nu mor până nu repar asta”, scrisese bunica Vera la sfârșitul acelei notițe, făcându-ne să ne amintim nenumăratele ei superstiții din anii tinereții, spaimile ei amestecate cu credințe religioase și eresuri care atârnaseră greu în decizia de a o trimite pe mama Cornelia să fie crescută de bunica Sada.

Pentru că se temuse că mama Cornelia va respinge moștenirea, trecuse jumătatea aceea de casă pe numele Sabinei. Anul trecut insuficiența ei cardiacă se agravase și bunica Vera își cumpăraseră bilet de avion și se întorsese în Canada, inițial pentru implantarea unui stent, nimic complicat. Începând din acest punct, informațiile lipseau complet. În cutia aspiratorului nu mai găsirăm nimic după data de 30 noiembrie, data zborului către Ontario. Sabi primise plicul de la avocat câteva luni mai târziu.

Descoperirea că bunica Vera locuise aici în toți acei ani ne făcu să privim altfel jumătatea aceasta de casă. Trecutul pe care noi, eu și Sabi, îl cunoșteam numai din

istorisirile bunicii Sada se întorcea acum aici, bucată cu bucată, așa cum o oștire fantomatică ia în stăpânire, în tăcere, teritorii îndelung disputate. Îmi place trecutul pentru că nu se schimbă, te poți baza pe el, îl găsești dimineața exact așa cum l-ai lăsat cu o seară înainte.

Ne-am petrecut zilele următoare curățând încăperea-tampon dintre cele două jumătăți ale casei. Am scos afară, în curte, scaunul cel șchiop cu spătar arcuit, șifonierul cel vechi fără o ușă și resturile de cărămizi, cutii și moloz. Le-am făcut grămadă și le-am dat foc, lăsând-o pe Sara-mică să păzească flăcările care miroseau ciudat, înecăcios. Am spălat de mai multe ori pe jos și am frecat pereții cu perii de sârmă, ieșind din când în când afară ca să ne umplem plămânii cu aer curat, albe în păr și pe fețe din pricina prafului și a varului vechi. Am cumpărat apoi o găleată mare de vopsea lavabilă, trei trafalete, Sara-mică ne-a pus Vampire Weekend pe Spotify și ne-am apucat de treabă, toate trei.

Regretam că predasem manuscrisul, aveam sentimentul că o făcusem prea devreme, că finalul abia acum se petrecea sub ochii mei.

Târziu, pe seară, când vipia de peste zi, care făcuse aerul curții să vălurească, se mai stinsese și o boare răcoroasă venea în sfârșit de pe Dunăre, isprăviserăm curățenia și ne consumam oboseala plăcută afară, sub nuc. Eram toate trei pătate de vopsea pe obraji și pe mâini și ne simțeam pline de entuziasmul începuturilor de drum.

Dinamica în schimbare a relației dintre mine și Sabi îmi dădu curaj și, sub lumina roșiatică a apusului care dădea un aer ireal lucrurilor din jur, am preluat inițiativa conversației. Am făcut planuri pentru o excursie peste Dunăre, o ultimă zi de plajă pe anul acesta și poate, la întoarcere, aveam să oprim la o cherhana ca să mâncăm sub atacul roiurilor de țânțari, în clinchet de pahare ieftine și în miros de hamsii cu usturoi. Aveam să repetăm după pescari versurile cântecelor lipoveneștiacompaniate de o armonică cu rame albastre, fără să înțelegem ce spunem, și să ne întoarcem acasă cu nasurile arse de soare.

Mama Cornelia mă asculta cu un amestec de sfială și interes. Nu vorbisem aproape niciodată în curtea Zahareștilor. Intimidată de solicitările lumii exterioare față de mine, rușinată de nereușitele mele și vrăjită de succesul pe care-l avea Sabi, cel mai adesea tăcusem și o lăsasem pe ea să dezlege în locul meu toate situațiile în care mă aflu. Sabi mă numea suma tuturor slăbiciunilor ei, pentru că nimic nu o provoca mai prompt decât o situație care mă rănea pe mine. Acum, când scriu toate acestea și trăirile confuze se limpezesc în cuvinte lămuritoare, îmi dau seama că nu suporta să mă vadă suferind, de parcă s-ar fi temut că nu pot face față unei dureri, ca un fel de alter ego al ei de sticlă care s-ar fi putut sparge la cel dintâi eșec. Așa că Sabi se ridica mereu în picioare în spatele meu și mă apăra ca o leoaică, mai înainte ca eu să apuc să mă simt rănită, tristă, trădată, neînțeleasă.

A fost o vreme când dintre noi două vorbise numai Sabi. Abia atunci când ea s-a hotărât să-mi permită să fiu și eu rănită, atunci când s-a convins că aș putea supraviețui atacurilor celor din jur, unui eșec sau vieții în general, cu proastele ei obiceiuri de a te trânti de toți pereții, abia atunci a făcut un pas într-o parte, lăsându-mă descoperită. Nu o făcuse cu prea mare încredere, dar meritul ei era totuși că se hotărâse să încerce.

Sabi se simțea în siguranță numai când se afla cu un pas înaintea celorlalți. Lupta cu înverșunare pentru poziția aceasta, concentrată pe scop ca lunetistul în clipa de dinaintea apăsării pe trăgaci, ignorând fără efort orice stimul exterior. Întotdeauna obținea mai întâi poziția aceasta atât de necesară și abia după aceea privea împrejurul ei, evaluând pagubele și încercând să compenseze sentimentele rănite ale celor din jur. Din zona ei de siguranță, Sabi devenea apoi nădejdea tuturor celorlalți. Oamenii o iubeau pentru că ajuta candid-dezinteresat și adesea păstrând tăcerea absolută asupra ajutorului. Numai pe mine mă enerva întreaga situație – Sabi, pentru modul lipsit de orice considerație în care ajungea în frunte, ca o panteră în plină vânatoare, iar

ceilalți, pentru solitudinea cu care o înconjurau după aceea. Toți mă enervau, și atunci mă țineam departe de lumea lor pentru o perioadă, preferând să-i las să-și consume convențiile ieftine și așteptând răbdătoare ca Sabi să termine de salvat planeta, pentru ca apoi să observe că lipsesc.

Aveam și eu certitudinile mele, punctul meu de siguranță. Știam că Sabi nu va rezista mult timp fără mine. Niciodată nu stătuserăm departe una de alta mai mult de câteva zile.

Atunci când mă căuta, în loc de orice scuză îmi explica beneficiile unei vieți organizate. Sabi se credea la adăpost de orice pericole numai în interiorul planurilor ei multiramificate, în care orice posibilitate se deschidea într-o nouă încrengătură de soluții. Dacă mai lenevea încă cinci minute în pat, atunci: A. Ori întârzia și avea două alternative, să sune și să anunțe cele cinci minute sau să intre repede în calendarul Google și să amâne meet-ul cu treizeci de minute, trimițând o informare automată tuturor participanților; B. Ori renunța să se mai fardeze și recupera astfel întârzierea, iar de aici se desprindeau alte două posibilități, să fie nevoită să răspundă la întrebările despre paloarea ei și sănătate sau să pregătească fondul de ten și *blush*-~~IA~~ pe scaunul din dreapta și să se fardeze la unul dintre semafoarele unde trecea la al treilea verde. Toate aceste calcule îi luau cel mult o secundă, cu tot cu decizia. Planurile se desfășurau pe un ecran în fața ochilor minții ei cu viteza unui click care ridică din bară grafice sofisticate și diagrame cu sectoare circulare.

Sabi avea mai multe teorii despre cei care nu dădeau semne că ar pierde timpul planificându-și detaliat fiecare pas al vieții. Niciuna dintre ele nu era prea măgulitoare, îi ierta însă de fiecare dată, mai ales că ea avea o ramificație a planurilor inclusiv pentru această posibilitate: C. Dacă celălalt nu-și face partea lui? Își lua ea însăși o rezervă de timp ca să o facă în locul lui.

Uneori o uram. Îmi părea crudă și rea, refuzam să-i vorbesc în nădejdea că asta o va dura. Voiam să sufere, în

astfel de momente ajungeam repede la ceartă și urma de obicei o perioadă de răcire a relației care mă chinuise de atâtea ori în trecut. Aveam să trăiesc toată viața în umbra ei? Eram oare condamnată să tânjesc veșnic după ceea ce are ea? Ce blestem sadic era asta? Dar, când venea la mine rănită de alții și o vedeam suferind, îmi fugea pământul de sub picioare. Lumea mea se sprijinea pe ea. Sabi nu putea ceda, căci așa fi fost pierdută.

Viața Sabinei nu avea nimic nesperios în ea. Bucuriile și exuberanțele mele o speriau, într-o lume cu astfel de izbucniri nimeni nu putea controla nimic. Așa lăsat calea deschisă unor întâmplări nedorite, care la origini nu erau altceva decât planuri proaste. Între noi două, Sara-mică creștea între lumea bazată pe certitudini stăpânite cu centralizări în Excel a Sabinei și haosul plin de culoare, ce-i drept, dar total imprevizibil în care o atrăgeam eu.

Sabi nu lăsa ușa deschisă vulnerabilităților, nu le primea înăuntru. Își pierdea imediat cumpătul atunci când îi spuneam că doar își închipuie asta și că de fapt vulnerabilitățile existau în ea de mult, doar că ea le ignora. Era cuprinsă de nervozitate de fiecare dată când auzea lucrul ăsta și-mi spunea că psihanaliza nu e pentru oricine, iar cei care nu se pricep ar face bine să se abțină, altfel se fac de tot râsul, declamând cu emfază prostii.

Aveam și eu răutăți, lucru pe care Sabi îl constata cu mulțumire de fiecare dată. Nimerisem un punct sensibil, iar apropierea aceasta a mea de marele ei adevăr o alerta.

Nu fusesem însă niciodată atât de puternică și mai ales atât de vocală până la petrecerea aceea de revelion când totul s-a răsturnat sau poate a început. Ori s-a sfârșit. De atunci vorbesc întruna, asumându-mi emanciparea ca pe un privilegiu câștigat în luptă dreaptă. Vorbeam acum, iată, chiar și în curtea Zahareștilor, în fața mamei Cornelia, constatând cu surprindere că ea aproape că mă privea.

La revelionul acela pe care Sabi avea să-l considere mai târziu scăpat de sub control, cineva propusese un joc stupid. Era trecut de ora trei noaptea, toți erau băuți,

dezinhibați și obosiți pentru că la birou se lucrase până după ora șapte și nimeni nu avusese timp să se odihnească înainte de petrecere. Alcoolul nivelase ierarhiile și relaxase în sfârșit discuțiile, care până pe la miezul nopții fuseseră purtate tot în jurul indicatorilor de performanță ai companiei.

Fiecare se așeza pe rând pe scaun, în mijlocul cercului format din toți ceilalți, și i se punea marea întrebare: de ce te temi cel mai mult? Situația îi amuza pe toți pentru că răspunsurile instinctive care le apăreau în minte erau diferite de ceea ce hotărau să spună cu glas tare, iar nepotrivirea aceasta stârnea hohote de râs din care se reculegeau apoi cu greu ca să continue jocul.

— De ce te temi cel mai mult? fusese întrebat un manager de la achiziții, sosit în companie doar de vreo câteva luni.

„De voi”, se ivise imediat răspunsul în mințile tuturor, inclusiv a lui, în vreme ce el spusese:

— De freza stomatologului meu.

— De ce te temi cel mai tare? o întrebaseră apoi pe Beatrice de la contabilitate, atunci când hohotele se potoliseră.

„Mă tem că rămân nemăritată”, citiseră limpede în mintea ei toți ceilalți, pentru că nimeni nu avea secrete majore în companie, în vreme ce Beatrice își luase un aer serios și spusese:

— De avion. Mă tem să zbor cu avionul.

Probabil că nimeni nu știa să spună concret ce era atât de amuzant. Le făcea plăcere însă să se abandoneze impulsului de a descărca în hohote tensiuni acumulate vreme de un an întreg. În noaptea de revelion era permis să faci haz de orice. Toate subiectele generatoare, în mod normal, de stres erau supuse unei bagatelizări binefăcătoare, astfel încât începând din 2 ianuarie toate aceste șuruburi să fie pregătite pentru a strânge din nou viețile tuturor, zi după zi, până la următoarea petrecere. Trei sute șaiszeci și patru de zile de tensiune și una de detentă. O mare și atotcuprinzătoare jucărie yoyo care ne

înlănțuise în cursele ei de du-te-vino.

Atunci când îi venise rândul, Sabi se așezase pe scaunul din mijlocul cercului cu un surâs pe care-l voia încrezător, dar care arăta mai degrabă arogant. Își pregătise răspunsul, avea să le spună că cel mai tare se temea de șerpi, ei aveau oricum să râdă nestăpânit, indiferent ce teamă ar fi mărturisit ea. Apoi se întâmplase însă ceva, nu își amintea exact ce, băuse la fel de mult ca toți ceilalți, iar stroboscoapele aplatizau chipurile, transformându-i pe toți în personaje de film pe un ecran circular, rămăsese singura ființă vie din salon, atât de singură încât întreaga planetă părea pustie, nu numai restaurantul acela.

Atunci când venise întrebarea, Sabi uitase de șerpi. Singurătatea adâncă pe care o simțise în clipa aceea, o intimitate cu ea însăși pe care nu și-o permisese până atunci, o făcuse să dea răspunsul care avea să schimbe totul. Coborâse scurt până în cele mai adânci straturi ale ei și adusese de acolo cel mai sincer răspuns al serii.

— De ce te temi cel mai tare?

— De respingere. Mă tem că voi fi respinsă.

Hohotele colegilor întârziaseră să izbucnească, nu era prima oară când Sabi le strica cheful tuturor, avea seriozitatea aceea care era apreciată în nouă cazuri din zece. Petrecerile erau cel de-al zecelea caz, în care seriozitatea nepotrivită a Sabinei îi făcea pe toți să-și promită în gând că e ultima oară când o mai invită. Undeva, în spate, cineva icni scurt într-o încercare de râs, dar își veni repede în fire și-și făcu de lucru cu paharul de șampanie.

— Cine te-a respins? se auzise peste capetele tuturor o nouă întrebare, care păruse un soi de pedeapsă rea, o răzbunare pentru că nu continuase jocul.

„Mama”, apăru răspunsul în mintea Sabinei, chemat din fântâni fără fund care fuseseră până atunci limpezi, dar pe care le lăsă tulburate în urma lui. Sabi rămăsese nemișcată pe scaun. Cercul din jurul său începuse să se destrame, DJ-ul pusese muzică de dans și colegii ei ocupară curând tot ringul dintre mese. „Mama m-a respins”, răsună un singur

gând în mintea Sabinei, în vreme ce amintiri din primii ei ani de viață se derulau pe ecranul circular pe care stroboscoapele îl baleiau ritmic.

Se desprinsese târziu de pe scaunul acela, abia atunci când nu mai rămăsese nimeni lângă ea. Ar fi dorit să se încuie în toaletă și să scoată din ea toate furtunile pe care răspunsul-revelație le stârnise înăuntru, dar se abătuse mai întâi pe la bar și ceruse o apă, ca un fel de ultimă pregătire pentru marea întâlnire cu ea însăși. Băuse din pahar cu înghițituri egale, privind întregul restaurant din spatele armurii ei obișnuite de superioritate îngăduitoare, apoi se încuiase într-adevăr în toaleta luxoasă, decorată retro, și tot ceea ce fusese Sabi până atunci se prăbușise la pământ, dezvăluind lumii fința care viețuia în ea.

O voce interioară pe care nu o asculți este o parte din tine pe care nu o lași să trăiască. Din fericire, izbutise să plângă atunci, dându-i minții ei un răgaz să accepte ceea ce se petrecea. La început plânsese descătușat, haotic, așa cum se năpustesc apele când se ridică zăgazurile, fără niciun control, înspăimântându-se singură de ceea ce simțea. Apoi puhoaietele se liniștiseră, apele plânsului ei rămăseseră umflate și repezi, dar curgerea lor devenise mai lină și atât de puternică, încât Sabinei îi păruse că va fi veșnică, că viața ei va fi de atunci înainte un hohot de plâns nesfârșit, egal și stăpân pe propria lui existență, inundând toate celelalte cotloane ale vieții ei.

Din punctul acesta se putuse detașa de propriul plâns, observând niște lucruri ciudate: mai întâi, însuși plânsul, pe care Sabi nu-și amintea să-l mai fi experimentat vreodată. Mă văzuse pe mine plângând de nenumărate ori și mă tratase cu condescendență, punându-l la pământ fără efort pe cel vinovat. Apoi, deruta în care o aruncase răspunsul ei: cum de nu înțelesese până atunci? Se simțise într-adevăr respinsă, acesta era cuvântul pe care-l căutase o viață întreagă, era mulțumită chiar și numai pentru faptul că găsisese în sfârșit cuvântul. Trebuia să fie perfectă pentru ca nimeni să nu aibă niciun motiv să o respingă.

Îmi amintesc că în perioada aceea eram certate și nu ne

vorbeam. Nu mai știu de la ce ne luaserăm, probabil de la vreo decizie nemiloasă a ei cu care nu fusesem de acord și mă îndepărtasem pentru o vreme. Am sosit însă imediat în toaleta aceea decorată retro, chemată de bățile în ușă ale fetelor în rochii din spandex cu paiete și franjuri. Am găsit-o pe Sabi așezată pe un taburet, cu fața ascunsă în brațele încolăcite pe măsuța de toaletă și cu un munte de șervețele folosite în jurul ei. Vorbea printre suspine, repetând cam același lucru:

— Eu nu plâng. Ce înseamnă asta? N-am plâns niciodată, nici când eram copil nu plângeam.

Ca și cum aceasta ar fi fost cea mai mare problemă și asupra ei ar fi trebuit să ne concentrăm. Am preluat conducerea - cred că a fost prima oară când Sabi a îngăduit să se întâmple asta - și le-am spus fetelor că mă descurc și totul va fi bine. Am rămas alături de Sabi fără alte explicații, până când s-a împăcat cu gândul că va urma o perioadă anevoioasă, nouă pentru ea, dar destul de cunoscută mie. Lucrul acela cald și viu care se zbatuse în ea ieșise în sfârșit la suprafață și își pornise lucrarea lui, aceea de a dărâma zidurile dintre Sabi și mama Cornelia.

Toate fetele familiei veniseră pe lume cu o ființă necunoscută înăuntrul lor, care se dezvoltă târziu, dar a cărei prezență fetițele o simțeau ca pe o protecție suplimentară ce le făcea neînfricate. În umbra ei, a acestei ființe necunoscute care părea să fie adevăratul lor rost pe lume, fetele creșteau căutând și întrebându-se, uneori încercând căi ușoare de scăpare, alteori acceptând cu curaj răvășirea unei vieți comode.

Sabi nu mai fusese niciodată la fel după revelionul acela. Eu devenisem tot mai vorbăreată. Ne-am regăsit după cearta noastră ca și cum nu ne despărțiserăm niciodată, fără resentimente, numai cu o mare sete de a împărtăși rădăcinile ascunse ale întâmplărilor care se văzuseră la suprafață ca niște vârfuri de aisberg ale furtunilor emoționale din interior. Sabi prăbușită în istorisiri despre ea însăși îmi stârnea de data aceasta mie un sentiment protector. Vechi convingeri de-ale ei îmi răsunau în minte

în timp ce ea începuse să le încalce, una câte una. Lumea ei perfectă tocmai se fisurase. Caruselul pe care se străduise să-l sprijine sărise de pe șine. Îmi venise greu să o văd, sub furtunile acestea, pe Sabi cea care cucerea lumea, care se impunea ușor ca lider al grupurilor din care făcea parte chiar și numai temporar, Sabi pe care ceilalți se sprijineau pentru că părea echilibrată și puternică.

*

Către seară, pe când focul mistuise tot șifonierul cel vechi și scaunul șchiop, iar mama Cornelia stingea cei din urmă tăciuni cu o cană de apă, am plănuit ca a doua zi să aducem un electrician care să lumineze debaraua dintre cele două jumătăți ale casei și am declarat ziua încheiată cu succes. Am adormit târziu. Gândul că urma cea dintâi noapte în casa cu adevărat întregită, cu încăperea-tampon curată și văruiată proaspăt, ne încălzea sângele și ne stârnea imaginația. Poate că bunica Vera avusese dreptate până la urmă și ruperea casei în două chiar venise cu un fel de blestem pe care noi tocmai îl ridicaserăm. Poate că de acum înainte se vor mai descuia de la sine și alte uși îndelung ferecate.

Dimineată sosiseră ploile. Tunete îndepărtate răsunaseră dincolo de Zaclău, departe în inima Dobrogei, vibrând stins și făcând notă discordantă cu picăturile timide, mai degrabă vesele, care cădeau în curte. Îmi aminteam un discurs mai vechi al Sarei-mici, care ne explicase de ce nu poate pleca din Galați mai înainte de sosirea ploilor.

— Pentru că locul miroase a vacanță atâta vreme cât e soare și frumos. Nu pot pleca de la bunica dacă nu s-a terminat vacanța. Trebuie să rămân aici până când o ploaie pune capac verii, altfel eu plec și sufletul meu rămâne aici.

Acea fusese dimineata în care primisem un nou e-mail de la editură. Mi se cerea acordul pentru copertă și bun de tipar pentru manuscrisul redactat. Nu știam că ultimul act al acelei veri încărcate de evenimente încă nu se jucase și

că abia cartea scrisă chiar acolo, în casa Zahareștilor, avea să lumineze toată povestea, completând deschiderea ușii.

Cu șaizeci și opt de ani înainte de deschiderea ușii?

Între străbunicul Iacovache Dănilă și bunicul Alecu, mama Cornelia stătea cuminte pe banca lungă din lemn frumos lăcuit, ascunsă vederii de spătarul înalt al șirului de bănci din față. Își legăna ușor picioarele ca să-și vadă pantofiorii, mândria cea mai mare a acelei zile oricum pline de multe alte mândrii. Purta rochița cea bună, împletită cu iglița de Sada, toată numai o dantelă, de la guler și până la poale. Ciorapii albi, prea mari pentru ea, fuseseră ridicați bine până la jumătatea pulpei și apoi rulați înapoi până sub genunchi, unde făcuseră doi colăcei. E drept că jachetă din jerseu îi rămăsese cam mică la mâneci, dar mama Cornelia încă o purta cu mare drag, din pricina celor doi ciucuri mari ca niște bulgări de zăpadă cu care se lega la gât.

Gătită astfel, fetița fusese așezată în sala de tribunal între tatăl și bunicul ei și sfătuită să fie cuminte până când le vine rândul. Călătorise în ziua aceea cu trenul din târgul Covurluiului, apoi cu tramvaiul până la tribunal, iar la întoarcere Octavian îi promisese că o va duce până la casa cu marchiză de sticlă într-o Pobodă.

Se vorbise o întreagă dimineață în sala de tribunal, iar Cornelia era plictisită. Își găsisese joacă o vreme cu o muscă al cărei zbor îl urmărisese de pe ciocănelul domnului judecător până pe creștetul domnului avocat, apoi se distrase repetând în gând cuvintele nemaiauzite pe care le foloseau cei din sala de tribunal: „cazierele familiei adoptatoare”, „consimțământul scris al părinților naturali”, „caracterizare de la locul de muncă”, „dovadă de la spațiul locativ”, „adeverință de venit”, „copie legalizată după certificatul de căsătorie” și multe altele. Se plictisise însă curând și de joaca aceasta, iar acum își rotea privirile prin sală, în căutare de noi distracții.

— Munteanu, strigă domnul judecător, iar Alecu și Iacovache prinseră fata de mâini, se ridicară toți trei în picioare, ieșiră dintre șirurile de bănci și înaintară până în fața domnului judecător.

— Dosarul este complet, spuse avocatul, răsfoind încă o dată hârtiile și lăsându-le apoi pe pupitrul înalt, în fața domnului judecător. Minorul locuiește în fapt la familia adoptatoare de doi ani. În caz sunt implicate rude de gradul doi, mamele sunt surori. Vă rog să dispuneți.

Musca își făcea în continuare virajele ei neașteptate, dar Cornelia nu mai avea ochi pentru ea, căci acum i se părea mult mai interesant ceea ce se petrecea în sala de tribunal. Devenise dintr-odată personajul principal, lucru care o încânta, și se simți deosebit de mândră de rochița ei dantelată și de ciucurii imenși ai jachetei. Sala era plină de lume, iar ea stătea chiar în mijloc, în picioare în fața domnului judecător, între Alecu și Iacovache, cu amândouă mâinile în mâinile lor.

— Cum te numești tu? o întrebă domnul judecător.

— Munteanu Cornelia, spuse ea răspicat, privindu-l drept în ochi.

— Și știi cum te vei numi după ce pleci de aici?

— Boroș Cornelia, răspunse fetița cu toată siguranța.

— Vrei să te cheme Boroș? Vrei să stai de acum înainte la ei? o mai întrebă domnul judecător.

— Stau la ei de când sunt mică. Trebuie să mă cheme Boroș pentru că m-am făcut mare și o să mă dea la școală.

— Să se apropie părintele adoptator! rosti ca o poruncă domnul judecător, iar Octavian înaintă din spatele sălii, unde stătuse până atunci.

Niciuna dintre femeile familiei nu fusese de față în ziua aceea. Palma lui Alecu se crispase dureros în jurul palmei mici a fetiței. Octavian se ținuse de cuvânt și plimbase copilul cu Pobeda până acasă. Pisica Iolanda și cățelul Zmeu își întâmpinară stăpâna cu bucurie, punând ștampile cu etichete pe ciorapii ei albi și pe rochița cea mai bună.

— Câț, marș, duceți-vă de aici! se răstise la ei bunica Sada, încercând prea târziu să mai salveze hainele

copilului. Uite ce-ați făcut! strigase ea, bătând cu piciorul în pământ pentru a alunga animalele.

Apoi își îndulcise glasul și-i spusese Corneliei:

— Du-te, mamă, să te schimbi și pune rochița în coșul pentru spălat.

O întoarcere acasă ca atâtea altele de până atunci. Și totuși, Octavian se închisese în odaia de dormit și nu venise la masă, fără altă explicație în afara unor mormăieli din care s-ar fi putut înțelege că nu se simțea bine, Sada continuase să vorbească răstit pisicii și câțelului tot restul zilei, iar Cornelia mâncase singură, pentru că mama sa nu putuse înghiți nimic. Ce se schimbaseră atât de adânc și de ascuns încât să strice echilibrul de până atunci al familiei?

Cu toate că fusese crescută de la bun început între cele două case, cu toate că nu-i spusese niciodată Sadei altfel decât „mamă” și așteptase cu nerăbdare ziua în care avea să fie dată la școala din oraș, clipa în care ciocănelul domnului judecător bătuse o dată scurt schimbaseră totul pentru mama Cornelia. Se simțise întinată și înșelată, dar avea să-și limpezească acest sentiment abia mult mai târziu, peste ani. Situația ei până atunci privilegiată, de copil cu două mame, răsfățat din două părți, dorit de două familii, se transformase dintr-odată în una obișnuită. Avea acum și ea, la fel ca toți copiii, o singură mamă și o singură familie, iar aceasta nu era mama care o adusese pe lume, aceasta nu era familia în care se născuse. Descoperirea asta o făcuse chiar din primele zile, când bunica Sada îi repeta cu dragoste nesfârșită în privirile aburite de emoție: „De acum gata, mamă, ești a noastră în sfârșit”. Dincolo, la bunica Vera, fusese întâmpinată cu o întrebare care o stâneni: „Și? Cum e să fii a lor?”.

În camera ei o aștepta un ghiozdan nou din piele, cu două curelușe pentru umeri și cu un buzunar mare în față, pentru pachetul cu mâncare. Sada așteptase ziua aceasta ca să scoată ghiozdanul din șifonier, unde îl păstrase ascuns vreo săptămână. Cornelia își petrecuse curelușele peste umeri și Sada le potrivise lungimea, strângând din cataramele mici. În ghiozdan găsi un penar de lemn, toc și

călimară, creioane ascuțite și caiete deja învelite în hârtie albastră. Într-o cutiuță cât un degetar zornăiau câteva penițe de rezervă. Într-un sertar al scrinului mic din camera fetei, Sada împăturise frumos cinci perechi de chiloți, cinci maiouri și cinci perechi de ciorăpei, toate noi și albe ca neaua. Lenjeria devenise un lux în anii de după război și trusoul acesta făcea parte din marea pregătire pentru școală a fetei. De pe un umerăș zâmbea uniforma de clasa întâi, proaspăt călcată, o rochiță pepit cu guleraș din pichet alb și un șorțuleț negru cu volane pe umeri, cu bretelele late încrucișate la spate.

— E foarte bine să fiu a lor! își semețise Cornelia bărbia în sus în anii următori, răspunzând întrebărilor bunicii Vera, ale lui Iacovache și ale unchilor sosiți de Paște ori de alte sărbători, când curtea se umplea cu tot neamul lui Dănilă.

Mai târziu, când bunica Vera cu bunicul Alecu și cu Sebastiană se mutaseră la rândul lor în oraș, în căutarea unui loc de muncă și a unui trai mai bun, Cornelia avea să ia obiceiul de a se întoarce uneori de la școală la garsoniera celeilalte mame a ei, mama care o născuse. Bunica Vera o așeza atunci cu Sebastiană la masă și trimitea vorbă soră-sii că fata e la ea și a mâncat de prânz. Cornelia venea ca și cum ar fi testat dacă vorba bunicii Vera este adevărată și ea chiar o iubește. Venea în control, pregătită să o prindă pe mama sa cu minciuna.

— Tu nu ne iubești la fel, spunea bănuitoare, cu gura plină de mâncare.

— La fel vă iubește mama pe amândouă, răspundea bunica Vera liniștită, pentru că întrebările fetei se tot repetaseră, iar ea se obișnuise între timp cu ele.

Prima oară când Cornelia conștientizase cu adevărat că are o soră fusese la litera „s” mic de mână, ca și cum cuvintele pe care le tot auzise până atunci - „ai o soră?”, „e sora ta?” - îi coborâseră în sfârșit din urechi în inimă, dezlegând înțelegerea copilului. Începea iarna. Sebastiană venise în vizită la oraș. Fetele se aflau în bucătăria mare din casa cu marchiză de sticlă, umpluseră masa cu cărți și

caiete și își făceau lecțiile, în vreme ce bunica Sada le pregătea plăcinte prăjite în tigaie.

— „S” mic de mână e o prostie, spusese Cornelia, la mijlocul celui de-al treilea rând de „s”-uri care-i ieșiseră strâmbe ca bătute de vânt și niciunul la fel cu celălalt.

— Așteaptă să vină tătică-tu de la ateliere și te ajută el, îi răspunsese bunica Sada.

— Nu știe tata, bombănise Cornelia cu nemulțumire.

— Cum nu știe taică-tu? Ce vorbești acolo? Vezi de fii cuviincioasă, că altfel nu te mai ajută, încercase bunica Sada să lămurească problema cum se pricepuse mai bine.

— Păi, nu știe, că nici data trecută, la „m” mare de mână, nu a știut, continuase Cornelia, cu îngăduința aceea superioară pe care o au copiii atunci când vorbesc despre școala făcută pe vremea părinților lor. Acum literele nu se mai fac așa cum se făceau pe vremuri.

Sada se mulțumise să pufnească cu indignare, iar Sebastiană aruncase o privire către caiet din celălalt capăt al mesei și-i vorbise pentru prima oară direct Corneliei:

— Ridici bastonașul prea drept, de asta nu-ți iese bine.

— Așa trebuie, răspunse Cornelia după o clipă de gândire în care-și privise nedumerită caietul. Așa a zis tovarășa învățătoare: un bastonaș drept, apoi coborâm o buclă până jos, pe linie.

— Un bastonaș drept, dar oblic, înclinat, nu drept în sus, explicase Sebastiană. Iar bucla nu se începe direct din vârful, ci mai întâi cobori înapoi pe bastonaș un pic.

— De unde știi tu? se împotrivise Cornelia, încă nehotărându-se să mai depună un efort și să-i urmeze sfatul.

Și atunci Sebastiană dăduse cel mai simplu și mai convingător răspuns, cu care deschisese în chip misterios multe înțelegeri pentru Cornelia:

— Știu pentru că acum trei ani așa am învățat și eu. O să știi și tu mai bine când o să fii ca mine de mare.

Sebastiană trecuse prin aceleași locuri prin care trecea ea acum. Ea însăși avea să treacă prin locurile unde se afla Sebastiană astăzi. Pentru o clipă, pe deasupra caietului de

clasa întâi cu trei rânduri de „s”-uri strâmbe, Cornelia se identifică pentru prima oară cu sora sa mai mare și amintirea sentimentului de atunci nu o mai părăsi. Avea să tânjească multă vreme după el și avea să-l caute mereu, descoperirea vreunei noi asemănări bucurând-o peste măsură. Aveau aceiași ochi verzi, moșteniți de la bunicul Alecu. Părul lor în mai multe nuanțe de blond, toate schimbătoare, era aidoma. Încheieturile subțiri care le ieșeau din manșetele uniformelor și din șosetele scurte, albe, erau identice. Lecția despre „s” mic de mână fusese făcută și de Sebastiana, iar cartea *Timur și băieții lui*, despre pionierii ruși care ajutaseră Armata Roșie, avea să fie citită și de Cornelia.

„Sora mea”, repetase în noaptea aceea fetița, înțelegând că sora nu este un copil exterior, tăcut și sfios, demn de toată admirația pentru că iubirea Verei îl făcea prețios, ci un fel de trup lărgit al ei înseși, pe care începea să-l experimenteze.

Pe peretele din sufragerie, chiar lângă oglinda în care mă descoperisem speriată în copilărie, se află astăzi o fotografie a clasei întâi, promoția 1953, în ultima zi de școală dinaintea vacanței de vară. Zece fetițe în șorțulețele lor negre cu volane pe umeri și douăzeci de băieți tunși sever, soldățește, mă privesc de la depărtarea celor peste șaizeci de ani. În mijlocul lor o recunosc după priviri pe mama Cornelia și de fiecare dată îi cercetez cu minuțiozitate chipul, căutându-le în el pe Sabi și pe Sara-mică de mai târziu, încercând să-mi demonstrez singură că ele au fost dintotdeauna acolo.

Din ziua aceea spațiul dintre surori începuse să se umple cu materia maleabilă, trainică tocmai pentru că este schimbătoare și adaptabilă, a intimității indescifrabile și statornice dintre frați. Sebastiana venea din lumea aceea a cărei existență este greu de imaginat, ale cărei reguli par la fel de haotice și de neînțeles precum cele ale Țării Minunilor care o amețise și pe Alice: lumea de dinainte să se nască ea. Cornelia găsea în asta un mare noroc și-i pune zeci de întrebări Sebastianelor! despre mama de

dinainte să o nască pe ea. Nu era de acord cu părerea Sebastianei că Vera fusese aceeași înainte și după nașterea ei.

— Și înainte de nașterea ta era tot la fel? Își întrebuse ea sora mai mare.

— Cred că da, răspunsese Sebastiană.

— Dar nu poți să știi sigur.

— Nu pot. Dar nu avea de ce să se schimbe.

— Mamele nu rămân la fel după ce nasc un copil, declarase Cornelia, pentru că copilul acela crește și începe să se gândească la ele, și atunci ele se schimbă. Mama nu mai este cum era, ci cum se gândește copilul ei la ea.

— Înseamnă că mamă-ta cealaltă a rămas la fel cum era înainte să te naști tu? Întrebuse Sebastiană.

După o clipă de gândire care avea mai apoi să se continue cu o întreagă noapte nedormită, Cornelia spusese:

— Nu, s-a schimbat și ea, pentru că eu am două mame. De când eram în burta maică-mii care m-a născut, se știa că eu vin pentru amândouă.

Totuși, după astfel de discuții, Cornelia se înființa iarăși la ușa garsonierei din Galați și spunea, scormonind-o cu priviri bănuitoare pe bunica Vera:

— Tu nu mă iubești la fel ca pe ea.

Peste ani, când surorile erau la facultate, bunica Vera se hotărâse la un moment dat să schimbe mersul acestui dialog care se repeta de cincisprezece ani și îi răspunsese fiicei sale mai mici cu o întrebare:

— Dar ce ți-a lipsit ție, mamă? Ai fost întotdeauna mai bine îmbrăcată decât soră-ta, ai mâncat mai bine, ți-a fost mai cald, ai fost mai răzgâiată și mai cocoloșită. Nici noi nu ți-am ieșit din cuvânt, pentru că ne simțeam vinovați, nici ei, pentru că erau prea recunoscători. Ce-ți lipsește ție, fata mamei?

Bunica Vera pusese multe reproșuri în cuvintele „fata mamei”, iar Cornelia le simțise pe toate.

— Vreau numai să spui tu cu gura ta că nu ne-ai iubit la fel, spusese cu un glas înșelător de liniștit, ca și cum

vorbele pe care le dorea nu ar fi avut nicio importanță, era numai un ritual care trebuia îndeplinit, iar bunica Vera se îndărătnicea de atâta amar de vreme să nu-l ducă la bun sfârșit.

Încrângăturile complicate ale nevoilor mamei Cornelia și putințelor bunicii Vera pecetluiseră astfel relația lor într-un nesfârșit proces la care aveau pe rând cuvântul când procurorul, când avocatul apărării. În lipsa unui judecător, termenele de înfățișare se tot prelungiseră, iar ele își duseseră viața repetând chinuitor un rechizitoriu fără scop, deci cu atât mai obositor.

Casa rămăsese despărțită în două din ziua în care o echipă de funcționari însoțiți de voluntari, oameni ai muncii și membri de partid încuiaseră ușa din firidă, fluturând decretul prin fața ochilor Sadei. Degeaba umblase Octavian pe la regionala de partid, înarmat cu adeverința de salariat și cu diplomele de la școală, cu caracterizări de la secretarul organizației Atelierelor CFR, încercând să arate că pentru casa din strada Duminicii nu se aplică decretul de naționalizare, de vreme ce el este om al muncii. Mai întâi, în primul an, îi tot ceruseră alte și alte acte la dosar, îl plimbaseră apoi între regională și județeană încă vreun an, timp în care secretarul de partid al Atelierelor CFR se schimbase, fiind declarat fascist și legionar în urma unui denunț anonim. Octavian fusese nevoit să solicite alte caracterizări și declarații de bună purtare de la nou-veniți, niște necunoscuți. I se pusese atunci în față o adeziune pe care, spuneau noii conducători ai organizației de partid a Atelierelor CFR, era suficient să o semneze și ar fi atârnat în balanța cazului mai greu decât orice caracterizare sau dovadă că este om al muncii, și nu fost burghez.

— Dumneata, tovarășe Boroș, te-ai întrebat oare ce cred toți colegii dumitale de muncă, de ce locuiești cu soția într-o casă cu etaj, șapte camere plus dependințe, baie în casă și câte am mai auzit că ar fi pe acolo, în vreme ce ei locuiesc două generații într-o odaie cu veceul în curte? Întrebase tendențios noul secretar de partid, fără să-l

privească, făcându-și de lucru cu un alt dosar ca și cum nici întrebarea, nici Octavian nu ar fi avut importanță.

Între timp, Sada își petrecuse multe nopți plângând cu urechea lipită de ușa încuiată, prin care răzbăteau sunete cărora imaginația ei le dădea cele mai neașteptate înțelesuri. Mai întâi crezu că a descoperit cine sunt *ceilalți*'. Niște bișnițari din piață, din cei mărunți, care transformaseră casa ei în depozit de mărfuri furate, oameni fără Dumnezeu care nu aveau nevoie de un acoperiș pentru o familie cinstită, ci de adăpost pentru fărădelegile lor.

— Știu pentru că am auzit toată noaptea cum au construit niște rafturi pe perete și au mutat cutii mari și grele pe rafturile astea, îi explicase Sada lui Octavian, atunci când el se arătase cam neîncrezător în presupunerile ei.

Apoi își închipuise că bufniturile înfundate și mirosurile dulci care se strecurau noaptea de alături nu puteau însemna decât un singur lucru: *ceilalți* încropiseră acolo un bordel. Umblase câteva zile lividă și abătută, își lua croșeta și coșulețul cu macrameuri și lucra în camera Corneliei, păzind-o și păcălind-o cu povești ca să nu părăsească odaia. Octavian își călcase pe inimă și dăduse ocol casei pe afară, străbătând străzile Portului 1 și Portului 2, intrase în partea cealaltă și dăduse binețe, schimbând câteva vorbe **zii** cu chiriașii, ca să lămurească lucrurile. Se întorsese apoi la Sada și încercase să o liniștească:

— Nu-i bordel, femeie. Au adus docheri fără familii pe care-i culcă trei într-o odaie.

Trecuse cu vederea faptul că un scrin era culcat cu sertarele în jos în mijlocul uneia dintre camere, acoperit cu ziare pe care se usca o bucată de șuncă de la ultima masă, iar oglinzile de pe pereți și macrameurile ei dispăruseră. Păstrase numai pentru el imaginea aceasta a casei care se usca alături, strigând mut dureri pe care Sada continuă să le audă prin pereți, nopțile. Se simțea vecină cu Răul cel mare și neîntrupat. Curând începuseră să se petreacă

întâmplările cele misterioase din colțul cald al casei, la îmbinarea firidei cu peretele bucătăriei. Poate că tocmai spaimile și sfâșierea ei dăduseră naștere lucrului aceleuia tainic și viu care părea să respire în întuneric, ca o speranță care trage să moară.

— Să semnez oare adeziunea lor? o întrebase într-o noapte Octavian pe Sada.

Stăteau amândoi lungiți sub plapumă, drepti în cămășile lor de noapte din pânză albă, cu privirile în tavanul luminat la răstimpuri de farul vreunui șlep.

— N-o să-ți dea casa înapoi dacă semnezi adeziunea, răspunsese Sada după minute bune de gândire în care rememorase tot ce se întâmplase. Nu vom mai vedea niciodată jumătatea aceea de casă. Ei se denunță unii pe alții, se vor tot schimba la conducerea atelierelor cum trece apa pe Dunăre și tu va trebui de fiecare dată să o iei de la capăt. Chiar dacă-l vei îndupleca pe vreunul să repare răul făcut, se va ridica din spate altul care să ne denunțe că am fost burghezi. Pe taică-meu nu-l scot din moșier și vin la poarta lui zilnic ca să-l lămurească să intre la colectivă.

La începutul aceluia an, Octavian îi plătise factorului poștal un abonament la *Licurici*, revista copiilor. „Învățați, învățați, învățați!” stătea scris pe prima pagină a revistei, iar Octavian pufnise, luase revista din mâinile Corneliei, o răsfoise oprindu-se din loc în loc ca să citească, apoi pufnise iarăși și își făcuse de lucru în grădină tot restul zilei. Până la sfârșitul anului, numele revistei se schimbase în *Cravata Roșie*, nedumerind-o pe Cornelia, care nicicum nu putuse pricepe că era aceeași revistă, doar cu alt nume.

Fetița îi scrisese mai multe scrisori lui Moș Costache, poștașul redacției de la revista copiilor, povestindu-i despre cățelul Zmeu și pisica Iolanda și despre sora ei Sebastiană care avea să treacă în clasa întâi de gimnaziu, o mândrie pe care Cornelia o simțea răsfrângându-se și asupra ei. Moș Costache însă nu-i răspunsese niciodată pe ultima pagină a revistei, iar fetița ceruse socoteală de la Octavian.

— Ai pus timbru pe scrisoarea mea? întrebuse ea, cu revista în mână.

— Am pus, tată. Ce s-a întâmplat?

— Moș Costache nu cred că primește scrisorile mele. Le răspunde tuturor copiilor, numai mie nu.

Octavian cercetă poșta redacției a revistei *Licurici*. Erau publicate fragmente din scrisorile copiilor. „Vă rog să mulțumiți prin revista aceasta partidului, pentru grija pe care o poartă muncitorilor și fiilor lor”, spunea o fetiță de vârsta Corneliei. „Noi ne luăm angajamentul să fim demni de a ne numi fiii Republicii Populare Române”, încheiase ea.

— Și tu ce i-ai scris lui Moș-tu Costache? o întrebuse Octavian.

— Despre Zmeu și Iolanda, recunoscuse cu sinceritate fetița.

Octavian cântărise bine răspunsul înainte de a o sfătui să mai încerce, dar să fie conștientă că sunt mii de copii ca ea care scriu la revistă și e greu să-și vadă scrisoarea publicată. Sebastiană, lămurită deja asupra relației dintre discursurile de la școală și adevărul nerostit despre ceea ce se petrecea de fapt în jurul lor zi de zi, cu un început de blazare dat de cei aproape doisprezece ani ai săi, îi spuse surorii mai mici că *Licurici* trebuia citită pentru distracție, atât.

— Doar n-o să crezi tot ce scrie acolo, spusese Sebastiană, iar pielea albă a obrazului ei deja începea să capete strălucirile trandafirii de piele de zână care aveau să ne farmece mai târziu pe mine și pe Sabi.

Octavian așteptă factorul poștal și plăti încă două abonamente pentru Cornelia, la revistele *Luminița* și *Arici Pogonici*, care nu se dovediră însă a fi cu nimic mai folositoare. Era singura din clasă care avea abonament la toate revistele pentru copii. O vreme adusese fiecare număr la școală și toți elevii din clasă răsfoiseră paginile colorate, îngrămădiți unii peste umerii celorlalți într-un mare ciorchine avid de aventuri, citind benzile desenate în care grupuri de pionieri ajutau la culesul livezilor. Apoi

însă, la una dintre ședințele cu părinții, învățătoarea o ridicase pe Sada în picioare și o muștrase pentru pildele nepotrivite de opulență pe care le aducea Cornelia în clasă, diferențiindu-se de colegii ei printr-o stare materială evident superioară.

— Credem noi oare că este tovarășește ca unul să aibă trei reviste, în vreme ce alții poate că abia au pachetul cu mâncare la ei? întrebuse tendențios învățătoarea, afișând un surâs forțat cu care îndemna restul părinților să-și arate susținerea. Este foarte bine dacă vă permiteți, tovarășa Boroș, dar noi la școală creștem copiii cu conștiință de clasă. Eu vă rog frumos să nu se mai repete, da?

La începutul clasei a treia elementare toți elevii făceau parte din organizația de pionieri. Primiriile începuseră încă din clasa a doua, cu un grup mic de premianți, și continuaseră tot restul anului, până când niciun elev nu mai rămase pe dinafara organizației. Ziua în care Cornelia sosise acasă cu cravata roșie înnodată la gât, pe sub gulerul cămășii albe, fusese sărbătorită de Octavian cu bilete la film, nu pentru că găsea vreun motiv real de sărbătoare, ci pentru bucuria fetei.

— Vezi de nu mai povesti doamnei, la școală, tot ce faci acasă, îi pusese în vedere Sada la intrarea în sala cinematografului Central.

— Se spune „tovarășă”, nu „doamna”, o corectase Cornelia.

— Dumneaei nu este tovarășă cu tine, strânsese Sada mâna copilului în palma ei, pentru cumințire. Tu știi ce înseamnă „tovarăș”? Tovarăș e un fel de camarad al tău, un prieten de o seamă cu tine. Doamna ta învățătoare a făcut școală ca să ajungă aici, nu poate fi camarada ta.

— Mamă, mai spusese Cornelia în șoaptă, rușinată de nepriceperea mamei sale, chiar înainte ca luminile să se stingă și filmul să înceapă. E depășit să spui „doamnă”, nimeni nu mai vorbește astăzi așa.

Octavian înregistra tăcut, tot mai îngrijorat, felul în care școala o schimba pe fetiță. Vechile lui spaime din copilăria

în care un cuvânt scăpat pe ungurește era pedepsit reveneau acum. Lucrurile de care se temuse toată viața nu rămăseseră în trecut, așa cum se străduise Sada să-l convingă, ci îl așteptaseră dintotdeauna în acest viitor care sosise astăzi. Din nou nu era voie să vorbești, de data aceasta însă nici măcar românește.

Lui Octavian nu-i fusese greu să revină la purtările reținute și la viața ascunsă ziua sub pleoape, dezvăluită numai noaptea, în spatele ușilor închise, în siguranța odăilor cufundate în semiîntuneric. Mai greu îi venea să-l obișnuiască pe copilul acesta temerar să fie mai prudent. Cornelia se întorcea acasă de la școală cu tot mai multe îndrăzneli, zi de zi. Acea tovarășă a ei părea să fie convinsă și să-i convingă și pe copii că lumea aceasta se scutură din temelii numai cu scopul de a fi mai apoi dată pe mâinile lor, drept pentru care ei trebuie să fie pregătiți pentru clipa cea mare a preluării. Pregătirea însemna să cunoască detalii din copilăria și tinerețea lui Lenin și Stalin, să ia poziția de dreptți la careul pionierilor și să se raporteze unii pe alții, dacă observau ceva suspect în pauze.

Cornelia continuă să trăiască legănată de visuri în care făcea parte din grupul pionierului rus Timur și inventa, alături de el, mașinăria isteată cu care copiii îi ajutau pe soldații Armatei Roșii. În clasa a șasea se oferi voluntară pentru un program de strângere a legăturii de prietenie dintre elevii români și ruși și corespundă cu o fetiță din Rusia. Scopul era ca elevii să exerseze limba și să-și povestească realizările pionierești. Cornelia primi o fotografie a Tatianeî într-una din scrisori și deveni cu aceasta vedeta clasei. Din fotografie, o fată ceva mai mare decât ei, cu părul lung împletit într-o coroniță în jurul creștetului, îi privea încrezător, zâmbind cu sinceritate. Băieții se îndrăgostiră de ea. La fel și câteva fetițe.

Octavian înțelese că schimbările sunt permanente. Dacă în toată țara se petreceau aceleași lucruri ca în orașul lor, atunci cucerirea făcută cu armata se desăvârșea acum prin ademenirea copiilor. Alegerea unor copii ruși mai mari decât cei români pentru programul de schimb de scrisori

nu fusese întâmplătoare. Cornelia își dori să fie ca Tatiana de cum văzu fotografia. Câteva luni mai târziu, regimentul rus încartiruit în Galați încă din anii războiului se retrase, alături de toate efectivele Armatei Roșii rămase toți acești ani pe teritoriul țării. Plecau soldații și se insinuau armate mult mai subtile, cucerind inimile copiilor.

Lumea plăsmuită din basme în care trăia pe vremea aceea Cornelia avea să se destrame curând pentru totdeauna, marcându-i amar despărțirea de copilărie. În ultima vreme, Atelierele CFR fierbeau din pricina tot mai deselor comitete de fabrică și ședințe de partid sfârșite mai mereu cu demascarea câte unui dușman al poporului. O scrisoare anonimă ajunsese la redacția ziarului *Scânteia* și fusese publicată. Erau denunțate elemente reacționare care rămăseseră ascunse printre oamenii muncii, foști legionari infiltrați în ateliere pentru a sabota. În scrisoare nu se dădeau nume. Secretarul de partid pe județ recomandase demascarea tuturor foștilor legionari din Atelierele CFR în cel mult o lună.

Octavian fusese chemat într-una din zile la Personal, unde îl așteptau secretarul de partid, vreo doi activiști și adjunctul. I se pusese în față o foaie de hârtie și fusese rugat să scrie ce făcuse în după-amiaza zilei de 1 septembrie 1946.

— Acum treisprezece ani? făcuse Octavian ochii mari la ei.

— Da, tovarășe, îi răspunsese secretarul de partid, complet chel și rușinat din această pricină, vorbind cu capul lăsat mult pe spate în încercarea de a-și ascunde chelia.

Termenul pe care-l primise de la regionala de partid pentru epurarea atelierelor de elementele legionare se apropia de sfârșit, iar el era din ce în ce mai iritat. În anonima publicată în *Scânteia* se vorbea despre nouă dușmani ai poporului, iar el găsisese până acum numai opt și cu niciun chip nu izbutise să mai scoată de la ei încă unul.

— Acum treisprezece ani, repetase el cu nerăbdare, acum douăzeci, acum treizeci, important este că oamenii

muncii au aflat, partidul a aflat. Te rugăm să scrii exact unde erai și ce făceai.

— Încearcă să-ți amintești, tovarășe maistru, îi vorbi cu mult respect adjunctul de la Personal, căutându-și locul pe scaun cu stânjeneală. Poate te poți gândi la un eveniment important din anul acela, ceva personal de la care să pornești.

Lui Octavian nu-i venise nimic în minte. Anul acela nu lăsase nicio urmă în memoria lui. Se scursese un ceas fără ca lucrurile să avanseze, ei continuând să ceară tot mai insistent, insinuând că el știe de fapt foarte bine despre ce este vorba, dar încearcă să le ascundă adevărul, iar Octavian rememorând tot mai limpede alte amintiri, mult mai îndepărtate, dintr-o noapte înaltă și plină de stele când tatăl său îl purtase pe brațe până în curtea primăriei, despre focurile de armă care despicaseră noaptea aceea și despre drumul prin munți alături de soldații români. Auzea tot mai deslușit în minte glasul mamei sale cerând cu autoritate „Românește! Românește!” de fiecare dată când el scăpa câte un cuvânt unguresc. În inimă i se cuibărea din nou teama că cineva este pe urmele lui, teama în care îl crescuse Johana Boroș. Însăși viața, cu mersul ei egal și implacabil, nu atât înspăimântătoare, cât mai degrabă neiertătoare și indiferentă, fusese mereu pe urmele lui și-l ajunsese acum, exact în ziua și la ceasul care fuseseră scrise de la începutul timpurilor, iar el doar se amăgise că poate face ceva ca să ocolească această clipă.

— La 1 septembrie 1946, un grup de legionari a organizat o adunare ilegală în Valea Orașului, dincolo de docuri și de șantierul naval, spusese pe același ton respectuos tovarășul de la Personal, vădit rușinat de ceea ce avea să spună și de aceea întârziind momentul, nădăjduind că Octavian va înțelege singur, iar el nu va mai fi nevoit să rostească cuvintele.

Îl acuzau că luase parte la adunarea aceea. Fusese văzut, cineva îl denunțase, aveau detalii, era inutil să se mai ascundă.

— Tovarășe, vorbi din nou secretarul de partid,

ștergându-și chelia transpirată cu o batistă în carouri albe și albastre pe care o îndesă apoi în buzunarul pantalonilor. Era într-o duminică, te plimbi duminica prin zonă? Da sau nu?

— Mă plimbam pe vremea aceea, recunosc Octavian, în vreme ce mintea lui încerca să-și amintească cu exactitate când sosise omul acesta la ateliere și dacă-l văzuse vreodată jos, în hală, în secții. Nu mă mai plimb de ani buni. Eram mai tânăr pe atunci.

— Așa, deci te plimbai. Și în duminica aceea te-ai oprit la marginea unui grup mai mare de oameni care ascultau un vorbitor. Erau ca la vreo cincizeci de oameni. Dumneata, tovarășe, veneai dinspre oraș și mergeai cu mâinile la spate. Purtați pălărie și un pardesiu încheiat până jos. Te-ai oprit o dată la o distanță ceva mai mare, ai ascultat, ai privit peste umăr, apoi iar ai înaintat și te-ai oprit la o distanță mai mică.

— Eram pe cealaltă parte a străzii, își aminti deodată Octavian ziua aceea cu toată limpezimea, ca și cum s-ar fi deschis o ușă, iar el putea acum să privească înăuntrul acelui moment. Ei se adunaseră pe partea dinspre Dunăre, iar eu veneam pe celălalt trotuar.

— Așa, tovarășe, vezi că ne înțelegem? se luminează la chip secretarul de partid. Și pe urmă ce-ai făcut?

— M-am întors cu spatele și am plecat, spuse Octavian.

Mai înainte de asta însă îl zărise desprinzându-se din grup pe Manolache, îl avea ucenic pe vremea aceea, un băiat slăbuț și nesigur pe el, cu un început de cocoș dat de poziția lui veșnic aplecată. Manolache trecuse atunci pe lângă el cu pas grăbit, speriat, îl salutase cu ochii în pământ, „Să trăiți, domn' maistru”, și se îndepărtase către oraș. Ieri, Manolache îi ieșise în cale lui Octavian și îl privise vinovat și rugător atunci când îl salutase. Privirea aceea a lui îl oprise în loc pe Octavian și-l pusese pe gânduri. I se păruse că Manolache ar fi vrut să-i spună ceva, apoi se răzgândise.

— Ce este, măi Manolache? îl întrebase cu blândețe, pregătit să audă o poveste apăsătoare și să ajute cu ceva.

— Nimic, domn' maistru, răspunsese omul fără să-și schimbe privirea.

Octavian înțelese acum că el era cel care vorbise, iar ochii lui, ce i se păruseră rugători, cereau de fapt iertare și se dezvinovăteau în același timp.

— Ce s-a discutat la întâlnirea aceea? întrebă secretarul de partid, împingând hârtia de pe birou către el, ca un nou îndemn să scrie.

— Nu știu, eram prea departe ca să aud, răspunse Octavian.

— Cât timp a durat?

— Nu știu. Eu am stat zece minute, apoi m-am întors cu spatele și am plecat.

— Cine mai era acolo?

— Nu știu, nu-i cunoșteam. Mi-au ieșit întâmplător în cale, m-am oprit la distanță și apoi mi-am continuat ziua.

Fusese o dimineață însorită de început de septembrie, își amintea acum totul. Obişnuia să facă astfel de plimbări lungi duminica, în vreme ce Sada pregătea masa de prânz. După siesta de sub nuc, ieșeau în oraș amândoi, mergeau pe strada Domnească până la Biserica Greacă, uneori chiar mai departe. În ziua aceea regretase că-și luase pardesiul, era cald încă. Intrase în oraș tot cu mâinile la spate, cu pasul domol, privind cu luare-aminte străzile, clădirile, oamenii. Din când în când îl saluta câte cineva, iar Octavian se oprea atunci și ducea mâna la pălărie. Nu răspunsese niciodată la salut din mers.

Purta de treisprezece ani cu el prin lume întâmplarea aceea hotărâtoare care se petrecuse în 1946 și avea efect în 1959. Lucrul i se părea curios și se gândi la asta tot restul zilei, în vreme ce coborî înapoi în secție, ca și cum întâlnirea din birou fusese una de rutină. Cornelia se pregătea pentru examenele de admitere la liceu. Un gând la care nu voia să ia aminte, dar care se desfășura totuși în spatele frunții, era acela că orice urma să i se întâmple lui avea să o afecteze și pe fată. Comisia nu va da crezare vorbelor lui, nu se îndoia de asta. Se întreba dacă nu ar putea întârzia șirul evenimentelor astfel încât Cornelia să

apuce să-și dea examenele și să intre la liceu înainte ca el să fie pedepsit ca fost legionar. Nu ar fi ajutat totuși cu nimic: fata ar fi fost trimisă acasă chiar și după admitere, dacă el ar fi fost declarat vinovat.

Nu povestise acasă în prima seară ceea ce se întâmplase. Le privise cum se învârtteau una în jurul celeilalte pentru pregătirea cinei, Sada la comandă, iar Cornelia împotrivindu-se fiecărei sarcini mai înainte de a o duce la îndeplinire, așa cum făceau întotdeauna. Își îngădui să se mai bucure încă o dată de ritmul acesta domol al vieții lor arareori tulburate de mari frământări. Înțelegea că adevărata sfârtecăre abia urma să se dezlănțuie. Gustă pe îndelete fiecare moment, despărțindu-se de el, concentrând toate miile de momente asemănătoare într-o singură, mare și frumoasă amintire pe care să o ia cu el dincolo, în viața care se pregătea deja să-l înghită.

La ateliere se organizează o adunare a oamenilor muncii, în prezența comitetului de fabrică, a președintelui sindicatului și a secretarului de partid al organizației de bază. Octavian fu ridicat în picioare și i se citi un raport lung, un fel de dare de seamă a unei anchete disciplinare ce, în mod curios, avusese loc de ieri până astăzi. Se vorbea despre activitatea lui din anii scurși după terminarea războiului, de faptul că un element ce are pe mână tineretul muncitor și ar trebui să ofere un bun exemplu încă nu este membru de partid, de luările lui de poziție pe la adunările din ultimii ani, care niciodată nu au dovedit o pregătire politică adecvată funcției sale. Se ajunsese la acuzația că ar fi simpatizant al legionarilor după vreun ceas. Secretarul de partid dădu citire denunțului anonim.

— Recunoști, tovarășe? întrebă el la sfârșit, ridicând glasul ca pentru un final măreț de discurs.

Denunțul fusese, în mod neașteptat, corect. Cel care îl făcuse spusese numai că îl văzuse la oarecare depărtare de adunarea aceea de acum treisprezece ani: se opri pe cealaltă parte a străzii, fără să se apropie suficient de mult

încât să audă ce se vorbea, rămăsese zece minute, apoi plecase spre oraș. Octavian privi către Manolache, care îl aștepta cu umerii lui veșnic gârboviți și cu aceleași rugăminți în ochii triști. Apoi îi privi pe rând pe foștii ucenici, maiștrii și inginerii diferitelor ateliere, oameni care învățaseră meseria de la el, de-a lungul vremii. Nu răspunse la întrebarea secretarului de partid și nici nu-l privi. Nu-l cunoștea pe omul acela sosit abia de vreun an în atelierele lor.

— Tovarăși, în timpul interogatoriului de la finalul anchetei disciplinare, tovarășul Boroș a declarat el însuși toate aceste lucruri pe care acum nu mai dorește să ni le spună, vorbi din nou secretarul de partid. Comisia disciplinară a analizat toată situația și, având în vedere gravitatea abaterii și pericolul pe care un astfel de element îl reprezintă pentru Atelierele CFR Galați, recomandă desfacerea contractului de muncă cu litera i.

În hala mare, plină de oameni strecurați printre strunguri ori înșirați de-a lungul bancurilor de lucru, se lăsase tăcerea. Jumătate dintre ei îi fuseseră ucenici lui Octavian, își aminti o scrisoare publicată în urmă cu câțiva ani în *Scânteia*. Un fiu își denunța tatăl, vorbind despre amărăciunea cu care făcea asta, de sufletul lui sfâșiat și de faptul că alegerea totuși nu fusese grea, căci se considera mai întâi fiu al partidului și abia după aceea al tatălui său.

— Să votăm, tovarăși, îl mai auzi pe secretarul de partid, iar în glasul lui se simțea ușurarea că ziua se încheie. Cine este pentru desfacerea contractului de muncă al tovarășului Octavian Boroș?

Una câte una, mâinile începură să se ridice. Cei aflați mai în spate ori adăpostiți pe după vreun stâlp întârziară, nădăjduind că vor scăpa de vot, dar secretarul de partid nu părea grăbit să înceapă numărătoarea. Așteptă cu o răbdare vicleană, strecurând nesiguranța în sufletul nehotărâților cu fiecare secundă cu care prelungea tăcerea de după întrebare. O pădure de mâini ridicate așteptau în liniște ca el să treacă mai departe.

În dreapta lui, lângă vestiarele strâmte din tablă închise

cu lăcățele mai toate defecte, Octavian îl zări pe Ionuț. Avea mâna ridicată și privirile lui căutau pe fereastră. Atunci când Octavian îl văzuse pentru prima oară, Ionuț avea patru ani și se ascundea în spatele Sadei. Apoi intrase în curtea casei cu marchiză de sticlă cocoțat pe capra căruței cu pământ de flori, adusă de Sada de la țară. Venise pentru câteva zile și rămăsese până astăzi. Octavian nu simțise niciodată pentru el altceva decât responsabilitatea față de un frate mai mic al Sadei. Îl îmbrăcase, îl purtase la școli, îl învățase meserie și-i găsisese loc de muncă aici, la ateliere. Mâna lui ridicată acolo, în colțul vestiarelor din tablă, îl rușină pe Octavian mai mult decât întreaga pădure de mâini din jur, ca și cum gestul lui Ionuț ar fi fost cel mai mare eșec al său.

— Este cineva împotrivă? Se abține cineva? vorbi în sfârșit secretarul de partid, trecând repede peste partea aceasta și încheind adunarea cu mulțumire.

Avea nouă elemente reacționare demascate, exact ca în denunțul publicat la ziar.

În seara aceea, Sada îl întrebasese în mod repetat pe Ionuț de ce a ridicat mâna să voteze. Părea că faptul în sine că Octavian nu mai avea slujbă rămăsese pentru ea pe planul doi, deocamdată trebuia să înțeleagă cum putuse băiatul să voteze împotriva lui.

— Toată lumea trebuie să ridice mâna, răspunsese Ionuț, ascunzându-și stânjeneala sub iritarea cu care repezea cuvintele. Dumneata nu știi cum e.

— Ionuț, mamă, vorbea Sada cu ochii înroșiți din pricina unui plâns interior pe care nu-l lăsase încă să izbucnească în afară. Dar cămașa asta cu care ai fost îmbrăcat atunci când ai votat e cumpărată de el, că tu îți pui deoparte leafa ca să-ți faci casa ta, dragul mamei.

— Înțelege odată că nu e după cum vrea fiecare! ridică băiatul glasul. Nu face nimeni cum îl taie capul, toată lumea a ridicat mâna, toți!

— Nu striga la mamă-ta, îi pusese Octavian în vedere, cu stăpânire.

Se certaseră îndelung. Ionuț simțea nevoia să banalizeze

istorisirea, dându-i accente amuzante, folosind un ton anecdotic care îi lăsa tot lui un gust amar. Amintirea își schimba culorile atunci când era povestită astfel, devenea caricatura adevăratei întâmplări, ascunzând în adâncuri înțelesurile ei cele mai importante.

Mai erau două săptămâni până la examenele Corneliei. După ce petrecu noaptea aceea răcorindu-se într-un plâns care i-l aminti pe cel din curtea părinților, când Octavian tocmai o ceruse de nevastă, iar ea ticluise planuri de evadare împreună cu Vera, Sada își spală în dimineața următoare fața umflată, făcu bagajul lui Ionuț, îi puse valizele pe prag și pachetulul cu mâncare pentru ziua aceea deasupra.

— Astăzi ai să te muți, mamă, îi spuse. Caută-ți o gazdă, fă-ți viața cum crezi că e mai bine, iar la inima mea întoarce-te numai atunci când dintre noi și comuniști ai să ne alegi pe noi.

O vreme nu simțise nimic. Iscusită și înspăimântată, inima ei nu primise înăuntru tot mâlul întâmplării și atunci viața își urmase cursul, cu pasul ei egal și hotărât. Absența lui Ionuț crescuse tot mai mult. Se oploșise ca un câine de pripas într-un colț al casei și umplea de acolo locul cu nemișcarea ei. Urmărea tăcută intrările și ieșirile Sadei, inspira liniște și expira un aer calduț și umed, cu miros de blană udă de animal.

O vreme Sada strivi câinele acesta, absența lui Ionuț, sub tăria de a nu se gândi la cele petrecute. Inima ei nu putea recunoaște că era rănită. Încă își aduna puterile din mersul domol al zilelor – pregătirea Corneliei pentru școală, masa de prânz, masa de seară – și refuza să se gândească la băiat.

Apoi, când plecarea lui prinsese coajă, iar ziua aceea se îndepărtase suficient pentru ca suflul ei să nu o mai poată dărâma, Sada se hotărî să primească durerea. Se pregăti ca pentru un lucru anevoios, primeni casa ca în ajun de Paște, spală și întinse la soare haine, perdele, cuverturi, milieuri, găti pentru două zile, mătură curtea și trotuarul din fața porții. A doua zi o petrecu pe Cornelia până la

poartă și rămase multă vreme privind în urma ei.

Când fata nu se mai văzu, Sada se așează pe un scaun în colțul acela de casă în care crescuse până atunci câinele durerii ei, își aduse mâinile în poală, așezându-le cuminți una într-alta, și se lăsă cuprinsă de înțelegerea care avea să încerce să o doboare: Ionuț îi vânduse. Se dezisese de ei amândoi, se lepădase de dragostea ei și mărturisise mincinos împotriva lui Octavian.

Pe când băiatul avea numai câteva săptămâni, Sada muiase colțul unui ștergar într-o farfuriuță cu lapte și-i dăduse să sugă. Pe când avea patru ani, îl legăna pe drugul porții celei mari, spre bucuria fără margini a copilului. Apoi stăruise pe lângă Octavian să-l ia la ei și-l dăduse la școală. An de an, în cea dintâi săptămână a lui septembrie bătea librăriile cu el de mână, în căutare de caiete, manuale, toc, călimară și ce mai stricase copilul peste an.

Strecură toate acestea prin sita deasă a durerii ei de acum și încercă să-i găsească fiecărei amintiri cusururi ascunse, semne timpurii ale trădării lui. Oare ar fi trebuit să înțeleagă altceva, mai adânc, din repetatele atenționări ale învățătoarei că băiatul nu are prieteni? Sau poate că purtarea lui atât de rece față de Cornelia ar fi trebuit să-i spună ceva? Pornită pe panta aceasta, mintea ei începu repede să găsească semne în toate imaginile trecutului. Un fir subțire, abia ghicit, de dispreț care se aflase dintotdeauna în toate gesturile lui. O superioritate pe care și-o înfrânase și pe care Sada se prefăcuse mereu că nu o vede, adormindu-și întrebările sub mândria că băiatul era primul la învățătură.

În camera întunecoasă, cu draperiile trase, Sada se învinovătea în tăcere, legănându-se ușor pe scaun pentru ca trupul ei să poată suporta durerea. Îl iubea la fel de mult ca acum câteva zile, când trădarea încă nu se petrecuse.

Ionuț nu avea să-i mai aleagă niciodată pe ei în locul comuniștilor. Băiatul intră în partid și ocupă repede un loc la masa cea lungă de la care erau conduse adunările

oamenilor muncii din Atelierele CFR. Primi cel dintâi post de conducere în numai câteva luni și se făcu remarcat la regionala de partid prin rapoartele cu exprimări corecte și argumentări elocvente pe care le scria. Departamentul de cadre al regionalei îi ceru biografia, iar tinerețea lui și mai ales bacalaureatul luat făcură impresie bună. Ionuț fu mutat pe un post de șef de secție la fabrica de săpun Apolo, cu sarcina de a prelucra linia și directivele partidului cu oamenii muncii de acolo, care nu aveau un nivel politic corespunzător.

— Săpunari, tovarășul Dănilă, ce să le faci? îi șoptise complice președintele regionalei. Ești tânăr, ai aplomb, discută cu ei și adu-i pe drumul cel bun.

Peste câțiva ani, atunci când Ceaușescu hotărî să unească Ministerul Transporturilor cu Ministerul Poștelor și apărură în toată țara Direcțiile Regionale de Transporturi, Poștă și Telecomunicații, Ionuț, care se numea acum Ioan Dănilă și era directorul fabricii de săpun, primi postul de director regional al poștelor. Biroul lui cu fotolii vișinii de catifea, telefon negru de ebonită și ușă capitonată în piele avea dimensiunile unei garsoniere. Din anticameră străjuia intrările la tovarășul director o secretară fără simțul umorului, care învăța limba rusă în orele de program, umplându-și biroul de manuale și caiete.

Cea dintâi sarcină primită de Ionuț pe linie de partid fusese atunci absolvirea unei facultăți la care Departamentul cadre îl înscrisese, cu scoaterea din producție și plata integrală a salariului pe durata studiilor.

Pentru Octavian aveau să mai treacă șase ani grei până când să-și găsească din nou un loc de muncă. Desfacerea contractului cu litera i pentru grave abateri disciplinare îi speria pe toți angajații Serviciilor Personal la care fusese. Era pedeapsa foștilor legionari. O doamnă aproape de vârsta de pensionare, masivă și cu glas grav, baritonal, pe care o găsisese cu o țigară aprinsă în mână, îl lămurise atunci când el insistase, refuzând să plece din birou.

— Tovarășă, sunt calificat, am vechime în muncă, eu nu cred că este posibil să nu aveți ce să-mi dați de făcut. Țin o

fabrică întreagă singur și la nevoie, dacă mă lăsați o zi printre mașini, învăț tot singur cum funcționează toată linia.

Tovarășa, o adevărată doamnă de școală veche pe care apropierea pensiei o făcea cu atât mai curajoasă, înjură cu simplitate, dezlegând sincerități care îi apropiară imediat.

— Domnule Boroș, spuse ea privindu-l curat în ochi și folosind anume apelativul ca pe o parolă de recunoaștere. Pe dumneata nu te va mai angaja nimeni, niciodată. Văd aici, în dosarul dumitale, că ai fost legionar.

— Denunțat anonim ca simpatizant, o corectă Octavian.

— Eu îți spun ce citesc aici. Din păcate, semantica nu este punctul forte al celor care au scris asta în dosarul dumitale, și nici al celor care-l citesc. Iar dilemele morale, nici atât.

Așa cum îi prevestise atunci bătrâna fumătoare, ușile Serviciilor Personal aveau să se deschidă pentru el abia peste mulți ani și numai pentru un loc de muncă simplu, necalificat.

În primele zile se simțise jignit. Luase gestul foștilor colegi ca pe o trădare, cu toate că inițial, din mijlocul pădurii de mâini ridicate, înțelesese că toți aveau familii acasă și se temeau că pot fi ușor acuzați de fraternizare cu dușmanii poporului. Apoi, după luni întregi în care bătuse orașul în căutare de slujbă, o tristețe însingurată pusese stăpânire pe el. Nici măcar nu o putea explica în cuvinte ca să o mai ușureze, pentru că vorbele ar fi fost mai grele decât putea el duce: toate acele drumuri îl făcuseră să se simtă lipsit de importanță, inutil, disprețuit. Cum să-i fi spus asta Sadei? Cum să fi deschis o astfel de discuție în casa în care Cornelia învăța pentru examene? Nu îndrăzniseră să vorbească nici măcar despre o altă mare teamă a lor: aceea că fata nu va fi primită la aceste examene.

În timp, indignarea reținută în spatele unor tăceri tot mai lungi se transformă pentru Octavian într-o dezamăgire uniformă, fără suișuri sau coborâșuri, o apă stătătoare și tulbure îl acoperise, iar el permisesese asta, simțindu-se mai

odihnit sub zeama aceasta nemișcată decât în bătaia frământărilor de până atunci. Luase de la o vreme obiceiul să facă plimbări lungi prin tot orașul, străbătea meticulos câte un cartier pe zi, înregistra construcțiile noi, spațiile eliberate de dărâmături și pregătite pentru alte șantiere, memora numele schimbate ale străzilor scrise pe plăcuțe, strada 9 Mai 1945, strada Colectiviștilor.

În primăvară se ocupă o vreme de grădină, curăță pomii, refăcu cotețul lui Zmeu și ridică pe țărugi colțul gardului dinspre partea de curte a *celorlalți*. Muncea plictisit și cădea pe gânduri des. Lipsea de la mesele de peste zi, spunându-i Sadei că are o durere de cap și ar vrea să dea o fugă până la Dunăre ca să ia o gură de aer curat. Se întorcea după lăsarea întinericului și se strecura la culcare fără să mai schimbe vreo vorbă cu fata sau cu Sada.

Cornelia își dăduse examenele și fusese admisă la liceu, spre surprinderea tuturor. Nu fuseseră afișate nici rezultatele, nici răspunsurile corecte ale subiectelor și nici vreo listă cu cei admiși. Totul se petrecuse pe ascuns și cei care doreau să afle rezultatul examenului așteptau în fața secretariatului până când erau poftiți înăuntru, spuneau numele candidatului și își primeau răspunsul. Cu atât mai mare fusese uimirea Sadei atunci când secretara îi spusese: „Admisă, este la ultima clasă”

Penultima clasă era formată din elevii care intraseră cu cele mai mici note. Ultima clasă era formată din evrei, copii de burghezi și alți câțiva pătați pe care direcțiunea liceului îi îngăduise la învățătură.

Cornelia nu află niciodată ce note luase. Își petrecu anii de liceu în clasa plină de evreice temătoare, rușinate, sânguincioase, pe care părinții începură a le mărita în Israel prin clasa a zecea. Guvernul avusese în perioada aceea o politică mai permisivă cu astfel de plecări ale evreilor rămași în Galați, așa că până la terminarea liceului jumătate dintre colegele Corneliei erau măritate cu bărbați necunoscuți care trebuiau, conform înțelegerii, să plătească și drumul părinților alături de tinerele mirese. O

vreme, Cornelia mai primise scrisori de la fetele plecate. „Am ajuns, sunt bine, soțul meu e cam bătrân, seamănă cu profesorul nostru de rusă, dar e politician. Mi-e dor de voi toate.” Apoi, după a doua scrisoare totul se oprea brusc. Îmi amintesc că mama Cornelia făcuse descoperirea asta târziu, peste ani, în vreme ce-i povestea toate acestea Sabine, ca și cum faptele avuseseră altă greutate atunci când se petreceau, fiind mai pufoase, mai aerate din pricina ochilor tineri cu care privea atunci lumea, și acum deveniseră deodată grele ca plumbul.

— Chiar, ridicase ea din sprâncene și făcuse o pauză, căutând prin minte o posibilă cauză a acestei coincidențe. Acum îmi dau seama că niciodată nu am primit o a treia scrisoare, de la niciuna dintre ele. Iar scrisorile veneau deschise, dar asta era ceva obișnuit, nu ne mai miram noi atunci de așa ceva.

— Ai și poze cu evreice pe lângă poza cu rusoaica? o întrebase Sabi, iar mama Cornelia scosese la iveală fotografii-portret făcute la studio, chipuri încrezătoare de copile de cincisprezece ani privind romantic spre un viitor care părea să se afle undeva în colțul din dreapta sus, judecând după privirile lor.

„Când va bate vântul peste părul tău,
Să-ți aduci aminte de numele meu.
Rașela”,

scria pe spatele fotografiei unei fete cu strungăreață ce ridicase un umăr sub bărbie într-un gest cochet care nu-i izbutise defel, dând multă candoare pozei din această pricină.

„Dragă Corneluș, nu te voi uita niciodată!
Cu mult drag, Estera”,

scria pe spatele altei fotografii în care o fată foarte plinuță, cu ochelari cu rame rotunde, părea tare mândră de bluza ei cu mânecute bufante.

— Bine că te-au primit, mamă, șoptise Sada la urechea Corneliiei pe când ieșeau pe poarta liceului. Ultima clasă, prima, nu are importanță. Tot ce contează este să faci un liceu, să nu te lase pe dinafară.

În ascuns, Octavian mulțumise și el cerului că fata fusese numai repartizată la clasa celor cu probleme, nu exclusă de tot. Cu o speranță nouă în suflet, în primăvara următoare porni să bată iarăși pe la ușile birourilor de personal ale tuturor fabricilor din oraș. Mulți îl întâmpinară de data aceasta mai batjocoritori:

— Ești cu litera i, tovarășe, nu am mai stabilit asta o dată? Mă și mir că nu ți-e rușine să vii să ceri. Ce să-ți dau? N-am ce să-ți dau!

— Domnișoară, măsurăți-vă cuvintele, îi răspunsese Octavian fetei de douăzeci de ani pe care bruma de putere pe care o căpătase odată cu postul o ametise. Nu aveți dumneavoastră ce să-mi dați, asta e drept. Dar vă rog să căutați printre locurile libere din fabrică. Aștept.

Aștepta întotdeauna degeaba, iar așteptarea îl umilea, își consumă iritarea pe străzi, merse tot restul zilei, continuând în gând discuția cu domnișoara. Ajunse până la gară și de acolo se întoarse pe Mihai Bra vu, cu gând să iasă pe Basarabiei și să treacă prin Piața Veche. În fața Bibliotecii „V.A. Urechia” se opri și admiră o clipă locul curat și îngrijit. „Oameni gospodari”, își spuse, iar constatarea aceasta că undeva, pe o străduță pustie, mai există oameni gospodari îi liniști sufletul și-l însenină. Deschise portița scundă și intră, străbătu aleea pavată din față cu pași rari, de plimbare, cu mâinile la spate. Arătă fetei de la birou buletinul, ea îi făcu un permis și Octavian își petrecu următoarele trei ceasuri la bibliotecă.

Începând din ziua aceea luă obiceiul de a trece o dată pe săptămână pe acolo. Întârzia mult printre rafturi citind, în zilele bune chiar schimba o vorbă cu vreun alt cititor. Apoi se hotăra asupra cărților pe care le lua acasă, mulțumea și pleca. Pentru că fata de la birou nu știa că i se desfăcuse contractul de muncă cu litera i, îi surâdea întotdeauna politicos și-i vorbea cald, fără dispreț. Pentru Octavian,

Biblioteca „V.A. Urechia” însemnase de atunci înainte fâșia îngustă de lume în care lucrurile nu fuseseră pervertite, în care nedreptatea nu ajunsese, iar el putea respira aerul curat al normalității.

Peste ani avea să ne ducă și pe noi, pe mine și pe Sabi, aici și avea să ne înscrie încă dinainte să intrăm la școală. Am avut permis de intrare la bibliotecă mai înainte de a avea carnet de elevă, iar asta mă făcea să mă simt membră a unei societăți secrete și selecte, un fel de masonerie fără nume cu care nu mă puteam mândri în fața nimănui, dar care mă creștea în propriii mei ochi. Eu și Sabi cercetam cărțile din secția pentru copii, închipuindu-ne aventurile scrise în paginile lor după desenele de pe copertă ori ilustrațiile din interior. Îi arătam câte una mai interesantă bunicului Octavian, care aștepta răbdător în spate, iar el spunea:

— Asta la anul, când o să știi să citești.

După vreun ceas, când studiaserăm mai multe rafturi cu cărți, iar poveștile închipuite se amestecau în mintea noastră, amestecându-ne, ne opream asupra unui titlu ales la întâmplare.

— Pe asta ne-o citești tu, hotăra Sabi și așeza cartea pe biroul bibliotecarei, prezentând permisul și urmărind-o cum completează fișa de împrumut a cărții.

Anii grei în care bunicului Octavian i se refuzase orice loc de muncă coinciseseră cu toată perioada de liceu a mamei Cornelia și cu primii ei ani de facultate. Mai întâi Sada întorsese rochițele vechi ale fetei pe dos, refăcându-le cu partea mai bună a materialului în afară. Cornelia creștea însă, iar Sada descususe mai târziu cele mai bune rochii ale ei, transformându-le în fuste și bluze cu care Cornelia apărea la întâlnirile de duminică ale fetelor cu privirea plecată, nădăjduind că nu va observa nimeni.

— Ce elegantă ești tu întotdeauna, dăduse glas una dintre ele șușotelilor de până atunci ale grupului de eleve. Vii mereu cu altă fustă, altă bluză.

Cornelia se înroșise până în vârful urechilor, rușinată.

— E aceeași bluză de duminica trecută, recunoscuse ea

învinsă. Dar s-a încălzit afară și mama i-a scos mânecile și mi-a pus în loc o platcă din rochia ei veche de mireasă.

Fetele priviseră cu luare-aminte dantela albă de pe umerii Corneliei, tăiată rotund la gât și prinsă în formă de inimioară de restul bluzei galbene. Apoi pufniseră în râs ca la o glumă:

— Faci pe modesta, cochetă! Toate te invidiem pentru garderoba ta, de ce nu ne spui unde îți lucrezi hainele?

Grupul de eleve înconjură pentru a treia oară fântâna arteziană din Grădina Publică. Din mijlocul imensei farfurii de piatră se ridica până deasupra copacilor jetul gros de apă, întorcându-se apoi din înalturi cu irizări colorate. Dimineața era însorită, iar sunetul apei ce cădea în bazin înveselea locul. Duminică, Grădina Publică din Galați se umplea cu grupuri de băieți și fete care se plimbau separat, aparent ignorându-se atunci când treceau unii pe lângă alții, de muncitori în cămășile cele bune cu mânecile suflecate deasupra coatelor, care jucau table, și de copii care desenau șotroane.

— Mama mi le face, răspunsese Cornelia după ce se convinsese că prietenele ei nu o luau peste picior.

— Întreab-o dacă nu-mi lucrează și mie o rochie, o rugase una dintre fete. Pot veni cu mama după-amiază, să-mi ia măsurile. O să plătim.

Sada începu astfel munca ilicită de croitoreasă, lucrând pe bani puțini rochii și fuste pentru o mână de clientele mai mult sau mai puțin cunoscute, sosite sub pretextul unei cafele sub nucul din curte. Pentru tipare convinsese cu mare greutate o vecină care lucra la Textila Galați să scoată din fabrică, pe ascuns, câteva modele din cele mai simple. Noaptea aceea, la adăpostul draperiilor care acopereau cu totul ferestrele, Sada copiasse tiparele pe foi mari de ziar, ajutată de Cornelia. A doua zi dimineață, vecina împăturise comoara, ascunsese totul sub haină și strecurase tiparele înapoi în fabrică. Sada rămăsese cu foile de ziar pe care notase toate cotele și săgețile, fără să înțeleagă nimic. Pentru deslușirea misterului, își descusese o rochie și potrivise fiecare parte peste tiparul de pe ziar,

apoi își luase singură măsurile și calculase, înnegrind marginile nescrise ale ziarului cu coloane nesfârșite de cifre, până când cele dintâi reguli ale croitoriei îi deveniră limpezi.

Pentru prima rochie lucrată unei colege a Corneliei nu luă bani. Apoi, într-o dimineață, petrecu fata până la poartă cu un surâs luminos pe față și îi întinse patru monede de douăzeci și cinci de bani:

— Ia, mamă, să ai de bilet. Du-te cu autobuzul astăzi.

Cornelia traversa tot orașul de acasă până la liceu. În anul întâi, Sada economisise de unde putuse pentru banii de bilet ai fetei. Fuseseră dimineți în care împrumutase la iuțeală leul de la o vecină, în vreme ce Cornelia aștepta în poartă. Fuseseră și dimineți în care Sada îi spusese:

— Astăzi nu am, mamă. Du-te pe jos, ridică gulerul și strânge bine fularul, nu respira pe gură ca să nu răcești.

Ziua în care biletul de autobuz până la liceu încetă să mai fie o problemă i se păru o zi de sărbătoare Sadei. Avea să devină repede croitoreasa cartierului, încropind la masa de sub nuc un fel de grup de încredere, vecine, mame ale colegelor Corneliei și soții ale foștilor colegi ai lui Octavian care aduceau pe ascuns materiale, se strecurau în spatele ușilor, între două cafele, ca să le fie luate măsurile sau ca să facă prima probă, apoi plecau mulțumite, cu bluze, fuste și rochii ascunse în genți. Pe peretele din sufragerie existau și astăzi câteva fotografii ale acestor grupuri vesele care, la prima vedere, petreceau o dimineață de duminică între prietene. Mult mai târziu, peste ani, bunica Sada avea să lucreze toate rochițele Sabinei, umplând de invidie o clasă întreagă de fetițe care purtau singurele două modele ce se găseau la Romarta, un fel de uniformă comunistă pentru timpul liber.

Pentru Sada, lucrurile încremeniseră o vreme în starea în care le aflaseră denunțul și întrunirea aceea de sindicat la care Octavian își pierduse locul de muncă. I se părea că mersul vieții fusese suspendat în așteptarea unei stabilizări a situației. Totul părea provizoriu în lunile de început, iar ea privea nemișcată cum familia ei continuă să

se miște din inerție, așa cum privești întâmplările petrecute într-un vis, fără să iei parte cu adevărat la el.

Apoi își aminti învățături vechi, pe care Simina le pusese în ea demult, iar ea abia acum le înțelegea: și anume că durerea trebuie primită în viață ca un copil născut cu handicap. Îl pui și pe acela la masă alături de toți ceilalți, îl iubești și îl accepți, nu te prefaci că nu există. Îl privești în ochi și vorbești cu el chiar dacă te doare să-l vezi zilnic suferind. Covorul familiilor este țesut cu firele roșii ale durerii, albe ale bucuriei sau verzi ale spaimei. Nu poți scoate firele roșii, pentru că întreaga țesătură s-ar destrăma.

Simți nevoia să se înconjoare de oameni și aduse rând pe rând toate vecinele în curte, învățând repede care erau certate între ele și nu-și vorbeau, având grijă să le stabilească zile diferite pentru vizite și ocolind cu meșteșug subiectele spinoase. Avea darul de a scoate adevărul din oameni, făcându-i să se simtă în siguranță în preajma ei. Curtea casei cu marchiză de sticlă se umplu de vecine care intrau ca la ele acasă, veneau la Sada ca la limanul tuturor necazurilor lor, vorbeau despre acestea ușor ca la spovedanie, ca și cum le-ar fi pârât, „uite, doamna Boroș, la necazul ăsta, nu mă lasă în pace”.

Pe deasupra aburilor unei fierturi slabe de cicoare, denumită „cafea”, Sada le asculta cu ceva ce părea a fi răbdare și înțelegere, dar de fapt era uimire în fața tuturor acelor greutăți pe care femeile le îndurau, fără să facă nimic ca să se elibereze de ele. Despovărate de gândurile negre, vecinele își luau apoi doar necazul și plecau. Niciuna nu plecase fără să-și ia necazul, iar din asta Sada înțelesese că nu el le apăsa așa de tare, ci gândurile și frământările lor.

Peste gândurile acelea frământate ale vecinelor Sada arunca apoi o găleată de apă, ca să-și spele pragul casei și să curețe locul de negurile altora.

Vara aceea fusese ultima vară a mahalalei liniștite din vârful râpei galbene, cu străduțele străbătute de căruțe în mers domol din care glasuri împăcate cu greutățile strigau

mărfurile de vânzare:

- Pepenipepenipeeeeepeni avem!
- Ciuuupercibureți muuure avem!
- Stiiiicle goale cumpărăăăăm!

Gospodinele ieșeau în grabă pe la porți, ștergându-și palmele ude de șorturile în carouri și strigând neguțătorului să oprească. În scârțâit de roți bătrâne, căruța oprea și era iute înconjurată de femei care târguiau pepeni, ciuperci ori aveau sticle goale de vânzare.

Toate acestea au fost acoperite într-o dimineață de zgomotul stăpânitor al zecilor de camioane și buldozere ce împânzirea locul, de sub poala bisericii Sfintei Precista, care veghea malurile Dunării de mai bine de trei sute de ani, și până sub dealul Țiglinei. Se iviră încolonate, înaintând cu hotărâre într-un marș al vremurilor noi care aveau să aducă cu ele lucruri bune și rele de-a valma.

Departe, pe imașul Smârdanului, în cealaltă parte a orașului, începuseră săpăturile pentru cea mai nouă ambiție a conducerii comuniste: un combinat siderurgic uriaș, care să dea locuri de muncă întregului județ și oțel întregii țări. Nenumărate articole din ziarul *Scânteia* vorbiseră în vremea din urmă despre studiile făcute, se cercetaseră curenții de aer, pânza freatică și felul pământului în măruntaiele lui, ca să se poată decide care era cel mai potrivit loc pentru combinat. Se discutasese despre Constanța, Năvodari, Mangalia sau Galați, orașe cu ieșire la Dunăre și la mare, pentru ca minereul și mai apoi oțelul să fie ușor de transportat. Pentru că locurile au și ele soarta lor, la fel ca oamenii, a ieșit câștigător în bătălia studiilor și a cercetărilor Galațiul. De-a lungul vremii, curenții de aer s-au răzgândit și nu au mai urmat cifrele din hârtii, abătându-se asupra orașului și aducând vapori toxici în cantități măsluite timp de decenii.

Deocamdată însă toate acestea nu coborâseră printre oameni. Camioanele aduseră pământul scos din imașul Smârdanului și-l descărcară în buza Dunării. Buldozerele începură să-l bătătorească, iar excavatoarele îl mutau dintr-un loc în altul, după poruncile inginerilor care păreau

să se trezească în fiecare dimineată supărați. Cartierul se umplu de praf în vara aceea. Sada aerisi numai nopțile, deșteptându-se odată cu cei dintâi muncitori ca să ferece bine ferestrele și să tragă draperiile. Frunzele nukului erau albe și grele de moloz, curând răsucindu-se bolnave sub atacul șantierului. În vecini, nimeni nu mai întindea rufele la soare pe sforile din curți. Reflectoare puternice au fost montate pe malul Dunării. La lumina lor, șantierul își prelungea viața până în inima nopții, chinuind pescărușii care se roteau pe deasupra, amețiți, și alungând greierii.

În locul anunțurilor cântate domol, „Stiitiicle goale cumpărăăm”, văzduhul era săgetat acum de chemări și îndemnuri străine:

— Măi, dă-te jos de-acolo! Jos! Ai să cazi în dumnezeii mă-tii și n-o să te mai găsească nimeni, niciodată!

— Toarnă asfaltul! Dă-i, dă-i, dă-i! Stop! Stop, țărane, n-auzi?

Pământul scos dintr-un capăt al orașului, pentru construirea combinatului, era dus în cealaltă parte, pentru umplerea râpei galbene și construirea falezei Dunării, înainte să termine liceul, Cornelia avea să poată coborî până la malul apei fără să mai fie nevoită să ocolească jumătate de oraș. Faleza urma să aibă două benzi: una chiar pe sub casa cu marchiză de sticlă, șoseaua pe care aveam să trecem adesea și noi, cu mașina, la o distanță de numai câteva trepte de poarta casei, și alta jos, pe buza apei, pe sub sălcii și tei, locul în care avea să se țeasă vraja dintre mama Cornelia și tata Manu, mai târziu.

De sus, din vârful malului, zidurile de cetate veche ale Sfintei Preciste priveau la toate acestea fără să judece, așa cum nu judecaseră nici când tătarii, mai apoi rușii sub comanda lui Napoleon și la urmă turcii și grecii eteriști arseseră orașul din temelii, de trei ori, nici când douăsprezece mii de ruși bolșevici au fost biruiți aici, în Războiul cel Mare, de numai câteva sute de soldați români ori când aviația americană, apoi cea germană aflată în retragere bombardaseră orașul, făcându-l una cu pământul, în ultimul război.

În spatele bisericii cu ziduri de cetate, orașul se ridicase de fiecare dată la loc.

Două săptămâni după deschiderea ușii

După o dispută care ținuse ocupate site-urile de știri mai bine de o săptămână, anul școlar începuse până la urmă pe 16 septembrie, într-o zi de luni. Dimineața era răcoroasă și curtea școlii se umpluse de copii în jachete și pulovere noi, cumpărate cu numai câteva zile înainte, între ei, Sara-mică strălucea de mândrie în ponchoul ei cu broscuțe, tricotat de mama Cornelia. Curtea școlii era împărțită pe diagonală de umbra clădirii în formă de „U”. În partea însorită, sute de copii încercau o aranjare aproximativă pe clase, sub îndrumarea deocamdată indulgentă a învățătoarelor. În partea umbrită, mamele terminaseră demult propria lor aranjare, tot pe clase: cele sosite recent din vreo insulă tropicală exclusivistă, venite în vreun Audi parcat cu îndrăzneală chiar lângă intrarea școlii, ocupaseră rândurile din fața tribunei, făcând în șoaptă schimb de impresii despre pulpa de rață cu pere caramelizate din Mauritius, în comparație cu cea din Maldive de anul trecut.

Cele sosite dintr-un resort *all inclusive* din Grecia, pentru toate buzunarele, unde erau clienți fidele în fiecare vară, venite în Volkswagenuri mai modeste, parcate prin spatele blocurilor învecinate, ocupaseră cea mai mare parte a zonei umbrite a curții și își ascundeau invidia în spatele discuțiilor competente despre data la care ar fi trebuit să înceapă, de fapt, școala: 9 septembrie, ca să nu mai dea copiii capacitatea în mijlocul verii, când afară sunt 38 de grade.

Cele care visau ca odată copiii lor să facă parte din primul grup, sosite de la casa părintească de la țară, unde munceau an de an ca să se poată întoarce, toamna, cu portbagajul plin, venite cu tramvaiul 41, uneau cele două zone ale curții, însorită și umbrită, printr-un șir tăcut și îndârjit de mame ce se prefăceau că nu se cunosc una pe

cealaltă.

Mamele divorțate care se încapățâneau să rămână singure, aruncând cu acest statut al lor amenințări invizibile asupra fiecărui soț și tată din școală, nu aveau un grup al lor și niciun loc anume în curtea care răsuna a sărbătoare. Sabi observase încă din primul an de școală al Sarei-mici acest vot de blam pe care îl primise, discret, de la toate celelalte grupuri. Observația rămăsese la suprafață, fără să o afecteze cu adevărat, pe de o parte pentru că nu râvnea să aparțină niciunuia dintre grupuri, pe de alta pentru că nivelurile ei cele mai profunde erau deja inundate de alte dureri care nu lăsau loc superficialităților.

Plecaserăm împreună din casa cu marchiză de sticlă, imediat după acea ultimă zi de plajă la Cocuța, peste Dunăre. Reveniserăm în București și ne reluaserăm viețile lăsate aici, automatismele care pe perioada verii păreau goale de sens ne îmbrăcaseră iarăși ca niște costume etanșe, menite să ne protejeze de propriile noastre dorințe, atunci când ele erau nepotrivite. Colindaserăm împreună magazinele în căutare de uniformă pentru Sara-mică, rechizite școlare, sac pentru echipamentul sportiv ori cutie Frozen *eco-friendly* pentru pachetulul cu mâncare. Îngrijorările noastre se ridicaseră din lumile întunecate de foamete și războaie ale trecutului care foșnea viu în casa cu marchiză de sticlă în straturile elevate ale obiectelor confecționate din materiale biodegradabile.

În urma noastră, ușa dintre cele două jumătăți ale casei rămăsese deschisă. Nu doar descuiată, ci chiar lipită de perete, sprijinită pe podea cu o cană veche de lut care aducea cu o amforă. Pentru vina bunicii Sada de a fi insistat să adopte copilul, cu răbdarea și tăria unei picături de apă care sapă în piatră, croindu-și drum prin ea.

Pentru vina bunicii Vera de a fi ales calea minimei rezistențe, retrăgându-se dintr-o luptă pe care nu a putut-o duce.

Pentru că războiul și seceta au adus în familie foamete, amenințând viețile copiilor.

Pentru ca moartea să nu le mai răpească Verei și lui Alecu nici un alt copil.

Pentru că nimeni, niciodată, nu poate prevedea toate urmările în timp, până la a treia generație, ale unei decizii.

Pentru Sabi, afectată și formată de urmările unei hotărâri luate în vremuri de restriște, mai înainte ca ea să găsească puterea de a-i căuta rădăcinile, ca să repare răul făcut.

Pentru acestea toate și pentru deschiderea cercului vicios, cu reveniri dureroase pentru toate femeile neamului, într-un drum drept cu un scop precis, ușa dintre cele două jumătăți ale casei avea să rămână de acum înainte deschisă.

Chiar în timp ce directoarea școlii lovea ușor microfonul de la tribună cu o unghie roșie, verificându-i starea de funcționare, în cealaltă parte a curții apăru Bogdan, tatăl Sarei-mici. Îmi luasem privirea de la ea preț de o clipă și, atunci când o căutasem din nou în mulțimea de copii, ea era atârnată de gâtul lui, fericită. Îmbrăcat cu un sacou și blugi aleși cu multă știință exact la granița dintre eleganți și purtați două zile pe un șantier, Bogdan își lăsase barba aceea de trei zile cu care ies în lume bărbații plictisiți de vechea lor personalitate. Îi stătea foarte bine, iar privirea lui încrezătoare și ușor arogantă arăta că știe asta.

Privirile ni s-au intersectat și resentimentele pe care i le purtam m-au ajutat să mă relaxez și să-i susțin privirea cu calm. Ținea palma pe creștetul Sarei-mici, care se lipise toată de piciorul lui. Era singurul adult din marea de copii cu ghiozdane în spate și buchete de flori în mâini. Țărnușul de mame de la picioarele tribunei îi arunca chemări de sirenă care nu trăiește decât pentru a vedea marinarul înecat în valuri. Măgulit de atenția lor, Bogdan înclină capul spre noi, într-un salut ce avea în el o complicitate care mă făcu să-mi scutur umerii.

Știam că pentru Sabi viața devenea dintr-odată foarte complicată în preajma lui. Ea nu-l iertase pe el, în vreme ce el o iertase pe ea, fapt care-l făcea câștigător în războiul rece de după orice divorț. Sabi nu iertase cu adevărat

niciodată, pe nimeni. Confunda iertarea cu ștergerea definitivă a întâmplărilor și refuza să șteargă ceva din trecutul ei. Abia târziu, la sfârșitul tuturor furtunilor care începuseră, în vara aceea, cu testamentul și cu căutările cheii, Sabi păruse să descopere că iertarea înseamnă de fapt să-ți înțelegi corect sentimentele, să le chemi pe numele lor cel adevărat, curățându-te prin asta.

Deocamdată începuse procesul acesta numai cu mama Cornelia. Pe zi ce trecea, se dovedea a fi o călătorie mult mai lungă și mai complicată decât păruse inițial. Periodic, călătoria aceasta a iertării necesita întoarceri în punctul ei de început, ca pentru o recalibrare. Constant, durea în locuri în care Sabi nu simțise niciodată durere până acum, nu știuse că există chiar și acolo terminații nervoase pentru astfel de Senzații. Din acest motiv, iertarea lui Bogdan era încă departe.

— Bună dimineața tuturor și bine ați venit în noul an școlar! începu directoarea, o femeie care nu și-ar fi arătat vârsta dacă nu s-ar fi străduit atât de mult să o ascundă sub straturi groase de fard care, sub soarele de septembrie, începuse să se adune prin riduri.

— Șșșșttt! Șt! se auziră ici-colo glasuri poruncitoare încercând să domolească adunarea.

— Ne aflăm astăzi în pragul unui început, rostogoli directoarea discursul bolovănos, plin de clișee ce așternură imediat peste întreaga curte o plictiseală din care fiecare își găsi propria metodă de evadare.

Sara-mică, de pildă, se strecură printre colegii ei de clasă, traversă în fugă, cu ghiozdanul zornăind în spinare, țara nimănui dintre copii și părinți și se ivi deodată în fața noastră, cu o privire serioasă. De la tribună, directoarea o urmărise fără să-și întrerupă discursul și punctase necuviința întârziind o clipă cu ochii în ochii Sabinei, ca și cum ar fi stabilit pentru mai târziu o explicație.

Trăgându-și scurt buza de sus peste dinți ca să-și aranjeze ochelarii, Sara întinse un trandafir roșu Sabinei și unul alb mie. Erau doi trandafiri perfecți, din cei imperiali, cu tulpina dreaptă ca bradul și cu floarea impunând

respect tuturor celorlalte buchete din jur.

— De la tati, șopti Sara-mică, apoi o zbughi înapoi între copii, candid indiferentă la privirile cu care directoarea îi urmări și de data aceasta drumul.

Surâserăm amândouă ca la comandă, cea dintâi reacție pe care ne-o setaserăm de mult pentru oricare dintre inițiativele lui, ca să nu ne găsească nepregătite, și-i mulțumirăm din cap. Culorile trandafirilor fuseseră alese cu grijă. Tot ce se vedea în exterior era ales cu grijă de Bogdan. Alb pentru mine, semn al bunelor lui intenții și garanție a păcii, roșu pentru Sabi, dintr-o curtenie la care nu renunța pentru că găsea de bun-gust ca un bărbat să rămână mereu puțin îndrăgostit de femeile lui.

Îmi aminteam perfect ziua în care se cunoscuseră. Prima noastră zi de facultate, prima zi de libertate, prima zi din viața de adult la care amândouă visaserăm toată copilăria. Tot ce se petrecuse în ziua aceea căpătase o aură enigmatică de prorocie împlinită, numai fiindcă noi ne decisaserăm că începe viața noastră și voiam să memorăm fiecare minut. Am inclus în așteptările acelea poleite și întâlnirea cu Bogdan. Stăteam așezate umăr lângă umăr vizavi de Universitate, pe treptele TNB-ului. Sabi fremăta alături de mine la fiecare schimbare de decor, o impresionau puștii ce-și răsuceau skateboardurile în cele mai neașteptate moduri și stolurile de porumbei care păreau că atacă trotuarele. A impresionat-o și băiatul care s-a așezat atunci alături de noi, flirtând cu ea pentru ca mai apoi să o ignore tot restul facultății.

Bogdan o atrăsese pe Sabi prin curiozitatea inteligentă cu care scormonea zile întregi cărțile, pe urmele unui subiect propus mai mult în glumă, într-o fereastră dintre cursuri, în cafeneaua de la subsol. Lucrurile atinse de mister îl pasionau, iar Sabi vedea în pasiune cel mai sigur semn al unui om viu, care-și trăiește viața conștient, prezent în ea, nu înlănțuit în inerția unor automatisme.

Pe vremea aceea, lui Bogdan îi intrase în cap că numele lui are semnificații legate de tainele lumii, se întorsese de la o conferință de astrologie cu tot felul de idei cu care mai

apoi o cucerise definitiv pe Sabi. O ținuse apoi prizonieră o vreme într-un fel de aproape-relație, el îi destăinuia cele mai ascunse frici ale lui, frământări nelămurite care-l chinuiau inutil și dileme sterpe, iar ea rămăsese captivă în încercarea de a-l salva de el însuși, de propriii lui demoni, care sfârșiră prin a o devora pe ea, așa cum se întâmplă cu fiecare salvator.

Mă desfăcusem prima din vraja lui, în vreme ce Sabi își petrecuse anii de facultate întorcând pe toate părțile întrebarea: erau sau nu un cuplu? Găsea mereu alte și alte scuze nehotărârii lui și puneă pendularea aceasta între o atitudine romantică și una camaraderească pe seama elevării spirituale după care tânjea Bogdan.

Mie, felul în care el ridica ușor o sprânceană și pleca bărbia atunci când i se adresa cuvântul, convins că dă astfel greutate răspunsului, mi se părea o infatuare în plus. Nu intra în discuții decât invitat, dar avea obiceiul de a se întoarce cu spatele și a părăsi grupul în timp ce vorbea cineva, întrerupându-i cu gestul său discursul și atrăgând atenția asupra lui. Cei rămași aveau senzația nelămurită că Bogdan ar fi avut ceva important de spus, că opinia lui ar fi clarificat problema, dar el nu i-a găsit demni de a o împărtăși.

Festivitatea din curtea școlii s-a încheiat atunci când soarele a invadat cu totul tribuna. Directoarea se tot retrăsese în zona umbrită, din ce în ce mai mică, apoi se apropiase de microfon, întrerupând-o pe învățătoarea clasei a treia:

— Dragi părinți, vă propun să scurtăm această introducere în noul an școlar și să trecem la activitățile cele mai așteptate de copii. Vom intra la clase, unde vom primi manualele și vom face cunoștință cu noii colegi, acolo unde este cazul, spusese ea, cuprinzând marea de copii într-un surâs fals care avea să dispară imediat ce părinții aveau să plece.

Nu am putut evita întâlnirea directă cu Bogdan, care pornise drept către noi, înotând amuzat prin râul de copii care curgea spre intrarea școlii. Ne-a invitat la o cafea

peste drum și am petrecut o jumătate de oră vorbind despre Sara-mică. O surprindeam pe Sabi cercetându-i chipul cel nou, încadrat de barba abia ghicită, și căutam în minte subiecte care să tragă pentru ea semnale discrete de alarmă. Nu-mi dădeam seama în ce măsură reușeam să o îndepărtez de rolul de salvator al neînțeleșilor planetei, din pricina căruia făcea de obicei atâtea greșeli care o răneau.

Din fericire, nici Bogdan nu dorea mai mult decât mine o apropiere prea mare. Își privi cu înțeles ceașca goală de cafea și ne întrebă cu un surâs dacă mai vrem una, dar făcu semn chelneriței să ne facă nota de plată înainte ca vreuna dintre noi să-i răspundă. Se îndepărtă apoi cu mersul lui atât de bine cunoscut, în care fiecare picior mai întâi întârzia imperceptibil în aer cu nehotărâre și abia după aceea se avânta într-un pas întreg, mers de bărbat adâncit în gânduri.

Către seara acelei zile, chiar înainte de a ne despărți, Sabi îmi spuse fără să mă privească:

— O să-i scriu Sebastianei!. Am luat adresa de e-mail din caietele găsite în jumătatea cealaltă de casă și o să-i scriu.

— Va trebui mai întâi să vorbești cu mama Cornelia, am spus, închipuindu-mi o întâlnire între surori după mai bine de douăzeci de ani de tăcere în care rănilile înțepenisera în îndărătnicii de piatră. Să nu crezi că va fi ușor pentru ele.

— Vreau doar să vorbesc cu mătușa mea, spuse Sabi. Nu-mi propun o întâlnire între ele două. Nu trebuie să fie vorba întotdeauna numai despre ele. Va fi numai între mine și Sebastiană. O invitație nevinovată la povești.

— Nimic nu mai este nevinovat după douăzeci de ani de tăcere, Sabi, am spus și cuvintele rostite în bucătăria ei luminoasă m-au surprins și pe mine, ca și cum s-ar fi ivit acolo, între noi, dintr-o voință a lor proprie.

Am mâncat împreună cu ele în seara aceea, ascultând-o pe Sara-mică cum povestea amănunțit prima zi de școală, și am plecat târziu. Mă simțeam răspunzătoare pentru tot ce avea să se petreacă cu ele după publicarea cărții mele. Dezvăluirea atâtor frământări ascunse, expunerea vulnerabilităților într-un catharsis care nu avea cum să fie

blând ar fi trebuit să mă afecteze numai pe mine. Era imposibil însă să mă separ de ele, să le protejiez de vindecarea dureroasă pe care o începusem. Curgeau toate prin venele mele, fiicele Siminei și fiicele ficelor Siminei, șiruri de femei, șiruri de povești care mă țesuseră în covorul familiei lor.

La plecarea din Galați, casa îmi păruse prăfuită și stearsă. Pentru prima oară își pierduse magia, scrinul cu ghivece de flori din sufragerie avea dintr-odată crăpături și colțuri lipsă, iar lumina zilei nu se mai ferea ca în trecut să cadă asupra lui, dezvăluindu-le. Scriind despre toate acestea, le coborâsem de pe pedestalul pe care copilăria mea îngropată le urcase, culegându-le ca dintr-un pom al nemuririi și coborându-le în lumea supusă timpului. Poate că mama Cornelia avea dreptate și ar trebui să trăiesc cu picioarele pe pământ, căci iată că nu pot salva nimic, e doar o iluzie, de fapt timpul a ucis și aici, în casa în care toți încă păreau vii, simulând o viață cu reguli stranii, viață bidimensională de fotografii care au în spate povești.

Am adormit târziu, sau mai degrabă mintea mea a rămas câteva ore suspendată în țara nimănui dintre vis și trezie. Obişnuiam să rememorez, înainte de a adormi, întâmplările zilei, ca și cum aş fi verificat dacă le-am înțeles corect, le mai trăiam o dată pe repede înainte, cum perii umerii unui palton înainte de a-l pune în șifonier, la păstrare. Mi-am amintit de un film care-mi plăcuse mult, în care era propusă o lume pentadimensională unde timpul era a patra dimensiune, iar iubirea, a cincea. Mă gândeam la o lume tetradimensională în care cea de-a patra dimensiune să fie poveștile, viața să fie posibilă și pe diagonala timpului, prin istorisiri cu care cei din prezent să-i învie pe cei din trecut. O familie plină de povești nu are sfârșit. Povestea nepieritoare ține familia în viață.

Într-o astfel de lume, invitația către Sebastiană ar fi putut suna așa: te așteptăm la o seară de povești în care să o trezim pe Simina, să petrecem alături de ea câteva ore, să-i spunem că ne este dor de ea așa cum îți poate fi dor de un om pe care nu l-ai prins în viață, dar îl simți în tine.

Evenimentele zilei îmi amintiseră o scenă petrecută demult, pe vremea când eu și Sabi tocmai terminaserăm clasa întâi. Era genul de amintire în care faptele în sine nu sunt foarte însemnate, dar emoțiile stârnite de ele rămân atât de vii în timp, încât știi cu certitudine că acela a fost un moment de răscruce în formarea ta.

Sabi adusese acasă carnetul de elevă cu cele dintâi medii ale ei. Printr-un proces misterios pe care nu și-l explicase, pentru că încă nu se deprinsese cu urmărirea încordată a notelor, în carnet avea media nouă la desen, într-un șir neîntrerupt de medii de zece. Inima i se oprise preț de o secundă dureroasă atunci când văzuse pentru prima oară acel nouă. Fusese derutată, rușinată, se simțise pedepsită cu media aceea și nedreptățită pentru că nu fusese anunțată de-a lungul trimestrului că nu se descurcă la desen.

Evitase privirea mamei Cornelia atunci când ea se întorsese acasă și întrebase de carnetul cu medii. Se răsucise pe călcâie și ieșise vijeliosă din bucătărie, ridicând mâna deasupra capului ca să ajungă la clanța ușii, pentru că Sabi la șapte ani încă nu ajungea cu creștetul la clanță. Mama Cornelia scosese carnetul din ghiozdan, îl cercetase cu luare-aminte, apoi îi spusese Sabinei, pe care o găsisese în mansardă:

— Ai doar o medie de nouă.

Rostirea nereușitei ei cu glas tare ridicase valuri de rușine în Sabi. Cu toate că ea nu mai recunoaște acum, am văzut-o plângând tăcut, cu pumnii strânși, în ziua aceea. Peste ani, pentru că Sabi nu putea uita momentul, l-am discutat îndelung între noi, întorcându-l pe toate părțile. Mama Cornelia adăugase într-un târziu: „Bravo!”. Sabi însă îi reproșa chiar și astăzi că nu adusese în discuție mediile ei de zece, ci doar pe cea de nouă.

— Cred că aș fi avut nevoie să o aud spunând: „Ai numai medii de zece, bravo”. Mama camufla orice laudă într-un reproș diminuat, ca și cum marele succes era faptul că evitasem eșecul.

— O notă de nouă este un eșec? o întrebam, așternând

astfel tăcerea între noi, pentru că Sabi nu-mi răspundea cu voce tare, iar restul discuției o purtam între noi numai în gând.

Înțelegeam ce voia să spună, dar mă întrebam în ce măsură este conștientă că perfecționismul acesta o împiedică să fie ea însăși. În familia lor, fiecare era perfect într-un domeniu pe care și-l adjudeca de timpuriu, strivindu-i sub povara așteptărilor pe cei care nu se grăbeau să și-l adjudece pe al lor. Mama Cornelia era gazda perfectă, Sebastiană era musafirul perfect.

Mama Cornelia muncea o zi întreagă în ajunul Crăciunului ca să poată umple masa cu bunătăți gătite obligatoriu numai de mâna ei, într-o încercare înduioșătoare de a căpăta admirația oaspeților, a fiecărei ființe vii de pe planetă, cu nădejdea că, odată căpătată, această admirație o va molipsi cât de puțin și pe bunica Vera. Pe o linie de transfer nu prea complicată, mama Cornelia făcea toate acestea pentru dragostea bunicii Vera.

Sebastiană rățăcea zile întregi prin magazine, prin consignații ori printre tarabe, scotocind după cadoul de Crăciun perfect, trecând în revistă tot ce știa despre fiecare în parte astfel încât obiectul să-i topească inima și să nu mai uite niciodată acel cadou. Se străduia să rămână în memoria celorlalți, să le miște inimile, să-i amprenteze pentru totdeauna, în aceeași încercare înduioșătoare de a se face ea însăși de neuitat pentru bunicul Alecu. Pe o linie de transfer la fel de simplă, Sebastiană făcea toate acestea pentru dragostea bunicului Alecu.

La sfârșitul clasei întâi, Sabi eșuase în dorința ei de a fi eleva perfectă, pentru ca mama Cornelia să o vadă. Totul părea să se judece în termeni absoluți pentru ele: o gazdă, un musafir, o elevă trebuiau să fie perfecți, întotdeauna. Nimeni nu-i iubește pe perfecți, dar femeile acestea toate născute din Simina păreau să nu știe asta.

Mama Cornelia nu o iertase niciodată pe Sabi că era fată. Să fi adus pe lume un băiat ar fi însemnat să-i dea naștere din nou lui tata Manu, ca să-l crească de data

aceasta ea. Sabi însă era fată, iar inima mamei Cornelia tradusese asta prin gândul că ea însăși venise din nou pe lume, pentru îndreptarea greșelilor făcute prima oară. Dar asta nu se putea, întrucât Cornelia cea de șase ani era deja vinovată de la începutul și până la sfârșitul tuturor lumilor posibile, altfel bunica Vera nu ar fi dat-o bunicii Sada. Sabi se născuse astfel vinovată.

Cu cincizeci și șase de ani înainte de deschiderea ușii

Mama Cornelia avea optsprezece ani atunci când l-a întâlnit pe tata Manu. Era serioasă și veșnic ușor încruntată, hotărâtă să nu arate lumii acesteia nicio urmă de frivolitate, de exemplu vreun surâs. Credea că ieșise din copilărie, de vreme ce în ultimii ani de liceu i se măritaseră mai multe colege de clasă. Tot chipul ei contrazicea însă încredințarea aceasta. Era blondă cu ochii verzi, o combinație care făcu oarecare vâlvă printre studenții anului întâi de la Facultatea de Filologie a Institutului Pedagogic Galați.

Tata Manu avea optsprezece ani atunci când a întâlnit-o pe mama Cornelia. Era cu totul nestăpânit, repezea către lume gesturi hotărâte și vorbea apăsător, poruncitor. Nu se supusese acasă tatălui său și nu avea de gând să se supună nici de acum înainte cuiva. Credea că este bărbat și că viața lui tocmai a început, de vreme ce plecase de unul singur de acasă numai cu o valiză, certat cu părinții, trântind ușa în urma lui. Tot chipul lui contrazicea însă încredințarea aceasta. Avea părul și ochii negri și făcea parte din echipa studentască de fotbal, o combinație care făcu oarecare vâlvă printre studentele anului întâi.

Mama Cornelia și tata Manu erau în aceeași grupă.

Totuși, primul semestru trecu fără ca ei doi să schimbe vreo vorbă sau să se observe mai mult decât în treacăt. Asta și din cauză că tata Manu ajungea pe la cursuri numai după ce se terminau antrenamentele la fotbal. Care nu se terminau niciodată. Echipa de fotbal Știința Galați

promovase în Divizia B cu un an în urmă, iar Consiliul local și județean de partid hotărâseră, în ședință deschisă, ca echipa să-și mențină locul în clasament cu orice preț. Pentru aceasta, au fost acordate burse proaspeților studenți din orice oraș universitar din țară care ar fi dorit să vină la Galați.

Deveniți repede vedetele întregii universități pentru că erau protejați de primăria orașului și de județeană de partid, băieții se bucurau de mare trecere în fața colegelor lor. Profesorii închideau ochii cu indulgență atunci când ei apăreau la un curs din trei, punând pe colțul catedrei adevărurile de fotbaliști, urmăriți cu priviri umede de un amfiteatru întreg de studente. În pauze aruncau priviri cerșetoare și surâsuri de eroi aflați la ananghie și atacau grupurile de fete, vânând notițele de la cursurile la care lipsiseră.

— Cornelia are cele mai complete notițe și scrie frumos, i se răspundea lui tata Manu de fiecare dată, iar el chiar își luase inima în dinți de vreo două ori și ceruse cursurile de la fata aceasta încruntată și frumoasă care-l intimidă.

— Te-am văzut și zilele trecute cerând cursuri, îi răspunsese mama Cornelia acuzatoare, iar tata Manu se simți ca și cum un Dumnezeu judecător al chiulangiilor l-ar fi privit drept în ochi, fără să clipească.

Nimeni nu reușise până atunci să-l facă să se simtă vinovat. Vinovăția era un sentiment care-i stârnea un râs sincer, iar el simțea cum puteri de bărbat tânăr urcă din pământ, prin tălpi, până în creștetul lui, unde îl curentau puțin, încredințându-l astfel că stăpânește lumea.

Și, cum Dumnezeu chiar mergea pe pământ pe vremea aceea, iar oamenii obișnuiau să-i deslușească semnele, tata Manu se îndrăgosti de mama Cornelia. Mai întâi numi ceea ce simțea enervare.

— Mă enervează Cornelia asta, dar se înțelege tot ce scrie la cursuri, spusese el în camera de cămin, în vreme ce copia notițele, urmărind cu un deget rândurile pe caietul ei.

Degetul ei probabil că urmase același drum ca și al lui

de-a lungul rândurilor. Gândul acesta făcu propriul lui deget să întârzie o clipă, cercetând rotunjimile unui „o”.

— Care-i Cornelia? Întrebasese colegul de cameră.

— Blonda, răspunsese scurt tata Manu, refuzând să cerceteze motivele pentru care nu-i făcea plăcere să intre în detalii legate de aspectul ei.

— Avem patru blonde în grupă, insistase colegul. Care dintre ele?

— Aia care învață bine.

— Blonda cu ochii verzi? se ridicase atunci colegul lui tata Manu drept în picioare, entuziasmat. Țsta e caietul blondei cu ochii verzi? Nebunule care ești, păi, ce-am vorbit noi zilele trecute? Avem o singură blondă cu ochii verzi în toată facultatea!

Aplecat deasupra caietului ei, tata Manu înțelese de ce ezitase să dea detalii: din cauza listei cu fete pe care studenții o întocmiseră în cămin. Făcuseră un catalog cu toate colegile, numele, culoarea părului și a ochilor și orice altă informație aveau despre fiecare în parte. Lista nu avea nici un alt scop în afara aceluia de a le da ocazia să vorbească despre ele, dar lui tata Manu prezența Corneliei pe listă i se părea un afront.

Înapoiase atunci caietul lăsându-l să cadă pe pupitrul din fața Corneliei cu condescendență, ca și cum el era cel care îi făcuse ei o favoare pentru că alesese tocmai notițele ei dintr-o grupă întreagă care-i aștepta privirile.

Duminică dimineața studenții erau încurajați să ia parte la activități unde puteau fi văzuți, pentru ca nu cumva să se îndeletnicească cu mersul la biserică. Erau acceptate plimbările în Grădina Publică, matineele de la Teatrul Muzical „Nae Leonard” sau de la cinematografe și mai cu seamă meciurile amicale ale echipei de fotbal a studenților. Erau strict interzise restaurantele și terasele, iar organizația de partid din universitate constituise echipe de câte trei-patru profesori care mergeau, duminica, din restaurant în restaurant ca să se asigure că nu se află studenți pe la mese.

Între toate acestea însă, meciurile Științei adunau toată

sufierea studentească a oraşului, din mai multe motive. Pe de o parte, fetele mergeau ca să-i vadă pe fotbalişti şi să-i poată aclama, sub un neutru pretext sportiv. Pe de altă parte, băieţii mergeau ca să poată sta alături de fete şi, în momentele de bucurie de după vreun gol, să le adune sub umărul lor cu un gest ca între microbişti. Pe urmă, vreme de câteva zile se păstra un aer încântător de complicitate pe holurile facultăţilor între cei care luaseră parte la meci.

După o astfel de dimineaţă încărcată de emoţii, portarul Virgil îşi luă câteva ajutoare dintre coechipieri şi o aşteptă la ieşirea din tribune pe Marcela. Brunetă cu ochii căprui, veselă, intrase cu medie mare, scria în catalogul fetelor din căminul băieţilor. O invită la un suc la Mioriţa, ca să discute despre cursul de teoria literaturii, la care Virgil recunoscuse că nu prea înţelesese şi avea multe întrebări.

— Nu merg singură cu tine la Mioriţa, se alintă din mijlocul grupului de prietene Marcela.

— Haideţi toate, îi răspunse Virgil, aruncându-le priviri rugătoare celorlalte două fete. Vin şi Genu, şi Izotop, şi Manu, completează el, arătând cu bărbia peste umăr la susţinătorii lui.

Din spatele portarului echipei, tata Manu privea cu îndrăzneală la mama Cornelia, aflată în spatele Marcelei. Ochii lui negri, impertinenţi şi hotărâţi, treceau prin pleoapele ei coborâte şi-i scormoneau printre gândurile pe care Cornelia nu şi le simţea în siguranţă.

— Nu merg, dragă, la Mioriţa, aţi înnebunit? continuă Marcela să cocheteze, încântată că era cerută de patru fotbalişti. Ne prind aştia.

Lat în umeri şi mătahălos ca ursul, portarul echipei aruncă o privire în spate, către Manu, cerând ajutor. Iritat de totala lui nepricepere, Manu ieşi dintre băieţi şi intră între fete, punând câte o palmă blândă pe spatele Corneliei şi al Marcelei şi împingându-le uşor către ieşire.

— Merge toată lumea, spuse el, vorbind calm ca în preajma unui stol de porumbei aşezaţi pe trotuar, pe care nu vrei să-i sperii. Bem un suc, ce facem? Nu facem nimic. Nu avem ce să păţim. Sunteţi cu noi.

Terasa braseriei Miorița era plină de muncitori care-și scosese ră nevestele la bere cu mici. Grupul de studenți s-a așezat la o masă din interior, pe jumătate ascunsă în spatele unui stâlp. Manu a îndepărtat, tăcut și hotărât, fără nicio explicație, pe oricine ar fi dorit să se așeze alături de Cornelia și a comandat câte o halbă de bere pentru băieți și câte un Cico pentru fete.

— Eu nu vreau, spusese Cornelia, pentru că nu avea bani la ea și nu știa exact ce implicații ar putea avea să-i fie plătit un suc de către un băiat.

— Bei un Cico, îi poruncise cu calm Manu, așezând sticla înapoi în fața ei. Nu te măriți, doar bei un Cico. Nu facem nimic rău, nu vă mai fandosiiți atât.

În jurul mesei cu alune, bere și suc, trei fete și patru băieți își uitară iute îngrijorările și umplură braseria de răsete. Manu conducea întreaga adunare și curând fetele înțeleseseră că adevărata întâlnire era între el și Cornelia, iar portarul Virgil fusese, pentru prima oară în viața lui de fotbalist, scos la înaintare. Nu se descurcase prea bine, după părerea lui Manu, dar punctele slabe ale planului de joc aveau să fie discutate altă dată.

Băieții explicară pentru fete poreclele: Izotop, student la Fizică, fusese numit așa din pricină că era instabil, ieșea după fiecare meci mereu cu altă față. Genu își primise numele pentru că uita să analizeze genul substantivelor la seminarul lui Haraboja, făcându-l mereu pe profesor să spună: „Genul, tovarășe student! Genul!”. Fetelor li se părea că lumea lor, a acestor zmei care nu se tem de raziile profesorilor și se află sub protecția conducerii orașului, este învăluită într-un abur argintiu de faimă care le acoperea puțin și pe ele, atunci când se aflau în preajma lor.

Chiar și Cornelia surâdea discret, impresionată, cu sentimentul nelămurit că încalcă niște reguli nedrepte. Linia perfectă a obrazilor și pielea netedă a feței la cei optsprezece ani ai săi îi dădeau un aer de păpușă de porțelan. Un surâs deplin ar fi stricat chipul acesta, iar ea părea să fie conștientă de asta, căci ațintea către oameni

priviri drepte și nemișcate. Avea o seriozitate senină, care nu apăsa și nu judeca așa cum o făcea seriozitatea Sadei ori a Siminei. Era mai mult o tristețe asumată cu stoicism. Patru pistrui rătăciți pe obrazul stâng, fix patru, fix în mijlocul obrazului, îi făceau pe cei care abia o cunoșteau să fie atrași de locul acela ca de un magnet. Nu puteai fi sigur că sunt chiar pistrui din pricina locului neobișnuit, mai îndepărtat de nas decât te-ai fi așteptat. Și apoi erau prea puțini, iar celălalt obraz era curat ca laptele, oricât ar fi cercetat curioșii. Cornelia permitea studiul acesta liniștită, fără să-și ia ochii de la noua sa cunoștință, așa cum ar face un colecționar mândru de cel mai prețios obiect al colecției sale, care îngăduie cu generozitate admirația profanilor.

Cei care primeau privirile Corneliei le purtau uneori ca pe niște talismane aducătoare de noroc. Se întâmpla însă rar ca ea să-și învingă ușoara blazare și să-și ridice privirile printre pământeni.

Tocmai când Manu se afla pe punctul de a descifra taina acelei tristeți nelămurite care vălurea aerul în preajma Corneliei, în ușa braseriei se iviră doi profesori însoțiți de doi asistenți. Se opriră chiar la intrare, blocând ușa, și începură să cerceteze locul din priviri.

Fetele săriră de la masă și o zbughiră spre toaletă mai înainte ca băieții să apuce să spună: „Șase! Beșliu cu Haraboja în control!”. Scund, dar impunând prin costumul impecabil și prin cămașa cu butoni, profesorul de literatură universală, Beșliu, urmări din priviri grupul de fete bulucit la ușa toaletei. Când fu sigur că le recunoscuse, se apropie de masa la care băieții rămăseseră așezați. Niciunul dintre ei nu se ridică în picioare, întărindu-i astfel profesorului Beșliu vechea lui convingere că sportivii sunt doar niște haimanale, derbedei care strică bunul renume al universității, strecurându-se prin școală ca găscă prin apă și profitând de recente ambiții ale conducerii județenei de partid de a avea o echipă de fotbal în Divizia B.

— Halal atitudine studențească, tovarăși, nu am ce zice!

vorbi el pe un ton demn de scene mult mai mari decât biata Miorița. Nu vă este rușine?

Întrebarea rămase fără răspuns. Băieții încă nu auziseră ca aceia prinși în restaurante să fi pățit altceva în afară de o muștrulială publică, așa că așteptară cu calm ca momentul să ia sfârșit.

— Dumneata, Mocanu, parcă știi că ești și utecist, continuase Beșliu privind la Virgil, care păru să-și amintească abia acum de această calitate uitată a sa.

Se îndreptă în scaun și dădu să se ridice totuși în picioare, conștient că poartă o vină mai mare decât colegii săi. Manu întinse mâna, luă halba pe fundul căreia mai avea două degete de bere și bău calm, anume ca să imprime atitudinea tuturor celor de la masă. Virgil se relaxă.

— Ne vedem la examene, promise Beșliu întregii mese, apoi aruncă încă o privire către toaletă și grupul de profesori ieși.

Eu și Sabi cunoșteam toate aceste povești chiar de la ei, de la tata Manu și de la mama Cornelia. Obişnuiau să se aștepte unul pe altul de-a lungul istorisirii, ca să spună fiecare versiunea lui. Pe alocuri se contraziceau, dar o făceau fără patimă, ca și cum nu ei ar fi fost implicați, ca și cum ar fi povestit un film pe care fiecare îl înțelesese diferit. O invidiam pe Sabi. În momentele acelea nu înțelegeam cum de-i găsește mamei Cornelia vreo vină. Viața lor îmi părea un vis frumos.

— Da, este, recunoștea Sabi după o clipă de gândire. Dar mama nu mă atinge, completa ea și, de obicei, după asta nu mai vorbea tot restul zilei.

Tata Manu spunea că de la pățania aceea a început iubirea lor. Mama Cornelia spunea că perioada în care nu se gândea încă la el a mai continuat un semestru.

— Erai fata mea, toată lumea știa asta, încerca tata Manu să o convingă după douăzeci de ani de la întâmplare. Tu nu observaseși că niciun băiat nu se apropia de tine? Nu te-ai întrebat de ce?

— Nu m-am întrebat, răspundea mama Cornelia, pentru

că știam de ce. Pentru că mă păzeai tu. Dar între paza ta și acceptul meu a trecut un semestru.

În ziua aceea grupul de studenți se întorsese acasă de la Miorița pe jos, tot împreună, conducând pe rând fiecare fată până-n poartă. O făcuseră din același spirit de frondă, prelungind răzmerița ce consta în a-și petrece timpul liber prosteste, fără să facă nimic, numai bucurându-se unii de prezența altora.

Casa cu marchiză de sticlă tresări cu surprindere la vederea lor. Șantierul din care avea să răsară faleza era pustiu duminică. Utilajele zăceau părăsite printre munții de pământ și nisip, vegheate din înalturi de pescărușii care nu îndrăzneau să se așeze pe ele, de vreme ce până mai ieri fuseseră vii.

De la masa de sub nuc, bunicul Octavian le aruncă mai întâi o privire pe deasupra ziarului, apoi se ridică și făcu doi pași, oprindu-se și așteptând în mijlocul curții.

— Să trăiți! îl salutară băieții, retrăgându-se din preajma Corneliei și îndreptându-și fără voie umerii.

— Bună ziua, băieți, le răspunse bunicul Octavian, în vreme ce bunica Sada deschidea poarta și băga fata înăuntru.

— Unde ai fost? o întrebase mai târziu bunicul Octavian, privind-o drept și cercetându-i mai mult gesturile cu care primea întrebarea, pentru că ochii nu și-i arăta.

— La meci, răspunsese Cornelia. Cu toate fetele. Știa mama.

— Mâine de la ce oră ai cursuri? mai întrebase bunicul Octavian.

— De la opt, răspunsese Cornelia, apoi continuase să dea detalii, pentru că bunicul Octavian o privea în tăcere. Am etnologie și folclor. Și pe urmă literatură rusă, pe urmă teoria literaturii.

— Bine, mai spusese bunicul Octavian. Ajut-o pe mamă-ta să pună masa.

La scurt timp după această întâmplare, vestea că Manu fusese dat afară din căminul studentesc se întinsese ca focul pe holurile universității. Cornelia află detaliile de la

Genu, care povesti întregii grupe adunate în jurul lui cum fuseseră prinși colegii de cameră ai lui Manu fumând și jucând cărți de către o echipă de uteciști care trecuse din cameră în cameră, verificând activitățile.

— Dar nu i-a anunțat nimeni, dragă? întrebuse Marcela, indignată.

— Când s-a întâmplat asta? voise să știe Cornelia.

— Când ați venit voi la meci, îi răspunsese Genu.

— Dar Manu nu era în cameră atunci, spusese Cornelia.

Ocupaseră un întreg șir de bănci al amfiteatrului și formaseră acolo un nucleu de criză care nu făcea deocamdată altceva decât să dezbată întâmplarea. Li se alăturară alți câțiva colegi care obișnuiau să vină la meciuri. Băieții se așezaseră pe pupitre, un fel de declarație de solidaritate cu cel nedreptățit, camuflată într-o mică nesupunere față de reguli. Fetele își sprijiniseră șoldurile de un colț de bancă și un jupon de nailon foșni discret, așezându-și pliurile bogate. Toți știau că soarta lui Manu este pecetluită. Niciunul nu spera ca adevărul să mai poată repara acum ceva. Întâmplarea venea ca un sprijin neașteptat pentru profesorul Haraboja, care avea să o folosească pentru a-i da lui Manu o lecție și pentru a stârpi din fașă orice alte cutezanțe.

Sedința organizației UTC pe facultate se desfășurase scurt și eficient. Pentru că nu era utecist, Manu nu luase parte la adunare. Echipele de voluntari care verificaseră căminele dăduseră citire unui raport despre ce găsiseră, fusese propusă sancțiunea pentru camera 21 - excluderea celor trei studenți din cămin, se votase în unanimitate și se încheiase sedința.

În lipsa unor idei mai bune, băieții îi propuseseră lui Manu să meargă la decan în audiență, să explice situația. Nu poți fi vinovat dacă nu ai fost de față atunci când s-a întâmplat.

— Nu mă duc să explic nimic nimănui, ridicase Manu vocea, iar mâna lui începuse un gest brusc pe care el îl opri însă la jumătate, mai înainte ca băieții să înțeleagă ce ar fi vrut să facă. Nu am nevoie de căminul lor!

În noaptea aceea dormi la Virgil, într-o casă cu numai două odăi aflată în afara orașului, departe către Lacul Brateș, în Vânători. Părinții lui Virgil îi cerură scuze pentru pragurile de sus ale ușilor, atât de lăsate, încât băieții erau nevoiți să-și plece capetele ori de câte ori intrau sau ieșeau, pentru masa șchioapă din bucătăria-dormitor, pentru farfuriile desperecheate și pentru mirosul greu care venea de la groapa de gunoi din vecinătate. Manu se descurca mai bine cu cei care-l atacau decât cu cei care-l primeau cu brațele deschise, așa că seara fu stânjenitoare pentru el.

A doua zi, la antrenament, băieții îi povestiră antrenorului ce se întâmplase, cum rămăsese Manu fără cazare și cum va fi nevoit să se întoarcă acasă, pentru că nu are unde dormi.

— Rămânem fără atacant, tovarășul antrenor, se plânseră băieții. Familia nu-l ajută, știți. E bursier, nu primește nimic de acasă.

Până seara, Manu primi o cameră în casa unei bătrâne care locuia lângă Grădina Publică, chiar peste drum de căminele studențești. Chiria fu plătită pe toată perioada anilor de facultate de clubul sportiv, cu bani de la Consiliul local.

— Ce rebel, tu, șopteau îmbujorate studentele în spatele caietelor ridicate în dreptul buzelor.

De teama amenințării profesorului Beșliu din ziua aceea, la Miorița, ori din alte pricini mai tainice, rebelul începuse să vină mai des pe la cursuri. Se așeza la dreapta Corneliei și scria tot după notițele ei, privind peste brațul ei. Cursul de istorie îl captivă și porni o discuție cu profesorul, care făcu un mic semn de apreciere către el la sfârșit, cu toate că nu mai reușise să termine ce avea de predat. La literatură comparată se strădui să urmărească până la capăt, abținându-se de la comentarii, dar la franceză nu se putu stăpâni și-l pufni râsul de vreo două ori. Profesoara puncta fiecare propoziție în franceză cu câte un „da?” întrebător, pe românește, ca o ultimă asigurare că treaba merge bine.

După câteva zile, Cornelia fu chemată în biroul decanului.

— Tovarăşa Boroş, începu decanul o frază care ameninţa să fie lungă şi ocolită, apoi păru să se răzgândească, se opri, îşi aprinse o ţigară pe care o stinse imediat în scrumieră şi închise un curs pe care-l avea în faţă, mai mult ca să le dea de lucru mâinilor. Tovarăşa studentă, începu din nou, de data aceasta fără plan, privind-o cu atenţie pe Cornelia. Ce cauţi dumneata, tovarăşa Boroş, cu derbedeul ăsta?

Cornelia frământase până atunci în mâini două caiete, ruşinată până la lacrimi de seminarul la care nu ştiuse niciun răspuns, pentru că pur şi simplu nu învăţase, convinsă că acum avea să afle toată lumea că nu învăţase, mama, tata, Sebastiană, care era studentă la Bucureşti, emancipată şi cultă aşa cum ea, Cornelia, nu avea să fie niciodată. Ultimele cuvinte ale decanului puseră capăt tuturor acestor frământări şi ea ridică ochii către el:

— Care derbedeu? întrebă cu toată seninătatea, uşurată că nu era vorba despre seminar.

— Zaharescu, fotbalistul cu care eşti dumneata. Haimanaua aia este pentru dumneata, tovarăşă? Dumneata eşti o fată cuminte, muncitoare, profesorii dumitale au numai cuvinte de laudă. Se poate?

— Nu sunt cu nimeni, spuse Cornelia apăsător, ridicând jignită bărbia şi înfigând în el privirile cu care le ţinea la distanţă, de ani de zile, şi pe Sada, şi pe Vera.

— Bine, tovarăşă, spusese decanul, dornic să scurteze cât mai mult discuţia şi convins că fiecare înţelesese deja ce era de înţeles. Mai gândeşte-te, mai cântăreşte. Îţi vorbeşte un om care ar putea să-ţi fie părinte.

După discuţia aceasta, Cornelia se aşezase la cursuri numai între Marcela şi Doiniţa, pentru zădărnicierea planurilor lui Manu. Între ei nu avusese loc încă nicio întâlnire, niciun cuvânt nu fusese spus, nicio întrebare nu fusese pusă.

— Dar ce ai cu el, tu, înţepato? şoptise Marcela cu ochii în caiet după intrarea profesorului, pentru ca ea să nu mai

aibă ce face și să fie nevoită să-i asculte părerea. Toate ne uitam cu drag la voi din spate. Tu cu părul ăsta blond, el cu părul negru ca pana corbului, vă stătea așa de bine, creștet lângă creștet. Un înger și-un drac. El e îngerul, asta e clar.

*

În vacanța dintre semestre, Sebastiană sosi din București cu un geamantănaș cochet, mai mult o poșetă decât un geamantănaș, pe care-l păzea cu strășnicie, cu teamă chiar. Purta pantaloni până care se îngustau tot mai mult pe piciorul ei, terminându-se apoi brusc cu două degete deasupra gleznei, și balerini cu vârful ascuțit. Mergea ca și cum ar fi dansat, răsucind călcâiul către interior atunci când îl desprindea de pământ, într-o mișcare scurtă care-i imprima trupului ei undiri de twist. Buclele blonde și le prinsese într-o băsmăluță mai mică decât palma ei, un fel de batistă care o făcea să arate foarte șic.

Nu stătea locului o clipă. Râdea gâlgâit, îmbrățișa strâns pe toată lumea, topindu-l pe cel prins în brațele ei, începea să povestească năvalnic ceva, apoi se întrerupea ca să scoată de undeva un cadou minuscul, un nimic pe care-l făcea neprețuit printr-o poveste pe care o puneă în spatele lui. Ardea de viață, incendiind tot ce atingeă. Nimănui nu-i trecea prin cap să întrebe de unde are asemenea haine elegante într-o țară aflată sub Cortina de Fier de ani de zile. Probabil că hainele se transformau singure atunci când le îmbrăca ea, așa cum se transformau și aerul, și pământul, și oamenii pe care-i îmbrățișa. Nimic nu rămânea comunist, cenușiu și șters în prezența Sebastianei.

— Unde punem ăsta? șoptise parfumat Sebastiană în urechea Corneliiei, ascunzând geamantănașul la spate.

— Ce ai acolo? întrebăse Cornelia.

— Șșșșșt! o strânsese Sebastiană de mână. E de pușcărie.

Sus, în mansarda unde îmi scrisesem vara aceasta cartea, încă goală pe vremea aceea și luminată stins numai prin lucarna îngustă, surorile se ascunseră ca să poată deschide în siguranță, mai mult pe dibuite, geamantănașul care le-ar fi putut aduce pușcăria. Se dovedi a fi un pick-up portabil, *Supraphon* scria pe o plăcuță elegantă de metal.

— Și ce-i cu asta? întrebasese Cornelia, nedumerită cum ar putea un pick-up să fie motiv de pușcărie.

— Ai să vezi, răspunsese misterioasă Sebastiană. După-amiază ne întâlnim mai mulți la tine la facultate și mergem acasă la Noni. Am aranjat eu tot, Noni ne așteaptă, el e mereu bucuros să fie înconjurat de studenți. Nu-i spui nimic Sadei, m-ai auzit?

Lumea Sebastianei era magnetică, vorbele ei desfășurau împrejurul Corneliei vârtejurile cu care galaxiile trăgeau după ele, prin cosmos, stelele singure. Emană propria ei forță gravitațională, căreia îi scăpau numai aceia pe care nu-i dorea Sebastiană prin preajma ei. Noni se dovedi a fi un actor de film din București, gălățean cu casă pe Alea Trandafirilor, zonă de lux învăluită în mister și înainte de război, dar și după. Sebastiană îl întâlnise la un ceai al studenților de la IATC, la care fusese invitată pe căi pe care Cornelia nu le mai cercetă, pentru că tot ceea ce se întâmpla în viața surorii sale o amețea.

La întâlnirea de la facultate apărură colegi din anii mai mari care o intimidaseră pe Cornelia până atunci, dar care umblau bucuroși în trena Sebastianei.

— Am fost în aceeași clasă la liceu, explică ea scurt. Hai cu noi!

Grupul se opri în fața unei case naționalizate, o bijuterie din cărămidă aparentă, cu colonade în miniatură deasupra șirului de ferestre impunătoare și efigii cu înțelesurile pierdute. Din loc în loc, pe balconașele cochete din fier forjat spânzurau triste câteva rufe întinse la uscat, semnătură a chiriașilor din vremurile noi.

Le deschise Noni, un bărbat frumos la vreo treizeci de ani cu cei mai lungi perciuni pe care-i văzuse Cornelia până atunci. Îi conduse prin încăperi întunecoase, cu piese

de mobilier aglomerate în cele mai neașteptate locuri, ca și cum ar fi fost pe punctul de a se muta, și se opriră într-o cameră mică.

— Ai adus? o întrebă el pe Sebastiană, iar ea așeză geamantănașul pe măsuta de cafea cu un picior, apoi deschise pick-upul și-l băgă în priză cu mișcări sigure.

Noni scoase un disc de vinii dintr-un sertar plin cu cearșafuri, îl lăsă să alunece afară din coperta lui, prinzându-l experimentat cu degetul mare în gaura din mijloc și cu cel mic abia sprijinit pe muchie, suflă peste ac, îl potrivește pe disc, apoi se așeză pe cel mai mare fotoliu din cameră, lăsat anume liber pentru el de toți ceilalți.

Cu un gest la fel de firesc ca acela cu care băgase pick-upul în priză, Sebastiană se așeză pe brațul fotoliului. Șoldul ei atinge cotul lui Noni într-un singur punct. Pick-upul scoase mai întâi fâșâitul tălăzuit care se aude și în scoicile de la mare atunci când le duci la ureche, apoi o muzicuță veselă începu de una singură o melodie simplă. În mijlocul grupului de studenți mai mari decât ea, în casa unui actor de film pe care-l cunoștea Sebastiană din București, Cornelia se simțea ca orice cadet la ceremonia lui de inițiere. Îi plăcea și se temea.

Deodată, patru voci de băieți preluară melodia simplă a muzicuței, dezlănțuind în camera întunecoasă aceeași vrajă cu care subjugaseră mai întâi Liverpoolul, apoi întreaga planetă:

*Love, love me do
You know I love you*

Cornelia trase pe genunchi coperta albumului și citi numele: The Beatles. Abia acum înțelegea care era motivul de pușcărie despre care vorbea Sebastiană în șoaptă: muzica aceasta a lor, rock-and-rollul care traversase în ascuns granița și intrase în țară hoțeste, topindu-le inimile la adăpostul draperiilor trase și în spatele ușilor încuiate.

În după-amiaza aceea ascultară cele câteva melodii iar și iar, însetați precum cei dintâi creștini care ascultau

promisiunile apostolilor în catacombele Romei. Noni le vorbea despre concertele Beatles-ilor, la care mii de tineri aclamau, rupând cordoanele poliției și impunând legi noi lumii vechi. Scoase o revistă străină din paginile căreia cei patru băieți surâdeau cu simplitate, în vreme ce mulțimi dezlănțuite de tineri umpleau străzi necunoscute. Cea dintâi vacanță de studentă a Corneliei nu separa numai două semestre între ele, ci și două lumi, două credințe între care ea trebuia acum să aleagă.

— Paul seamănă cu Zaharescu al tău, spusese una dintre fete, arătându-i Corneliei pagina din colțul căreia Paul McCartney îi privea pe toți drept în ochi.

— Nu-i al meu, șopti Cornelia, dar atunci când Noni decupase poza și i-o întinsese, ea o luase fără să stea pe gânduri.

Grupul se despărți la lăsarea întinericului. Noni strecură în sertarul scrinului, printre cearșafuri împăturite, discul și revista, încuie sertarul și duse cheia în altă încăpere, în seara aceea, surorile adormiră târziu, privind poza lui Paul McCartney. Sebastiană povestea, iar Cornelia asculta.

Rebeli din armata lăsată în urma lui de James Dean, ca să cucerească lumea în armurile lor formate din blugi vechi și gecii de piele, erau mulți. Taberele se aleseseră deja, fiecare parte știa cu cine luptă. Ca la meciurile Științei Galați, unde o echipă avea echipament roșu și cealaltă galben. Dar Beatles-ii, băieții aceștia îmbrăcați în costume negre, cu sacourile întotdeauna încheiate, cu cămăși albe și cravate, cu ținutele lor impecabile, păreau să aparțină echipei adverse și cu toate acestea încălcau toate regulile atunci când își aduceau chitarele de pe umeri în față, cu o mișcare smucită, și începeau să sară nestăpâniți pe scenă, să-și scuture nebunește capetele și să strige din toate puterile:

*Well, shake it up, baby, now
Twist and shout!*

Beatles creau impresia că tabăra adversă a fost cucerită deja, că patru dintre ai noștri se aflau în interior și pusese ră mâna pe putere. Ideea avea darul de a face inimile rebele din toată lumea să explodeze de bucurie. Copiii aceștia născuți după război, fără cunoștința celeilalte vieți, care pierrea atunci când ei veneau pe lume, se îndepărtau de părinții lor mai repede și mai profund decât toate generațiile de dinaintea lor.

Cântau până răgușeau și continuau să cânte cu vocile sparte, creând haos pe stadioanele pline ori pe aeroporturile unde aterizau. Toate acestea i se dezvăluită Corneliei dintr-odată, mai mult din privirile înflăcărâte ale surorii sale decât din puținele cuvinte pe care Noni le găsise ca să descrie ce aflase. Lumea se schimbbase din temelii, zguduită, iar ea ratase începutul.

Începând din ziua aceea, nimic nu mai fusese la fel. Cornelia privea la Sada și la Octavian cu mila pe care cei care știu și pot o au față de cei care nu știu și nici nu ar putea, chiar dacă ar ști. Se simți pentru întâia oară responsabilă pentru ei. Îi văzu prin timp bătrâni, la marginea unei lumi care o luase pe alt drum decât plănuise inițial generația lor. Îi descoperi ca fiind ai ei totuși, temelia celei care era și singurele rădăcini prin care se putea hrăni.

Îl privi altfel și pe Manu, cu un respect nou dat de înțelegerile pe care le culesese dintr-o melodie a Beatles-ilor. Manu părea să aparțină cu totul unui viitor al răzvrătiților, mai drept și mai corect decât acela al supușilor, în care crezuse ea până atunci. Derbedeii și haimanalele păreau să fie altceva decât simpli chiulangii care farmecă studentele cu aura lor de neînțeleși.

Cu colțul tăiat dintr-o revistă străină, fotografia lui Paul Mecartney, ascuns printre bluzele împăturite în scrin, mama Cornelia se îndrăgosti de tata Manu.

*

În biblioteca Sabineei există o carte veche de mai bine de

cincizeci de ani, un manual de limbă franceză gros de patru degete. Desenul de pe copertă s-a șters complet, paginile sunt subliniate de două mâini, cu două culori diferite, iar din cotor ies fire de ață pe la colțuri. Nu este un volum bine păstrat. Are însă în spate o poveste care îl face să stea pe rafturile de onoare ale bibliotecii, acelea din dreptul ochilor.

Duminică dimineața, tata Manu îi plătea bătrânei lui gazde 1 leu ca să-i calce o cămașă albă, își sufleca manșetele pantalonilor atât cât să se vadă glezna, semn distinctiv al avangardiștilor vremii, lua manualul de franceză sub braț și se înființa la poarta casei cu marchiză de sticlă, plin de încredere.

— Bună dimineața! striga el tare peste poartă, cu pieptul înainte și umerii drepți.

— Bună dimineața, Emanoil, îi răspundea bunicul Octavian, care nu înțelegea de ce trebuie să-i strâmbe numele, dacă nănașu-său i-l pusese drept, așa că nu lua în seamă explicațiile Corneliei și-i spunea numai Emanoil.

— Cornelia e acasă? întreba tata Manu cu ochii strălucind de mândrie, pentru că se simțea sigur pe poziția lui, de vreme ce i se permitea să rostească numele fetei în auzul tuturor vecinilor. I-am adus cartea.

Și spunând acestea, ridica drept mărturie manualul de franceză.

— E acasă, intră în curte ca oamenii, nu sta în poartă, spunea bunicul Octavian, care la primele vizite ale lui Manu îl rugase să-l ajute să repare o scară, apoi aparatul de radio, ca să vadă ce știe băiatul și să-l poată descoase.

Manu trecuse cu bine aceste examene, bunicul Octavian îi spusese Sadei că „nu e fără căpătâi, știe ceva meserie și mai ales este un băiat hotărât” „Să ne ajute Dumnezeu”, răspunsese Sada atunci, pe gânduri.

Mama Cornelia era chemată afară din casă, între ei doi avea loc un schimb de politeți - „Ți-am adus cartea, mulțumesc.” „Nu ai pentru ce. Ți-a folosit?” „Da, e bună”, apoi tata Manu întreba dacă are voie Cornelia la un suc cu el.

— Mergeți, mamă, răspundea de data aceasta bunica Sada, pentru că bunicul Octavian intra în casă și nu mai ieșea decât după plecarea lor. Aveți grijă, Manule, mamă, unde vă opriți. Să nu fie haimanale pe lângă voi, mamă. Să nu stați mult. Cât stați? Duceți-vă în Grădina Publică, acolo e lume multă și sunteți în siguranță. Să pună jacheta pe ea dacă bate vântul, Manule, mamă. Cornelia, să fii cuminte.

Primele lor plimbări fuseseră mai scurte. Dădeau ocol o singură dată Grădinii Publice, apoi Manu îi cumpăra vată de zahăr, pe care Cornelia o mânca privind fântâna arteziană cu farfuria sa enormă de piatră, și se întorceau. Atunci când ajunseră la subiectele cele mai importante din viețile lor, plimbările li se lungiră. Manu află că ea are două mame și întreaga mărturisire a rănii pe care fata o ducea cu ea le ocupă timpul o bună bucată de vreme. Cornelia află că Zahareștii avuseseră camioane, moară, distilerie și restaurant, că Astra Română avea sonde de petrol pe pământurile lor și plătea pentru aceasta chirie lunară, că nici după naționalizare nu le mersese tocmai rău, bunicul Picu Zaharescu izbutind să încheie, cu toată supravegherea comunistă, tot felul de afaceri, dar și că Manu era mai degrabă fugit de acasă decât plecat și că părinții îl amenințaseră că nu va primi niciun ban dacă le iese de sub ascultare.

Cornelia ajungea acasă din ce în ce mai târziu, pe măsură ce poveștile lui Manu deveneau din ce în ce mai interesante. Sada îl opri de vreo două ori la masa de prânz. Se apropia vara, urmau examenele și apoi cantonamentul echipei de fotbal. Cornelia și Manu nu aveau să se mai vadă vreme de două luni, iar apropierea acelei perioade așternea peste toți o tristețe cu nuanțe diferite: pentru bunica Sada era o tristețe înduioșată și plină de compasiune pentru acești copii cuminți ai ei, pentru Cornelia era o tristețe romantică, amestecată cu un pic de curiozitate, abia aștepta să experimenteze tot ceea ce citise despre durerile dulci ale îndrăgostiților despărțiți o vreme, iar pentru tata Manu era o tristețe îndârjită, ascunsă bine sub hotărârea de a nu lăsa să-i scape nimic în

afară.

Într-una din ultimele duminici, pe când Manu își rostea sânguincios partea lui de dialog - „Bună dimineața, Cornelia e acasă? Am venit să-i aduc cartea”, bunicul Octavian a încălcat protocolul și a zâmbit cu bunătate din spatele ziarului:

— Mai schimbă cartea aia, Emanoil. Nu mai aveți și alta?

În timp, pe ultimele pagini ale bietului manual de franceză au apărut mesaje, „După cursuri, la trepte” sau „Nu mă mai supăra!”, a căror poveste niciunul dintre ei nu se învoise să ne-o spună vreodată.

Cu șaptezeci și șase de ani înainte de deschiderea ușii

Așezat pe o caschetă întoarsă cu gura în jos, Picu Zaharescu își privea vârful bocancilor și mesteca greu carnea tare. În jur mirosea a păr ars și a sânge, dar stomacul său nu se mai revolta ca în trecut, domesticise sila sălbatică și ea asculta acum de poruncile lui. Liniștea neobișnuită îi speriasse mai întâi, astfel că discutaseră toată dimineața pe mușște, numai prin semne, pregătiți pentru un nou atac al rușilor.

Gerul nesfârșit pusese în ei o toropeală pentru care se simțeau recunoscători, pentru că îi ajuta să uite durerile din degetele și urechile degerate. Acest decembrie petrecut la Cotul Donului le răsturnase multe scări de valori, iar ei toți fuseseră nevoiți să-și reorganizeze din mers resturile de etaloane și să-și construiască scări noi pe care să se sprijine realitatea aceasta necunoscută. Foame nu însemna ce știau ei de acasă. Frig nu însemna să-ți clănțânească dinții în gură. Frică nu era zbaterea aceea în piept care apare atunci când te prind hoții singur pe drum noaptea.

Caporalul Irimia, care era poet și păstra la piept un caiet răsucit în care scrisese de când sosiseră la marginea Stalingradului, spunea că oamenii din ei s-au ridicat ca aburul și plutesc deasupra capetelor lor, legați prin câte

un cordon de argint de fostele lor trupuri, iar în ei au mai rămas numai niște animale care știu ce este de făcut pentru supraviețuire: mai sacrificau câte un cal al vreunui camarad găsit înghețat dimineața, ca să mănânce, și stăteau cu obrazul lipit de pământ atunci când atacau rușii. Apoi însă caporalul Irimia a fost împușcat în cap, iar vorbele lui s-au șters tot mai mult din mințile lor. Șuba, bocancii, căciula și tunica lui erau purtate acum de alți camarazi. Caietul rămăsese la pieptul lui, pentru că nu-l voise nimeni.

Picu Zaharescu înghiți ultima bucată de carne fără să o mai mestece. Efortul se dovedise fără rost, carnea de cal era tare cu toate că o fiersese în gamelă, în zăpadă topită, o dimineață întreagă. Stomacul lui se revoltă la această ultimă îmbucătură, iar Picu Zaharescu icni. Speriat că avea să vomite, risipind bunătate de masă, închise ochii și își închipui via de acasă, livada care se întindea pe jumătate din deal, mirosul florilor de prun și o cursă cu camioanele în care el era, ca de obicei, în frunte. Carnea rămase în stomac.

În fața lui, pământul înghețat bocnă nu înghițise ultima băltoacă de sânge de pe locul unde sacrificaseră calul.

Zăpada se retrăsese din jurul ei. Lumea văzută într-o baltă caldă de sânge era răsturnată, neagră și ușor aburită, ca într-o oglindă care nu reflectă întru totul realitatea, ci mai degrabă niște înțeleșuri numai pe jumătate deslușite.

Regimentul său ajunsese la Cotul Donului la sfârșitul toamnei. Comandanții îi înșiraseră de-a lungul malului râului într-un singur rând, ca mărgelile pe ață, sporind astfel nemulțumirile lor mai vechi legate de șubele promise care nu mai veneau ori de mâncarea care niciodată nu era suficientă. Cum aveau să apere pozițiile, dacă ei erau așezați câte unul tot la doi pași? Poate cel mult le vor supraveghea, dar de luptă nici nu putea fi vorba, mai cu seamă că artilerie aveau puțină, abia câteva cuiburi.

Cercetașii aduseseră o vreme dinspre Stalingrad vești despre coloane de tancuri care se apropiau, dar nemții nu

trimiseseră alte trupe care să îngroașe șirul de câte un om de pe malul Donului. Transmisioniștii trimiteau mesaj după mesaj, arătând planurile evidente ale rușilor. Din partea comandamentului german venea mereu același răspuns: mențineți pozițiile până la noi ordine.

— Cu ce să le menținem, cu mâinile goale? șușoteau soldații între ei, împărțind o țigară. Suntem în linia întâi, nu aici ar trebui să fie și armele? Bine că sunt nemții înarmați până în dinți în spate, în linia a doua.

Apoi, către sfârșitul lui noiembrie, într-o dimineață se dezlănțuise iadul. Vremea era geroasă și pâcle groase, albe și scămoșate acopereau stepele înzăpezite. Pământul prinse a tremura surd, mărunț, înfiorând bruma de inimă care mai rămăsese în fiecare soldat din dispozitiv. Atunci când lumina cenușie a unui soare bolnav începu să risipească ceața, din pâcle se iviră baterii nesfârșite de artilerie și batalioane de tancuri desfășurate în formație de luptă în fața lor. Câmpul alb se înnegri. În spatele sutelor de tancuri și tunuri mărșăluia infanteria, o mare de oameni care păreau să iasă neconținut din zarea lăptoasă. Pe deasupra tuturor acestora zburau avioanele, nenumărate, acoperind cerul pe măsură ce se apropiau.

Transmisioniștii începură din nou să strige în aparatele de radio: rușii aveau să atace frontul apărât de români, după toate acele pregătiri care duraseră suficient încât comandanții germani să poată lua o decizie.

Pentru Picu Zaharescu, ziua aceea începu și se sfârși la ora nouă dimineața, timpul răsucindu-se în jurul lui ca un șarpe care-și mușcă coada, prinzându-l captiv într-o găoace din care el nu mai putu niciodată să spună dacă a ieșit după câteva minute sau câteva zile. Primul obuz care explodă în apropierea lui îl acoperi cu bucăți înghețate de pământ de care el se scutură cu groază, pentru că le bănuia îmbibate de sângele celor ce se aflaseră acolo cu o clipă mai înainte. Timpanele prinseră a-i țiuu îndelung, iar privirea nu i se limpezea oricât ar fi clipit. Cerul cenușiu se apropie de pământ, comprimând aerul dintre ele și punând și mai mare presiune pe oameni. Gurile deschise larg ale

locotenenților rămâneau mute. Niciun sunet nu ajungea până la el din gâtlejurile lor în care se zbăteau comenzile.

Atacul deveni din ce în ce mai violent. Cu toate acestea, înaintarea tancurilor avea un ritm care îi păru lui Picu calm. Șenilele lor striveau totul fără efort. Uneori se opreau parcă cu blândețe, rămâneau nemișcate sub ploaia de gloanțe din liniile lor rare ca prunele pe creangă în anii neroditori. Așteptau cu răbdare ca românii să termine muniția, care nu părea să le facă vreun rău, apoi porneau către ei, fără să tragă niciun obuz, amestecând oamenii cu pământul, noroiul și zăpada. Cu aceeași blândețe mângâia acasă Picu Zaharescu găina aleasă pentru ciorbă, adormindu-i spaimele cu mângâieri apăsate ca să nu se mai zbată și retezându-i apoi gâtul în clipa ei de liniște.

Mai târziu, de-a lungul vieții, nu avea să se mai apropie niciodată cu amintirile de ziua aceea a primului atac.

Avea să istorisească întâmplări mărunte aflate la oarecare distanță în timp de ziua aceea, dar întotdeauna avea să se oprească brusc atunci când memoria lui începea să tatoneze ceața și lumina cenușie a soarelui din dimineața de 19 noiembrie 1942.

Către seară, mult după lăsarea întunericului, peste malul acela rotunjit într-un cot larg al Donului se așternu în sfârșit liniștea. Tancurile se opriseră, nicio șenilă nu mai scârțâia amenințător pe lângă urechea lui. Tunurile tăcuseră. Dintr-un cer invizibil porni tăcut o ninsoare curată. Fulgii albi aduceau cu ei pe pământ cenușa ridicată în văzduh a oamenilor spulberați de obuze. Rușii spărseseră frontul, despărțindu-i unii de ceilalți. Batalionul lui Picu Zaharescu rămăsese încercuit tot restul iernii, iarnă grea, rusească, cu nopți lungi în care gerul le înnegrea degetele, cu dimineți în care ploua pentru ca mai apoi totul să se acopere cu un strat gros de gheață.

După două zile în care nu mâncară nimic și băură zăpadă topită, un avion german încercă să parașuteze provizii, dar pachetele căzură în spatele liniilor rusești. Se încercă organizarea unei evacuări a răniților, avionul se roti pe deasupra câmpului unde erau încercuiți, dar

artileria rusească îl alungă repede și evacuarea fu abandonată, încercară să ia legătura cu celelalte batalioane aflate în încercuire într-o altă pungă, dar niciunul dintre voluntarii plecați în misiune nu se mai întoarse. Mai târziu aveau să afle că trupele acelea fuseseră capturate de ruși și trimise în lagăre de prizonieri din care, la sfârșitul războiului, puțini aveau să se mai întoarcă.

Începură zile lungi de foame și nopți cu ger din care nu toți se mai trezeau. Din când în când, rușii atacau din nou, iar ei ripostau atunci cu toate spaimile transformate în furie. Izbutiseră să-i țină la distanță șase săptămâni. Rămăseseră mai puțin de jumătate. Cei care nu erau uciși ziua de tancuri ori avioane, mureau noaptea înghețați. Nu trecea nicio zi fără morți.

Într-una din nopți, câțiva furară un tanc rusesc părăsit și încercară să străpungă încercuirea de unii singuri. Tot batalionul știa ce plănuiseră, nici măcar comandantii nu-i opriră. Zvonurile despre retragerea restului trupelor, care nu fuseseră încercuite, circulau de mult printre soldați, risipindu-le și ultimele nădejdi. Germanii plecau, lăsându-i pe ei pradă foamei, frigului, obuzelor. Spre bucuria tuturor, tancul reuși să străpungă încercuirea și înaintă o întreagă jumătate de zi prin întinderile nesfârșite de zăpadă. În urmărirea lui porniseră însă opt tancuri rusești, care-l ajunseră din urmă către amiază.

La câteva zile după întâmplarea aceasta, Picu Zaharescu prinse noi șoapte despre alt plan de evadare pus la cale de câțiva camarazi. De astă dată aveau să plece chiar cu unul dintre tancurile lor, întregul echipaj căzu la înțelegere. „Nu este dezertare, de vreme ce toată armata se retrage în spatele nostru”, își spuseră ei.

— Merg și eu cu voi, le spuse Picu, privindu-i pe fiecare în parte pentru ca ei să poată vedea în ochii lui că era de nădejde și mai ales că nu vor scăpa de el.

— Suntem opt în tanc, nu mergi nicăieri că nu mai avem loc, îi răspunse sec unul dintre ei.

— Merg în spatele turelei, insistase Picu, hotărât. Mă

urc pe tanc, nu intru înăuntru.

— Mă, tu n-auzi că nu mergi? Fă încă un grup, caută-ți tovarăși și plecăm cu două tancuri.

Evadarea fusese hotărâtă pentru a doua zi, în zori. Urmăriseră mișcările rușilor și găsiseră o oarecare ritmicitate în patrulările acestora. Aveau să încerce prin același loc pe unde ieșise cu câteva zile înainte cel dintâi tanc. Dacă porneau înainte de primii zori, ar fi izbutit să se îndepărteze suficient de mult pentru ca, la lumina zilei, să fie deja în afara razei vizuale a rușilor. Picu Zaharescu convinsese echipajul încă unui tanc să se alăture încercării de salvare.

— Mergem și noi, îi spusese doi frați trimiși împreună pe front.

— Nu mai este loc, le răspunsese Picu Zaharescu fără să-i privească.

Se deșteptă la patru dimineața. Cuiburile săpate în pământ, adăposturile în care își duseseră zilele în ultimele săptămâni, fierbeau de șoapte furioase. Tancul lui plecase mai devreme. Camarazii vorbeau despre un întreg ciorchine de oameni care se agățaseră de el cum putuseră, mult mai mulți decât stabiliseră cu o seară înainte. Aveau deja un avans de o jumătate de ceas, iar între cei rămași se stârnise o ceartă din pricina aceasta.

Picu își scutură șuba grea de gheața prinsă în timpul nopții, își încheie bocancii, ieși din cuib și porni cu hotărâre pe urmele șenilelor. Era tancul lui, evadarea lui. El fusese acela care convinsese oamenii să încerce, iar acum îl lăsaseră în urmă?

— Zaharescu! șopti răstit în urma lui locotenentul. Înapoi!

— E ordin de retragere, domnule locotenent, spuse Picu peste umăr, apoi mai privi o clipă tăcut în ochii locotenentului și își continuă drumul.

Mergea în salturi rare, cu pauze lungi, între două mărcinișuri uscate ori movile scunde. Ranița zăngănea înfundat în spatele lui și el o lăsă la rădăcina unui copăcel ciuntit de un obuz, continuând să înainteze. În față,

întunericul era catifelat și adânc. În spate, zarea începea să se arate, cenușie. În urechi îi bubuiau o nădejde și o amenințare, lovind pe rând în timpanele lui din interior, dinspre mintea care năștea două imagini: acasă și moartea.

După cel mai lung sfert de ceas din viața lui, se afla abia la zece pași de cuibul din care ieșise.

Cel dintâi tanc, de la care porniseră toate acestea, apărură în spatele lui fără zgomot. În jurul turelei, soldații se cățăraseră unul lângă altul, căutându-și puncte de sprijin care să-i ajute să rămână agățați de tanc. Cu tot cu cei din interior, erau cincisprezece-șaisprezece oameni. Ar fi arătat ca la paradă, dacă cearcănele negre, lăsate până la jumătatea obrazilor, genele albe de cenușă înghețată, sângele străin închegat pe ei și privirile sticlind de hotărâre înspăimântată nu le-ar fi dat un aer de năluci scăpate din iad.

Picu le ieși înainte, se propti pe picioare în zăpada afânată și trase aer în piept. Tanchistul făcu o manevră spre dreapta, încercând să-l evite, dar Picu se repezi dintr-o parte, își luă avânt, sări și se prinse cu mâinile de țeava lungă. Rămase așa, atârând, în vreme ce tancul își continua drumul prin zăpadă. Încercă să-și aducă și picioarele peste țeavă, dar era prea slăbit pentru astfel de acrobații. Mâinile îi mai scăpau din când în când și atunci le lovea scurt de pulpe, ca să le dezghețe și să le facă să-l asculte, și se agăța din nou. Un camarad încălecă țeava tancului, se apropie de el târâș, își scoase cureaua și legă cu ea mâinile împreunate ale bunicului Picu.

— Mulțumesc, Emanoile, îi spuse el, iar mai târziu își boteză cel de-al doilea născut după acest prieten neașteptat care muri a doua zi.

Picu Zaharescu nu a știut niciodată să spună cât timp au mers așa. O vreme își sprijinise picioarele pe botul tancului, dar ajungea numai cu vârfurile. O vreme ațipise ori poate își pierduse cunoștința. Tancul nu se oprise. I se părea că-și amintește două răsărituri și un apus, soarele de două ori în spatele tancului și o dată în față. Dar niciodată

nu ne-a spus deslușit că a mers, cu mâinile legate de țevă, două zile, pentru că mintea lui se tulbura atunci când încerca să calculeze durata aceea în unități de măsură pentru timp.

Din încercuirea de la Cotul Donului au scăpat atunci câteva tancuri pline cu soldați. Picu Zaharescu a zăcut mai întâi într-un spital de campanie, cu mâinile și picioarele degerate, cu mințile rătăcite. S-a deșteptat după o vreme într-o garnitură de tren plină cu răniți care erau trimiși în țară. Pentru că nu vorbea și nu mai avea niciun document, a fost reținut într-un spital din Iași de un medic impresionat de starea lui. Rănile i se vindecaseră, ceaiurile calde, supele fierbinți și vorba bună au fost singurul tratament pe care i l-a administrat medicul acela. După o vreme, a putut spune cine este și unde locuiește.

Pieu Zaharescu a ajuns astfel acasă într-o toamnă aurie, la capătul unui an de pribegie pe care nu și-l mai amintea cu limpezime. Întâiul său născut făcuse trei ani și nu-l mai cunoștea, slobozind un țipăt și alergând să se ascundă atunci când îl văzu. Mamă-sa îl scoase afară din ascunzătoare de o ureche și-l împinse către el, subțindu-și buzele în vreme ce-l certa:

— Uite pe taică-tău, diavole împielit, mai scoate-i sufletul și lui, că pe mine destul m-ai înnebunit de cap!

Coana mare își căpătase numele din pricina autorității cu care supusese întreaga stradă atunci când Picu și-o adusese mireasă. Îi dăduse pe mâini restaurantul și prăvălia, iar coana mare scotea din ele profit bun pentru familie. Toți mușteriii îi știau de frică și unul nu-i ieșea din cuvânt. Vorba ei bolovănoasă, repezită către cei care cutezau să mai ceară de băut după ce ea hotărâse că era de-ajuns îi cumințea chiar și pe cei mai înrăiți bețivi:

— Arză-te-ar focu' să te arză de nenorocit! Începea ea, subțindu-și buzele pentru ca biciul cu care șfichiuia să usture mai tare. Ce cinzeacă să-ți mai dau, mă, bețivule? Tu nu vezi că abia te mai ții pe picioare? Marș acasă la nevastă-ta, că te trosnesc cu cana asta acum!

Zicând vorbele acestea, ridica smucit cana de pământ

din care le turna celorlalți vin.

— Și tu ce râzi, prostule? se întorcea către vreunul care hohotea mai tare. Ai grijă că-ți vine rândul!

La mesele din fața restaurantului, bărbații se supuneau ca lupii haitei în fața lupoacei alfa. Coana mare nu se sfiise să arunce în stradă de vreo două ori pe câte unul, care se rostogolise prin praf ca o pilda pentru toți celilalți. Cine nu mai era primit de coana mare era de fapt exclus de târgul întreg, căci nimeni nu îndrăznea să facă front comun cu izgonitul. Coana mare cunoștea toate tainele târgului și se folosea de ele fără scrupule, strigând peste gard, în auzul întregii străzi, atunci când o înfrunta careva:

— Tu vorbești, poamă, care te ții cu socru-tău?

Sau:

— Vrăjitoare bătrână care scapi fetele mari de copii!

Ori:

— Crezi că mi-e frică de tine, mă, neputinciosule? Tu, care-ți bați nevasta atunci când nu poți să-i faci altceva, mă, sulă bleagă!

Cele mai apăsătoare vinovății ori cele mai rușinoase beteșuguri ale lor, strigate în gura mare peste stradă, îi învățaseră pe oameni să se teamă de gura coanei mari. Picu Zaharescu intrase în curte la nevastă abătut și dormise o săptămână în cea mai îndepărtată odaie, deșteptându-se din când în când de foame, petrecând câte un ceas sub cerul liber, apoi întorcându-se în pat. Cele trei camioane cu care transporta orice aveau nevoie meșterii din târgurile învecinate rămăseseră în garaj, încă necercetate de Picu. Achim și Păvăluț, foștii lui șoferi și tovarăși de poker, veniră într-una din zile la coana mare să o întrebe ce face Picu și când vor începe iarăși treaba.

— Dar ce credeți voi, mă, golanilor, că Picu al meu e la dispoziția voastră? ridică ea glasul, subțiindu-și buzele, în vreme ce Achim și Păvăluț porniseră deja înapoi către poartă. Picu al meu a fost pe front, mă, putorilor care v-ați ascuns după fofoloancele nevestelor ca să nu vă ia la război! continuă ea să strige pe urmele lor, ridicând glasul pe măsură ce se îndepărtau, ca să se asigure că e auzită.

Marș afară din curtea mea, leprelor!

În noaptea aceea îl iubi pe Picu gospodărește, cu toată hărnicia, trecând cu hotărâre peste împotrivirea lui tristă.

— Da' ce, Picule, tu ești prostul târgului ca să râdă ăștia pe la spate de tine? îi șopti ea în ureche la sfârșit. Lasă-i tu pe mâna mea, Picule, că, dacă nu te-oi scula eu din morți într-o săptămână, să nu-mi zici tu mie pe nume! Arză-i-ar focu' să-i arză de nenorociți, pe toți!

Coana mare continuase tratamentul asupra lui Picu, iar el se supusese cum se supunea și atunci când ea îi puneia ventuze, crăpându-i pielea spatelui ca să iasă pe acolo sângele rău. În scurtă vreme, rămase grea, iar vederea pântecelui ei rotund alungă într-adevăr fantomele trecutului din preajma lui Picu, o încredere nouă urcând în el pe măsură ce femeia lui se împlinea. Chemă pe Achim și pe Păvăluț și porniră iarăși treaba. Camioanele începură să lucreze zilnic, garajul se umplu din nou de forfotă și zilele negre fură date uitării.

Tata Manu se născu în anul următor. Un reprezentant al Societății Astra Română sosise la poartă cu puțin timp înainte și ceruse să vorbească cu proprietarul terenului de la poalele dealului. Desfășurase în fața lui Picu planuri cadastrale pe care o duzină de puncte erau marcate unde urmau să fie ridicate sondele de petrol ale societății.

— Astea sunt ale mele, puse Picu degetul pe cinci dintre ele. Pământul nu e de vânzare, preciză el, cu gând să scurteze negocierea mai înainte să iasă coana mare din casă.

— Plătim chirie lunară, spuse reprezentantul societății și notă pe o bucată de hârtie chiria, întorcând apoi hârtia către Picu Zaharescu.

— Nu batem palma, spusese el după ce aruncase o privire pe furiș, fără să miște capul.

— Pe bucată, pentru fiecare sondă, completă reprezentantul rafinăriei, schimbând cu aceasta decizia lui Picu.

Astra Română își ridicase sondele în spatele grădinii lui Picu și în sus, pe deal, printre pruni. Banii începură să vină

mult mai ușor în familia Zahareștilor, făcând și restul afacerilor să înflorească. Între toate acestea, tata Manu crescuseră încredințat că în spatele său se află forțe care supun orice împotrivire și s-ar ridica în față. Crescuseră sălbatic, încăleacănd fără șai caii tatălui său și bătând dealul în lung și-n lat, ca vechii haiduci de odinioară. Crescuseră întăritat mereu de vorbele coanei mari:

— Tu să-ți faci un rost pe lume, mă, că nu ești întâiul născut. Numai primul băiat rămâne în avere, atât. Ceilalți să-și facă și ei rosturile lor, că și eu cu tac-tu ne-am spetit și ne-am omorât muncind.

Tata Manu nu-și amintea vreuna din vârstele copilăriei la care să nu fi auzit vorbele acestea ce stârneau în el cutezanțe amestecate cu înverșunări. Peste câțiva ani, atunci când un antrenor de fotbal sosise în școală, căutând talente, băiatul se ridicase în picioare și susținuse cu toată tăria că el vrea în echipă, vrea să muncească la antrenamente și, da, are cine să-l aducă la club. Îl mai duseseră din când în când Achim ori Păvăluț cu camioanele, atunci când nu era atentă coana mare, dar cel mai adesea ajunsese pe jos, după un ceas de mers voinicește.

Mai târziu, atunci când tata Manu avea să anunțe că se va înscrie la facultate, coana mare dăduse drumul unor hohote nesfârșite de râs, răsturnându-și capul pe spate și ștergându-și lacrimile, părând să se potolească după o vreme, dar apoi pornind iarăși, la amintirea cuvintelor băiatului.

— Și ce vrei să te faci tu, mă? Întrebase ea atunci când putuse vorbi. Doctor? Profesor?

Punctase fiecare meserie cu noi pufneli în râs.

— Stai dracu' acasă și dă-te pe lângă ăștia, Achim ori Păvăluț, să înveți să conduci camionul, ori pe lângă tac-tu, să pricepi cum se fac afacerile, că nu-ți dă nimeni bani de facultate, mă, pârlitule! Își isprăvisese ea răspunsul cu toată seriozitatea, pentru că râsul dispăruse pe la îndemnul de a învăța să conducă camionul și nu mai apăruse niciodată în legătură cu acest subiect.

Tata Manu avea să se înscrie la una dintre bursele oferite de primăria și județeană de partid Galați. Avea să anunțe acasă că fusese admis la Filologie și că urma să joace fotbal la echipa studențească Știința Galați.

— La moldoveni, mă? avea să-i strige coana mare, în vreme ce el își strângea într-o valiză de carton câteva lucruri și ieșea fără un cuvânt din casă și din curte, trântind ușile și poarta în urma lui. Te duci la moldoveni, prostule? avea să-l urmărească glasul ridicat al coanei mari. Ai să te întorci cu coada între picioare și tot la vorba mea ai să ajungi. De la noi nu vezi un leu, așa să știi! Tot ce-i aici e pentru întâiul născut! Eu nu împart averea!

Până atunci însă, tata Manu se strecurase toată copilăria în restaurant după ora închiderii, luând parte fascinat la nopțile de poker ale lui Picu, Achim și Păvăluț și ascultând fermecat poveștile șoferilor despre neveste străine vizitate în miez de noapte ori despre afaceri dubioase încheiate cu complicitatea poliției.

Bunicul Picu fusese coleg de școală cu Păvăluț și, până la sosirea lui Achim, obișnuiau să se încaiere în pauze, repezindu-și cu dușmănie pumni și picioare, continuând astfel vendeta cu origini necunoscute dintre familiile lor. Băieții aveau mai mereu câte un ochi vânăt ori o buză spartă, dar simpla rostire a numelui celuilalt îi scăpa, acasă, de orice pedeapsă.

În anul în care apăruse la ei în clasă Achim, rămas repetent, încăierările se opriseră, iar cei trei legaseră o prietenie neobișnuită, ale cărei reguli le stabilise chiar Achim, încă din prima pauză:

— Tu de ce dai, mă? îl întrebase el pe Păvăluț, care-l privea admirativ, așa cum îl privește orice bătaș pe repetentul clasei.

— Tata zice că moara a fost a noastră și ei ne-au luat-o cu vicleșug. Dau fiindcă e fiu de hoți, de aia dau, răspunsese Păvăluț.

— Și tu de ce dai, mă? se întorsese Achim către Picu.

— Tata-mare zice că tatăl lui Păvăluț e copil din flori și că ăștia nelegitimi nu primesc moștenire. Să-i dea mă-sa

morile dinspre partea ăluia cu care e măritată, nu să se uite la noi peste gard, așa zice tata-mare. Dau fiindcă taică-său e făcut în spatele grădinii, de aia dau.

— Mă, voi sunteți veri, se lămuri Achim. Cam pe după prun, așa, dar tot veri se cheamă. Cu verii și cu frații trebuie să te ai bine, așa-i regula. Se pun și ăștia din flori.

Între ei trei se încheacă din ziua aceea o legătură care avea să dureze tot restul vieții. Picu și Păvăluț se mai încăierau din când în când, dar Achim îi privea cu dispreț ca și cum neînțelegerile lor nu aveau nicio însemnătate, iar ei se rușinau de apucăturile lor copilărești în fața acestui adevărat derbedeu demn de toată admirația și încetau bătaia la mijlocul ei. În timp, Picu preluă conducerea grupului, mai cu seamă după ce primi unul dintre camioane pe mână, ca să înceapă să ajute la treburi, iar el își duse prietenii în câmp, unde îi învăță să conducă. Atunci când afacerile Zahareștilor îi rămaseră lui Picu, el plăti la poliție pentru carnetele de șofer ale prietenilor săi și îi angajă cu simbrie.

Toate acestea fuseseră zdruncinate din temelii după naționalizare. Zahareștilor li se luaseră restaurantul, prăvălia, distileria, moara, două dintre camioane și dealul. Li se îngădui să păstreze ultimul camion, care fusese trecut în acte ca automobil personal, artificiu plătit de Picu Zaharescu cu o sumă pe care coana mare nu o află niciodată, cu toate că se zbatuse atunci ca o leoaică să scape din brațele soțului său, strigând către slujbașii statului obișnuitele ei ocări:

— Arză-v-ar focu' să vă arză de nenorociți, îmi luați voi mie averea, mă? Ați muncit voi pentru ea, mă, calicilor, dar-ar boala copiilor în voi și n-ați mai avea parte de muieri și de copii pe lumea asta! Să dea Dumnezeu și Maica Domnului să betegiți și să vă târâți pe stradă, pe la poarta mea, să vă ardă mațele și să răbdați de sete până oi veni eu să vă dau o cană cu apă! Ologi-v-ar Dumnezeu și pe voi, și pe tot neamul vostru!

— Domn' Picu, potolește-o, bre, că nu e de glumă, ziseseră slujbașii de la primărie către bunicul, în vreme ce

blestemele ei se înălțau ca furtunile cele mari deasupra străzii. Dacă plecăm noi, atunci vin ăia mari de la centru și faceți, bre, pușcărie amândoi.

O vreme, strada întreagă se simțise răzbunată pentru toate asupririle de până atunci ale coanei mari. Picu Zaharescu complotase zilele acelea cu Achim și Păvăluț sub umbrarul din nuiiele ridicat în via din spatele casei.

— Achime! Băi, Păvăluț! Haideți să vă cinstesc cu o cinzeacă, mă! striga Picu peste gardurile lor, apoi se retrăgeau toți trei în vie și vorbeau numai în șoaptă câteva ceasuri.

Într-una din nopțile următoare dispărură împreună cu camionul și apărură a doua zi dimineată, cu fețele luminate de surâsuri tainice. Banii începură să intre iarăși în casa Zahareștilor. Tot la o săptămână, drumurile acestea misterioase ale celor trei se repetau. Un polițist, fost coleg de școală cu Picu, trecea uneori ca din întâmplare și schimbau o vorbă, două.

— Acu' ești milițian, mă? întrebuse coana mare cu multă veselie o dată, făcându-l pe bărbat să înghețe de teama a ceea ce ar fi putut să urmeze. Ia uite la ăsta, e milițian! se mai amuză ea de cuvântul cel nou, măsurându-l în același timp pe vecin ca să vadă dacă titulatura a mai schimbat și altceva la el.

— Picule, să fiu al naibii, potolește-o că dăm de belea, șopti el cu spaimă. Pe mine mă bagă la pușcărie și pe capul vostru o să trimită comisari. Cât știe?

— Nu știe, mă, nimic, nu te mai speria ca o muiere, îl liniștea Picu.

Afacerea merse bine vreo doi ani. Picu, Achim și Păvăluț înțepaseră o conductă a rafinăriei Astra, de unde, la adăpostul întunericului și cu ajutorul unor cunoscuți care munceau în rafinărie, scoteau periodic benzină pe care apoi o vindeau sub prețul pieței. Achim se îngrijea de canistre, Păvăluț conducea camionul, iar Picu făcea rost de clienți.

În noaptea care avea să pună capăt acestei daraveri, cei trei plecaseră ca de obicei după lăsarea întunericului, în

lada camionului așezaseră canistrele înfășurate în zdrențe, ca să nu facă zgomot, acoperite cu desagi de toate mărimile plini care cu cartofi, care cu haine, care cu mălai. Deasupra așezau în curmeziș două scaune cu fundul spart și cu câte un picior lipsă. Schimbaseră de curând locul de unde scoteau benzina, pentru că omul lor din rafinărie îi anunțase că se aflase ceva, vechiul loc era urmărit noapte de noapte.

Se apropiară de pădure cu farurile stinse, ieșiră de pe drum și se afundară printre copaci, oprind la o distanță suficient de mare pentru ca motorul să nu fie auzit. Achim se strecură până la conductă, pândi o vreme ca să se asigure că omul lor era singur, apoi dădu semnalul pentru cei rămași la camion.

Picu și Păvăluț aduseră canistrele și le umplură cu gesturi iuți, pricepute, apoi le încărcară la loc, în ladă. Achim merse o bucată de drum pe jos, cu o sută de metri înaintea camionului, cercetaș. Noaptea era liniștită, fără lună, numai două-trei stele și ei singuri sub cerul înalt. Îl culeseră și pe Achim de pe drum și porniră cu toată încrederea către casă. Păvăluț conducea cu cotul scos pe geam. Picu scruta întunericul și alegea în gând clienții către care avea să meargă, de data aceasta, marfa.

La o cotitură, în oglinda retrovizoare luci o pereche de faruri. În spatele lor apăruse o Pobeda neagră, al cărei șofer conducea cu o viteză mult prea mare pentru ora aceea târzie din noapte.

— Caralii, spuse Păvăluț, trăgându-și repede cotul înăuntru, și, schimbând viteza, coti pe alt drum, îndepărtându-se de casă.

Din spate, Achim bătu cu palma în cabină:

— Vin după noi, Păvăluț!

— Numărul, Achim, numărul! îi strigă Picu, făcându-i semne prin gemulețul din spate să se uite la numărul Pobedei. Ce număr au?

— 2326-B, strigă Achim din spate, suflând peste gemuleț ca să-l aburească și scriind acolo numărul cu degetul, ca să fie sigur că l-a înțeles.

— București, spuse Picu încet către Păvăluț, în vreme ce se aplecase și căuta pe dibuite cu mâna pe sub scaunul său. Nu-s ai noștri. Pesemne Astra și-o fi tocmit detectivi ori ceva.

În mâinile lui apăru o cârpă de bucătărie făcută sul, din care Picu scoase la iveală un revolver cu șase focuri. Luat prin surprindere, șoferul apăsă și mai tare accelerația, prăvălindu-l pe Achim peste desagi, scaune și canistre.

— Ai înnebunit, Picule? strigă Păvăluț, plimbându-și iute privirea când la revolver, când la drum. Eu nu mă bag în așa ceva! Să fiu al naibii, Picule, nu mă bag!

— Achime, rămâi acolo, jos! strigă Picu Zaharescu către cel din spate. Jos!

Apoi deschise geamul, se aplecă în afară și trase către înapoi, în sus, un foc. Revolverul pocni sec. Câteva păsări adormite se ridicară gălăgioase de prin copaci. La Cotul Donului numai ofițerii germani avuseseră revolvere. În cea dintâi noapte după ce fuseseră încercuiți, rând pe rând, câte unul dintre soldații care supraviețuiseră se strecuraseră către liniile din spate, ale nemților aliați. De fiecare dată când vreunul izbutea să ajungă dincolo de încercuirea rușilor, un foc scurt de revolver german punea capăt vieții celui care-și căuta scăparea. Din față îi împușcau rușii, din spate nemții.

— Doar îi speriem, Păvăluț, îi spuse Picu șoferului cu glas liniștit.

Din Pobedă se auziră focuri de revolver. Un glonț atinse drugii de fier cu care erau prinse scândurile platformei camionului și ricoșa, șuierând subțire pe lângă urechea lui Achim.

— Canistrele, Picule! strigă el. O să sărim în aer!

După încă o cotitură, înainte ca Pobeda să apară din nou în spatele lor, Achim încălecă marginea lăzii și sări din camion, rostogolindu-se în întuneric. Pobeda continuă să-i urmărească pe Picu și Păvăluț mai bine de un ceas. Cu farurile stinse, camionul își continuă cursa numai pe drumurile de pământ care legau între ele satele de la poalele dealurilor, folosite de căruțași și din această

pricină pline de șanțuri adânci săpate în noroaie și întărite peste vară.

— O să sărim în aer, repeta din când în când Păvăluț, în vreme ce camionul se scutura din toate încheieturile, iar în spate canistrele pline zăngăneau, lovindu-se unele de altele și toate de marginile lăzii.

— Pobeda lor o să se rupă prima, spunea Picu, iar revolverul dormea cuminte pe genunchiul lui.

De la o vreme, ceilalți nu se mai văzură în spate. Poate că li se rupsese vreun pivot sau li se spărsese vreun cauciuc ori poate că doar nu le mai ajungea benzina ca să se întoarcă și hotărâseră să renunțe la urmărire, își spuse Picu. Oricare ar fi fost cauza, Pobeda dispăruse. Păvăluț aduse camionul pe un drum asfaltat și drept de pe care puteau să pândească mai bine și continuară să meargă încă vreun ceas. Când fură siguri că au scăpat, ascunseră canistrele în pădure, camionul îl lăsară în șopronul unui localnic căruia Picu îi plăti tăcerea, iar ei rămaseră vreo două nopți la o ibovnică de-a lui Păvăluț, departe de casă.

Când se întoarseră, Picu îi spuse scurt coanei mari:

— Gata cu asta.

Se lăasă de afacerea cu benzină și se ocupă de afacerea cu țuică a coanei mari, dezvoltând-o. În tot acest timp, coana mare își deschisese din nou crâșmă, de astă dată însă pe ascuns, sub pretextul unor întâlniri ca între vecini, pe butoaie vechi în loc de scaune și cu țoiurile așezate pe etajerele cu ghivece de flori în loc de mese. Țuica o făcuse până atunci într-un alambic improvizat, ascuns în beciul casei.

Picu ridică în spatele livezii o magazie fără geamuri, cumpără de la țigani un cazan de cupru bătut la mână, arvuni toată producția livezilor de pruni de prin vecini și în cea dintâi toamnă umplu rânduri întregi de butoaie cu borhot. Tata Manu avea șapte-opt ani atunci când coana mare îi puneă în mână ciocanul și-l învăța să spargă sâmburii de prună și să-i arunce înapoi în butoaie, ca să aibă țuica gust.

— Uite-așa, fir-ai al boalii să fii, muncește de mic, că ne-

au luat ăștia tot, nimic nu mai avem, îi spunea ea. Ține sâmburele pe dungă și dă-i una cu ciocanul.

Țuica era apoi încărcată în camion și dusă la aceiași clienți la care înainte duceau benzina, ba chiar și la alții noi, șefi ai restaurantelor naționalizate de comuniști, care-și făceau propriile lor afaceri. Strada intrase de mult înapoi sub papucul coanei mari. Gura ei bogată rostogolind blesteme peste curțile vecinilor se auzea din nou. Cei mai nevoiași deschideau dimineața poarta și intrau în curte, găsindu-și singuri de lucru sau așteptând să iasă afară coana mare ori Picu ca să le dea ceva de făcut. Pe vreunul îl aflau măturând frunzele uscate cu un târn de nuiel, pe altul plivind buruiana dintre răsaduri. Toată viața, coana mare a avut femeie care-i făcea piața, femeie care-i spăla și-i călca, om care îngrijea de animale, om la sapă, om la cazanul de țuică. Le plătea ziua de muncă cu o strachină de mâncare, un țoi de țuică și vreun leu.

— Nu ai încă un leu, coană mare? Încearca vreunul mai curajos să schimbe prețurile, cu vocea coborâtă ca să păstreze discuția numai între ei doi. Să-mi ajungă baremi de țigări.

— Cum încă un leu, mă? Cum adică încă un leu? ridică glasul coana mare, dezvăluind intenționat încercarea nefericitului și făcând toate capetele din curte să se întoarcă spre ei. Ce, tu ai muncit de doi lei azi? Ți-a fost foame, ți-am dat ciorbă bună, ai mâncat. Ai vrut țuică, ți-am dat, ai băut. Pentru câtă treabă mi-ai făcut tu mie azi prin curte, nici nu trebuia să-ți mai dau și altceva. Hai, pleacă de aici!

Izgoniții plecau rușinați și se întorceau întotdeauna.

Cu patruzeci de ani înainte de deschiderea ușii

Sabi venise pe lume într-o iarnă grea de zăpezi. Sloiuri mari de gheață pluteau pe Dunăre, impunătoare și triste ca o procesiune de biserici smulse de pe temelii lor și duse la vale de ape. Aerul încremenise într-o liniște nefirească.

Peste noapte se lăsau geruri cumplite, înțepenind ușile și poarta în balamale și făcându-i pe bunicul Octavian și pe tata Manu să le lovească mărunț de-a lungul tocurilor, pentru ca ele să se desprindă.

Străbunica Simina tocmai se stinsese, după ce mai întâi dezmierdase îndelung pântecul rotund al mamei Cornelia, chemând pruncul:

— Ieși, dragu' bunicii, să te cunosc înainte să mă duc.

În acei ultimi ani, străbunica Simina și străbunicul Iacovache Dănilă locuiseră în casa cu marchiză de sticlă, alături de Sada și de Octavian. Fuseseră anii în care frații se adunau cu toții sub nuc, umplând curtea de viață verile, la ziua Siminei, ori primăverile, la ziua lui Iacovache.

După nunta copiilor, bunica Sada și bunicul Octavian amenajaseră mansarda și se mutaseră acolo, sus, lăsându-le lor casa întreagă. Tata Manu îi convinsese cu mare greutate pe Picu Zaharescu și pe coana mare să meargă într-o primă vizită la viitorii cuscari, ca să se cunoască și să ceară fata. Sosiseră într-o Dacia 1300 galbenă, nouă, aflată la primul ei drum. Opriseră în fața porții și coana mare ieșise din mașină, alungând copiii vecinilor care înconjuraseră Dacia:

— Ia plecați de-aici, mă, nerușinaților! Ai boalii ce mai sunteți, ați și pus mâinile pe ea, ia uite ce urme ați lăsat!

Intraseră în curte pășind apăsător, Picu Zaharescu zornăise cheile mașinii tot timpul vizitei, coana mare își subțiasse buzele și tăcuse uneori, sub privirile lui tata Manu, care fulgerau amenințător, apoi amândoi o cercetaseră îndelung pe mama Cornelia, din creștet până în tălpi și înapoi, fără un cuvânt. Glasurile curții amuțiseră, greierii, albinele, broaștele, chiar și câinii vecinilor se temuseră. Numai un pescăruș scăpat deja dincolo, peste Dunăre, trimisese înapoi un țipăt îndepărtat.

Salvase momentul bunica Sada, care se ivise din bucătărie cu cele dintâi platouri cu icre și zacuscă de pește și continuase apoi să le tot schimbe pe masă cu alte și alte bunătăți, mutând atenția coanei mari de la fată la ea. Despre cei doi tineri, căsătorie sau orice alte planuri de

viitor nu se vorbi deloc, ceea ce-i făcu pe toți ai casei să se simtă jigniți, ca și cum Picu Zaharescu și coana mare nu ar fi fost mulțumiți de ceea ce găsiseră și atunci nu se hotărau să deschidă subiectul.

O vreme, tata Manu își stăpâni cu greu o furie care creștea în el cu fiecare minut ce trecea. Apoi, către sfârșitul mesei, când tuturor le era limpede că scopul vizitei nu fusese, de fapt, atins, fata nu fusese cerută de la părinți, tata Manu spuse că el și Cornelia s-au hotărât să se căsătorească. Rostise cuvintele senin, fără patimă, un anunț simplu cu care inversase raportul de forțe al întâlnirii, punând toată puterea pe talerul bunicului Octavian, al bunicii Sada și al Corneliei.

— Ei, acum, dacă ne-am cunoscut, noi o să facem cale întoarsă că avem drum lung, încheiase coana mare vizita, ridicându-se în picioare și scuturându-și poalele rochiei de firimituri, cu palmele. Să ne vedem sănătoși la nuntă, că așa înțeleg că au de gând, să facă nuntă, mai spusese ea în loc de orice altă formulă de pețit. Treaba lor. Eu i-am spus lui Manu că la noi nu e loc, nu știu unde or să stea. Te pomenești că vine și vreun copil, Doamne ferește!

După plecarea lor, mama Cornelia plânsese îndelung, rușinată de cercetarea la care fusese supusă și de faptul că niciunul dintre ei nu vorbise cu ea. Bunica Sada se ascunsese în mansardă și plânsese la rândul ei, de mila fetei pe care nu știa cum avea să o protejeze. Bunicul Octavian îmbrăcase salopeta de lucru și luase la rindea o ușă pe care avea de gând să o schimbe de mult, iar acum se pare că-i venise rândul. Tata Manu trecuse pe la fiecare, încercând să dreagă lucrurile.

Se căsătoriseră în toamna următoare și rămăseseră în casa cu marchiză de sticlă, în care locuiau acum trei generații. Între tata Manu și bunicul Octavian se încheagă o complicitate de bărbați care sprijină pe umerii lor o familie numeroasă. Mama Cornelia rămăsese însărcinată târziu, după ani în care mai întâi așteptase evenimentul cu teamă, apoi cu nerăbdare și la urmă cu oarecare îngrijorare. Avusese o sarcină grea, voma tot ce mânca, iar foamea și

amețelile îi pusese răbdarea la mare încercare. Pe măsură ce sarcina avansa, se adăuga și vremea tot mai mohorâtă, iarna se anunța lungă și grea de zăpezi, iar Corneliei nu-i mai intra nimeni în voie.

Se scurseseră două săptămâni peste termenul stabilit de doctor și trei peste cel al bătrânelor din vecini. Sada nu o slăbea pe viitoarea mamă din ochi, pândind cel mai mic semn. Ostenită de multele așteptări ale vieții ei, străbunica Simina se stinsese într-o noapte, ducând cu ea neîmplinirea de a nu-și întâlni strănepota.

Sabi se născu la scurt timp după aceea, mutând generațiile înapoi cu încă una: Iacovache deveni străbunic, Octavian deveni bunic, iar Manu deveni tată. Pe peretele cu fotografii din sufragerie se afla câte una cu fiecare dintre ei ținând fetița în brațe.

Sabi avea șase ani atunci când ne-am cunoscut. Era cea mai serioasă fetiță din câte văzusem până atunci. Nu greșea niciodată nimic, nu se abătea de la promisiuni, nu se juca, nu glumea. Îmi amintesc că o vreme am admirat-o, cucerită complet de ea. Apoi însă perfecțiunea ei de bibelou de porțelan m-a plictisit și am atras-o după mine în tot felul de jocuri care ne purtau din mansardă până în beciul casei, de pe cea mai înaltă creangă a nukului până jos pe faleză, lângă Dunăre, ori de-a lungul gardului viu, înalt, ce ne despărțise toată copilăria de jumătatea de curte a *celorlalți*.

Ne ascundeam în mansardă, unde îi povesteam ceasuri întregi istorii inventate de mine pentru ea. Le nota conștiincioasă pe toate în caiete denumite multă vreme „romane” și rămase pentru totdeauna ne terminate.

Bunicul Octavian ne lua pe amândouă pe genunchi, deschizând în fața ochilor noștri o carte și citindu-ne din ea. Ne urcam în picioare pe un scaun așezat în fața peretelui cu străbunici, cercetându-le tainele din priviri și comparându-le apoi cu ceea ce descopeream în oglinzile ascunse printre fotografii.

Viața noastră de până acum fusese un joc de-a v-ați ascunselea pe care-l jucasem mai întâi cu mine însămi și

abia după aceea cu cei din jur.

Aveam să pun capăt curând acestui joc, odată cu cartea pe care o aduceam cu mine.

*

În anii aceia, casa cu marchiză de sticlă avea un gard compact care ascundea vederii viața Zahareștilor. Singurul loc prin care puteam zări ceva era un brâu format din cercuri de o jumătate de palmă care tăia gardul cam la înălțimea ochilor mei. Îmi lipeam fața de cercurile acelea și priveam joaca Sabinei. Avea în curte un leagăn, nu o simplă scândurică atârnată de nuc cu funii, ci o întreagă construcție meșterită anume ca să susțină o băncuță frumoasă, cu inimioare pe spătar. Îmi amintesc că Sabi era așezată în leagăn, picioarele ei spânzurau la o jumătate de metru de pământ, iar mâinile îi stăteau cuminți în poală. Arăta ca și cum ar fi așteptat să dea cineva un prim impuls leagănului, pentru ca mai apoi ea să-și poată lua avânt singură. Am privit-o mult timp, intrigată de tot ceea ce stârnea în mine fetița aceasta tristă.

— Ia un băț și împinge-te cu el în pământ ca să miști leagănul, am spus după o vreme, vârându-mi gura printr-unul dintre cercurile gardului. Apoi o să-ți poți face vânt din picioare, înainte și înapoi.

— Lasă-mă în pace! mi-a răspuns Sabi, primele cuvinte pe care le-am auzit de la ea și cele pe care aveam să le aud cel mai des, ani întregi.

În ziua aceea am rămas așa, de o parte și de cealaltă a gardului, cercetându-ne tăcute. Se apropia prima zi de școală și fiecare nouă zi aducea cu ea alte surprize, care păreau să dea viața Sabinei peste cap: un ghiozdan, o pereche de ghetuțe albe, moi, până la glezne, cu carâmbul dantelat, o uniformă pepit și șase gulerașe albe.

— Câte unul pentru fiecare zi din săptămână, spusese bunica Sada. Apoi bunica ți le spală, le apretăm, le călcăm și o iei de la capăt.

Toate aceste pregătiri o înfricoșau pe Sabi, dar niciunul

dintre ei nu părea să observe ceva. Numai eu vedeam ochii ei mărimdu-se, maxilarele încleștându-i-se și o auzeam repezindu-mă de fiecare dată:

— Lasă-mă în pace!

Mă întorceam la ea așa cum cade ploaia pe pământ, pentru că nu are unde altundeva să se ducă. Mă apropiam de gardul lor cu un sentiment nelămurit că salvarea ei stă în puterea mea. Eram cu totul subjugată de Sabi, care era tot ce nu eram eu: un copil hotărât, curajos, sigur pe el și magnetic. Totuși, simțeam nevoia să o sprijin, iar asta sporea misterul care o înconjura, în ochii mei, pe Sabi.

— O să fiu cea mai bună la școală, îmi spusese ea în ziua în care îmi deschisese pentru prima oară poarta. O să învăț cel mai bine din toată clasa și o să-i întrec pe toți la joacă în pauză.

— Și la joacă? mă mirasem eu atunci, pentru că nu-mi trecuse prin cap că joaca ar putea fi un concurs la care cineva trebuie să fie cel mai bun. De ce și la joacă?

— Ca să afle mama că sunt cea mai bună, îmi răspunsese Sabi, așezând între noi două, pe leagăn, păpușa Grațierea pe care o primise de la Sebastiană.

Prima zi de școală o găsi pe Sabi mai tăcută ca de obicei. În timp aveam să aflu că tăcerile ei însemnau tensiune și nesiguranță, dar în dimineața aceea îmi părea pregătită să ia lumea în stăpânire. Bunica Sada o pieptănă și, pentru prima oară în viața ei de sălbăticiune liberă, îi prinse părul în două codițe ridicate deasupra urechilor cu două funde mari, albe, ca aripile unui pescăruș. În drum spre poartă, bunica Sada încropi la iuțeală un buchet de tufănele culese din curte și i-l puse în mână Sabineei:

— Pentru tovarășa ta învățătoare, spusese ea, învățată de-acum cu titulaturile comuniste, acceptându-le așa cum acceptase odinioară ruperea casei în două.

— De mâine mergem împreună, îi promisese bunicul Octavian, care rămăsese mult timp după plecarea ei în poartă, petrecând-o cu privirea. Dar astăzi e prima ta zi de școală. Azi te duci cu mămică-ta.

Mama Cornelia, într-o rochie bleu cu clinii în bie,

tricotată chiar de ea, o aștepta pe trotuar. Soarele de toamnă scotea din părul ei blond cele mai neașteptate nuanțe. Arăta ca o zână de gheață, contururile ei se estompau și se pierdeau în lumina dimineții din jur, ca și cum natura și-ar fi revendicat-o mai mult decât specia umană.

— Hai, a spus ea scurt, iar Sabinei glasul ei i-a sunat ca și cum deja greșise undeva. Stai dreaptă! Întoarce vârfurile picioarelor în afară când mergi! Mersul unei fete trebuie să fie ca al unei balerine.

Lângă umărul Sabinei, mi-am privit picioarele și am făcut un prim pas cu vârfurile mult răsucite spre exterior, după sfatul ei. Alături de mine, Sabi încerca același lucru. Amândurora ni se părea caraghios. Rămăși în poarta casei cu marchiză de sticlă, bunica Sada și bunicul Octavian se îndepărtau tot mai mult, cu fiecare pas pe care Sabi îl făcea spre școală. Atunci când s-a împiedicat, Sabi și-a smuls mâna din mâna mamei Cornelia și a continuat drumul cu un pas înaintea ei, încruntată cu îndârjire și hotărâtă să ia școala în stăpânire chiar și așa, cu mersul împleticit.

Festivitatea de deschidere a noului an școlar se ținuse în sala cea mare a căminului cultural, peste drum de școală. Toate scaunele erau ocupate atunci când am ajuns noi. Am intrat împreună cu un întreg val de părinți și copii care au rămas în picioare, de-a lungul pereților. Nu vedeam nimic. Sabi m-a luat de mână și am știut că totul va fi bine, fiindcă ea avea un plan de rezervă chiar și pentru cazul în care nu ar fi fost așa.

Am început să cercetăm tavanul sălii, pentru că, în marea de oameni, era singurul lucru pe care îl puteam vedea. De undeva răsună un glas care curgea lin, ca la depănarea unei povești, dar nu se puteau desluși cuvintele. De la o vreme, glasul deveni sacadat, rostind pe deasupra adunării câte două-trei cuvinte după care urma o pauză lungă. Mulțimea începu să se miște încet, se iscă o viermuială, făcând fundele mari, albe ale Sabinei să foșnească ori de câte ori cineva trecea pe lângă ea,

împingând în stânga și-n dreapta ca să-și facă loc. Nimic din ceea ce se petrecea nu părea să aibă vreo noimă, dar Sabi era absorbită de cercetarea amănunțită a tuturor acestor lucruri noi și neînțelese.

— Când te cheamă, să te duci pe scenă, auzirăm deodată glasul mamei Cornelia chiar între noi.

Cine să o cheme? Știa cineva aici care era numele ei? Și cum avea să audă, de vreme ce până atunci totul fusese numai murmurul unei mări care amenință să se ridice într-o furtună? Pe scenă? Cum avea să ajungă ea până la scenă? Nici nu știa în ce direcție putea fi scena. Tot ce vedea, foarte aproape de ochii ei, erau taliile unor mame necunoscute și umerii unor copii mult mai mari decât ea. Întrebările explodară în capul Sabinei. În vreme ce urechile prinseră a-i țiu, mintea ei scoase la iveală un plan de criză: avea să-și încordeze auzul ca să înțeleagă când era chemată, apoi avea să meargă în direcția în care privea acum mama Cornelia.

Glasul care plutea pe deasupra tuturor își continua neabătut litania sacadată din care Sabi prindea la răstimpuri câte un „a” sau un „o”. Târziu, peste ani, intrigată de faptul că amintirea acelei prime zile de școală îi stăruia în minte cu un întreg bagaj de sentimente de rușine, panică și umilință, Sabi avea să analizeze adesea momentul în căutarea cauzei, dar mai cu seamă a unei alte soluții, mai bune, chiar dacă târzii.

— Sabina, dă-i drumul! Ce ți-am spus eu? îi prinse mama Cornelia umărul ca într-un clește, împingând-o cu nemulțumire printre două mame care-i tăiau calea. Mergi! mai auzi ea din spate.

Greșise undeva. De data asta chiar greșise cu adevărat, înțelegerea acestei catastrofe coborî în Sabi valuri de rușine. Cu siguranță toată marea aceea de oameni din jurul ei știau că ea greșise, că era nevrednică și neajutorată, o povară pentru mama sa, pe care o făcea, iată, de rușine.

— Și pe tine o să te cheme tot Zaharescu, ca pe noi, îmi spuse Sabi în vreme ce ne făceam loc cu mâinile prin

mulțime, încercând cu disperare să ajungem la locul misterios de unde cineva strigase numele Sabinei. Noi suntem toți Zaharescu.

Am știut că-mi vorbește numai ca să-și potolească bătaile inimii. Încă de pe atunci avea nevoie să ia pe cineva sub protecția ei atunci când se simțea pierdută. Responsabilitatea pe care o purta față de altcineva avea darul de a o liniști, iar ea putea din nou să respire, mintea ei înflorea în planuri pentru punerea în ordine a lumii acesteia solicitante. Când anume, pe drum, devenise greșeala echivalentă cu catastrofa pentru Sabi, asta nu descoperisem nici măcar după ce toate acestea aveau să se sfârșească.

Ajunserăm într-adevăr la picioarele unei scene pe care se afla tovarășa învățătoare, înconjurată de copii. Abia acolo, pe scenă, am înțeles că strigase până atunci catalogul, iar fiecare copil de clasa întâi urca pe scenă, alăturându-se colegilor săi. Carevasăzică lucrurile nu erau haotice, exista o ordine în tot ce se întâmpla, numai că noi nu o văzuserăm. Ceva mai liniștite, am urcat și noi, de mână, fără să ne mai dezlipim ochii de ea. Își trecea mâna pe deasupra creștetelor noastre și ne tot număra:

— Vasilescu? Cine este Vasilescu? Aici, bine. Zaharescu? A venit și Zaharescu? Aici. Bine. Zăvoianu?

Din ziua aceea am rămas nedespărțite. Ca și Sabi, aveam să fiu încredințată pentru încă vreo câțiva ani că numele de familie al tuturor celor din casa cu marchiză de sticlă era Zaharescu. Sabi nu mi-a mai dat drumul la mână mult timp, iar eu aveam sentimentul că asta o ajută mai mult pe ea decât pe mine. Funcționa mult mai bine atunci când alții depindeau de ea. Prezența mea, cu toate neputințele și șovăielile mele, avea efectul de a o calma, de a o organiza și a-i limpezi gândurile.

— Perfect, suntem toți, spuse într-un târziu tovarășa învățătoare. Haideți după mine!

Porni ca un crucișător către culise, cu toată liota de copii pe urmele ei. Schimbarea neașteptată o dezechilibra din nou pe Sabi.

— Unde ne duce? am întrebat-o, pentru că adesea preluam îngrijorările ei.

— Nu știu, răspunse ea, concentrată și neliniștită, iar mâna i se crispă pe a mea. Să ne gândim.

— Poate ne scoate afară din mulțimea asta ca să ne găsească mai ușor mamele noastre, am propus eu o idee.

Am înaintat cu grupul clasei întâi, am străbătut pe urmele tovarășei învățătoare coridoare înguste, șerpuite, am coborât câteva trepte și am ieșit cu toții, într-adevăr, în curtea căminului cultural. Atunci când ea a aliniat însă copiii la marginea trotuarului, făcând semn unei mașini să oprească și trecându-i strada, Sabi s-a oprit brusc, îndreptându-și umerii ca pentru atac.

— Nu ne duce la mamele noastre, spuse ea, iar descoperirea îi puse multă hotărâre în gesturi. Ne duce în școală. Trebuie să o anunț pe mama unde sunt. Trebuie să stabilesc cu ea un punct de întâlnire pentru întoarcere.

Am făcut amândouă stânga împrejur și ne-am afundat în valul de oameni care ieșeau din căminul cultural. De data aceasta înaintam împotriva curentului, ghiozdanele din spate ni se împotmoleau în câte un șold străin, iar noi trăgeam de ele fără nicio stânjeneală, stârnind reproșuri monosilabice în jur. Mama Cornelia avea să fie tare mândră de noi. De fapt, de Sabi, dar eram hotărâtă să fac la rândul meu tot ce-mi stătea în putere pentru ca asta să se împlinească. Anticipam momentul în care aveam să ne întâlnim, iar mama Cornelia avea să-i surâdă Sabinei și să-i spună: „Bravo, sunt mândră că, în loc să te iei ca bleaga după toți copiii, tu m-ai căutat ca să-mi spui unde ești, așa cum te-am învățat mereu”.

Mama Cornelia apăru de nicăieri și o opri pe Sabi brusc, punându-i mâinile pe umeri:

— Ce faci aici? Nu te-ai dus în clasă, cu tovarășa învățătoare? o întrebă ea, scuturând-o ca și cum ar fi dorit să scoată răspunsul din ea ca dintr-o pușculiță.

— Am venit să vorbim despre plecarea acasă, spuse Sabi. Cum o să te găsesc? De unde știm la ce oră ne dă drumul?

— Treci în școală imediat! îi răspunse mama Cornelia. Să te văd acum cum ai să-ți găsești clasa, dacă nu te-ai dus cu tovarășa!

Greșise. În mintea Sabinei se lăsă deodată o tăcere înghețată, ca și cum toate lumile care pulsaseră până atunci acolo se stinseseră. Era abia prima ei zi de școală și greșise deja de două ori. În piept simți urcând o hotărâre fără margini, o putere străină cu care știa că ar fi putut muta munții din loc, iar obrații și ochii îi fură invadați de valuri fierbinți de rușine. Avea să-și găsească clasa indiferent cu ce preț, își spuse, iar prețul acela părea să fie uriaș, o mână sau un picior, un ochi la care cu siguranță va trebui să renunțe ca să-și repare greșeala.

Amintirea primei zile de școală avea să nu o mai părăsească niciodată pe Sabi, revenind cu asprime de fiecare dată când ea se simțea rușinată sau panicată. Avea să o poarte într-un buzunar secret, ca pe un talisman de jar cu puteri întunecate care îi ardea palmele ori de câte ori îl scotea ca să-l cerceteze. Uneori o retrăia din exterior, privind de deasupra coroanelor copacilor cum Sabi cea de șase ani se împotrivește cu greu valului de părinți care ieșeau din căminul cultural și cum mama Cornelia o scutură de un umăr. Alteori intra în ea însăși și vedea întâmplarea cu ochii de atunci, iar acestea erau cele mai grele retrăiri, pentru că vinovăția și o umilință neputincioasă o copleșeau cu aceeași forță ca în trecut.

Sabi cea de șase ani era o coajă rămasă pe loc în plasa timpului, pe care Sabi adultă învățase să o îmbrace și să o dezbrace cu ușurință. Viața ei era plină de astfel de coji presărate de-a lungul trecutului, pe care Sabi obișnuia să le mai probeze din când în când, pe măsură ce avea noi revelații despre oameni și comportamente.

În vremea din urmă, mai ales după ce ușa dintre cele două jumătăți ale casei fusese descuiată, Sabi se întorcea tot mai des și intra în coaja aceea de șase ani care tânjea după atenția mamei Cornelia, privind întâmplările acelei zile cu experiența pe care i-o dăduse nașterea Sarei-mici. Iertarea începuse aici, iar Sabi înțelesese curând că

trebuia să repete metoda cu fiecare amintire în parte. Gesturile făcute sau nefăcute de mama Cornelia trebuiau trecute prin mașinăria aceasta complicată a retrăirii dinăuntru și din afară până când, una câte una, aveau să-și piardă puterea de a o chinui.

Mama Cornelia rămăsese atunci pe trotuar. Inima Sabinei bubuia în trei locuri când intrase în școală: în urechi, în tâmpile și în stomac. Înaintea ei se întindea un hol nesfârșit care o intimida. Pe pereții îmbrăcați în lambriuri se înșirau tablouri ale unor voievozi pe care Sabi îi cunoștea din cărțile bunicului Octavian. O tăcere de catedrală pustie despărțea școala de restul lumii. Își prinse curelele ghiozdanului cu mâinile și îl săltă în spate, făcând penarul să zornăie. Puterea cea străină i se zbătea în piept, ca un dulău care încearcă să rupă lanțul. Îi trebuia un plan. Avea nevoie numai de un plan, oricât de simplu ar fi fost el, pentru ca tot haosul stârnit în jurul ei, care-i făcea inima să bată în trei locuri, să dispară.

Ridică mâna deasupra capului, apăsă clanța primei uși și o deschise cu un curaj vecin cu obrăznicia, cercetând din prag chipul învățătoarei de la catedră. Nu era tovarășa ei. Închise ușa cu un pocnet și continuă cu următoarea, pentru că planul părea bun. Avea să verifice toate clasele, rând pe rând, cu riscul de a atrage pe urmele ei învățătoarele întregii școli. Găsi clasa întâi în spatele celei de-a patra uși și inimile Sabinei se contopiră din nou într-una singură, domolindu-și zbaterile.

— Unde umbli, Zaharescu? surâse tovarășa, iar glasul ei liniștit, ca și cum nu se întâmplase absolut nimic, puse din nou în mișcare pulsația lumilor din mintea Sabinei, încălzind aerul în preajma ei. Am crezut că nu vrei să-ți petreci anul cu noi. Așază-te undeva ca să putem continua istorisirea. Tocmai le povesteam colegilor tăi că azi-dimineață m-au căutat niște iepurași acasă.

Cu iepurașii aceștia avea să învețe Sabi adunarea, scăderea, înmulțirea și împărțirea, iar tovarășa învățătoare nu avea să recunoască niciodată, nici măcar la sfârșitul clasei a patra, că totul a fost numai o poveste și că

iepurașii nu există.

Pe mama Cornelia o găsi la poarta școlii atunci când prima zi se sfârși. Gestul ei de a o lua de mână îi păru o aluzie la întâmplarea de dimineață, când Sabi nu se descurcase, așadar trebuia acum sprijinită ca un copil mic, prea mototol ca să meargă singur. Își smulse mâna dintr-ai pentru a doua oară în ziua aceea și merse către casă cu un pas în față. Respinse cu hotărâre toate încercările de împăcare ale mamei Cornelia, iar lucrurile rămaseră nelămurite. Acasă, aceasta povesti cu dezamăgire în glas cum se pierduse Sabi de clasa ei, cum toți copiii în afară de ea pricepuseră ce aveau de făcut, apoi nu ne-ai mai aruncat nicio privire tot restul zilei. De fapt, lui Sabi, pentru că nu cred că știa de existența mea.

Ori poate că știa?

Dar dacă undeva, în preajma mamei Cornelia, se ascundea încă o mamă pe care noi nu o vedeam? O mamă cu totul diferită, care nu-și lasă niciodată fetița singură, o privește în ochi și o piaptână, îi vorbește și îi răspunde la întrebări. O mamă vulnerabilă, un fel de alter ego de sticlă al mamei Cornelia, care ar putea să se spargă, și atunci ea o păstrează ascunsă, ca să o protejeze. Ochii mei s-au mărit cu surprindere la gândul acesta neașteptat și am privit-o cu toată atenția. Și-ai scos rochia bleu cu clinii pe bie, tricotată chiar de ea, a spălat-o într-un lighean, în curte, și a întins-o în soarele blând de toamnă, în vreme ce bunica Sada descheia din năsturei gulerașul alb de la uniforma Sabinei și-ai prindea altul curat pentru a doua zi dimineață.

Sabi se ținuse de cuvânt și fusese prima din clasă, îndârjirea cu care lupta pentru acest loc impusese repede respect și răspândise o oarecare teamă printre colegii ei. În primii ani de școală, copiii îi recunoscuseră autoritatea și o urmaseră. Apoi, pe măsură ce creșteau, dintre ei se desprinsese un grup rebel format în jurul unui băiat repetent care sosise printr-ai treia și care o privise amuzat pe cea mai mărunță fată din clasă.

— De ce trebuie să jucăm în fiecare pauză rațele și

vânătorii? întrebasese el cu mâinile înfipite adânc în buzunarele pantalonilor și un surâs impertinent în colțul gurii. Că așa zici tu?

— Și vrei să jucăm ce zici tu, atunci? îl înfruntase Sabi, care avea adesea astfel de cutezanțe ce mă speriau și mă făceau să mă întreb dacă era conștientă de pericol.

Băiatul era de două ori cât ea, iar faptul că era repetent arăta că nu era foarte impresionat de consecințe. Uneori mi se părea că Sabi o căuta cu lumânarea. Totuși, atitudinea ei curajoasă, lipsită de orice șovăială, o ferise până atunci de deznodăminte neplăcute, pentru că mai mereu celălalt părăsea câmpul de luptă după ce cântărea puțin situația. O victorie împotriva celei mai mici fete din școală nu ar fi fost vreun motiv de laudă.

— Cine vrea să jucăm altceva să vină după mine în spatele școlii, spusese atunci băiatul cel nou și pornise cu pasul leneș, cu mâinile în buzunare și cu câțiva răzvrățiți pe urmele lui.

Verile o desfăceau pe Sabi în două. Jumătate se retrăgea într-o lume îndepărtată în care Olguța Deleanu pleca de pe moșia Medelenilor și găsea adevărata corabie *L'Espérance*, însoțind apoi până în Țara de Foc un Anton Lupan care-i era recunoscător. Cealaltă jumătate construia forturi apașe în colțul dinspre Dunăre al grădinii, furând cearșafuri din scrinul bunicii Sada și înnodându-le pe creanga unui cais pitic, obișnuit să păstreze astfel de taine, bătea cuie ruginite în scânduri vechi, numind această activitate construire de băncuțe pentru grădină, ori curăța pomii de uscături, un pretext ca să dea apoi foc crengilor în spatele atelierului, care ajunsese să poarte mai multe urme negre ale nereușitelor Sabineii.

Atunci când Sabi era Olguța Deleanu, supunând neîndurătoare lumea, eu eram Monica ei, îngrijindu-mă să repar răutățile sădite de ea în jur. Atunci când ea era Anton Lupan, bătând neliniștit oceanele lumii în lung și-n lat după o himeră, eu eram un fel de Pierre Vaillant absent, de care Sabi avea nevoie ca să-și fixeze cap-compas pe un vis de neatins.

Tânjea după dragostea mamei Cornelia și atunci își petrecea câte un ceas întreg culegând flori sălbatice de pe faleza Dunării, potrivit culorile, meșterind un miez mai înalt din coada-șoricelului și înconjurând apoi tot buchetelul cu frunze de ferigă ori pătlagină. Lega totul cu un fir de iarbă și alerga la ea, întinzându-i buchetul fără o vorbă, numai privind-o drept în ochi, încântată de ea însăși, plină de așteptări.

— Mi-ai cules flori? spunea mama Cornelia, oprindu-se pentru o clipă din treburile care o făceau să măsoare bucătăria în lung și-n lat, cu mișcări iuți. Lasă-le undeva și du-te la joacă.

— Nu-ți plac? întrebuse la a treia încercare Sabi, privind cu un ochi critic buchetul migălit îndelung.

— Îmi plac, dar sunt ocupată acum, tu nu vezi că am treabă? De flori îmi arde mie? explica mama Cornelia, ocolind-o pe Sabi prin bucătărie.

— Dar le-am cules pentru tine! spunea ea cu glasul acela care prevestea război.

— Sabina, te-ai plictisit și cauți ceartă? răspundea mama Cornelia cu iritare și vreme de câteva zile se așternea între ele o tăcere îndărătnică pe care fiecare se străduia să nu o încalce prima.

Vacanțele de vară și le petrecea cu Sebastiană, care lucra ca translator la un minister și primea bilete prin ONT, la mare și la munte. Toate îndârjirile Sabine se topeau în preajma Sebastianei!, iar ea devenea blândă și supusă ca și cum ar fi aflat în sfârșit limanul unde putea să-și odihnească trupul și mintea obosite de atâta încrâncenare de a fi prima, de a deveni vizibilă pentru mama Cornelia.

Sebastiană apărea în curte la începutul lunii august, ca un Moș Crăciun de vară. Bagajele ei purtau surprize pentru Sabi prin cele mai neașteptate buzunare: o nouă carte pentru copii, cu scrisul la fel de mic ca al cărților pentru oameni mari, ceea ce o umplea pe Sabi de mândrie, elastice colorate pentru prins părul, roz și lila, într-o vreme când singurele culori de prin magazine erau alb, albastru,

maro și vișiniu, un stilou nou și nelipsita ciocolată Toblerone.

Aducea și vești Sebastiană, povești incredibile dintr-o lume interzisă, pe care le depăna șoptit seara, sub nuc, în vreme ce tata Manu încingea grătarul, bunica Sada își puneă coșulețul cu lucrul în poală și împletea milieuri cu croșeta, iar bunicul Octavian își puneă două perechi de ochelari și căuta în zădar în ziar vreun articol care să vorbească despre altceva în afară de vizitele de lucru ale lui Ceaușescu.

— Trupa Wham! s-a despărțit! anunță Sebastiană cu o voce demnă de catastrofe planetare. Se zice că decizia are legătură cu o revelație pe care ar fi avut-o George

Michael, o să-ți povestesc eu la culcare, Cornelia, spunea ea, privind cu înțeles când la Sabi, care-și răsfoia cărțile cele noi la lumina palidă a becului atârnat sub nuc, când la Cornelia. Totul este sigur, George Michael a scos deja un single solo cu care a incendiat presa, americanii nici nu-l difuzează la radio. Nu-l difuzează americanii, tu îți dai seama ce melodie e asta?

Ochii Sebastianei scânteiau. Capul bunicii Sada se clătina muștrător dintr-o parte în alta, iar ea țâțâia ușor, cu ochii la milieu:

— Ț-ț-ț! Iar vorbiți din cele păcătoase!

Tata Manu așeza în mijlocul mesei pulpele de găini crescute în curte, rumenite pe grătar, și râdea:

— Nu erai tu, cumnată, îndrăgostită de el anul trecut?

— Dar nu știa nimeni așa ceva anul trecut, Manule! se apăra Sebastiană răsând. Nici el nu știa.

Noaptea cu arome de Dunăre și de grătar răsuna de hohotele lor de răs. Vorbele dinadins potrivite ca noi să nu înțelegem nimic sporeau magia acelor clipe în care ei erau tineri, chiar și bunicul Octavian îmi pare astăzi tânăr în amintirea aceea.

A doua zi dimineață, Sebastiană pornea mai departe, concediul ei abia începuse. O lua pe Sabi și plecau împreună la mare sau la munte, în tren născocă tot felul de jocuri pentru ea, cine vede prima un cal, cine numără

prima toate vacile din cireada de pe câmp, cine vede cele mai multe mașini albe la bariera pe lângă care trenul trecea suierând. Diminețile o învăța cum se pregătește un rucsac pentru o ascensiune pe munte, nu trebuie să lipsească ciocolata pentru energie, nu trebuie încărcat cu cantități mari de mâncare, pentru ca rucsacul să fie ușor, întotdeauna să existe o sticlută cu apă.

— Și păpușa Grațîela, strecura Sabi o propunere, iar păpușa Grațîela era înfiptă cu picioarele în rucsac și cu capul pe afară.

După toate aceste pregătiri demne de Kilimanjaro, porneau în drumeții ușoare pe drumuri forestiere, oprindu-se la tot pasul ca să cerceteze lumea mărunță de sub pietre. Sebastiana petrecea câte un sfert de ceas cu fiecare turist necunoscut întâlnit pe drum, le vorbea cu surâsuri luminoase despre ea, despre Sabi, despre mine, și nu pornea mai departe până nu afla numele, meseriile, detalii despre familiile și despre vacanța celorlalți. Agenda ei era plină cu noi cunoștințe la sfârșitul concediului.

O învăța pe Sabi poezii despre care ea nu auzise niciodată, cu toate că avea întotdeauna cele mai lungi roluri la serbările școlare, poezii care nu vorbeau nici despre partid, nici despre Ceaușescu, apoi le recitau împreună pe drumul de întoarcere la cabană, amuzându-se să stârnească ecouri prin munți:

„Eu nu știu ce poate să fie
Că-mi sună mereu în urechi
Cu veșnica-i melancolie
Un basm din zilele vechi”.

— Despre asta nu spui nimic la școală, o avertiza Sebastiana.

Copilăria rămăsese în urmă ca o tăcere sfioasă. Noi crescuserăm, legănate de legendele fermecate despre sirena Loreley și de poeziile lui Heine cântate în gând într-o cadență simplă care ni se părea că vine chiar dinăuntrul versurilor. Sebastiana se căsătorise târziu, la capătul unui

șir de iubiri sfârșite dureros, pe care le îngropa întotdeauna în umărul mamei Cornelia. Sosea uneori tristă și plânsă, se retrăgeau amândouă în dormitorul cel mare și, cu draperiile trase, în întunericul prietenos și moale, Sebastiană povestea sfârșită de durere cum Edy avea pe altcineva, Bobby golise cocheta ei garsonieră și dispăruse, iar Max încercase să se otrăvească, bolnav de gelozie.

— Mai alege-i și cu nume românești, cumnată, spunea tata Manu, intrând între surori cu două pahare de șocată rece și bătând-o pe Sebastiană pe umăr, încurajator. Poate-i cu noroc.

— Manule, sunteți toți de piatră! Sufletul din mine l-ați scos! îl lovea Sebastiană peste umeri și spate, repetat, ca și cum ar fi lovit toți bărbații care o făcuseră să sufere vreodată.

Apoi râdeau toți trei, ea încă înlăcrimată, dar încredințată că totul avea să fie bine.

Atunci când Sebastiană l-a adus pentru prima oară în curtea casei cu marchiză de sticlă pe Mihai, bunicul Octavian l-a privit pe deasupra ziarului, bunica Sada a dispărut repede în bucătărie ca să frământa un aluat pentru plăcinte prăjite în tigaie, iar mama Cornelia și tata Manu au schimbat pe ascuns o privire, ca echipele de comando care-și calibrează rapid mișcările înaintea unei situații neprevăzute.

Mihai, intrat odinioară de pe băncile facultății direct în cel mai select institut de proiectări din București și din această pricină rămas până târziu cu faimă de copil-minune al institutului, era la vremea aceea sufletul petrecerilor și nădejdea superiorilor în același timp. Înălțimea excesivă dădea gesturilor lui o ușoară nesiguranță, o rigiditate ca și cum încheieturile l-ar fi durut la fiecare mișcare, iar el ar fi făcut eforturi să rămână surâzător. Sebastiană, îndrăgostită și fericită, a început prezentările:

— Manule, cumnate, l-am ales pe sufletul tău ca să nu te mai simți singur atunci când vin la soră-mea. E fotbalist, joacă poker, bea bere, știe să facă focul pentru grătar și

are Dacie. Ce zici, m-am priceput? încheie ea, încrețindu-și nasul în felul acela alintat și slobozind râsul ei ca un cadou.

Mihai privea către viitoarele rude de la înălțimea celor doi metri ai săi și zâmbea. Stânjenit de prezentarea neprotocolară, bunicul Octavian se ridică, împături ziarul și pofti oaspetele la masa de sub nuc.

— Unchiule, el este Mihai, mai spuse Sebastiană, apoi se lăsă pe vine, ca să ajungă în dreptul Sabinei, și continuă:

— Sabi, el este Mihai.

„Casă, el este Mihai”, termină Sabi în gând, iar casa cu marchiză de sticlă trase adânc aer în piept și îl primi pe nou-venit.

— Trebuie să-mi spui și defectul, cumnată, dacă vrei să fii credibilă, spusese tata Manu mai târziu, după ce atmosfera se mai destinsese, iar în jurul mesei rămăseseră numai tinerii. Care este defectul lui?

— E membru de partid, recunoscuse Sebastiană cu capul plecat a vinovăție. Dar în apărarea lui pot să-ți spun că e membru proaspăt, de două luni. Are nevoie la serviciu.

Cel mai bun inginer proiectant al institutului, Mihai intrase recent pe lista delegației care urma să plece în India, unde IPROMET construia un combinat siderurgic. Plecau însă numai inginerii care aveau dosarul bun și Mihai a fost imediat propus pentru intrarea în partid.

— În curtea asta nu intră comuniști, cumnată, tu nu știi regula? spusese tata Manu, îndulcindu-și vorbele cu un nou pahar de bere pe care îl umplu pentru Mihai. Ai de dat niște explicații, continuase el către viitorul cumnat.

Sabi îmi făcuse semn și urcaserăm amândouă în mansardă, unde ne petrecuserăm tot restul zilei privind la ei prin lucarnă și scriind din când în când câte o frază în jurnal. Întâmplările zilei nu se lăsau povestite. Eu propuneam câteva cuvinte, Sabi le răsucea o vreme în gând, apoi scutura din cap:

— Nu e bine. Să ne mai gândim.

Trei luni după deschiderea uşii

Sabi se ținuse de cuvânt și-i scrisese recent e-mailul acela Sebastianei. Îi vorbise despre toate acestea: subversivele ciocolate Toblerone ascunse în bagajele ei, drumețiile cu Heinrich Heine, cartea lui Erich von Daniken istorisită sub pătură, stilourile cu penițe de aur, Fram și toată copilăria noastră se comprimaseră într-un e-mail pe care Sabi îl încheiase cu o invitație: „Dragă Sebastiană, te aștept la o seară de povești în care să-i aducem înapoi pe toți, ca să ne mai bucurăm o dată de ei”. Încercam să mi-o închipui la șaptezeci și patru de ani, o zână bătrână cu părul argintiu, cu același răs cu care odinioară supunea tot ce era viu cale de o sută de metri împrejur și cu toată tinerețea ei fabuloasă tănuțită acum numai în priviri.

Sebastiană răspunsese târziu, ori poate că răbdarea noastră nu era foarte elastică în privința acestui subiect. Cumpărase bilete de avion pentru decembrie, aveam să petrecem Crăciunul împreună.

— Ți-am spus că o să le aduc împreună din nou, surăsese cu îngâmfare Sabi, dar de data aceasta renunțasem să-i mai taxeze trufia, pentru că vestea mă aruncase într-o furtună de trăiri pe care trebuia să le cercetez.

Mă bucuram că Sara-mică avea să o cunoască pe Sebastiană. Consideram că atingerea unei ființe ca ea este benefică în viața unui om și mă așteptam ca Sara-mică să poarte mai apoi în ea întâlnirea ca pe o rezervă secretă de putere pentru momentele de răscruce ale vieții ei. Mă temeam însă de o întâlnire de la care va lipsi tata Manu, absența lui avea să planeze deasupra tuturor ca un nor din care ploaia se încăpățânează să nu vină, prelungind la nesfârșit o așteptare chinuitoare. Mă neliniștea și felul în care Sabi va alege să-i spună mamei Cornelia ce făcuse. Mă îngrijora reacția mamei Cornelia.

— De când mă știu mi-am dorit să fiu ca tine, i-am spus, pentru întâia oară cu invidie nedisimulată. Tu, cu viața ta model! Tu, care-ți stăpânești cu atâta sofisticată eleganță emoțiile și-ți permiți să iei decizii corecte ce sunt peste

puterile celorlalți. Tu trimiți un e-mail cu o invitație care ne va răscoli sufletele, iar eu mă frământ după aceea zile în șir, încercând să-mi separ sentimentele între ele și să le denumesc. Nu mi se pare corect ca tu să reușești să îți stăpânești viața atât de bine, iar pe mine să mă lași în bătaia vântului. Trebuie să fie un secret pe care nu mi l-ai spus până acum, trebuie să ai pe undeva o armă de care nu știu.

Sabi nu mă privea. Marile răscruci ale vieții ei – divorțul, moartea lui tata Manu – păruseră întotdeauna să o mai înalțe cu un centimetru, astfel ca ea să-i poată acoperi pe toți cu privirea și să păstreze lucrurile în echilibrul lor de dinaintea dezastrului. Făcea asta numai din ochii aceia reci, plini de stăpânire de sine, ușor muștrători pentru cei care reacționau haotic în jurul ei. Nu avea înțelegere pentru slăbiciunile omenești. Totuși, reușise cumva să le separe de oameni, pe care-i considera victimele neatente ale unor demoni interiori care puneau stăpânire pe ei din când în când. Nu oamenii din viața ei se făceau vinovați de căderi, ci blestematele de slăbiciuni se strecurau cu viclenie prin locurile mai puțin apărate, îmbrăcând oamenii ca pe niște mănuși și jucându-i apoi după bunul lor plac. Slăbiciunilor vii, înzestrate cu voință proprie și conștiință de sine, Sabi le declarase război deschis, iertându-i pe oameni și disprețuindu-le doar pe ele.

De data aceasta ridică numai din sprâncene cu iritare și continuă să se învârtă prin apartament, adunând bagajul pentru a doua zi. Cartea apăruse în sfârșit, fusesem chemată la editură ca să-mi ridic exemplarele de autor și mă opriseam cu pachetul în brațe direct în apartamentul ei. Era vineri, iar Sabi decisese pe loc că weekendul îl vom petrece împreună cu mama Cornelia, la Galați.

Mă lăsă singură în dormitor, în fața șifonierului deschis, și se mută în camera Sarei-mici. Auzeam sertare deschise și închise, un fermoar de rucsac, o altă ușă de șifonier. Apoi apăru din nou în fața mea. Atunci când vorbi, nu izbuti deloc să-și stăpânească un tremur puternic în glas, ceea ce mă înduioșă imediat, pentru că Sabi tulburată era

demnă de toată mila din lume, nesiguranța era singurul lucru pe care nu știa cum să-l gestioneze.

— De când mă știu EU mi-am dorit să fiu ca tine! spuse, bătaioasă și temătoare, renunțând la cel de pe urmă scut dintre ea și adevăr și aruncându-se în această confesiune cu aceeași speranță nebună cu care cei prinși într-o clădire incendiată se aruncă pe fereastră de la etajul zece. Tu, cu toate căutările tale elevate, cu frământările rafinate pentru care întotdeauna găseai timp, cu incertitudinile fermecătoare pentru că sunt atât de omenеști! Tu, care nu dai doi bani pe carieră, dar ai citit o sută de cărți numai ca să afli cine ești și de ce ai greșit atunci când ai greșit! Și mie mi-ar fi plăcut să-mi petrec viața căutându-mă, lenevind aristocratic în agore imaginare și contemplând întrebări existențiale, numai că zilele se terminau prea repede și nu mai apucam să o fac. Am rămas în final numai cu o singură întrebare care mie îmi ține loc de orice călătorii interioare: ce caut eu în viața asta? A cui este viața asta? Nu așa ar fi trebuit să fie!

— Ai spus că am o viață dezlănătată, i-am răspuns, din ce în ce mai puțin impresionată de criza pe care vedeam că o începe, pregătită să merg până la capăt de data aceasta. Ai spus că ai muri dacă ar trebui să trăiești un singur an în instabilitate financiară, așa ca mine.

— Am spus, îmi răspunse, privindu-mă în ochi. Una dintre noi două trebuia să facă ce era de făcut, pentru ca cealaltă să poată rămâne invizibilă și să-și vadă în continuare de romanele ei.

Izbucnirea ei neașteptată nu mă luase prin surprindere, dar descopeream asta abia acum, în fața acestei Sabine răscolite de înțelegeri târzii. Tot mai des în ultima vreme o simțisem străină, se îndepărta de mine, căuta ceva nelămurit și se lăsa pradă ezitărilor, așa cum nu era obișnuită să facă.

— Tot ce fac este să împlinesc așteptările mamei Cornelia, continuă Sabi cu un glas nou, foarte calm, așezându-se pe marginea patului, cu ultimul tricou împăturit pe genunchi, și să visez la clipa în care mă voi

despovăra și voi putea să-mi trăiesc viața mea. Nu mi-a plăcut niciodată să aștept, cum am ajuns în punctul acesta în care aștept de zeci de ani? Nu ea este cheia, ci eu. Eu trebuie să accept eventuala ei reacție și să ies din viața asta, ca să intru în sfârșit în a mea. Nu a fost niciodată responsabilitatea mamei Cornelia, întotdeauna a fost a mea și nu mi-am asumat-o. M-am plecat cuminte sub scuza că împlinesc așteptările ei și am ales drumul cel mai ușor.

Aceea cred că a fost clipa în care am știut că avea să dea totul pe față.

— Am lăsat manuscrisul la vedere, pe măsuta de sub peretele cu fotografii, mai spuse Sabi încet, cu oboseală în glas, în umerii căzuți și în privirile plecate spre tricoul pe care întârzia să-l pună în bagaje. La ultima vizită în Galați l-am lăsat la vedere.

— De ce ai făcut asta? am întrebat-o cu voce stinsă, nu pentru că nu cunoșteam răspunsul, ci pentru că aveam nevoie să-mi stăpânesc tremurul trupului, eliberând câteva cuvinte.

— Așa am simțit nevoia, îmi răspunse ea calm. Am făcut ce am simțit, fără să am un plan în spate.

A doua zi dimineață am pornit la drum, ea tot la volan, iar eu tot alături de ea, așa cum mergeam întotdeauna, pentru că niciodată nu mă lăsa să conduc. Pe bancheta din spate, Sara-mică își pusese căștile și asculta ceva, cu privirea pierdută în zarea aurie, unde soarele nu se ridicase încă. Faleza Dunării ne întâmpină cu copacii în culorile acelea de început de noiembrie care mă făceau întotdeauna să simt că sfârșiturile au totuși farmecul lor, e drept că trist, dar nu lipsit de speranță.

Am aflat-o pe mama Cornelia măturând curtea de frunze îngălbenite, aplecându-se din când în când ea să aleagă dintre ele vreo nucă rămasă ascunsă. Pe masă, sub o bufniță din piatră pe care o folosea drept prespapier, se vedea manuscrisul căruia vântul de toamnă îi răsucea foșnit paginile. Am așezat alături un exemplar al cărții, cu gesturi ferite, în vreme ce mama Cornelia dispărea în casă fără să-mi dea nicio atenție, cu Sara-mică ascunsă toată

sub îmbrățișarea ei.

— Sabi, întreabă ea mai târziu, când bagajele fuseseră duse în camere, iar Sara-mică se dădea în leagăn, cântând cât o ținea gura, cine este fata asta?

— Care fată, mamă? spuse Sabi, dar vorbele ei nu sunară ca o întrebare, ci mai degrabă ca o mustrare.

— Fata asta care spune acolo, explică mama Cornelia, arătând prin fereastra bucătăriei către manuscrisul de sub nuc, că ați crescut împreună, ba vă iubeați, ba vă certați. Prietena asta a ta, Simona.

Casa vui adânc, părând să se așeze mai bine pe temelii, și scârțâi la unison din toate cercevelele de lemn, dar nu mai slobozi prelungi sunete dureroase ca în trecut. De pe coridorul care unea acum cele două jumătăți se strecura un fir de aer rece, cu miros de Dunăre.

— Mamă, nu există nicio prietenă, vorbi Sabi cu blândețe, așezându-și mâinile pe umerii ei așa cum faci cu geamurile fragile la cutremur, ca să preiei din vibrație, iar geamul să nu se spargă. Eu am scris cartea. Întotdeauna am fost numai eu.

*

O voce interioară pe care nu o asculți este o parte din tine pe care nu o lași să trăiască. Sabi purtase însă întotdeauna în ea ceva în plus față de toate acestea.

Mă purtase pe mine, caldă și vie.

Mă zbătusem mereu acolo, înăuntru, să mă fac auzită.

O ființă cu nimic mai prejos decât ea, poate înfricoșătoare prin felul în care viețuiam, cu siguranță înduioșătoare prin multele mele slăbiciuni, mă născusem odată cu Sabi și îmi duceam traiul în pieptul ei. Ea simțise asta dintotdeauna.

Ori poate că eu o scosesem pe această Sabi din mine, în umbra mea, ea a crescut protectoare, apărându-mă de dureri și eșecuri. Dar nu eu eram suma slăbiciunilor ei, ci ea era suma slăbiciunilor mele.

Revelionul acela de neuitat rupsese zăgazurile tăcerii

mele. Atunci vorbisem pentru întâia oară cu adevărat, iar Sabi se trezise fără veste pe marginea unui abis, din față o chemau vânturi necunoscute, rele, în spate se auzeau tot mai stins zgomotele petrecerii. În adâncul abisului negru - ea însăși, ca o sirenă ademenitoare. Pe margine - tot ea însăși, înspăimântată. Ea sau eu. Noi amândouă, luptându-ne pentru viață. Viață se numește ceea ce se petrece în interior, ori în afară?

Din vârtejul de întâmplări pornit atunci, Sabi înțelesese mai multe lucruri adiacente, dar multă vreme nu ajunsese la cel principal. Își repetase adesea că ceea ce ne deosebește ne îndepărtează de ceilalți sau că o voce interioară pe care nu o asculți este o parte din tine pe care nu o lași să trăiască, conștientă însă că nu despre asta era vorba cu adevărat. Sensul întâmplării de la revelionul acela fusese altul și îl deslușise în sfârșit abia astăzi, odată cu cartea așezată pe masa de sub nuc.

Acum, când scriu toate acestea și trăirile confuze se limpezesc în cuvinte lămuritoare, îmi dau seama că nu suporta să mă vadă suferind, de parcă s-ar fi temut că nu pot face față unei dureri, ca un fel de alter ego al ei de sticlă care s-ar fi putut sparge la cel dintâi eșec. Așa că Sabi se ridica mereu în picioare în spatele meu și mă apăra ca o leoaică, mai înainte ca eu să apuc să mă simt rănită, tristă, trădată, neînțeleasă.

A fost o vreme când dintre noi două vorbise numai Sabi. Abia atunci când ea s-a hotărât să-mi permită să fiu și eu rănită, la rândul meu, atunci când s-a convins că aş putea supraviețui atacurilor celor din jur, unui eșec sau vieții în general, cu proastele ei obiceiuri de a te trânti de toți pereții, abia atunci a făcut un pas într-o parte, lăsându-mă descoperită. Nu o făcuse cu prea mare încredere, dar meritul ei era totuși că se hotărâse să încerce.

*

Mă adunam astăzi din lumile interioare, verificându-mi simțurile și conectându-le cu lumea: degetele mele

atingeau catifeaua feței de masă, urechile prindeau țipătul unui pescăruș, nările mi se înfiorau simțind mirosurile cunoscute de uleiuri amare și ochii mi se bucurau la vederea tufănelor de lângă zidul casei. Lumea era aici, lângă mine, reală.

Eu eram aici, în mine, reală.

Totuși, nimic din toate acestea nu avea farmecul puțin trist, irezistibil, al amintirii țipătului unui pescăruș ori al amintirii mirosurilor copilăriei mele. Simțurile păreau să-mi tânjească după senzații pierdute, cu nimic mai prejos decât cele concrete de astăzi, sfințite însă de îndepărtarea în timp.

Timpul, eterna mea obsesie din care căutam să mă smulg, poate pentru că înțelegeam că aceasta ar fi adevărata, marea evadare, să scapi timpului, ori poate numai dintr-o frică omenească de schimbare timpul se dovedea o dată în plus stăpân calm și de neclintit a tot ceea ce există.

Puținele clipe în care am fost fericită în viață au fost cele în care scriam. Avusesem multe izbânzi, dar izbânzile nu mă mulțumeau pe mine, ci pe mama, iar eu confundam apoi sentimentul plăcut că am făcut-o fericită pe ea cu propria mea fericire.

Clipele mele de fericire dintr-un colț al mansardei, unde în copilărie mă ascundeam ca să scriu, cu capul printre porumbeii care-și făcuseră cuiburi în lucarnă. Fericirea din diminețile în care știam exact cum va înainta capitolul pe care-l începusem și mă apucam de scris mai înainte ca oricine altcineva din casă să se fi trezit, ca și cum nimeni altcineva nu mai exista pe lume, o planetă numai a mea, cu cafea, hârtie, stilouri, creioane ascuțite și un laptop. Fericirea curată, cea mai simplă și mai deplină, de după ultimul cuvânt al manuscrisului. Un singur lucru egalase vreodată toate acestea: clipa în care Sara-mică mă țintuise pentru prima oară cu o privire bleumarin de pe altă lume, nu știu nici astăzi de unde a adus copilul ăsta ochii aceia bleumarin.

Numele meu este Sabina. Am visat să scriu cărți de când

mă știu. Părinții m-au văzut ingineră și directoare de fabrică de când m-am născut. Am fost mereu înzestrată pentru amândouă drumurile, un soi ciudat de scriitoare cu disciplină de directoare, cu o imaginație îngrijorător de bogată, dar și cu o severitate tăioasă de profesoară intransigentă. Mi-au plăcut poveștile fantastice și cifrele exacte.

Pe masa de sub nuc stă prima mea carte, un roman cu o copertă frumoasă, așa cum am visat-o, cu numele meu și titlul scrise pe mijloc:

Sabina Zaharescu
Casa cu marchiză de sticlă

Sfârșit